
3 1761 06561334 1

Dansk Touristforenings Aarsskrift 1896.

PRIS 2 KRONER.

Illustrerede Rejsebøger.

Nr. 1. Roskilde og Omegn. Kr. 0.60.
— 2. Skarridsø og Omegn. Kr. 0.60.
— 3. Helsingør og Egnen Nordpaa. Kr. 0.60.
— 4. Helsingør og Egnen Sydpaa. Kr. 0.60.
— 5. Kullen og Omegn. Kr. 0.60.
— 6. Svendborg og Omegn. Kr. 0.60.

Med Illustrationer og farvetrykte Kort.

Valdemar Slot. (Af Rejsebog Nr. 6.)

I Begyndelsen af Maj udkommer:

Nr. 7. Middelfart og Omegn. Kr. 0.60.
— 8. Kolding og Omegn. Kr. 0.60.
— 9. Vejle og Omegn. Kr. 0.60.
— 10. Silkeborg og Omegn. Kr. 0.60.
— 11. Skagen og Omegn. Kr. 0.60.
— 12. Holte og Omegn. Kr. 0.60.

Med Illustrationer og farvetrykte Kort.

Faaes i alle Boglader.

H. Hagerups Boghandel.
Gothersgade 30. Kjøbenhavn.

H. Hagerups Boghandel.

Gothersgade 30. Kjøbenhavn.

Stort Lager af inden- og udenlandsk Rejselitteratur. *Baedekers, Griebens* og *Meyers Rejsebøger* etc. saavelsom *Reichskursbuch* og *Hendschells Telegraph* haves altid paa Lager i stort Antal.

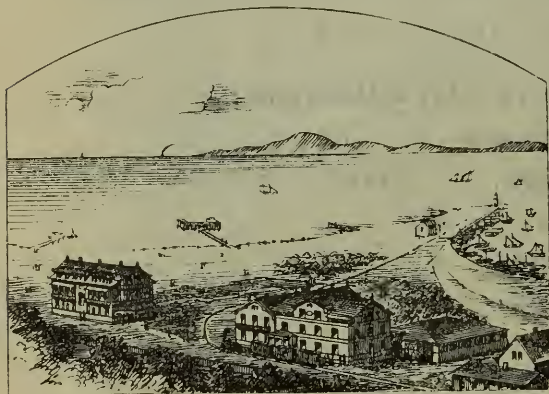
Statsbanens By-Station Nr. I

Kjøbenhavns Bypost.

Gl. Strand 46. Telefon 1005.

Expedition af Gods til og fra Jernbane, Dampskib etc. samt overalt i By og Omegn. Kommissioner til Rejsendes og Publikums Bekvemmelighed. Bestillinger paa Vogne til Udflugter.

o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o o

Gilleleie Hotel

&

Badepensionat

= Dänemark =

empfielt sich für die kommenden Saisons mit 75 elegant meublirten Zimmern. Die Lage ist umittelbar am Meere, auf der nördlichsten Spitze Seelands, dem schwedischen »Cap Kullen« gerade gegenüber. Kalte, varme & medicinische Bäder. *Wasser-closets.* Ausgezeichnete Küche & gute Weine. Schöne Parkanlage in der Nähe des »Nakkehoved Leuchtthurm«. Segel- & Ruderböte zu vermiethen. Directe Eisenbahnverbindung mit der Nordbahn Kopenhagen—Helsingør.

E. Schønberg
Direktor.

Dansk Touristforenings

Selskabsreiser 1896.

---

1. **Norditalien, Rivieraen, Paris.** 23 Dage, Afreise 23de April. Pris 480 Kr. (alle Udflugter samt Vin paa hele Touren mediberegnet). Listen sluttes senest 17de April.

2. **Paris alene.** 16 Dage, Afreise 3die Mai. Pris 290 Kr. (alle Udflugter samt Vin paa hele Touren mediberegnet). Listen sluttes senest 25de April.

3. **Skotland—Færøerne—Island.** 35 Dage, Afreise 18de Juni. Pris 580 Kr. alt iberegnet undtagen Vin. Listen sluttes senest 1ste Mai.

   Udførligt Program for disse tre Toure faas hos Hr. Boghandler Rømer, Skindergade 31, samt paa Foreningens Bureau, Ny Østergade 7.

4. **Finland—Rusland.** (Helsingfors, Viborg, Imatra, Nyslott, Punkaharju, Sordavala, Valamo [i Ladogasøen], St. Petersborg, Moskva, Ninij-Novgorod [stor, meget interessant Udstilling i Sommer]). 28 Dage, Afreise i sidste Halvdel af Juni. Detailleret Program kan ikke udsendes endnu, da Fartplanerne for Sommeren ikke ere fastsatte, men Oplysning om Touren kan faas ved Henvendelse til Bureauet, Ny Østergade 7.

Bestyrelsen.

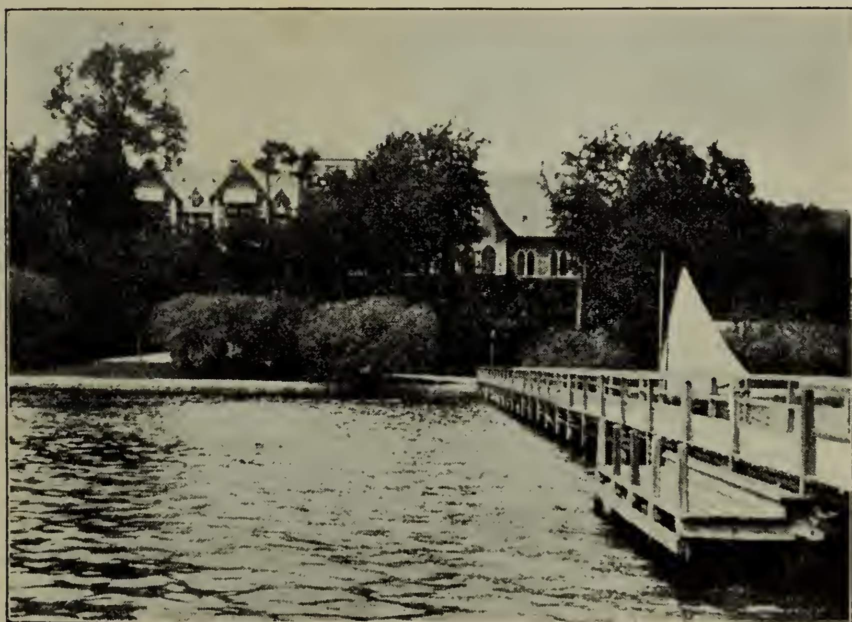
Udsigt fra Ovinehøj. Svendborg. Emil Stæhrs Prospektkort.

Christiansminde Spadseresti. Emil Stæhrs Prospektkort.

Prinsessebroen. Svendborg. Emil Stæhrs Prospektkort.

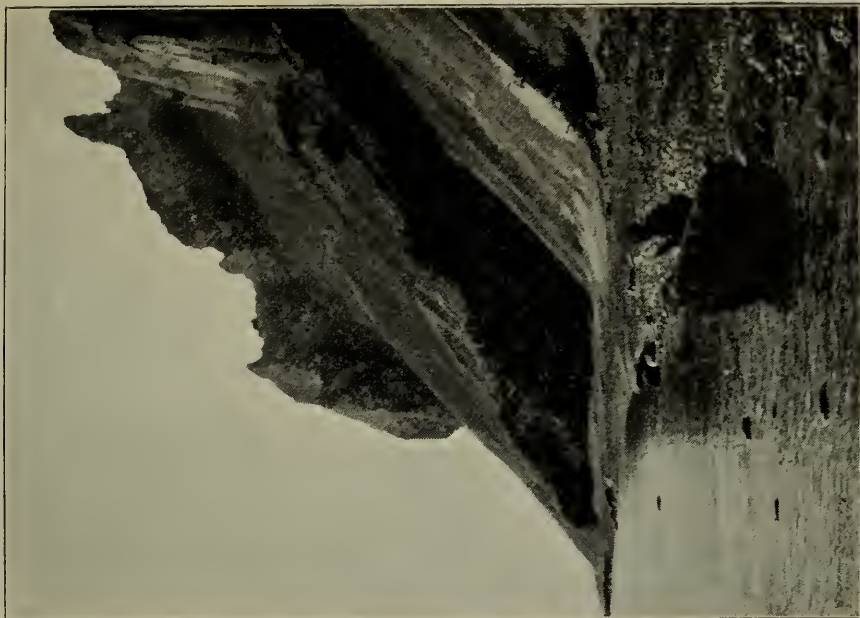
Christiansminde Badehotel. Svendborg. Emil Stæhrs Prospektkort.

Landgangen ved Storeklint. Møen. Emil Stæhrs Prospektkort.

Stege set fra Lundemark. Emil Stæhrs Prospektkort.

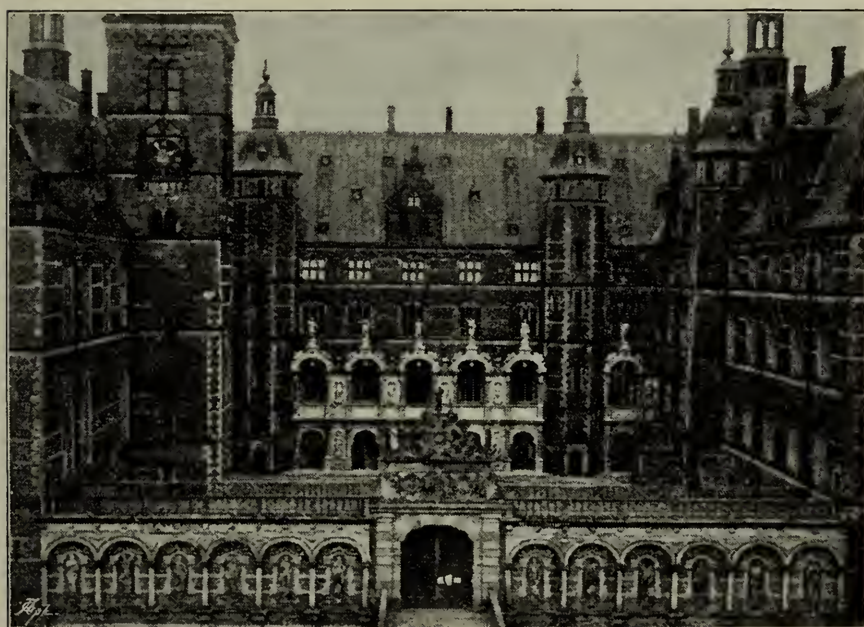
Sommerspiret set fra Sandskredet. Møen.
Emil Stæhrs Prospektkort.

Dronningstolen. Møen. Emil Stæhrs Prospektkort.

Frederiksborg. Slottet set fra lille Slotssø. Emil Stæhrs Prospektkort.

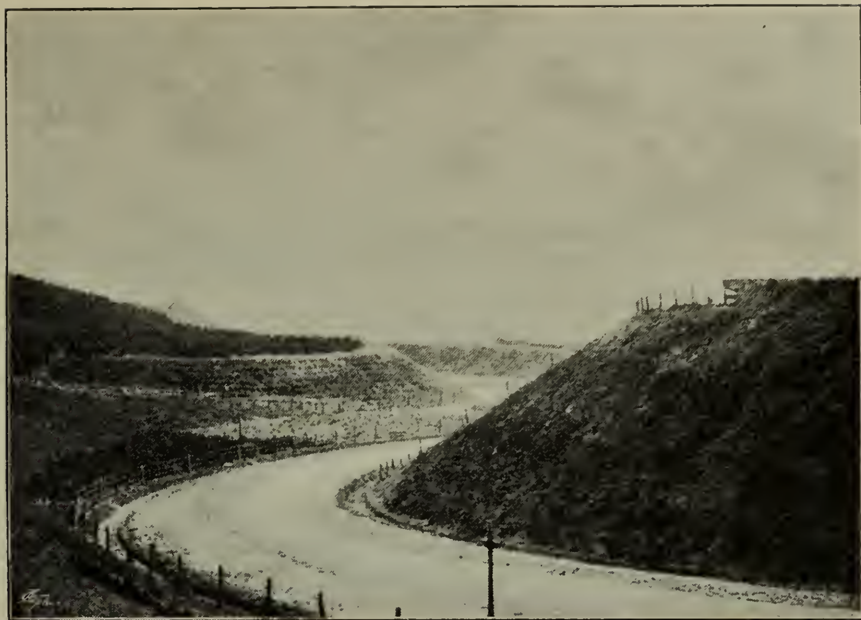
Frederiksborg. Slotsgaarden set fra Fangetaarnet. Emil Stæhrs Prospektkort.

Frederiksborg. Slottet set fra Jægerbakken. Emil Stæhrs Prospektkort.

Badstuen i Frederiksborg Slotspark. Emil Stæhrs Prospektkort.

Hulvej i Esbjerg. Emil Stæhrs Prospektkort.

Klitparti paa Fanø. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kurhuset. Fanø. Emil Stæhrs Prospektkort.

Hotel Kongen af Danmark. Fanø. Emil Stæhrs Prospektkort.

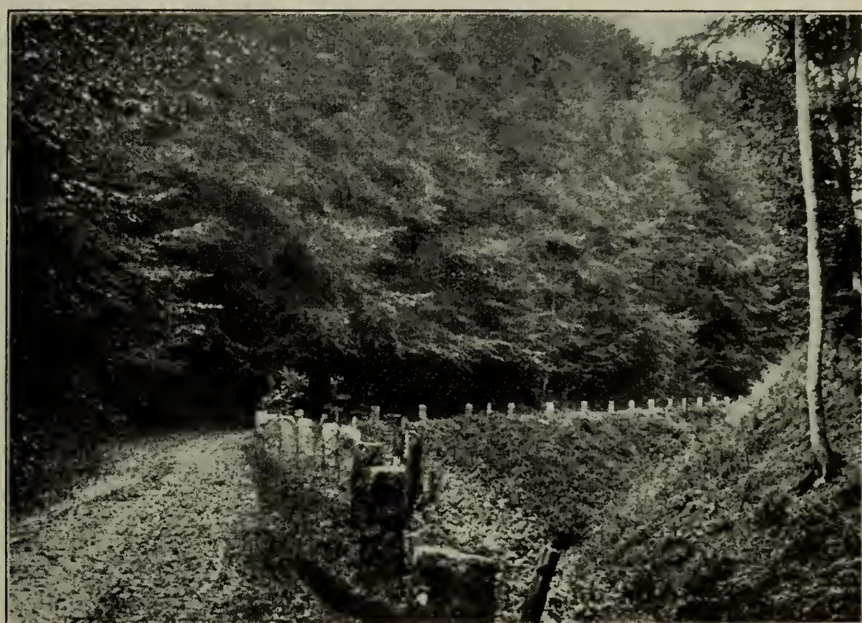
Mølledam i Greisdalen. Vejle. Emil Stæhrs Prospektkort.

Udsigt fra Munkebjerg Hotel. Vejle. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kyst ved Fakkegrav. Vejle. Emil Stæhrs Prospektkort.

Lille Grundet Hulvej. Vejle. Emil Stæhrs Prospektkort.

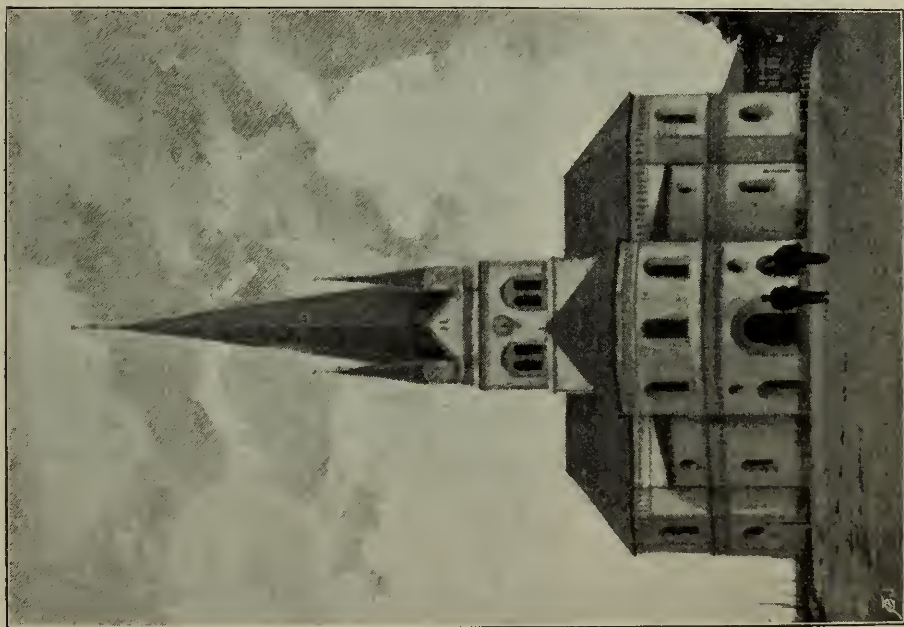
Frydenstrand. Frederikshavn. Emil Stæhrs Prospektkort.

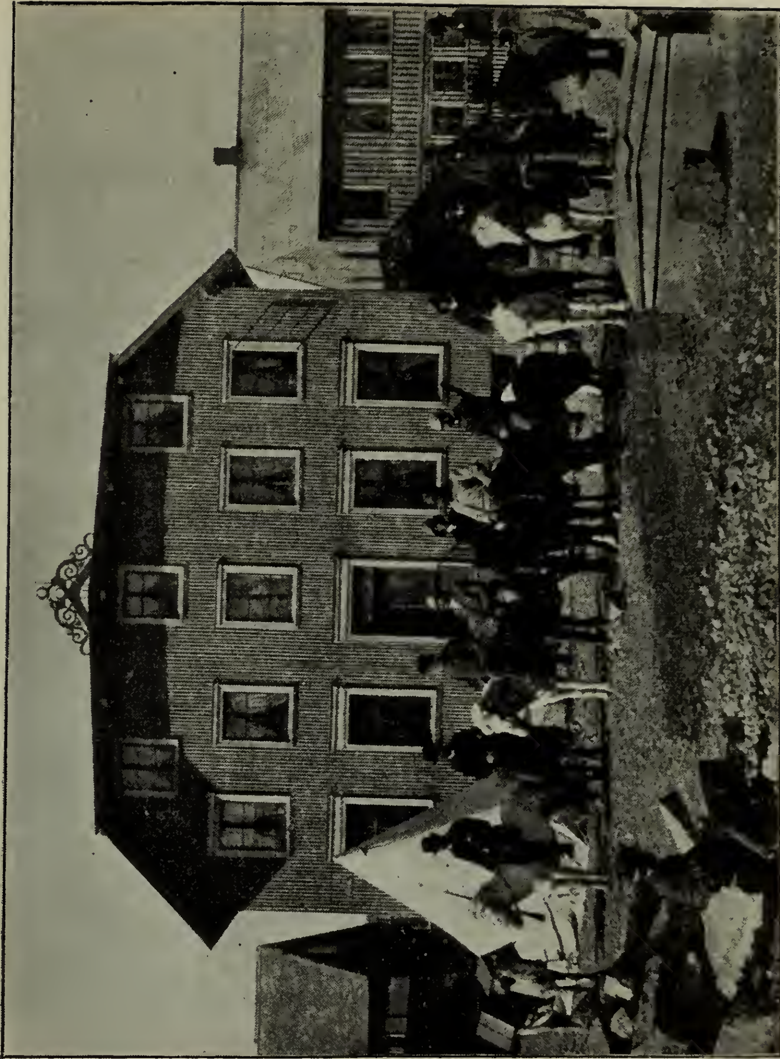
Frederikshavns Havn set fra Kirketaarnet. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kirken og Skolen set fra Langelinje. Frederikshavn. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kirken i Frederikshavn. Emil Stæhrs Prospektkort.

TOURISTER FORLADE REYKIAVIK.

Prøvebillede af „Billeder fra Island".

16 Prospekter paa krideret Carton samt et Kort, i elegant Mappe, udgivet af Den islandske Touristforening. Pris 3 Kr. Kan erholdes gjennem Dansk Touristforening.

GEISIR.

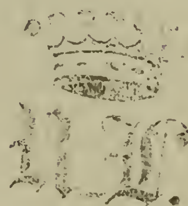
Dansk Touristforenings

Aarsskrift

1896.

Med 2 Kort og talrige Illustrationer.

Kjøbenhavn.

Trykt hos J. H. Schultz.

I Kommission hos Boghandler Chr. F. Rømer,
Skindergade 31.

Aarsskriftet er tilstillet samtlige Touristforeningens Medlemmer, fremlagt i forskjellige danske Hoteller og Dampskibe og udspredt paa passende Steder i Udlandet, saalangt som Foreningens Midler have tilladt det.

Maatte det kunne bidrage til at fremme vore Landsmænds Lyst til at se vort eget Lands Naturskjønheder samt give en og anden Udlænding, der ikke før har besøgt Danmark, Lyst til at komme herop, er vor Hensigt naaet.

Kjøbenhavn i Februar 1896.

Dansk Touristforening.

Indhold.

Le Danemark.

Quelque petite que soit l'étendue qu'occupe le Danemark sur la carte de l'Europe, il n'en est pas moins un pays offrant à l'oeil du touriste une grande variation toute aussi grande que celle des soi-disant pays de touristes.

A l'Ouest, la mer du Nord imposante par son immensité, tantôt calme et unie comme une glace, tantôt mugissante et déchaînant avec fracas ses vagues sur les bancs de sable qui protégent la côte. Une ou plusieurs rangées de dunes s'élèvent le long des bords de la mer formant un rempart aux flots agités. La solitude y règne, les habitants sont empreints d'une certaine mélancolie; leur vie exposée tous les jours pour le pain quotidien qu'ils tirent de cette mer parfois somnolente, baignée dans les rayons du soleil pour s'élever tout à coup dans toute sa force brutale portant dans son sein la désolation et la mort! Combien de fins voiliers ont soutenu une lutte désespérée contre cet élément destructeur et victorieux; que de cris, de prières n'est-il pas témoin; mais grâce à la brave population qui jour et nuit est prête à exposer ses jours pour secourir les naufragés, ces appels sont rarement poussés en vain.

La mer du Nord est le maître le plus inexorable du Danemark. Eté comme hiver, elle charie constamment ses eaux dans le pays, le dévorant même, quoique la nature y aît formé des bancs de sable comme protection, ce n'est pas suffisant. Il a coûté au gouvernement danois d'immenses sommes pour construire des „Hœfder", de longues constructions de béton, qui, dominent les eaux pour en rompre la force.

La côte de la mer offre une vue parfois uniforme, jamais ennuyeuse, qu'on se promène des heures entières sur la plage au sable blanc, d'un côté, l'Océan et de l'autre les dunes moelleuses invitant au repos. De braves pêcheurs au visage hâlé y sont occupés à mettre leurs barques dans l'eau, d'autres reviennent de la pêche; des enfants aux joues rouges, nu-pieds poussent des cris de joie en se vautrant dans le sable. A l'horizon, on aperçoit navires sur navires, force vaisseaux, tous se dirigeant vers leur but lointain. Des l'obscurité, des phares lancent leurs feux salutaires sur la mer. Ici, une maison de sauvetage, là un grand navire échoué sur les bancs de sable.

Nous quittons la mer, prenons le train à Skjern et traversons les landes Jutlandaises, elles s'étendent vastement du sud au nord. Que cette nature a de charme et de beauté malgré sa mélancolie. Après quelques heures de chemin de fer, nous arrivons à un terrain très coupé, le paysage se transforme, on se trouve entouré de bois et de lacs souriants; c'est la contrée de Himmelbjerg, pas imposante, mais idyllique, gracieuse et pleine de séduction.

Arrivés à Skanderborg, on a atteint la tête de ligne du chemin de fer du Jutland de l'est, cette ligne s'étend de Vamdrup à Frederikshavn et parcourt les parages les plus fertiles. De Vamdrup, nous passons d'abord par Kolding, où nous apercevons son grand château en ruines dominer la ville. Il est situé à l'extrémité du joli fiord de Kolding couronné de bois. Au nord, nous longeons le fiord de Vejle et passons par Munkebjerg, endroit ravissant. Ensuite Horsens, Skanderborg, Aarhus, la capitale du Jutland, Langaa, (le point de jonction du chemin de fer devant l'antique Viborg,) Randers, Aalborg, une des villes de province les plus intéressantes du Danemark. Puis, on parcourt Vendsyssel, avec les villes d'eaux à l'ouest, la très célèbre source ferrugineuse de Sæby à l'est, Frederikshavn, d'où un embranchement conduit à Skagen, ville la plus septentrionale du Danemark, et la plus curieuse dans son genre.

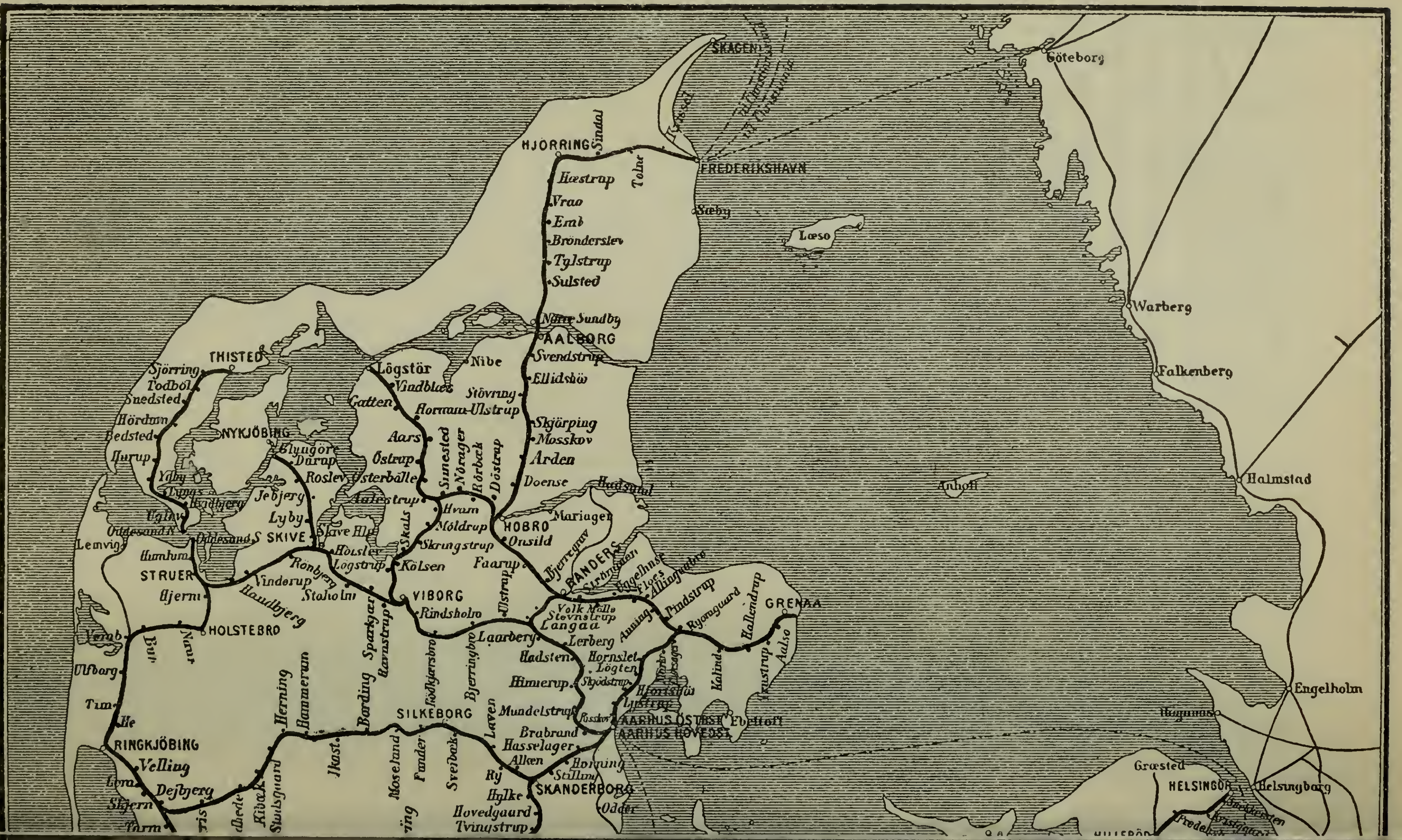
De Fréderícia, nous prenons pour traverser le petit Belt. le bac à vapeur, sans quitter nos wagons, et nous voilà bientôt à Odense, la capitale de la Fionie. De là, un embranchement qui mène à Faaborg et à Svendborg, villes aux environs splendides et l'on peut dire incomparables par leurs variations. Tour à tour des prairies émaillées de fleurs, des collines se déroulent à nos yeux éblouis, des bois ravissants, la mer avec ses nombreux bâteaux à voiles, canots en masse se croisant sur les eaux calmes.

Nous naviguons jusqu'à Taasinge et de là à l'Eglise de Bregninge qui offre une vue des plus magnifiques. A nos pieds, la Fionie et les îles environnantes. On dirait une carte géographique un panorama des plus séduisants. De la Fionie nous atteignons la Séeland et nous avons un parcours de deux heures par train pour atteindre Copenhague.

Nous ne nous arrêterons pas cette fois-ci pour dépeindre la capitale et ses charmants environs, qui longent l'Øresund azuré ses collections d'art et de science, ses musées, Frederiksborg, Fredensborg, Skodsborg, Klampenborg, Kronborg etc. Tous ces noms du nord de la Séeland sont déjà bien renommés de longue date par le monde des touristes, notre but par ces lignes est d'éveiller l'intérêt pour la province danoise. Nous nous dirigeons donc vers le sud et après quelques heures de voyage par chemin de fer, vapeur et diligence, nous arrivons au bijou du Danemark. La falaise de Møen. Des falaises d'une blancheur éblouissante se détachent sous le ciel radieux. De splendides et immenses forêts se succèdent, leurs grands hêtres ombreux invitant au repos. Nous quittons ces lieux pour nous rendre par la Baltique dans l'île de Bornholm, le pays des roches du Danemark, où les dunes, les bois et les rochers de granit forment une diversion des plus riches, partout en communication avec la mer étincelante.

C'est la mer, partout la mer qui donne au Danemark sa gracieuse beauté. Notre pays est celui des idylles invitant au dolce far niente. Aussi, nous vous conseillons, ô

touristes étrangers qui parcourez le monde pour voir un rayon du soleil de minuit, ne bornez point votre visite à un séjour passager dans notre capitale, mais voyagez dans nos provinces danoises, regardez notre mer du Nord et plongez vous dans nos ondes salées. Reposez vous dans nos splendides forêts de hêtres près des fiords limpides et vous comprendrez mieux alors les poètes qui ont tant vanté la beauté du Danemark.

SKAGEN
Göteborg
HJÖRRING
Sindal
Tolne
FREDERIKSHAVN
Sæby
Hæstrup
Vrao
Emb
Brönderslev
Tylstrup
Sulsted
Læso
Warberg
Falkenberg
Halmstad
Anholt
Nörre Sundby
AALBORG
Svendstrup
Ellidshöj
Nibe
Störving
Skjörping
Mosskov
Arden
Doense
Hadsund
THISTED
Sjörring
Todböl
Snedsted
Hördum
Bedsted
Hurup
Ydby
Lögstör
Vindblæs
Gatten
Aars
Östrup
Österbälle
NYKJÖBING
Glyngöre
Durup
Roslev
Jebjerg
Lyby
SKIVE
Lemvig
STRUER
Hjerm
HOLSTEBRO
Vinderup
Haulbjerg
Rönbjerg
Stoholm
Logstrup
Kölsen
VIBORG
Rindsholm
Skals
Möldrup
Hvam
Skringstrup
Faarup
HOBRO
Onsild
Mariager
Bjerregrav
RANDERS
Pindstrup
Ryomgaard
Hallendrup
GRENAA
Aalso
Langaa
Laarberg
Lerberg
Hadsten
Hornslet
Lögten
Himmerup
Skjödstrup
Mundelstrup
Brabrand
Hasselager
Alken
Ry
Hylke
SKANDERBORG
Hovedgaard
Tvingstrup
Odder
Stilling
Horning
SILKEBORG
Laven
Svejbæk
Funder
Moseland
Ikast
Bording
Herning
Hammerum
Spantgaard
Bjerringbro
Kalind
Ebeltoft
AARHUS ÖSTBST
AARHUS HOVEDST.
RINGKJÖBING
Velling
Dejbjerg
Skjern
Lem
Ulfborg
Tim
Ringe
Vemb
Bur
Naur
Engelholm
Höganäs
Græsted
HELSINGÖR
Helsingborg

Tistrup
Sig
VARDE
Guldager
ESBJERG
Bramminge
Gjørding
Holsted
Brørup
Veien
Anst
Lunderskov
VEILE
Hedensted
Daugaard
Munkebjerg
Børkop
Fredsted
Taulov
FREDERICIA
Strib
MIDDELFART
Nørre Aaby
KOLDING
VAMDRUP
Sejstrup
Gredstedbro
Farup
RIBE
VEDSTED
Vojens
Haderslev
Bredebro
Løgumkloster
Rødekro
Aabenraa
ALS
Sønderborg
Høyer
Tønder
Tinglev
Sild
Rømø
Fanø
Nybøl
N.S.Weiche
Flensborg
Føhr
Kappeln
Søderbrarup
Jydbek
Slesvig
Husum
Frederiksstad
Eckernförde
Garding
Tønning
Rendsborg
Kiel
Heide
Büsum
Neumünster
Ascheberg
Eutin
Neustadt
Lütjenburg
Oldenburg
Fehmern
Warnemünde
Rostock
Bogense
Tommerup
ASSENS
Aarup
Bred
ODENSE
Holmstrup
Ringe
Marslev
Langeskov
Ullerslev
NYBORG
Faaborg
Svendborg
Langeland
Ærø
KALLUNDBORG
HOLBÆK
ROSKILDE
KJØBENHAVN
Malmö
Gjentofte
Lyngby
Ballerup
Herløv
Husum
Svebølle
Jyderup
Mørkøv
Knabstrup
Regstrup
Tølløse
Hvalsø
Leire
SORØ
RINGSTED
Borup
Viby
Havdrup
KJØGE
Hedehusene
Taastrup
Glostrup
Frederiksberg
Forlev
SLAGELSE
Halskov
KORSØR
Flakkebjerg
Dalmose
Skjelskør
Sludstrup
Fodby
Thureby
Haslev
Olstrup
NÆSTVED
Faxe
Haarlev
Store Heddinge
Rødvig
Lov
Lundby
Præstø
VORDINGBORG
Masnedsund
Masnedø
Stege
Møen
Nakskov
Bandholm
Sakskjøbing
Maribo
Rødby
Thingsted
Nykjøbing
Eskildstrup
Stubbekjøbing
Væggerløse
Gjedesby
Gjedser

Dänemark.

Wenn auch das Königreich Dänemark nur einen kleinen Platz auf der Europakarte einnimmt, bietet doch das Land in seiner Weise dem Turisten eine ebenso reiche Abwechselung wie die sogenannten „Turistenländer“.

Im Westen wälzt das unermessliche, tobende, imponierende Meer seine hohen, schweren Wellen über die Sandbänke, welche die Küste beschützen. Diese entlang erheben sich eine oder mehrere Reihen Dünen wie eine Mauer gegen das hervorbrechende Wasser. Hier herrscht Einsamkeit, eine gewisse Melancholie ruht über die Bewohner, die von Tag zu Tag den Tod vor Augen, dem mächtigen Meere das tägliche Brod entziehen. Dieses Meer, das bald in majestätischer Ruhe daliegt, bestrahlt von der wärmenden Sonne, um dann bald sich in seiner vollen Gewalt zu erheben, Tod und Verderben mit sich führend. Manch stolzes Schiff hat hier den letzten verzweifelten Kampf gegen die alles besiegende Natur ausgerungen; wie viele Hülferufe und Gebete sind nicht von dorten emporgestiegen, und die meisten sind nicht vergebens erschollen, dank der tapferen Bevölkerung, die bei Nacht wie am Tage das Leben wagte, um den Schiffbrüchigen zu retten. Die Nordsee ist ein gestrenger Herr; Jahr aus Jahr ein bespülen ihre unermüdlichen Wellen die Küste, und ziehen grosse Strecken Landes mit sich fort; wohl hat die Natur die beschützenden Sandbänke gebildet, jedoch nicht hinlänglich; mit ungeheuren Kosten hat der dänische Staat „Höfder“ aufführen müssen, d. h. lange Beton-

gebäude, die gleich Fangzähnen in das Wasser hinausragen, um dessen Macht zu brechen. Einförmig ist die dänische Nordseeküste doch nie ermüdend. Stundenlang gehen wir auf dem festen weissen Sande, zur einen Seite das Meer, zur anderen die weichen Dünen, die uns zur Ruhe einladen. Hier sehen wir die Fischer, diese bescheidenen Helden, mit den originalen charakteristischen Gesichtszügen, friedlich damit beschäftigt die Kähne in das Wasser zu schieben, dort kehren einige von der Arbeit zurück, während frische, rotwangige Kinder im weichen Sande ihr lustiges Spiel treiben. Draussen im Horizonte aber fahren Segler nach Segler, ein Dampfer nach dem andern; alle eilen sie dem entfernten Ziele entgegen. Vor uns erhebt sich ein Leuchtthurm, von welchem das warnende Licht beim Anbruch der Dunkelheit seine Strahlen über das Wasser weit hin verbreitet; hier liegt eine Rettungsstation, dort ein stolzes Schiff bis an den Strand geworfen.

Von „Skjern" aus fahren wir mit dem Zuge quer durch die grosse jütländische Heide; ernst und doch schön in ihrer Melancholie erstreckt sie sich dort über viele Quadratmeilen in süd und nördlicher Richtung. Nach einigen Stunden kommen wir in ein stark coupirtes Terrain, und befinden uns plötzlich in einer entzückenden Wald- und Landseepartie, es ist die „Himmelbjærg"gegend, nicht imponierend, doch idyllisch schön und anziehend. In Skanderborg haben wir Anschluss an die ostjütländische Hauptbahn, die sich von Vamdrup bis nach Frederikshavn streckt, und die fruchtbarsten Gegenden Jütlands durchläuft. Nach Vamdrup passieren wir erst Kolding mit seiner mächtigen Schlossruine sich majestätisch erhebend über die Stadt, die am Ufer des waldbekränzten Kolding Fjord liegt; weiter geht es nördlich längs Vejle Fjord an dem schönen Munkebjærg vorbei. Ferner Horsens, Skanderborg, Aarhus (die Hauptstadt Jütlands), Langaa (der Knotenpunkt der Bahnen, an dem ehrwürdigen Viborg vorüber), Randers, Aalborg (eine der interessantesten Provinzstädte Dänemarks), durch Vendsyssel mit den herrlichen Seebädern gegen Westen und der berühmten Eisen-

quelle Sæby's gegen Osten nach Frederikshavn, vonwo eine Seitenbahn bis nach Dänemarks nördlichster, in ihrer Art eigenthümlichster Stadt Skagen führt.

Von Fredericia aus fahren wir mit der Dampffähre über den kleinen Belt, ohne unseren Waggon zu verlassen, und befinden uns bald in der Hauptstadt Fünens, Odense. Von hier führt eine Seitenbahn nach Faaborg und Svendborg. Städte, die sich durch ihre wunderbare Naturschönheit auszeichnen. Malerisch wechselt hier Land mit Wasser; der Wald senkt sich über die See hinaus, eine Menge grosser Dampfer. Segel- und Ruderböte kreuzen hin und her auf dem stillen Sunde. Wir fahren nach der Insel Taasinge und gehen bis zur Bregninge Kirche. Zu unseren Füssen sehen wir Fünen und die umliegenden Inseln als wäre es eine Landkarte; ein Panorama von bezauberndem Reiz.

Von Fünen kommen wir nach Seeland und erreichen nach einer zweistündigen Fahrt Kopenhagen. Bei der Hauptstadt mit ihrer herrlichen Umgegend an dem blauen Øresund, wollen wir uns diesmal nicht weiter aufhalten: Die Sammlungen Kopenhagens aus dem Reiche der Kunst und Wissenschaft, Fredensborg, Frederiksborg, Skodsborg, Klampenborg, Kronborg etc. etc., alle diese Namen aus Nordseeland haben ihren Ruhm in der fremden Turistenwelt schon längst bewährt; der Zweck dieser Zeilen ist für die dänische Provinz Interesse zu wecken; wir setzen deshalb unsere Reise in südlicher Richtung fort, theils zu Land, theils zur See, fahren dann die Landstrasse entlang, um die Perle Dänemarks Møens Klint zu erreichen. Diese weissen Klippen heben sich im Sonnenlichte, das draussen auf dem Meere spielt, scharf hervor; prächtige, schattige Buchen laden in den herrlichen Wäldern der Insel zur Ruhe ein.

Über die Wellen der Ostsee geht zuletzt die Fahrt nach Dänemarks Felsenlande Bornholm, wo Dünen, Waldstrecken und Granitfelsen die reichste Abwechselung bieten, überall unter Eindruck der glänzenden See. Das Meer und wieder das Meer giebt dem Lande seinen lieblichen Reiz;

Dänemark is das Land der Idylle, ein Land, das zum angenehmen „dolce far niente“ einladet.

Deshalb rufen wir Dir zu, Du fremder Turist, der du eilst, um einen flüchtigen Schimmer der Mitternachtsonne zu erblicken; begnüge dich nicht eines flüchtigen oberflächlichen Besuches in der Hauptstadt, aber reise hinaus in die dänische Provinz, betrachte unsre Nordsee, erfrische dich in ihren salzigen Wellen, geniesse die Ruhe unserer mächtigen schattigen Buchenwälder an den blanken Fjords; und Du wirst den Dichter verstehen, der des Landes Ruhm und Preis in begeisternden Worten besungen.

Denmark.

The Kingdom of Denmark occupies but a very small place on the map of Europe, yet it is a country which in its way is as varied in attractions and scenery as any of the other favourite Tourist resorts. To the west is the boundless, wild and stormy ocean washing with its long and heavy waves the sand-banks guarding the coast, along which the downs rise as a wall against the mighty breakers; here solitude reigns supreme. The inhabitants are grave, quiet people having to struggle day by day with the ocean and wring from it their daily bread. this ocean which now lies still and drowsy, sparkling in the sun, now starts from its tranquil calm bringing death and destruction. Many a stately vessel has here fought her last and desperate struggle against vanquishing nature, many a cry and prayer has ascended, though all not in vain thanks to the brave inhabitants, who by night and by day expose their lives to rescue the ship-wrecked. The North Sea is Denmark's awful neighbour; year after year it rolls in against the land washing it away; nature has indeed formed protecting sand banks, but they are not sufficient. The Danish Government has at great expense constructed „Höfder", breakwaters ɔ: vast constructions of concrete masonry which break the force of the waves. The Danish west-coast may be monotonous but never tiring.

For hours we may walk along the firm white sands, on one side the glorious sea on the other the soft downs inviting us to rest; here the fishermen are busy pushing their

boats out into the water, there others are returning home; far in the horizon sail after sail, steamer after steamer hasten onward to their distant haven. There is a lighthouse in front of us whence at dusk a warning light is sent out, here a life-boat station, and there a large ship has been thrown right up on the dry land.

We take the train from Skjern across the vast Jutland heath, sad but beautiful, stretching many miles from north to south. After a few hours the country becomes undulating and suddenly we find ourselves in the midst of lovely forest and lake scenery; this is the Himmelbjerg country, not imposing or grand, but attractive, smiling and idyllic.

At Skanderborg there is a junction with the Jutland east-coast line, which runs from Vamdrup to Frederikshavn, and through the most fertile parts of Jutland.

Leaving Vamdrup we first pass Kolding with the mighty ruin of its old castle rising high above the town, which lies by the wood-encircled bay of Kolding; and further on to the north along Vejle Fjord the beautiful Munkebjerg. Then to Horsens, Skanderborg, Aarhus (the capital of Jutland), Langaa (the railway junction for the venerable Viborg), Randers, Aalborg (one of the most interesting towns in Denmark), Vendsyssel with its watering-places to the west and the renowned Sæby iron-wells to the east to Frederikshavn, whence a branch-line runs to the most northerly and in its way most characteristic town of Denmark the Skaw (Skagen).

From Fredericia we take the steam ferry and cross the Lillebelt without leaving our railway compartment and arrive soon at the capital of Funen, Odense. From here a branch-line runs down to Svendborg which is unique in its rural beauty. Sea and land vary in the most picturesque manner; the woods slope down to the water and scores of steamers, yachts and rowing boats cruise about on the unruffled Sound. We sail over to Taasinge and ascend to Bregninge church. At our feet we see Funen and the surrounding isles, a panorama of overwhelming beauty. From Funen

we pass to Zealand (Sjælland) and after two hours by train reach Copenhagen. We will not now dwell upon the capital and its lovely surroundings along the blue Sound (Øresund), its priceless collections of art and science, Fredensborg, Frederiksborg, Skodsborg, Klampenborg, Kronborg, etc. etc.; all these names of North Zealand, which long have maintained their renown among foreign tourists.

It is our intention with these lines to awaken an interest in the Danish provinces, and we therefore travel southwards and after a few hours by train, a few hours by steamer and a pleasant drive we come upon Denmark's pearl „Møens Klint". The white cliffs rise serene in the bright sun beams, which sparkle on the radiant sea and woods, inviting us to rest beneath the shady beeches.

Crossing the capricious Baltic Sea (Østersøen) we at last arrive at Bornholm, the rocky country of Denmark where downs, forests and granite rocks present the grandest variation, everywhere bounded by the glittering ocean. It is the ocean which gives such gracious beauty to the Danish Isles. Denmark is a country of idyls; a country that invites to *dolce far niente*; we therefore advise you, foreign tourist, who rush on to get a glimpse of the midnight sun; don't limit your stay in Denmark to a flying visit to the capital, but extend your travels to the Danish provinces; go to our „North-sea", and take a refreshing bath in the invigorating, salt-laden billows; rest in our magnificent and delightful beech-woods by the bright, blue Fjords and lakes.

Befordringsomkostninger ved Rejser i Danmark.

Tarif des frais de voyage en Danemark.
Beförderungskosten für Reisen in Dänemark.
Charges for Conveyance in Denmark.

Danske Rundrejsekuponer (Coupons pour voyages circulaires en Danemark; dänische Rundreisecoupons; coupons for circular Tours in Denmark).

Nr.	Km			I. Kl.		II. Kl.		III. Kl.	
				Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
2035	252	Aalborg	—Fredericia	12	80	9	70	6	60
2052	51	Aalborg	—Hjørring	2	60	2	„	1	30
2053	50	Aalborg	—Hobro	2	50	1	90	1	30
2055	48	Aalborg	—Løgstør	3	—	3	„	2	„
2059	25	Aalestrup	—Hobro	—	—	1	„	„	70
2058	43	Aalestrup	—Løgstør	—	—	1	70	1	10
2047	42	Aalestrup	—Viborg	—	—	1	60	1	10
2033	111	Aarhus	—Fredericia	5	70	4	30	2	90
2044	135	Aarhus	—Kallundborg	4	„	4	„	2	50
2042	46	Aarhus	—Langaa	2	30	1	80	1	20
2041	39	Aarhus	—Ryomgaard	2	„	1	50	1	„
2040	23	Aarhus	—Skanderborg	1	20	„	90	„	60
2030b	30	Assens	—Tommerup	1	50	1	20	„	80
2067	17	Bramminge	—Esbjerg	„	90	„	70	„	50
2066	23	Bramminge	—Vedsted	1	20	„	90	„	60
2064	40	Bramminge	—Lunderskov	2	„	1	50	1	„
2023a	25	Dalmose	—Næstved	1	30	1	„	„	70
2023c	12	Dalmose	—Skelskør	„	60	„	50	„	30
2023b	16	Dalmose	—Slagelse........	„	80	„	60	„	40
2068	60	Esbjerg	—Skern..........	3	„	2	30	1	50

D. F. D. S.

Lines of the United S.S. Co.
of Copenhagen
1895.

NORWAY
SWEDEN
FINLAND
RUSSIA
GERMANY
ENGLAND
FRANCE
SPAIN
TURKEY
AFRICA

fixed lines
occasional lines
corresponding lines

Nr.	Km.		I. Kl. Kr.	ø.	II. Kl. Kr.	ø.	III. Kl. Kr.	ø.
2001	246	Fredericia ....—København (Bng.)	11	80	9	30	6	20
2032	34	Fredericia ....—Lunderskov	1	70	1	30	„	90
2030a	49	Fredericia ....—Tommerup	2	50	1	90	1	30
2031	27	Fredericia ....—Vejle	1	40	1	10	„	70
2061	98	Frederikshavn ....—Gøteborg	8	„	8	„	4	„
2056	37	Frederikshavn ....—Hjørring	1	90	1	40	1	„
2057	40	Frederikshavn ....—Skagen.........	-	-	1	40	„	90
2060	385	Frederikshavn ....—Vamdrup (Gr.) ..	19	60	14	90	10	10
2015	40	Frederikssund ....—København (Bng.)	2	„	1	50	1	„
2000	179	Gjedser ....—København (Bng.)	9	20	6	90	4	60
2092	23	Gjedser ....—Nykøbing F.....	1	20	„	90	„	60
2045	29	Grenaa. ....—Ryomgaard	1	50	1	10	„	80
2010	10	Helsingborg ......—Helsingør	„	50	„	50	„	20
2008	46	Helsingør ....—København (Bng.)	2	30	1	80	1	20
2051	32	Hobro ....—Randers	1	60	1	20	„	80
2036	29	Horsens..........—Skanderborg	1	50	1	10	„	80
2037	32	Horsens..........—Vejle	1	60	1	20	„	80
2016	80	Kallundborg ......—Roskilde	4	„	3	„	2	„
2006	136	Kiel ....—Korsør	7	„	7	„	2	80
2004	112	Korsør...........—København (Bng.)	5	60	4	20	2	80
2026	40	Korsør.......... ..—Nyborg	1	50	1	50	1	„
2018	80	Korsør...........—Roskilde	4	„	3	„	2	„
2018b	18	Korsør...........—Slagelse........	„	90	„	70	„	40
2013	4	København (Baneg.)—København(Havn)	„	50	„	50	„	50
2025	206	København (Baneg.)—Nakskov	10	50	7	80	5	30
2014	32	København (Baneg.)—Roskilde	1	60	1	20	„	80
2002	291	København (Baneg.)—Vamdrup (Gr.) ..	14	10	11	10	7	40
2012	30	København (Havn).—Malmø	1	50	1	50	1	„
2022	39	Køge ....—Næstved	2	„	1	50	1	„
2020	23	Køge ....—Roskilde	1	20	„	90	„	60
2048	13	Langaa ....—Randers	„	70	„	50	„	40
2046	40	Langaa ....—Viborg.........	2	„	1	50	1	„
2062	11	Lunderskov ......—Vamdrup (Gr.) ..	„	60	„	50	„	30
2075	48	Løgstør ....—Thisted	3	„	3	„	2	„
2094	50	Nakskov ....—Nykøbing F.....	2	50	1	80	1	30
2028	30	Nyborg .. ..—Odense	1	50	1	20	„	80
2090	22	Nykøbing F.......—Orehoved.......	1	20	„	90	„	60
2079	39	Nykøbing M. .....—Skive..........	-	-	1	50	1	„
2024	40	Næstved ....—Orehoved.......	2	„	1	50	1	„
2106	47	Odense ....—Svendborg......	2	80	2	10	1	40
2029	15	Odense ....—Tommerup......	„	80	„	60	„	40
2049	36	Randers ....—Ryomgaard	1	80	1	40	„	90

Nr.	Km.			I. Kl. Kr.	Ø.	II. Kl. Kr.	Ø.	III. Kl. Kr.	Ø.
2018a	62	Roskilde	—Slagelse	3	10	2	30	1	60
2038	31	Silkeborg	—Skanderborg	1	60	1	20	„	80
2070	82	Silkeborg	—Skern	4	10	3	10	2	10
2072	87	Skern	—Struer	4	40	3	30	2	20
2076	34	Skive	—Struer	1	70	1	30	„	90
2078	32	Skive	—Viborg	1	60	1	20	„	80
2074	84	Struer	—Thisted	—	—	3	20	2	10
—	40	Løgstør	—Nykøbing M.	—	—	—	—	—	—
—	60	Nakskov	—Svendborg	—	—	—	—	—	—
—	30	Nykøbing M.	—Thisted	—	—	—	—	—	—

Hertil kan knyttes svensk-norske Kuponer.

On peut ajouter à ces coupons les billets circulaires pour les routes en Suède et en Norvège.

Hierzu können Rundreisecoupons für die Ruten in Schweden und Norwegen angeknüpft werden.

To the above named may be added tickets for the circular tours in Sweden and Norway.

Nr.	Km.			I. Kl. Kr.	Ø.	II. Kl. Kr.	Ø.	III. Kl. Kr.	Ø.
2133	618	Malmø	—Stockholm	37	10	27	90	18	60
2406	748	Stockholm	—Storlien	—	—	22	50	15	—
2190	106	Storlien	—Trondhjem	—	—	4	80	3	20
2188	436	Trondhjem	—Hamar	26	20	19	70	13	10
2186	58	Hamar	—Eidsvold	3	50	2	70	1	80
2228	47	Eidsvold	—Lillestrøm	2	90	2	20	1	50
2226	21	Lillestrøm	—Christiania	1	30	1	—	—	70
2194	60	Christiania	—Moss	3	60	2	70	1	80
2196	77	Moss	—Frederikshald	4	70	3	50	2	40
2150	97	Frederikshald	—Mellerud	5	90	4	40	3	—
2154	123	Mellerud	—Gøteborg	7	40	5	60	3	70
2158	77	Gøteborg	—Varberg	4	70	3	50	2	40
2162	74	Varberg	—Halmstad	4	50	3	40	2	30
2166	66	Halmstad	—Engelholm	4	„	3	—	2	—

Nr.	Km.		I. Kl.		II. Ki.		III. Kl.	
			Kr.	Ø.	Kr.	Ø.	Kr.	Ø.
2168	27	Engelholm........—Helsingborg	1	70	1	30	—	90
2129	458	Stockholm....... —Gøteborg	27	50	20	70	13	80
		— —						
2126	432	Stockholm........—Charlottenberg .	26	—	19	50	13	—
2193	43	Charlottenberg ....—Kongsvinger	2	60	2	—	1	30
2192	79	Kongsvinger ......—Lillestrøm	4	80	3	60	2	40

Sovevogne i Sverige og Norge. I Kl. 5 Kr., II Kl. 3 Kr. I Danmark, Sverige og Norge kan 25 Kg. Rejsegods befordres frit med Rundrejsebillet.

Wagon lits en Suède et en Norvège. I Cl. 5 Kr., II Cl. 3 Kr. En Danemark, en Suède et en Norvège 25 Kg. de bagage gratis pour billets circulaires.

Schlafwagen in Schweden und Norwegen. I Cl. 5 Kr., II Cl. 3 Kr. In Dänemark, Schweden und Norwegen ist es mit Rundreisefahrkarte erlaubt 25 Kg. Gepäck frei mitzunehmen.

Sleeping cars in Sweden and Norway. I Cl. 5 Kr., II Cl. 3 Kr. In Denmark, Sweden and Norway 25 Kg. of luggage allowed free of charge with the circular ticket.

14 Dages Abonnementskort i Danmark.

14 Dages Abonnementskort, der give den, paa hvis Navn Kortet er udstedt, Ret til Rejser ad libitum paa alle Statsbanestrækninger, kunne faas paa alle Stationer samt paa Statsbanernes Rundrejsebureau i Kjøbenhavn med 3 Timers Varsel. Fotografi medgives Bestillingen. Pris I Kl. 40 Kr., II Kl. 30 Kr., III Kl. 20 Kr.

Le billet circulaire de 15 jours en Danemark.

Ce billet permet au possesseur de voyager ad libitum sur toutes les routes des compagnies de chemin de fer de l'état. S'adresser aux stations et au bureau du chemin-de-fer à Copenhague. Tarif des prix: 1re Classe 40 Kr. 2me Classe

30 Kr. 3me Classe 20 Kr. On demande Photographie et la commande du billet se fait 3 heures d'avance.

14 tägige Abonnementskarten,

welche zu Reisen ad libitum auf sämtlichen dänischen Staatsbahnstrecken berechtigen, kosten: I Kl. 40 Kr., II Kl. 30 Kr., III Kl. 20 Kr., und sind mit einer Frist von 3 Stunden zu beziehen auf den Stationen und im Bureau der dänischen Staatsbahnen für Rundreisen. Es bedarf der Einreichung von Photographien derjenigen Personen, welche die genannten Fahrkarten zu lösen wünschen.

Fortnightly Season Tickets,

enabling holder to travel ad libitum on all lines of the Danish State Railways, may be had at the stations and at the Railway Company's „Bureau for Circular Tours". Fares: I class 40 Kr., II class 30 Kr., III class 20 Kr. Photo' and 3 hours previous notice required.

Statsbaner ere alle danske Jernbaner med Undtagelse af Strækningerne:

Tous les chemins-de-fer du Danemark sont chemins-de-fer de l'état excepté les lignes mentionnées ci-dessous:

Alle dänischen Eisenbahnen sind Staatsbahnen. Die folgenden Linien ausgenommen:

All Danish railways except the following lines are State railways:

Frederiksborg-Græsted.
Kjøge-Faxe Ladeplads.
Haarlev-Rødvig.
Nykjøbing-Nakskov.
Banholm-Rødby.
Bogense-Odense-Svendborg.
Ringe-Faaborg.
Juelsminde-Horsens-Tørring.
Aarhus-Hou.
Randers-Hadsund.
Frederikshavn-Skagen.
Vemb-Lemvig.

Dampskibsforbindelser.

se Kortet; fyldig Oplysning om Ruterne findes i „Rejselisten".

Communication des bateaux à vapeur, voir la carte; tous les renseignements se trouvent sur „Rejselisten".

Dampfschiffsanschluss, die Karte ansehen, genaue Aufklärung über die Routen findet man in „Rejselisten".

Steamers (vide map). For full particulars as to routes see „Rejselisten".

Copenhague et ses environs.

Le voyageur ne doit pas omettre de visiter l'Eglise de Notre Dame, la Tour Ronde, le château de Rosenborg, le musée des Antiquités du Nord, le musée Etnographique, le jardin Botanique, le jardin Zoologique, Tivoli, le musée de Thorvaldsen, la gallerie Royale de peintures, la Longue Ligne, la Cathedrale de Roskilde, le Palais de Frederiksborg, le Palais de Fredensborg, le Châtau de Kronborg (Elseneur et Marienlyst), Klampenborg, Skodsborg.

Kopenhagen mit Umgebungen.

Der Reisende versäume es nicht zu besehen: Frauenkirche, den runden Thurm, Schlosz Rosenborg, Etnographisches Museum, Museum nordischer Alterthümer, den Botanischen Garten, den Zoologischen Garten, Tivoli, Thorvaldsen-Museum, die Königliche Gemäldegalleri, Langelinie, Roskilde Domkirche, Schlosz Frederiksborg, Schlosz Fredensborg, Helsingør (Schlosz Kronborg, Marienlust), Klampenborg, Skodsborg.

Copenhagen and its environs.

The visitor must not miss seeing: The Church of our Lady, „Round Tower", Rosenborg Castle, Ethnographic Museum, Museum of Northern Antiquities, Botanical Garden, Zoological Garden, Tivoli, Thorvaldsen's Museum, Royal Picture Gallery, Long Line, Roskilde Cathedral, Frederiksborg Palace, Fredensborg Palace, Elsinore (Kronborg Castle, Marienlyst), Klampenborg, Skodsborg.

S'adresser à la Société danoise de Touristes.

La société a le dessein d'aider sous tous les rapports les étrangers qui viennent visiter le Danemark. Son but est surtout de contribuer, à ce que les voyageurs profitent agréablement de leur séjour en Danemark.

Prière d'écrire à la société avant de visiter les Pays Scandinaves. S'adresser au bureau

Ny Østergade 7
Copenhague.

Wenden Sie Sich an den Dänischen Touristen-Verein.

Der Verein hat u. A. den patriotischen Zweck, fremden Reisenden, welche Dänemark besuchen, in jeder Weise behülflich zu sein; die Thätigkeit des Vereins geht vor Allem darauf aus, dahin zu wirken dass die Reise in Dänemark dem Fremden erfolgreich werden kann.

Wenden Sie Sich daher an den Verein bevor Sie die skandinavischen Länder besuchen, und wenden Sie Sich an das Bureau des Vereins, Ny Østergade 7, wenn Sie nach Kopenhagen kommen.

Go to the Danish Tourist Society.

The patriotic aim of the Society is to assist in every way tourists visiting Denmark.

The Society endeavours to make travelling in Denmark as pleasant and instructive as possible to the foreigner. Intending tourists should write to the Danish Tourist Society before visiting Scandinavia, and call at their office (Ny Østergade 7) on arriving at Copenhagen.

Besøgtid for Museer og andre Seværdigheder i Kjøbenhavn og Omegn.

Hver Dag.

Hele Dagen: Frelsers Kirke og Taarn, Anmeldelse Dagen forud til Graveren St. Annægade 33, 2. 1—12 Personer 2 Kr.
Hele Dagen: Zoologisk Have.
Hele Dagen: Fredensborg Slot (forevises naar det er ubeboet. Henvendelse til Slotsforvalteren. 1—6 Pers. 2 Kr., 7—12 Pers. 4 Kr.).
Hele Dagen: Kronborg Slot (30 Øre). Til Kassematterne 1—8 Pers. 25 Øre p. pers.
Hele Dagen: Roskilde Domkirke, Henvendelse til Stiftsskriverkontoret (50 Øre).
9—6 (1/4—31/5) Kunstudstillingen paa Charlottenborg (50 Øre).
11—8 Panoptikon (1 Kr.).
8—3 (Søn- og Helligdage (1/5—30/9)
8—5 (Hverdage) (1/5—30/9).
9—3 (1/10—30/4)
} Rosenborg Slot. Anmeldelse Dagen forud til Inspektøren. 1—12 Pers. 6 Kr. Enkelte Billetter à 75 Øre faaes Østergade 61.
1— Solnedgang: Botanisk Have.
2—6 do. (Væxthusene).
10—3 Dansk Folkemuseum (50 Øre).
10—4 (1/5—30/9)
11—2 (1/10—30/4) } Frederiks Kirke og Taarn (25 Øre).
9½—4, 5—7 (1/5—30/9)
9½—4 (1/10—30/4) } Frederiksborg Slot med det nationalhistoriske Museum (35 Øre).
12—2 Runde Taarn (10 Øre).
12—12½ (Vinter) Vagtparaden paa Amalienborg Plads.
12—3: Jesuskirken i Valby (25 Øre).

Søndag.

11—2 Kongelige Malerisamling.
12—2 Zoologisk Museum.
12—3, 7—9 Kunstindustrimuseet.
1—3 (1/6—31/8)
12—2 (1/9—31/5) } Nationalmuseets Antiksamling.
12—3 (1/6—31/8)
12—2 (1/9—31/5) } do. danske Samling.
12—3 (1/6—31/8)
12—2 (1/9—31/5) } do. etnografiske Samling.
11—2 Thorvaldsens Museum.
1—4 (1/4—30/9)
12—3 (1/10—31/3) } Ny Carlsberg Glyptothek (25 Øre).

Mandag.

9—6 Den kongl. Porcellainsfabriks Udsalg, Amagertorv 10.
9—11 (1/5—31/10) }
10—11 (1/11—30/4) } Frue Kirke.
11—3 (1/5—30/9) }
12—3 (1/10—30/4) } Thorvaldsens Museum (50 Øre).
12—3 (1/4—30/9) Ny Carlsberg Glyptothek (50 Øre).

Tirsdag.

9—6 Den kongelige Porcellainsfabriks Udsalg, Amagertorv 10.
9—11 (1/5—31/10) }
10—11 (1/11—30/4) } Frue Kirke.
1—3 (1/6—31/8) Nationalmuseets Antiksamling.
12—3 (1/6—31/8) }
1—3 (1/9—30/9) } do. danske Samling.
10—1 (1/6—31/8) }
10—12 (1/9—30/9 } do. etnografiske Samling.
11—3 (1/5—30/9) }
12—3 (1/10—30/4) } Thorvaldsens Museum (50 Øre).
1—4 (1/4—30/9) }
12—3 (1/10—31/3) } Ny Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
11—2 Den kgl. Malerisamling.
7—9 Kunstindustrimuseet.

Onsdag.

9—6 Den kongl. Porcellainsfabriks Udsalg, Amagertorv 10.
9—11 (1/5—31/10) }
10—11 (1/11—30/4) } Frue Kirke.
12—2 Zoologisk Museum.
12—3 Kunstindustrimuseet.
12—3 (1/6—31/8) }
1—3 (1/9—30/9) } Nationalmuseets danske Samling.
10—1 (1/6—31/8) }
10—12 (1/9—31/5) } do. etnografiske Samling.
11—3 Thorvaldsens Museum.
1—4 (1/4—30/9) }
12—3 (1/10—31/3) } Ny Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
11—2 Den kgl. Malerisamling.
12—2 (1/4—31/10) Moltkeske Malerisamling.
1—3 (1/5—30/9) Tøihuset.

Torsdag.

9—6 Den kongl. Porcellainsfabriks Udsalg, Amagertorv 10.
9—11 (1/5—31/10) }
10—11 (1/11—30/4) } Frue Kirke.
12—3 (1/6—31/8) }
1—3 (1/9—30/9) } Nationalmuseets danske Samling.
12—2 (1/10—31/5) }
10—1 (1/6—31/8) }
10—12 (1/9—30/9) } do. etnografiske Samling.
11—3 (1/5—30/9) }
12—3 (1/10—30/4) } Thorvaldsens Museum (50 Øre).
1—4 (1/4—30/9) }
12—3 (1/10—31/3) } Ny Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
11—2 Den kgl. Malerisamling.

Fredag.

9—6		Den kongl. Porcellainsfabriks Udsalg, Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	Frue Kirke.
10—11	(1/11—30/4)	
1—3	(1/6—30/9)	Nationalmuseets Antiksamling.
12—2	(1/10—31/5)	
12—3	(1/6—31/8)	do. danske Samling.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	do. etnografiske Samling.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Thorvaldsens Museum (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	Ny Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		Den kgl. Malerisamling.
7—9		Kunstindustrimuseet.

Lørdag.

9—6		Den kongl. Porcellainsfabriks Udsalg, Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	Frue Kirke
10—11	(1/11—30/4)	
12—3		Kunstindustrimuseet.
12—3	(1/6—31/8)	Nationalmuseets danske Samling.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	do. etnografiske Samling.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Thorvaldsens Museum (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	Ny Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		Den kgl. Malerisamling.

Heures des visites aux musées et autres curiosités à Copenhague et aux environs.

Chaque jour.

Toute la journée: L'Église du St. Sauveur. S'annoncer la veille St. Annægade 33, 2. 1—12 personnes 2 Kr.

Toute la journée: Le jardin Zoologique.

Toute la journée: Le château de Fredensborg (peut être visité quand il est inoccupé. S'adresser à l'intendant du château. 1—6 Pers. 2 Kr. 7—12 Pers. 4 Kr.).

Toute la journée: Le château de Kronborg (30 Øre). Les Casemates. 1—8 Pers. 25 Øre par pers.

Toute la journée: La Cathédrale de Roskilde. S'adresser au »Stiftsskriverkontoret« (50 Øre).

9—6 ($^1/_4$—$^{31}/_5$) L'Académie des beaux-arts à Charlottenborg (50 Øre).

11—8 Le musée de figures en cire Panoptikon 1 Kr.

8—3 (Dimanche et jours de semaine) ($^1/_5$—$^{30}/_9$)
8—5 (Tous les jours) ($^1/_5$—$^{30}/_9$)
9—3 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$)
} Le château de Rosenborg. S'annoncer la veille à l'inspecteur. 1—12 pers. 6 Kr. un billet seul 75 Øre. S'adresser Østergade 61.

1—jusqu'au soir: Le jardin Botanique.

2—6 Les serres.

10—3 Le musée de la Nation danoise (50 Øre).

10—4 ($^1/_5$—$^{30}/_9$)
11—2 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$)
} L'Église et Tour de Frederik (25 Øre).

9½—4 5—7 ($^1/_5$—$^{30}/_9$)
9½—4 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$)
} Le château de Frederiksborg et le musée historique national (35 Øre).

12—2 La Tour Ronde (10 Øre).

12—12½ (en hiver): La musique de la garde à Amalienborg.

12—3 L'Église de Jésus à Valby (25 Øre).

Dimanche.

11—2 La gallerie royale de peintures.

12—2 Le Musée zoologique.

12—3; 7—9 Le musée de l'art d'industrie.

1—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$)
12—2 ($^1/_9$—$^{31}/_5$)
} La collection d'antiquités du musée national.

12—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$)
12—2 ($^1/_9$—$^{31}/_5$)
} » collection danoise idem.

12—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$)
12—2 ($^1/_9$—$^{31}/_5$)
} » collection ethnographique idem.

11—2 Le musée de Thorvaldsen.

1—4 ($^1/_4$—$^{30}/_9$)
12—4 ($^1/_4$—$^{30}/_9$)
} La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).

Lundi.

9—6		Les magasins de fabrique de porcelaine royale. Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	L'Église de Notre Dame.
10—11	(1/11—30/4)	
11—3	(1/5—30/9)	Le musée de Thorvaldsen (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).

Mardi.

9—6		Les magasins de fabrique de porcelaine royale. Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	L'Église de Notre Dame.
10—11	(1/11—30/4)	
1—3	(1/6—31/8)	Collection d'antiquités du musée national.
12—3	(1/6—31/8)	Collection danoise.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	Collection ethnographique.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Le musée de Thorvaldsen (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		La gallerie royale de peintures.
7—9		Le musée de l'art d'industrie.

Mercredi.

9—6		Les magasins de fabrique de porcelaine royale. Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	L'Église de Notre Dame.
10—11	(1/11—30/4)	
12—2		Musée zooloqique.
12—3		Le musée de l'art d'industrie.
12—3	(1/6—31/8)	La collection danoise du musée national.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	idem collection ethnographique.
10—12	(1/9—31/5)	
11—3		Le musée de Thorvaldsen.
1—4	(1/4—30/9)	La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		La gallerie royale de peintures.
12—2	(1/4—31/10)	La gallerie de tableaux de Moltke.
1—3	(1/5—30/9)	L'Arsenal

Jeudi.

9—6		Les magasins de fabrique de porcelaine royale. Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	L'Église de Notre Dame.
10—11	(1/11—30/4)	
12—3	(1/6—31/8)	La collection danoise du musée national.
1—3	(1/9—30/9)	
12—2	(1/10—31/5)	
10—1	(1/6—31/8)	idem collection ethnographique.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Le musée de Thorvaldsen (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		La gallerie royale de peintures.

Vendredi.

9—6		Les magasins de fabrique de porcelaine royale. Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	L'Église de Notre Dame.
10—11	(1/11—30/4)	
1—3	(1/6—30/9)	La collection d'antiquités du musée national.
12—2	(1/10—31/5)	
12—3	(1/6—31/8)	idem collection danoise.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	» collection ethnographique.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Le musée de Thorvaldsen (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		La Gallerie royale de peintures.
7—9		Le musée de l'art d'industrie.

Samedi.

9—6		Les magasins de fabrique de porcelaine royale. Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	L'Église de Notre Dame.
10—11	(1/11—30/4)	
12—3		Le musée de l'art d'industrie.
12—3	(1/6—31/8)	La collection danoise du musée national.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	» collection ethnographique.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Le musée de Thorvaldsen (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	La glyptothèque du nouveau Carlsberg (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		La gallerie royale de peintures.

Besuchzeit der Museen und anderer Sehenswürdigkeiten in Kopenhagen und Umgegend.

Täglich.

Den ganzen Tag: Erlöser Kirche und Thurm. Anmeldung den vorhergehenden Tag St. Annægade 33, 2. 1—12 Personen 2 Kr.
Den ganzen Tag: Der zoologische Garten.
Den ganzen Tag: Fredensborg Schloss (wird vorgezeigt wenn unbewohnt. Man wende sich an den Schlossverwalter. 1—6 Pers. 2 Kr.; 7—12 Pers. 4 Kr.).
Den ganzen Tag: Kronborg Schloss (30 Øre), zu den Kasematten. 1—8 Pers. 25 Øre die Person.
Den ganzen Tag: Roskilde Dom. Man wende sig an »Stiftsskriverkontoret« (50 Øre)
9—6 ($^1/_4$—$^{31}/_5$). Die Charlottenborg Kunstausstellung (50 Øre).
11—8 Das Panoptikon (1 Kr.).
8—3 (Sonn- und Feiertage) ($^1/_5$—$^{30}/_9$)
8—5 (Wochentage) ($^1/_5$—$^{30}/_9$)
9—3 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$)
} Rosenborg Schloss. Anmeldung den vorgehenden Tag beim Inspector. 1—12 Pers. 6 Kr. Einzelne Karten à 75 Øre zu haben Østergade 61.
1—Sonnenuntergang: Der Botanische Garten.
1—6 do. (Die Treibhäuser).
10—3 Dänisches Volksmuseum (50 Øre).
10—4 ($^1/_5$—$^{30}/_9$) } Frederiks Kirche und Thurm (25 Øre).
11—2 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$) } do.
9$^1/_2$—4, 5—7 ($^1/_5$—$^{30}/_9$) } Frederiksborg Schloss mit dem nationalhistorischen
9$^1/_2$—4, ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$) } Museum (35 Øre).
12—2 Der runde Thurm
12—12$^1/_2$: (im Winter) Die Wachtparade auf dem Amalienborg Platz.
12—3 Die Jesuskirche in Valby (25 Øre).

Sonntag.

11—2 Die königliche Gemäldesammlung.
12—2 Das zoologische Museum.
12—3; 7—9 Das Kunstindustri-Museum.
1—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } Die Antikensammlung des Nationalmuseums.
12—2 ($^1/_9$—$^{31}/_5$) }
12—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } Die dänische Sammlung do.
12—2 ($^1/_9$—$^{31}/_5$) }
12—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } Die ethnographische Sammlung do.
12—2 ($^1/_9$—$^{31}/_5$) }
11—2 Das Thorvaldsen Museum.
1—4 ($^1/_4$—$^{30}/_9$) } Die Neu-Carlsberger Glyptothek (25 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{30}/_3$) }

Montag.

9—6		Die Verkaufslokale der königl. Porcellanfabrik Amagertorv 10.
9—11	($^{1}/_{5}$—$^{31}/_{10}$)	Die Frauen Kirche.
10—11	($^{1}/_{11}$—$^{30}/_{4}$)	
11—3	($^{1}/_{5}$—$^{30}/_{9}$)	Das Thorvaldsen Museum (50 Øre).
12—3	($^{1}/_{10}$—$^{30}/_{4}$)	
1—4	($^{1}/_{4}$—$^{30}/_{9}$)	Die Neu Carlsberger Glyptothek (50 Øre).

Dienstag.

9—6		Die Verkaufslokale der königl. Porcellanfabrik Amagertorv 10.
9—11	($^{1}/_{5}$—$^{31}/_{10}$)	Die Frauen Kirche.
10—11	($^{1}/_{11}$—$^{30}/_{4}$)	
1—3	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die Antikensammlung des Nationalmuseums.
12—3	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die dänische Sammlung do.
1—3	($^{1}/_{9}$—$^{30}/_{9}$)	
10—1	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die ethnographische Sammlung do.
10—12	($^{1}/_{9}$—$^{30}/_{9}$)	
11—3	($^{1}/_{5}$—$^{30}/_{9}$)	Das Thorvaldsen Museum.
12—3	($^{1}/_{10}$—$^{30}/_{4}$) (50 Øre)	
1—4	($^{1}/_{4}$—$^{30}/_{9}$)	Die Neu Carlsberger Glyptothek (50 Øre).
12—3	($^{1}/_{10}$—$^{31}/_{3}$)	
11—2		Die königl. Gemäldesammlung.
7—9		Das Kunstindustrie-Museum.

Mittwoch.

9—6		Die Verkaufslokale der königl. Porcellanfabrik Amagertorv 10.
9—11	($^{1}/_{5}$—$^{31}/_{10}$)	Die Frauen Kirche.
10—11	($^{1}/_{11}$—$^{30}/_{4}$)	
12—2		Das zoologische Museum.
12—3		Das Kunstindustrie-Museum.
12—3	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die dänische Sammlung des Nationalmuseums.
1—3	($^{1}/_{9}$—$^{30}/_{9}$)	
10—1	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die ethnographische Sammlung do.
10—12	($^{1}/_{9}$—$^{30}/_{9}$)	
11—3		Das Thorvaldsen Museum.
1—4	($^{1}/_{4}$—$^{31}/_{5}$)	Die Neu-Carlsberger Glyptothek (50 Øre).
12—3	($^{1}/_{10}$—$^{31}/_{3}$)	
11—2		Die königl. Gemäldesammlung.
12—2	($^{1}/_{4}$—$^{31}/_{10}$)	Die Moltkesche Gemäldesammlung.
1—3	($^{1}/_{5}$—$^{30}/_{9}$)	Das Zeughaus.

Donnerstag.

9—6		Die Verkaufslokale der königl. Porcellanfabrik Amagertorv 10.
9—11	($^{1}/_{5}$—$^{31}/_{10}$)	Die Frauen Kirche.
10—11	($^{1}/_{11}$—$^{30}/_{4}$)	
12—3	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die dänische Sammlung des Nationalmuseums.
1—3	($^{1}/_{9}$—$^{30}/_{9}$)	
12—2	($^{1}/_{10}$—$^{31}/_{5}$)	
10—1	($^{1}/_{6}$—$^{31}/_{8}$)	Die ethnographische Sammlung do.
10—2	($^{1}/_{9}$—$^{30}/_{9}$)	
11—3	($^{1}/_{5}$—$^{30}/_{9}$)	Das Thorvaldsen Museum (50 Øre).
12—3	($^{1}/_{10}$—$^{30}/_{4}$)	
1—4	($^{1}/_{4}$—$^{30}/_{9}$)	Die Neu-Carlsberger Glyptothek (50 Øre).
12—3	($^{1}/_{10}$—$^{31}/_{3}$)	
11—2		Die königl. Gemäldesammlung.

Freitag.

9—6		Die Verkaufslokale der königl. Porcellanfabrik Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	Die Frauen Kirche.
10—11	(1/11—30/4)	
1—3	(1/6—30/9)	Die Antikensammlung des Nationalmuseums.
12—2	(1/10—31/5)	
12—3	(1/6—31/8)	Die dänische Sammlung do.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	Die ethnographische do. do.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Das Thorvaldsen Museum.
12—3	(1/10—30/4) 50 Øre)	
1—4	(1/4—30/9)	Die Neu-Carlsberger Glyptothek (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		Die königl. Gemäldesammlung.
7—9		Das Kunstindustrie-Museum.

Sonnabend.

9—6		Die Verkaufslokale der königl. Porcellanfabrik Amagertorv 10.
9—11	(1/5—31/10)	Die Frauen Kirche.
10—11	(1/11—30/4)	
12—3		Das Kunstindustrie-Museum.
12—3	(1/6—31/8)	Die dänische Sammlung des Nationalmuseums.
1—3	(1/9—30/9)	
10—1	(1/6—31/8)	Die ethnographische Sammlung do.
10—12	(1/9—30/9)	
11—3	(1/5—30/9)	Das Thorvaldsen Museum (50 Øre).
12—3	(1/10—30/4)	
1—4	(1/4—30/9)	Die Neu-Carlsberger Glyptothek (50 Øre).
12—3	(1/10—31/3)	
11—2		Die königl. Gemäldesammlung.

When the museums and other interesting places in Copenhagen and neighbourhood can be visited.

Every Day.

All day long: Our Saviour's Church and Tower. Notice must be given the day before at St. Annægade 32, 2. 1—12 pers. 2 Kr.
All day long: Zoological Garden.
All day long: Fredensborg Castle (May be visited when uninhabited on application to the steward of the castle. 1—6 pers. 2 Kr. 7—12 pers. 4 Kr.).
All day long: Kronborg Castle (30 Øre). To the subterranean passages 1—8 pers. 25 Øre pro pers.
All day long: Roskilde Cathedral. On Application to »Stiftsskriverkontoret« (50 Øre).
9—6 (1/4—31/5) The Academy of Arts at Charlottenborg (50 Øre).
11—8 Panoptikon (1 Kr.).
8—3 (Sundays & Holydays) (1/5—30/9)
8—5 (Week-days) (1/5—30/9)
9—3 (1/10—30/4) } Rosenborg Castle. Notice must be given the day before to the inspector 1—12 pers. 6 Kr. Single tickets at 75 Øre to be obtained 61 Østergade.
1—sunset: Botanical Garden
2—6: do. (Hothouses).
10—3 Danish People's Museum (50 Øre).
10—4 (1/5—30/9)
11—2 (1/10—30/4) } Frederik's Church and Tower (25 Øre).
9½—4, 5—7 (1/5—30/9)
9½—4 (1/10—30/4) } Frederiksborg Castle with the national historical Museum (35 Øre).
12—2 Round Tower (10 Øre).
12—12½ (Winter) The Band of the Royal Guards at Amalienborg square performs.
12—3 Jesus Church at Valby (25 Øre).

Sunday.

12—2 Royal Picture Gallery.
12—2 Zoological Museum.
12—3, 7—9 Museum of art industry.
1—3 (1/6—31/8)
12—2 (1/9—31/5) } National Museum's Collection of Antiquities.
12—3 (1/6—31/8)
12—2 (1/9—31/5) } do. Danish Collection.
12—3 (1/6—31/8)
12—2 (1/9—31/5) } do. Ethnographic Collection.
11—2 Thorvaldsen's Museum.
1—4 (1/4—30/9)
2—3 (1/10—31/3) } New Carlsberg Glyptothek (25 Øre).

Monday.

9—6 The show rooms of the royal Copenhagen china-manufactory, 10 Amagertorv.
9—11 $(^{1}/_{5}—^{31}/_{10})$
10—11 $(^{1}/_{11}—^{30}/_{4})$ } Church of our Lady.
11—3 $(^{1}/_{5}—^{30}/_{9})$
12—3 $(^{1}/_{10}—^{30}/_{4})$ } Thorvaldsen's Museum (50 Øre).
1—4 $(^{1}/_{4}—^{30}/_{9})$ New Carlsberg Glyptothek (50 Øre).

Tuesday.

9—6: The show rooms of the royal Copenhagen china-manufactory, 10 Amagertorv.
9—11 $(^{1}/_{5}—^{31}/_{10})$
10—11 $(^{1}/_{11}—^{30}/_{4})$ } Church of our Lady.
1—3 $(^{1}/_{6}—^{31}/_{8})$ National Museum's Collection of Antiquities.
12—3 $(^{1}/_{6}—^{31}/_{8})$
1—3 $(^{1}/_{9}—^{30}/_{9})$ } do. Danish Collection.
10—1 $(^{1}/_{6}—^{31}/_{8})$
10—12 $(^{1}/_{9}—^{30}/_{9})$ } do. Ethnographic Collection.
11—3 $(^{1}/_{5}—^{30}/_{9})$
12—3 $(^{1}/_{10}—^{30}/_{4})$ } Thorvaldsen's Museum (50 Øre).
1—4 $(^{1}/_{4}—^{30}/_{9})$
12—3 $(^{1}/_{10}—^{31}/_{3})$ } New Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
11—2 Royal Picture Gallery.
7—9 Museum of art industry.

Wednesday.

9—6 The show rooms of the royal Copenhagen china-manufactory, 10 Amagertorv,
9—11 $(^{1}/_{5}—^{31}/_{10})$
10—11 $(^{1}/_{11}—^{30}/_{4})$ } Church of our Lady.
12—2 Zoological Museum.
12—3 Museum of art industry.
12—3 $(^{1}/_{6}—^{31}/_{8})$
1—3 $(^{1}/_{9}—^{31}/_{9})$ } National Museum's Danish Collection.
10—1 $(^{1}/_{6}—^{31}/_{8})$
10—12 $(^{1}/_{9}—^{31}/_{5})$ } do. Ethnographic Collection.
11—3 Thorvaldsen's Museum.
1—4 $(^{1}/_{4}—^{30}/_{9})$
12—3 $(^{1}/_{10}—^{31}/_{3})$ } New Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
11—2 Royal Picture Gallery.
12—2 $(^{1}/_{4}—^{31}/_{10})$ Moltke Picture Gallery.
1—3 $(^{1}/_{5}—^{30}/_{9})$ The Arsenal.

Thursday.

9—6 The show rooms of the royal Copenhagen china-manufactory, 10 Amagertorv.
9—11 $(^{1}/_{5}—^{31}/_{10})$
10—11 $(^{1}/_{11}—^{30}/_{4})$ } Church of our Lady.
12—3 $(^{1}/_{10}—^{31}/_{8})$
1—3 $(^{1}/_{9}—^{30}/_{9})$
12—2 $(^{1}/_{10}—^{31}/_{5})$ } National Museum's Danish Collection.

10—1 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } National Museum's Ethnographic Collection.
10—2 ($^1/_9$—$^{30}/_9$) }
11—3 ($^1/_5$—$^{30}/_9$) } Thorvaldsen's Museum (50 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$) }
1—4 ($^1/_4$—$^{30}/_9$) } New Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{31}/_3$) }
11—2 Royal Picture Gallery.

Friday.

9—6 The show rooms of the royal Copenhagen china-manufactory, 10 Amagertorv.
9—11 ($^1/_5$—$^{31}/_{10}$) } Church of our Lady.
10—11 ($^1/_{11}$—$^{30}/_4$) }
1—3 ($^1/_6$—$^{30}/_9$) } National Museum's Collection of Antiquities.
12—2 ($^1/_{10}$—$^{31}/_5$) }
12—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } do. Danish Collection.
1—3 ($^1/_9$—$^{30}/_9$) }
10—1 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } do. Ethnographic Collection.
10—12 ($^1/_9$—$^{30}/_9$) }
11—3 ($^1/_5$—$^{30}/_9$) } Thorvaldsen's Museum (50 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$) }
1—4 ($^1/_4$—$^{30}/_9$) } New Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{31}/_3$) }
11—2 Royal Picture Gallery.
7—9 Museum of art industry.

Saturday.

9—6 The show rooms of the royal Copenhagen china-manufactory, 10 Amagertorv.
9—11 ($^1/_5$—$^{31}/_{10}$) } Church of our Lady.
10—11 ($^1/_{11}$—$^{30}/_4$) }
12—3 Museum of art industry.
12—3 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } National Museum's Danish Collection.
1—3 ($^1/_9$—$^{30}/_9$) }
10—1 ($^1/_6$—$^{31}/_8$) } do. Ethnographic Collection.
10—12 ($^1/_9$—$^{30}/_9$) }
11—3 ($^1/_5$—$^{30}/_9$) } Thorvaldsen's Museum (50 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{30}/_4$) }
1—4 ($^1/_4$—$^{30}/_9$) } New Carlsberg Glyptothek (50 Øre).
12—3 ($^1/_{10}$—$^{31}/_3$) }
11—2 Royal Picture Gallery.

Touristvæsenets Indflydelse paa Sundheden.

(Over dette Emne har Dr. Julius Schmidt holdt et meget interessant Foredrag i den store „Taunus-Club“ i Frankfurt a. M. Af denne har Touristforeningen faaet Tilladelse til at benytte Foredraget til Optagelse i dette Aarsskrift, men da Pladsen desværre ikke tillader os at gjengive det hele, maa vi nøjes med den forkortede Gjengivelse, der findes i den mährisk-schlesiske Sudeten-Gebirgs-Vereins Organ „Altvater“, og som er os velvillig overladt af Foreningen).

Sundhed er Menneskets højeste Gode; at bevare og styrke denne ligger i hvert enkelt Individs Interesse, Trangen til at leve, Bestræbelserne for at gjøre sig Tilværelsen saa behagelig som mulig fordrer det.

Til de simpleste Midler, hvorved Legemets og Sjælens Sundhed kan styrkes, hører ubestrideligt Vandringer i Guds fri Natur. Over alle andre legemsstyrkende Bevægelser staar Fodvandringen som Sundhedsbefordrer; der arbejdes her med de tænkeligst simple Midler, og alle kunne være med; enhver, der er i Besiddelse af lidt Villiestyrke, kan nyde Vandringens Fordele.

Dog desværre, der gives Mennesker, som medlidende trække paa Skuldrene ad den muntert vandrende, den store Menneskestrøm ligegyldig forbipasserende Tourist, og jeg maa til min Skam bekjende, at jeg selv har været en af dem, der trak paa Skuldrene. Men jeg haaber, De tilgiver mig denne Fejl, der er undskyldelig hos dem, der ikke ad praktisk Vej have lært at kjende Fortrinene ved Fodvandringen. Men der behøves kun kort Tid for at give Lyst til Van-

dringer i Naturen, og en Gang forsøgt, vedligeholdes Begejstringen derfor. Hvoraf kommer dette, vil man spørge. Det kommer af, at Touristen under og efter sin Vandring mærker et Velbehag, der i sidste Instans bunder i Følelsen af Sundhedsfylde. At skildre denne Fodvandringens Indflydelse paa Legeme og Sjæl skal være Gjenstand for mit Foredrag iaften.

Jeg vil bestræbe mig for at belyse de mægtige Indvirkninger paa de enkelte Organer og vil særlig lægge Vægt paa at fremstille, hvorledes Sygdomme ved regelmæssige Toure kunne dels forebygges, dels, hvor de allerede ere fremtraadte, endog helbredes.

Den største Indvirkning paa de menneskelige Organer falder paa Aandedrætsorganerne, for det første fordi den hurtige Marscheren giver kvikt Aandedræt, for det andet fordi den rene og friske Land-, Skov- eller Bjergluft uvilkaarlig ansporer os til dybere Aandedrag.

Under denne min Omtale af Luften skal jeg tillade mig at komme lidt nærmere ind paa den kolossale Forskjel, der er imellem By- og Landluft. Hvem kjender ikke den behagelige Følelse, det er at indaande Skovenes rene Luft i dybe Drag, efterat man er kommen udenfor Byens Støv? Og hvem har ikke mærket det Tryk, Indaandingen af støvmættet Luft medfører?

Hvad man sammenfatter under Begrebet Støv er en Blanding af de allerforskjelligste Legemer og Stoffer. Gadestøvet sammensættes af større eller mindre Splinter af alle de Stenarter, hvoraf Brolægning, Mure og Tage bestaa, endvidere af Sand samt Uhumskheder af alle mulige Slags. Man finder deri Kulpartikler fra Skorstenene, Uld- og Bomuldspartikler fra vore Klæder, endvidere Haar, Jerndele, o. s. v. Dette Conglomerat af Støvmasse forøges yderligere af Partikler fra Dyre- og Planteverdenen. Meget interessante ere de af forskjellige Forskere udførte Experimenter til Analysering af den i Luften værende Støvmasse. Mest bekjendt er et Forsøg af Tissandier, der ledte den til Undersøgelse bestemte Luft igjennem et U-formigt Rør, i hvilket der var destilleret Vand. I langsom Strøm førte han store Luft-

mængder igjennem Vandet, indtørrede dette og vejede det indvundne Støv. Det viste sig da ved den i Paris foretagne Analyse, at der i een Kubikmeter Luft fandtes i regnfuldt Vejr 6 Milligram, i tørt Vejr indtil 23 Milligram Støv, medens han ved et ude paa Landet foretaget Forsøg konstaterede en Støvvægt af henholdsvis $^1/_4$ Milligram i regnfuldt og højst 3 Milligram i tørt Vejr; altsaa en uhyre Forskjel paa By og Landluft.

Det uorganiske Støv falder, i stille Vejr, hurtigt til Jorden, men det lette organiske Støv, navnlig de uendelig smaa og lette Delingssvampe, blive selv i stille Vejr svævende oppe i Luften. Vel kan man i almindeligt Dagslys ikke se det, men enhver nogenlunde kraftig Lysstraale foraarsager, at man ser Støvet næsten som et fast Legeme. Betydningen af Luftens støvformige Elementer afhænger af Støvpartiklernes Natur og Varigheden af deres Indvirkning. Forbigaaende Indvirkning af chemisk indifferent Støv vil for det meste forløbe uden Skade, da vi besidde Modstandsevne imod Støvets Magt. Derimod er en stadig Indvirkning af Støv, selv naar det bestaar af chemisk og physiologisk indifferente Stoffer saasom Kul, Kiseljord etc. absolut skadelig for Sundheden. En ganske særlig stor Betydning for Sundheden er i den nyere Tid bleven tilskrevet Luftens organiske Støvpartikler. I Almindelighed ere de i Luften forekommende, af Betydning værende Organismer af saa ringe et Omfang, at det kun er muligt at komme til Klarhed over deres Bygning ved Hjælp af Mikroskopet. Mange af de i Luften forekommende Organismer ere Svampe. De staa paa den organiske Verdens allerlaveste Trin. Til Svampene hører et stort Antal bitte smaa, meget tarveligt byggede Organismer, der udmærke sig ved en forbløffende Formeringsevne, saaledes at de i Antal overgaa ikke blot alle andre existerende Planters men ogsaa alle andre existerende levende Væseners Tal. Efter en Beregning af Smith og F. Davis indaande vi i 10 Timer i vor Luft ikke mindre end 37 Millioner Svampsporer. Vel er det sunde Menneske istand til at uskadeliggjøre alle disse organiske Kim, men noget andet er det for mindre

modstandskraftige Naturer, der allerede af Sygdom ere saa meget svækkede, at Luftens Organismer kunne foraarsage en betydelig Forværrelse af Tilstanden. Den Syge bliver Maaned for Maaned raskere ved at leve i støvfri Luft; han har da kun at gøre med een Modstander, nemlig sin Sygdom, og denne kan han selvfølgelig lettere overvinde, naar han er fri for ogsaa at kjæmpe mod den Fjende, der lurer paa ham i Byluften.

Foruden Renheden har Skov- og Bjergluften endnu andre Egenskaber, som jeg vil omtale med et Par Ord. Vore Skove have følgende klimatiske Ejendommeligheder overfor skovløse Egne. Sommerdagenes Varmesvingninger ere i Skoven 6° Celcius lavere end udenfor, den langsommere Opvarmning og langsommere Afkøling medfører, at den højeste Temperatur i Skoven er 4° lavere, den laveste 2° højere end udenfor Skoven. I denne Henseende ligner Skoven Strandbredden, for saa vidt som Temperaturen her ogsaa holder sig paa et Middelpunkt.

Med Hensyn til Fugtighedsforholdene i Skoven om Sommeren, da har det vist sig, at den lavere Skovtemperatur gjør Fordampningen 2 à 3 Gange mindre. Til Renheden kommer saaledes en passende Temperatur og en passende Fugtighed, hvilke tilsammen gjøre Skovluften til Idealet af god Luft. I Skovenes Indre findes endvidere Beskyttelse mod Vindene; ved den hyppigere Regn ere de fremdeles i Almindelighed støvfri; de beskytte mod Solens Straaler og have ved alle disse forskjellige Forhold, ved Freden og Stilheden, ved Blades og Naales sagte Raslen, ved den prægtige Duft, den mest velgjørende Indflydelse paa det almindelige Velbefindende, paa Sindet og paa Aandedrættet. Det sidste, men ikke mindste Fortrin ved Skovluften bestaar i dens store Rigdom paa Ozon, der er en særlig Art af Ilt, idet ikke 2, men 3 Atomer Ilt forene sig til en Molekule; dette Legeme udmærker sig ved, at det i endnu højere Grad end Tilfældet er med almindelig Ilt, besidder den Egenskab at forene sig med andre Legemer og ødelægge disse, hvorved den befrier Luften for en Masse Substanser, der under forskjellige Forhold kunne virke meget sundhedsfarligt.

De samme Egenskaber som Skovluften har ogsaa Bjergluften, der endvidere udmærker sig ved sin Tyndhed og altsaa gjør det dybere Aandedrag endnu lettere. Dog vil jeg her bemærke, at denne Egenskab kun er virkelig heldbringende i en Højde af indtil 2000 Meter, idet nemlig de pirrelige, for Blødninger udsatte eller virkelig syge Mennesker i højere Regioner let faa Aandenød, blive svimle, faa Hjertebanken, Næseblod, ja kunne falde i en Afmagt, der kan ende med Døden. Den der af Sundhedshensyn besøger Bjergegne, bør derfor aldrig stige til større Højde end nævnt.

De fleste Mennesker føle sig paafaldende styrkede af Bjergluften: for den kronisk lidende, for hvem et Landophold er egnet, er Klimaet paa en nogenlunde passende, skovbegrænset og mod skadelige Luftstrømninger beskyttet Bjerghøjde ogsaa godt. Saaledes anses Bjergklimaet for at være særdeles heldigt mod begyndende Lungetuberkulose, hvilket har foranlediget Oprettelsen af flere berømte Sanatorier for Brystsyge midtvejs paa Bjergene og paa Steder, hvor de ere godt beskyttede mod Nordenvinden. Kun den, der har Disposition for Lungesvindsot, skades af Tuberkelbacillen, der begynder sit Undermineringsværk i Lungevævet. Vi vide nu, at vi, der ere raske, daglig, uden Skade for vor Sundhed, indaande store Mængder af Tuberkelbaciller, Bybeboerne naturligvis mere end Land- og Bjergbeboerne. Med Rette beundre vi Bjergbeboernes brede Brystkasse og den langsomme Indaanding.

Jeg har nu med Villie opholdt mig noget længe ved dette Hovedpunkt i mit Foredrag; — ligesom Roeren paa Vandet nøje maa studere dets Beskaffenhed, Strømning og Grundforhold for at kunne naa et godt Resultat, saaledes har jeg ogsaa ment indgaaende at burde omtale det Element, hvori vi Turister færdes, nemlig den frie Luft.

Jeg vil dernæst gaa over til at skildre den helbredende Indflydelse, som Touristiken udøver paa Cirkulationsorganerne, d. v. s. paa Hjertet og Blodkarrene. En Hovedfordel ved Vandringerne bestaar i, at en rigtig Blodfordeling tilvejebringes i hele Legemet. I det daglige Liv indtræder stadig en ganske tydelig paaviselig, stærkere Blod-Tilstrømning til de Organer,

der lægges mest Beslag paa. Hos meget og skarpt tænkende, videnskabeligt arbejdende Mennesker indtræder en Blodoverfyldning af Hjernen med en lettere Forstyrrelse, som Hovedpine, nervøs Pirrelighed og sværere Forstyrrelse som Slagflod. Ved megen Stillesidden eller Fraadsen indtræder ved Siden af en maaske forøget Bloddannelse, navnlig en Overlæsning af Underlivsorganerne, der fører til mangfoldige Fordøjelses- og hypokondriske Besværligheder, til Appetitløshed, Slaphed i Bevægelsen gjennem Tarmene, o. s. fr.; hos andre indtræde igen en stærkere Tilstrømning til Rygmarven, hvilket sidste ofte foraarsager svære Sygdomme. Denne stadig vedblivende Overlæsning af enkelte Organer beskadiger ikke alene disse, men meget hyppig ogsaa det hele System. Der opstaar da saa ubehagelige, sygelige Fornemmelser, at en gavnlig Virksomhed af Organismen i lang Tid bliver hindret. Alle disse ensidige Opdæmninger og Kongestioner i Blodsøjlerne kan der med Sikkerhed gøres Ende paa ved fortsatte regelmæssige og paa fornuftig Maade foretagne Ture. Touristikens physiologiske Indvirkning paa Kredsløbet yttrer sig hovedsagelig i følgende to Punkter: Udvidelse af Karvæggene og forøget Hjertevirksomhed.

Heraf følger en forøget Blodtilførsel til Musklerne, en livligere Udskilning af Forbrugsstofferne gjennem en forøget Nyrevirksomhed o. s. v. I Modsætning til den hvilende Muskel udviser den virksomme et meget stærkt Kvælstofforbrug, saa at Legemet kan optage 4—5 G. saa meget Kvælstof, naar Musklerne arbejde, som naar de ere i Ro. Stigende Forbrug nødvendiggjør imidlertid stigende Tilførsel, naar Musklen vedblivende skal være virksom, og saaledes fremkaldes stadig Forøgelse i Omløbet. Der finder imidlertid ikke blot en større Blodtilførsel til Musklerne Sted, men tillige en hurtigere Udskilning af de forbrugte Stoffer. Musklerne blive altsaa bedre ernærede og derigennem gjorte mere arbejdsdygtige, medens hurtig Slappelse af Organerne forebygges. Naar den ikke opmuntrede Hjertevirksomhed Dagen igennem kun driver Blodet langsomt gjennem Aarerne, ophobe de udnyttede Stoffer sig i Legemet og vække Følelse af Træthed,

men Bevægelse i frisk Luft vil snart overvinde denne ubehagelige Fornemmelse. Endvidere bliver der, da Legemet i Ro ikke afsondrer Sved, afgivet mindre Vand; dette ophober sig altsaa i Organismen, i Nervevævene og Musklerne og giver Anledning til mangfoldige Lidelser. Derimod afgives der ikke blot under selve Vandringen, men ogsaa længe efter, som Følge af det livligere Blodomløb, det dobbelte, ja undertiden tre- til firedobbelte Kvantum Vand.

Hvor vigtig denne Hududdunstning er, bevises bl. a. derved, at Dyr, der forsynes med et Fernisovertræk, dø efter nogle faa Timers Forløb.

Fodvandringen er endvidere et udmærket, ja endog det fortræffeligste Middel mod den altfor hyppige Sygdom, navnlig hos ældre Mænd, Forkalkning af Blodkarrene og den dette Phænomen ledsagende Hjertemuskeludvidelse. Navnlig plejer denne Sygdom at indtræde hos mandlige Individer, der have for ringe legemlig Bevægelse, og dette gjælder ikke blot dem, der føre et yppigt Liv og derfor blive fede, men ogsaa mange magre, der leve meget maadeholdent.

Alle de forskjellige Skader, der opstaa ved denne Forkalkning o. s. v. kunne forebygges ved en i rette Tid begyndt, mere eller mindre stærk Friluftsbevægelse. Der gives intet bedre Middel til at bringe Blodomløbet i livlig Gang, til at holde Fordøjelsen og Tarmbevægelserne i Orden og til at besejre Anlæg for Fedt end en kraftig Beskæftigelse af Musklerne gjennem Fodvandringen. En Mængde Mænd vilde ikke i 50—60 Aars Alderen være saa medtagne af Arteriesklerose og ikke i forholdsvis ung Alder dø af Slagtilfælde, saafremt de i deres Ungdom havde underkastet deres Legeme en daglig flere Timer lang Marschbevægelse.

Det staar tilbage at omtale et andet kraftigt Incitament af det reconstruerende Stofskifte, nemlig Vanskeliggjørelsen af Fedtansamlinger. Iltningsprocesserne foregaa i det hvilende og af Blodet kun langsomt gennemstrømmede Legeme, fysiologisk set, betydeligt svagere. Som en Følge heraf er Forbrændingen af Fedt mindre end Ansamlingen. Jo federe Legemet bliver, desto mere aftager Blodmængden

og Aandedrættets Dybde, og Fedtet, en Følge af de formindskede Iltninger, bliver en ny Aarsag til denne Formindskelse. Musklernes ved passende Legemsbevægelser forøgede Virksomhed bringer de ubrugelige Fedtaflejringer i Organerne til at forsvinde, hvorved Legemets Iltningsproces atter kan stige stærkere. Ved denne Lejlighed skal jeg ikke undlade at omtale en anden meget hyppig Sygdom, som ligeledes beror paa et altfor langsomt Stofskifte og navnlig findes hos Individer, der ere vante til en rolig siddende Levemaade og leve yppigt, særlig af Kost, der indeholder rigelig Æggehvide i Forbindelse med Nydelsen af alkoholholdige Drikke. Jeg mener G i g t e n. Denne fremtræder derved, at der afsættes uopløselige Salte i de mindre Led, hvorved der opstaa de saakaldte Gigtknuder. Patienten kan i Sygdommens Begyndelsesstadium helbrede denne ved i Forbindelse med en passende Diæt at foretage hyppige Fodtoure. og ved at vænne sig til denne rationelle Levemaade kan man forebygge Tilbagefald. Som en Følge af den forøgede Tilstrømning af Vædsker og den stigende Forbrænding forhindres disse Salte i at danne og afsætte sig.

Jeg skal ikke slutte denne Del af min Afhandling uden at give dem, som lide under ikke altfor svære S y g d o m m e i H j e r t e k l a p p e r n e, og som ikke helt ville undvære Touristlivets Nydelser, nogle gode Raad. Selvfølgelig maa de Individer, hvis Hjerteklapper som en Følge af tidligere Sygdomme ere blevne saa udygtige, at de selv efter nogle Skridt i Værelset allerede faa Aandedrætsbesværligheder, afholde sig fra enhver Bevægelse, selv om denne kræver en nok saa ringe Anstrengelse. Her kan der kun være Tale om dem, hvis Hjerteklappefejl ere kompenserede, d. v. s., hvis Hjertemuskler ere saa forøgede og styrkede, at de ere istand til at overvinde Klappefejlens Cirkulationsforhindringer. Men selv disse Individer kunne tage Skade ved at anstrenge sig for meget, f. Ex. idet de passere Skraaninger. For dem gælder derfor den gyldne Regel, straks at blive staaende, saasnart der indfinder sig en selv kun ringe Hjertebanken eller lidt Aandenød. En af mine Bekendte, som lider heraf, lader altid den spøge-

fulde, men kloge Bemærkning falde, at han atter engang nøjagtig maa kontrolere det tilbagelagte Stykke Vej. Den, som handler saaledes, kommer i det Højeste fem Minuter senere op paa Højen, men han har tillige den Beroligelse, at han ikke har tilføjet sig nogen Skade.

Af ikke mindre Betydning end Touristlivets Indvirkning paa Legemet er dets Indflydelse paa det aandelige Liv og paa Nervesystemet. Allerede de gamle Romere opstillede den Sætning: Curandum est, ut sit mens sana in corpore sano, d. v. s.: Man skal navnlig drage Omsorg for, at der bor en sund Sjæl i et sundt Legeme. Men ingensinde har Legemet og Aanden været Genstand for en saa ensidig Udvikling som i Nutiden. Navnlig vore højere Skoler overlæsse Hjærnen ganske overordentlig allerede fra den unge Alder og negligere samtidig Legemet næsten fuldstændig.

Disse Misforhold revses meget træffende i det nyeste Opraab, som Centraludvalget til Ungdoms- og Folkelegenes Fremme henvender til den studerende Ungdom:

„Allerede Ungdommen bliver ved en mangeaarig Skoleundervisning og ved at der lægges overvejende Beslag paa de aandelige Organer tiltrods for de paa mangfoldige Maader forbedrede Skoleindretninger kuet i dens frie legemlige Udvikling for at føre den til Nutidens Kulturhøjder. I det senere Liv har den Maade at beskjæftige sig og leve paa, saaledes som denne betinges af vore Kulturforhold, lidenskabelige Kampe i det offentlige Liv og en overdreven Nydelsessyge, som har bemægtiget sig næsten alle Samfundskredse, en skadelig Indflydelse paa Helbreden. Saaledes viser der sig næsten almindelig og alt efter det enkelte Individs Modstandskraft mere eller mindre stærk nervøs Uro, som allerede i høj Grad har formindsket Folkets Kraft og Glæde ved Tilværelsen. Dette er Symptomer paa, at vort Folk er begyndt at vanarte i legemlig Henseende. Hvad der mangler Folket er en Udjevning af alle disse skadelige Indvirkninger ved regelmæssige Legemsøvelser og Jævnhed i Sæder.“

En stor Del af Folket har allerede faaet Afsmag for Legemsøvelser og legemlig Forfriskning. Til min store Glæde maa jeg dog konstatere, at der i den nyere Tid er gjort Skridt til Forbedringer, og netop Frankfurt er, som vi Alle vide, i Forening med mange andre Byer, med Begejstring traadt i Spidsen for at virke for Udbredelsen af Gymnastikøvelser iblandt Ungdommen — Og dette med Rette, thi en Mand, som ikke fra Ungdommen af har vænnet sig til Legemsøvelser og legemligt Arbejde, tager, naar han først engang har valgt sig en fast Livsstilling, kun meget vanskelig den Beslutning, tillige at give lidt Agt paa sit Legeme. Men hvad der gjælder Legemsøvelser i Almindelighed, gjælder særlig Touristlivet. Vore Stuemenneskers daglige Spadsereture, paa hvilke de ville trække „frisk Luft", ere ikke tilstrækkelige, — nei, de maa daglig gøre Ture paa flere Timer. Det fremgaar bedst af en Sammenligning imellem de sædvanlige daglige Spasereture og Summen af den Bevægelse en Tourist foretager i Højbjergene under en kun moderat 4—6 Timers daglig Marsch og uden nogensomhelst Anstrengelse, og hvorved han befinder sig overordentlig vel og rask. Det er altsaa nærmest Touristlivets Sag at udjevne de ulykkelige Følger af vor Ungdoms forsømte legemlige Uddannelse, efterat den er bleven fri for Skoletvangen. Lægerne anse derfor ogsaa med Rette Vandrelivet for at være et fortrinligt Middel til at forebygge Sygdomme og tillige et Lægemiddel. Gid de atter og atter ville hæve deres Røst imod de skildrede Misforhold i Nutiden! Vi maa i Forening med indsigtsfulde Pædagoger søge at bringe det til, at Bestræbelsen for at styrke Legemet forbindes til et harmonisk Hele med den aandelige Uddannelse, og at vor Ungdom føres baade til en høj aandelig og sædelig samt legemlig Udvikling og Modenhed.

Efter disse mere theoretiske Overvejelser maa det endnu være mig tilladt at give vore Tourister nogle praktiske Vink. Det vilde være at give Bagerbørn Hvedebrød, om jeg her vilde give detaillerede Forskrifter, da de fleste af vore Medlemmer have praktisk Erfaring i saa Henseende,

— nej, jeg vil kun antyde Synspunkterne i store Træk og derhos særlig henvende mig til Touristlivets Novicer. — Som De ved, bruger Bædeker i Fortalen til sine Rejsehaandbøger det Motto: „Chi va piano va sano; chi va sano va lontano“. det vil sige den, som gaar langsomt, gaar efter Sundhedens Regler, og den som gaar efter Sundhedens Regler, naaer langt, med andre Ord: Hovedreglen er den at gaa langsomt og tillige gøre lange Skridt, særlig naar man stiger op ad Bjerge.

Naar man stiger op paa meget stejle Bjerge, maa man ikke gøre mere end 60 Skridt i Minutet og ved at stige op paa mindre stejle Bjerge 70 Skridt, ned ad Bjergene og paa flad Jordbund 100 Skridt i Minutet. Man antager, at man i een Time kan stige 1,000 Fod = 320 meter opad. Den vigtigste Regel er dog at begynde sin Vandring tidlig om Morgenen. Efter en 2 til 3 Timers Marsch skal man hvile sig en halv Times Tid og nyde lidt Proviant. Dagmarschen, som gjennemsnitlig maa vare 6—8 Timer, skal man altid indrette saaledes, at dens større Halvdel, altsaa 4—5 Timer, falder om Morgenen og Resten paa Eftermiddagen, efterat man i Middagsstunden har hvilet sig i 2—3 Timer.

Lønstrup.

For den overvejende Del af de vestjydske Fiskerlejers Vedkommende kan en fælles Beskrivelse anlægges: et fladt Land, faa Træer, som ovenikøbet ere smaa og forkrøblede, nogle uanseelige Smaahytter byggede tæt op ad hinanden, imellem dem snor sig en sandet bundløs Vej, som gaar lige ned til Havet; paa begge Sider Sand, foran et uendeligt Hav. Ja, Havet er det samme store imponerende for alle disse Smaabyers Vedkommende. Det er det, som i Forbindelse med det ufrugtbare Sand gjør dem til de ejendommelige Fiskerlejer, som de Fremmede aldrig blive trætte af at besøge, men — Lønstrup er noget ejendommeligt for sig, og derfor har den trods sit Hav og sit Sand en egen Ynde, som mangle de aller fleste Fiskerlejer paa den jydske Vestkyst. Kommer man til Byen fra Landsiden, begynder den med at overraske. Den ligger nemlig nede i en dyb Kløft mellem høje Klitbakker, og paa Afstand er intet at opdage, ikke en Skorsten, ikke en Tagryg, kun Telegrafpælene paa Landevejen fortælle, at der etsteds maa være en By, og fem Fjerdingvej fra Hjørring dumper man saa at sige ned i den. Men Overraskelsen er endnu ikke forbi. Man staar nemlig ikke overfor en uordnet Samling smaa fattige Hytter, men nydelige Huse omgivne af Smaahaver, og midt i mellem Husene løber den snorlige Landevej, som ender ved den smukke herskabelige Købmandsgaard. Byen har sin ejendommelige Historie. Igennem den snor sig nu en lille Bæk, der ved sit Udløb i Havet løber gjennem en dyb Kløft, hvis Sider ere

stejle, c. 73 Fod høje Klitter. Ved dens Bredder vugger Aakandens brede Blade, og i Begyndelsen af Kløften er en hel lille Træplantage. Men denne saa uskyldige Bæk voxede en Sommerdag i 1871 ved et Skybrud, og efter faa Timers Forløb havde den revet omtrent alle Smaahusene med sig ud i Havet og boret sig selv dette Leje mellem Klitterne; dog Husene blev byggede op paany nede mellem Bakkerne i Læ for Stormen, og nu ligger Byen lunt og hyggeligt som ingen anden Fiskerby ved Havet. Gaar man blot op ad Klitterne bag Husene, møder én et imponerende Syn. Udad til ligger Havet, som kaster sine Bølger snart fraadende og buldrende, snart sagte vuggende ned under Klitten. Fiskerbaadene se ud som smaa Nøddeskaller, naar de ere lige under Land, og langt ude ser man de store Dampere styre op efter Hirtshals, hvis Fyr rager op lidt Nordost for os, eller ned imod Hanstholm, der om Natten ser ud som en uhyre Mølle, der svinger sine lysende, elektriske Vinger imod Himlen. Vi have nedenfor os Udsigten langs Jammerbugtens Kyst i saa godt som dens hele Udstrækning. Hist og her viser sig et mørkt Punkt i Havet i Nærheden af den skumdækkede Revle, det er Vragene, hvert har sin Historie, men de skal ikke fortælles paa dette Sted. Vil man se ind over Land, er der kun faa Steder i Danmark, der fremvise et saadant Panorama. Oppe fra Rubjærg Knude i 237 Fods Højde er en storslaaet Udsigt, og derop til er der kun en lille, interesant Spadseretur fra Lønstrup. Vejen gaar gjennem Agerhønens og Harens Hjem ad toppede Klitter med den smukke Tjørn og vajende Marehalm. Under det trekantede store Sømærke er det værd at sætte sig en varm Sommereftermiddag. Mod Syd ligger højt oppe det gamle Børglum Kloster, hvis røde Tegltag og hvide Mure fortælle om svundne Tider, flittige Munke og gridske Abbeder. Mod Øst mellem Bakkerne sees Hjørring By med dens Kirketaarne og Skorstene. Mod Nord Tornby Bakker, Hirtshals og de mange smukke Kirker, som lige fra den nærmeste, Vennebjærg, til den langt borte liggende Bjærgby have lagt Beslag paa de høje Bakker, og mellem alt dette Gaard ved

Gaard spredte paa de flade Marker. — Der er en imponerende Udsigt der oppe fra Knuden, og den bliver man ikke træt af at nyde.

Nede i Lønstrup paa den brede, hvide Strand mellem de optrukne Fiskerbaade leves et muntert Liv ved Sommertid, naar alt, lige fra det hyggelige Badehotel til den mindste Hytte, er optaget af Sommergjæster. Badehusenes lange Rækker fortælle om, at Havet bringer Styrke og Liv, og mellem det alt leger Børnene fra Morgen til Aften i Sandet, medens de voxne spadsere eller ligge i selskabelige Grupper og bages i Solen. Men den, som har det for varmt, kan ty op i Hotellets skyggefulde lille Have, der er baade Kølighed og Stilhed. Og fordi alt dette findes i Lønstrup er den — Overraskelsens By. Og ved Aftenstid, naar Kirkeklokkerne ringe Solen ned fra den lille Maarup Kirke ovenfor Byen, og den store luerøde Skive farver Havets Bølger i gult og rødt, naar Agerhønen kalder ude mellem Marehalmen paa sin Flok, er der en egen Stemning bredt over Egnen med de mange Minder om Kampen mod Havet og Sandet, de to mægtige Fjender, der dog naar alt kommer til alt har gjort Lønstrup til den romantiske lille By bag Klitterne.

S.

Bækkens Udløb ved Lønstrup. Emil Stæhrs Prospektkort.

Hulvej i Klitterne ved Lønstrup. Emil Stæhrs Prospektkort.

Ved Linnemanns Hotel i Lønstrup. Emil Stæhrs Prospektkort.

Strand ved Lønstrup. Emil Stæhrs Prospektkort.

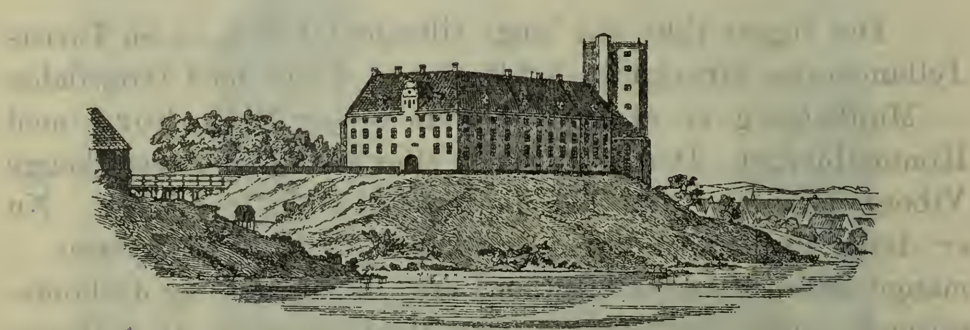
KOLDINGHUS.

Kolding.

Det ligger ikke saa langt tilbage i Tiden, at en Turists Jyllandsrejse ufravigelig holdt sig til Vejle med Grejsdalen — Munkebjerg er af nyere Datum — og Silkeborg med Himmelbjerget. Dertil kunde en eller anden yderligere lægge Viborg, navnlig i den Tid, Lejren ved Hald blev holdt. Nu er dette jo helt anderledes, Skagen, Fanø, Vestkysten — mange andre Punkter i Jylland ere „opdagede“, og Jyllandsrejsende sætte sig flere og flere Maal ud over de tidligere traditionelle. Det er forbi med, at en Jyllandsrejse efter Ankomsten til Fredericia Banegaard absolut gik nord paa til Vejle. Nu gaar man vestefter til Vestkysten; Turisternes Strøm gaar derved sydefter, naar man er ankommen til Fredericia, og man kommer mere og mere i Vane med at stoppe op i den største By, man træffer paa her, Kolding. Navnlig er Kolding i de sidste Somre kommet stærkt i Vælten som Maal for Foreningsudflugter; der har i sidste Sommer været Søndage, hvor 4—5 forskjellige Foreninger, fyenske og jydske, have passeret gjennem Gaderne med Musik og Faner, og hvor Byen paa en Gang har været besøgt af 10—1200 Fremmede, der er ankomne i samlede Foreninger. Byens prægtige Omegn i dens umiddelbare Nærhed, og de forskjellige store Anlæg og Restauranter i Byen eller lige udenfor denne, gjør den særlig skikket til Maal for saadanne Udflugter, idet det her er let at finde et Sted, hvor Foreninger kunne slaa sig ned til Fællesspisning og den obligate Dans. Men samtidig have de enkeltvis Rejsende mere og mere op-

daget Kolding; for flere og flere er Byen blevet et af de Steder, man nødvendigvis tager med, naar man gjør en Jyllandstur. Det er derfor ogsaa paa Tide, at vi give nogle vejledende Bemærkninger for et Besøg i Kolding.

Det er bekendt, at Kolding By i de senere Aar har været i stærk Udvikling. Den har i Løbet af en Snes Aar fordoblet sit Indbyggerantal og stod ved sidste officielle Folketælling lige paa Stregen af de 10,000. Fredsslutningen i 1864 bragte, hvor sørgelig den ellers var, Fremgang for Kolding, idet Byens Opland mod Syd blev forøget med de

Koldinghus før Branden.

frugtbare og rige „otte Sogne.“ Hertil kom saa Vestbanen, ved hvilken Byens Opland vest paa fik en mægtig Udvikling, og som gjorde Kolding til Stabelplads for en betydelig Del af Vestlandet. En dygtig og energisk Handelsstand har forstaaet at faa disse Betingelser til at bære Frugter, og Byens Omsætning en gros er derfor meget betydelig. Saavel med Hensyn til Tømmerindførslen som til Kornindførslen staar den derfor som Nr. 2 af Jyllands Byer, staar næst efter „Hovedstaden“ Aarhus, og ogsaa hvad Persontrafikken angaar, har Kolding i de sidste Aar i Jernbanestationernes Opgjørelse af „ankomne og afgaaende Rejsende“ staaet som Nr. 2 af de jydske Byer paa Pladsen næst efter Aarhus. Sammen med den stærke Udvidelse er nødvendigvis gaaet et betydeligt Byggeri; ikke blot er der opført ny Bydele, men en Mængde af de gamle Bygninger i den indre By ere nedrevne og erstattede med nye og flotte. Byen tæller derfor en Mængde

Bygninger, der efter Provinsforhold godt kunne kaldes „Pragtbygninger“ — som de benævnes i Rejsehaandbogen over Sønderjylland — og gjør i det Hele et smukt og livligt Indtryk. Her er elegante Butikker, store, nybyggede Hoteller og en Færdsel paa Gaderne, der ellers kun træffes i vore faa store Provinsbyer, Aarhus og Odense.

For Turisten vil Kolding først og fremmest være bekjendt ved de mægtige Ruiner af Koldinghus. Slottet, eller dets Ruin, knejser paa en høj Bakke, omkring hvilken Byen ligger i en Halvkreds, og fra hvilken Side man end

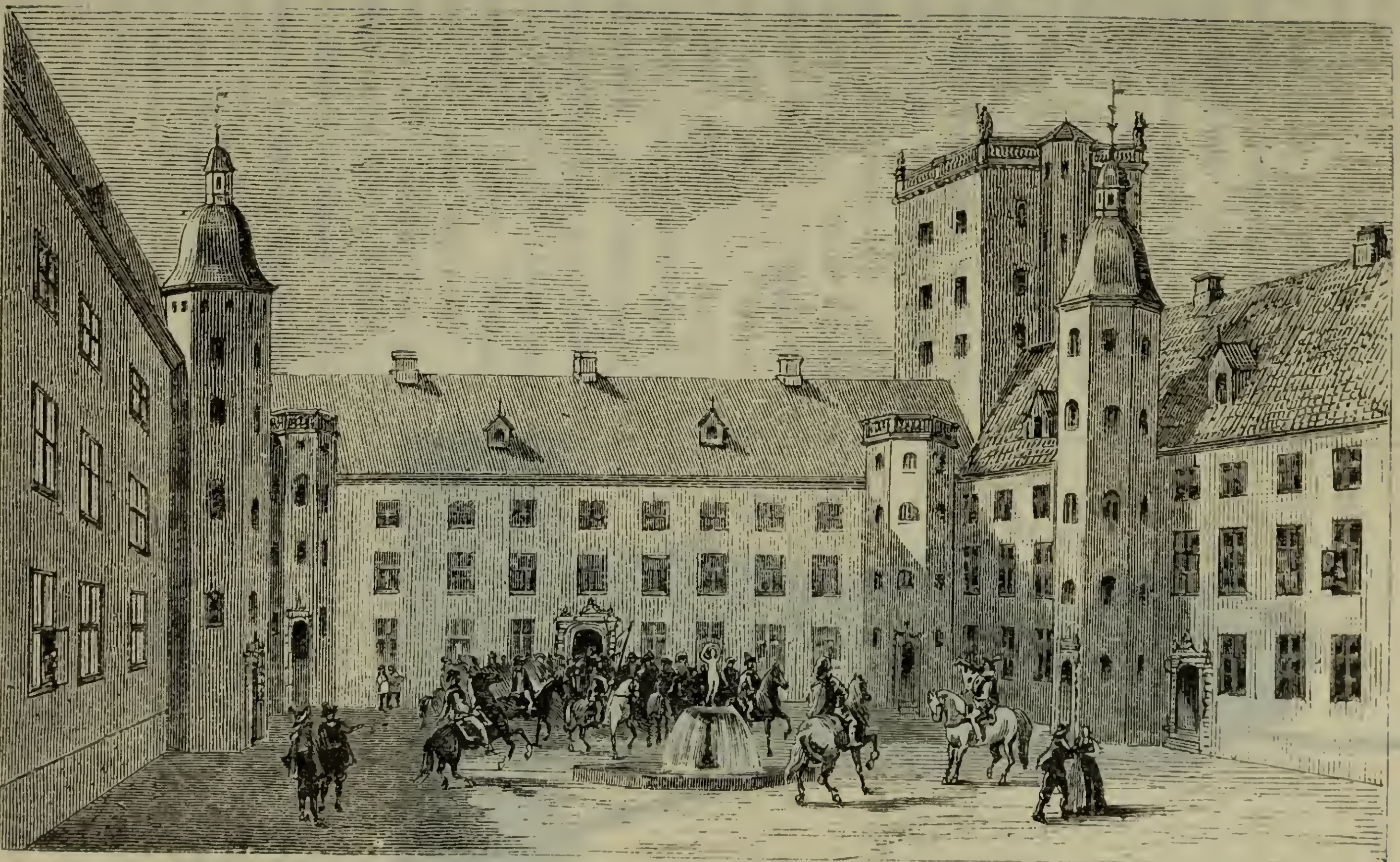

Slotsgaarden.

nærmer sig til Byen, drage de imponerende Ruiner med deres svære, sønderrevne Mure og gabende Vinduesaabninger uvilkaarlig Blikket til sig, og danne et højst malerisk Skue. Fra Torvet fører en kort Gade, Slotsstræde, umiddelbart op til Slotsbanken, saa man efter to Minutters Gang staar i Slotshaven, i hvis søndre Del de ældgamle Lindetræer endnu ere bevarede, medens den nordre og vestre Side er nye Plantninger. Mod Øst ligger Slottets endnu bevarede Udbygninger, „Staldgaarden“, omkring den mægtige Ridebane. Anlæget paa Slotsbakken er særdeles smukt vedligeholdt; mod Nord en pragtfuld Udsigt over Slotssøen og over hele Kolding Fjord, der yderst ude begrænses af Fyens Kyster.

Opsynsmanden boer i det lille Hus ved Slotsporten; til ham henvender man sig om Adgang til Ruinen og føres af ham omkring i de mægtige Ruiner, Riddersalen, Kirken, ned i Begravelseskjælderen og tilsidst ad en bælgmørk Vindeltrappe ned i den dybeste Fangekjælder, „den svenske Kjælder.“ Rundt om fra Vinduesaabningerne frembyde sig overordenlig smukke Udsigter over Byen og over Fjorden. En Beskrivelse af Slottet og dets Tilstand, udgivet til Vejledning for Besøgende af „det historisk-antikvariske Selskab for Kolding“ faaes hos Opsynsmanden. En ny Tiltrækning have Slotsruinerne faaet ved det i Aar i den nordre Fløi aabnede Musæum, der er samlet og indrettet af det ovennævnte Selskab. Man fandt en Gang paa Bunden af Slotssøen en ottekantet Stensøjle; senere fandtes et Par lignende i en Kjøbmandsgaard i Haderslev, og tilsidst fandt man det hele Materiale, saa et Par store Værelser i Slottets nordre Fløj ved Rigsdagens Bevilling kunde gjenopføres i deres tidligere Skikkelse med de tunge Hvælvinger hvilende paa de svære Stensøjler. Disse Rum overlodes Selskabet, der i en Del Aar havde samlet sammen til et Musæum; Rummene ere blevne forsynede med Vinduer i Slottets Stil og afgive nu et Musæumslokale, hvis Mage intet Musæum her i Landet har. Musæet ejer, foruden en meget fyldig Oldsamling, en Mængde Minder fra Slottet og Byen fra det 15de Aarhundrede til op i dette, der i det ene af Lokalerne ere ordnede i hyggelige og interessante Interiører. Ikke mindst ville alle Sagerne fra „den gamle Borgervæbnings Tid“ interessere her.

Byens nærmeste Udflugtssted er Steilbjerg, der iøvrigt er beliggende i selve Byen. Man gaar ad Søndergade, over den gamle Stenbro, der fører over Aaen, passerer Kirkegaarden — der er et Besøg værd —, den smukke katholske Kirke med sit slanke Spir og er strax efter i det kommunale Anlæg Steilbjerg. En Have med udstrakte Plæner og Blomstergrupper, slyngede Stier gjennem en Plantage, men først og fremmest Udsigtspunktet paa Bakkens højeste Top, godt 100 Fod i Vejret. Herfra har man en Udsigt, som beundres af alle Fremmede. Nedenfor ses Anlæget, saa

Slotsgaarden (før Branden).

Herkules paa Kæmpetaarnet.

Dette var prydet med 4 syv Fod høje Kæmpeskikkelser, huggede i Sandsten. Hannibal med det danske Vaaben, Scipio med det norske, Herkules med de tre Kroner og Hector med det jydske Vaaben. De 2 faldt ved Branden, den 3die i en stærk Storm 1854 og kun Herkules knejser nu i ensom Majestæt deroppe.

et Villakvarter og Kirkegaarden med sine mange Træer, og derefter hele Byen med sine Kirketaarne og den mægtige Ruin; til alle Sider skærmes Byen af høje Bakker med Smaaskove, kun mod Øst breder sig hele Fjorden mellem de smukke, skovklædte Kyster og Hindsgavl paa Fyen i Baggrunden. Umiddelbart nedenfor Anlæget, ved Alleen, der fører til Byen, ligger Restauranten „Alhambra,“ fra hvis store Balkon der er en lignende, kun ikke saa vid Udsigt. Om Søndagen vil man i Almindelighed træffe Stedet okkuperet af tilrejsende Foreninger, der her holde til i den store Have og Dansesal. Hver Onsdag Aften er her Koncert i Haven, altid stærkt besøgt. Kjøbenhavneren vil her — ved Musiktribunen, hele Pladsens Ordning og de tæt besatte Borde — blive mindet om Pladsen ved Harmoniorkestret i Tivoli. I Restauranten faaes koldt Bord med varm Ret; den er bekendt for gode Varer og god Betjening, Nabo til den er Forlystelsesstedet Alleenberg med Byens Sommertheater og den obligate Revue, — hvad der dog næppe vil friste den Sommerrejsende.

Byens andet nære Udflugtssted er Marielund, en Fjerdingvej fra Torvet. Touren gaar ad Strandvejen, forbi Slotssøen og en Række Villaer. Det er en lille, idyllisk Skov — en langstrakt, stille Sø med Svaner, helt omgiven af en Skovbræmme ned ad Bakkesider. Smuk Spaseregang rundt om Søen, og Veje op ad Bakkeskraaningerne. Skoven tilhører dels Kommunen, dels „Kolding Forskønnelsesselskab," der ofrer en Del paa Anlæg og Beplantninger. I Pavillonen Restauration af samme Art som i „Alhambra". Marielund bør man besøge en tidlig Morgen eller ud paa Aftenen; fra Pladsen foran Pavillonen har man en sjælden hyggelig og stemningsfuld Udsigt over Søen og Skovene. Paa Søen Baade til Udlejning. En Gang om Ugen Koncert af Militærmusiken fra Fredericia. Byen har livlig Droskekjørsel.

Omtrent en Fjerdingvej længere ude, forbi „Marielund", ligger Bramdrup Skov, hvortil daglig Omnibuskjørsel. Skovløberhus med Beværtning; navnlig om Søndagen er denne Skov stærkt besøgt af det brede Publikum, men har Intet af Interesse for Turister.

Kolding Sommerliv rører sig dog særlig paa Fjorden. Ingen Provinsby har blot tilnærmelsesvis et saadant Antal Kuttere som Kolding, ca. 20, hvorimellen adskillige tidligere kjøbenhavnske, som „Suss", „No name", Holstein-Rathlous „Echo" o. a. ere havnede her. Hver Eftermiddag ere i Reglen de fleste Kuttere paa Fjorden. Sejlklubben har ved Havnens yderste Del, ud til Kutterhavnen og med vid Udsigt over Fjorden, opført sig en fix Pavillon med Klubværelser paa første Sal, offenlig Restaurant i Stuen. To Dampbaade, der hver kan rumme 120—150 Passagerer, fare hver Søgnedags Eftermiddag paa Fjorden, om Søndagen fra Morgenen. En halv Mil ude i Fjorden møder man det første Anløbssted, Christiansminde, en lille Skovkløft med en toetages Pavillon med Beværtning. Videre til Løverodde. Ude paa Pynten, der skiller Kolding Fjord fra Lillebælt, ligger her en stor og rummelig Pavillon med omløbende Balkon, det almindelige Maal for Sejladsen pr. Dampbaad og pr.

Kolding Slotsruin set fra Kirketaarnet. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kolding set fra Steilbjerg. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kærlighedsstien, Kolding. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kolding Slotsruin set gennem Staldporten. Emil Stæhrs Prospektkort.

Kutter. Vid Udsigt over Lillebælt helt ned til Aarøsund, Gudsø Vig og Kolding Fjord; Landet bagved er dækket af den store Statsskov „Stenderup Skov“, gammel Bøgeskov med mange prægtige Ege. Umiddelbart bag Pavillonen Spaserestier og Veje ind i Skoven, der i en Mils Længde strækker sig langs Lillebælt. Særlig anbefalesværdig er en Tur sydefter langs Bæltet, ad Strandbredden under den høje, skovbevoxede Klint. — Dampbaadens sidste Station er Fænø. Man sejler over Lillebælt og gjennem det for sin Skjønhed vidtbekjendte Fænøsund til Pavillonen. Umiddelbart ved denne prægtig Skov; Badehuse med fortrinligt Vand. Har man Tid, kan man i Baad — 5 à 10 Minuters Sejlads — færges over til Hindsgavl med dens dejlige Have langs Stranden. I det Hele tør det siges, at kun yderst faa Egne i vort Land kan maale sig med Fænøsund og dets Kyster, til begge Sider yppig og frodig, ejendommelig dansk og idyllisk Natur.

For Turister, der ikke ville have Alt med paa en enkelt Dag og ikke ere bange for en Mils March eller saa, nævnes endnu en Fjordtur. Man gaar i Land ved Dreiens paa Fjordens nordre Side, hvor Dampskibet lægger til, naar Passagerer ønske at sættes i Land. Langs Strandbredden ved Gudsøvig gaar Turen op over Dæmningen til den udtørrede Eltangvig ud paa Houensodde, en lang, ganske smal, skovbevoxet Odde, der skyder sig ud mellem Vigen og Fjorden; yderst ude et lille ensomt Hus under Oddens høje Bøge, hvor man i Reglen vil kunne faa Øl eller Kaffe. Efter at være kommet tilbage fra den ejendommelige Odde, lægges Turen ad Chauseen mellem Kolding og Fredericia forbi det smukke Gudsø Pas til Krybily Kro; stor, gammel Have; almindeligt Valfartssted for Fredericianerne — god Beværtning. Derfra en Fjerdingvej — ad Stien op forbi den højtbeliggende Tavlov Kirke, med vid Udsigt hele Horisonten rundt, til Tavlov Station og Retur til Kolding med et Aftentog.

Rejsende ville i Reglen ankomme med Eftermiddagens Iltog. Vil man kun anvende den resterende Del af Dagen

og næste Dag paa Byen, lægger man fordelagtigst følgende Plan: Eftermiddagen og Aftenen Steilbjerg med Alhambra, derefter Marielund. Næste Formiddag Slotsruinen med Musæet, med Dampbaad Kl. 2 til Løverodde, herfra Kl. $5^1/_2$ til Fænø, Retur med sidste Baad, eller en Udflugt til Skamlingsbanke.

Thi er man i Kolding, ville de Allerfleste helst tage Skamlingsbanke med, baade for Stedets Skjønhed og for dets historiske Minders Skyld. En Touristvogn hertil fra Kolding vil iaar blive sat i Gang (se herom under Kolding Filials Aarsberetning).

Skamlingsbanken skal man se om Morgenen eller om Aftenen, helst om Aftenen, naar det store, aabne Landskab mod Vest lyser, inddelt med sine Hegn om hver en Mark — dem, Skyggerne nu fremhæve og markere — som et mægtigt Skaktavl, hvor over er drysset Landsbyer, gjemte mellem Haver og Træer, og talrige Kirker, indtil langt ude mod Vest alt flyder sammen i blaanende Taage. Men mod Øst skinner Lillebælt med sine svømmende Øer i Aftensolens Straaler; Assens, Middelfart og Fredericia og de ca. 30 hvide Kirketaarne, der ere synlige ovre paa Fyen, skinne og tindre i Solens Glans. Paa Altanen, der vender ud mod Lillebælt, kan man faa sin Aftensmad serveret, og ud paa Aftenen er Vejen til Kolding gjennem de rige Bønderbyer Bjert, Sjølund og Binderup og gjennem Dalby Skov særdeles smuk at befare.

Men vi kunne ikke forlade Kolding uden at have omtalt Christiansfeld. Der gaar Vogne 2 Gange daglig fra Kolding, nemlig Kl. 7 Morgen og Kl. $4_{,20}$ Eft., og fra Christiansfeld Kl. $9_{,30}$ Fm. og Kl. 7 Aften. Kjøretiden er knap halvtredie Time.

Strax efter at have passeret Grænsens Toldsted faar man Øje paa to høje og stejle Tage med talrige Smaakviste, der rage op over en lille Lund; det er Brødre- og Søstrehuset

i Christiansfeld. Kort efter holder man for Gjæstgivergaarden i den lille hernhutiske Flække. I Gjæstgivergaarden skal man søge „den store Sal“, hvis Vægge ere tæt behængte fra Øverst til Nederst med gamle Billeder fra forrige Aarhundrede, et helt lille Stykke Musæum af ikke ringe Interesse. Fra Salen er Udgang til den hyggelige Have. Og hyggeligt er i det Hele Betegnelsen for den ejendommelige, gammeldags Gjæstgivergaard. Efter her at have udhvilet sig efter Kjøreturen, gaar man ud i den lille Flække: to Gader med høje Linde og lave ensartede Huse, og i Byens Midte de høje, klosteragtige „Brødre- og Søstrehuse“ omkring en aaben Plads med gamle Kastanier og et Springvand. I Søstrehuset gaar man ind og finder i Stueetagen en Butik, hvor man køber sig en Erindring om sit Besøg hos „Menigheden“: et lille zirligt Paparbejde, f. Ex. en lille bitte Æske, der vedbliver at indeholde ny, stadig mindre Æsker, til man kommer til den mindste, saa stor som en Kaffebønne. Eller udskaarne Træsager, som forsikres at være af Træ fra Libanon, — og hvem tvivler vel, naar Søstrene, der staa for Udsalget, give denne Oplysning? Har man kjøbt lidt, faar man en Del af det puritanske Søsterhus at se, ogsaa den store Have, klosteragtig som Alt her. Og man føres over Pladsen hen til Kirken, et stort firkantet, lyst Rum med høje, firkantede Vinduer, hvor Intet, absolut intet ud over et Par Lysekroner af Messing, afbryder de hvidkalkede Vægge og de perlemalede Bænkes strenge Ensformighed. Derfra til Brødrehuset; her er ikke Andet tilgængeligt for Besøgende end „Die Bierstube“; men er Brødrenes Liv maaske ligesaa puritansk som Søstrenes — deres Ølstue er god og deres Øl fortrinligt. Som Munkene havde deres Vinkjælder i bedste Orden, have Brødrene i Christiansfeld deres Øl i fortrinlig Stand; de ved, hvor i Tydskland man skal hente det bedste Øl, og de forstaa at behandle det. Broderen, der sætter de skummende Seidler paa Bordet, efter at man har valgt mellem „lyst“ og „mørkt“, indleder strax en livlig Passiar, og naar man forbavses over, hvor godt det danske Sprog falder ham paa Tungen, faar man at vide, at det er en Nyborgenser, der er

havnet her i Christiansfeld Brødrehus. — Endnu skal man have set Kirkegaarden. Gjennemkrydset af to Lindealleer, der danne et Kors, ligger Kirkegaarden med sine flade, ganske ensartede Stene, Række efter Række, som Bøgerne i et Bibliothek. Ingen Blomster, ingen Gitre, intet hvormed den ene Grav fremhæves for den anden; hver Kiste sænkes i den Plet Jord, hvor man standsede sidst, og over hver Grav lægges fladt paa Jorden en Sten af samme Længde og Brede, med samme Snit paa Bogstaverne, kun at den ene fortæller om en Broder fra Schlesien, den næste fra Holland, den tredie fra Norge (norske Navne og norsk Fødested træffes hyppigt). — Nu er man færdig med den lille Bys Mærkværdigheder (det Hele tages i al Magelighed paa et Par Timer) og medbringer blandt sine Rejseminder et ejendommeligt Billede fra et lille Samfund, hvor Livet synes at have staaet stille, siden Grev Zinzendorff i forrige Aarhundrede stiftede Brødremenigheden og opførte dens Bygninger — et Samfund, der synes at være lykkeligt i al sin stille og strænge Ensformighed.

(— *S. S.*)

Paa Isefjord og Kattegat.

Det var en klar Eftermiddag, noget hen paa Sommeren, at jeg efter Aftale med min Ven Jens mødte ved det lille Fiskerlejes Baadehavn for at tage med ud paa Sildefiskeri. Til Trods for en vis Magelighed og en lille Tilbøjelighed for en stor Snaps drev Jens en omfattende Virksomhed. Han holdt en Ko og nogle Faar paa sin magre Jordlod, der laa et godt Stykke Vej fra Huset, og han praktiserede som Slagter, Have- og Tækkemand, alt foruden Fiskeriet, der indenfjords dreves med Jolle, Ruser og Fjordgarn; men naar det gjaldt længere Fisketure, var der 2 Mand til, Parthaverne i den gamle Halvdæksbaad, der da anvendtes. Alle 3 grinte de i Skæget ad Kjøbenhavneren, der vilde med paa den Tur, som de ikke kunde se andet behageligt ved, end Udsigten til en lille Fortjeneste, naar de vare heldige.

Under de mange og lange sindige Forberedelser med Fiskeredskaber, Sejl og andre Grejer søgte jeg at finde mig til Rette i de uvante og snævre Forhold indenbords, men det kunde ikke undgaas, at jeg snart stod i Vejen hist eller var til Ulejlighed her. Jeg bød Cigarer rundt, men skøndt Piberne endnu ikke vare tændte, og det ikke blæste noget videre, bleve de dog stiltiende puttede indenfor de uldne Trøjer eller andre Klædningsstykker, som mine 3 Venner trods det milde Sommervejr bare i tykt Lag over hverandre; men da jeg saa greb en Bemærkning om „at det kunde være rart at have noget styrkendes med“, og tilbød en Flaske efter frit Valg, gjorde jeg bedre Lykke, og der var snart

Enstemmighed for, at det skulde være en Flaske Arrakpuns til 50 Øre. Den blev strax hentet fra den nærliggende Kro, eller Hotellet tror jeg den allerede dengang hed til Ære for Stedets faa Badegæster, og hermed var Forberedelserne færdige. Sejlene hejstes, og vi passerede langsomt Brohovedet for derefter at faa bedre Vind i Sejlene, saa vi med jævn god Fart bares ud over Fjorden.

Jeg ved næppe noget bedre end saadan en Sejltur. Fra den bølgende Vandflade og Issefjordens smilende Kyster droges mit Blik mod de afvexlende Skyformationer, og magelig henstrakt nød jeg Luftens Friskhed og Bølgernes blide Gyngen, medens jeg lyttede til deres Skvulp mod Baadens Stævn. Og halvt ubevidst fyldtes mit Sind med Tanken om, hvor rolig, sund og naturlig en Livsførelse det dog var saadan som disse Mænd at bygge sit Hus, drive sin Jord og fra Baaden bjærge Resten af Føden til sig og sine. Mine 3 Fiskermænd anede næppe, at jeg, „Prokuratoren", som de efter Jens's Opfindelse yndede at kalde mig trods min grønne Ungdom og alt andet end juridiske Uddannelse, i mine Drømmerier var nær ved at misunde dem deres Lod. Da Samtalen mellem os var gaaet i Staa, havde de i korte Sætninger med lange Mellemrum drøftet Chancerne for Fisket efter Vindens Drejning, og Resultatet blev, at vi, der nu vare naaede udenfor Fjorden, i Stedet for at løbe et Stykke op langs Sjællands Kyst og der sætte Garnene, resolut fulgte de større Baade, der i et ikke ringe Antal løb os forbi fra deres Hjemstavn paa den anden Side Fjorden, og stak til Søs i Kattegat. Min Mening var der ingen, der spurgte om, og trods det lokkende i Udsigten til en større Tur, var det dog med noget blandede Følelser, jeg saa Landet svinde bag os og fik Vished for, at vi først vilde være tilbage næste Morgen. Min mangelfulde Ekvipering var begyndt at genere mig, jeg frøs og var et Øjeblik lidt ked af det hele, men da jeg saa havde faaet fat i et gammelt Sejl til Supplering af min Sommeroverfrakke og erstattet mine tynde Støvler med et Par danske Træsko, rigeligt forsynede med Halm, vendte snart Humoret tilbage, og jeg spiste med god Appetit

min medbragte Aftensmad og kunde, til Trods for at det var begyndt at lufte godt, rolig høre paa Beretninger om, hvordan det undertiden var gaaet helt livligt til paa dette lille Indhav, og Fiskerne, forslaaede af Stormen, maatte søge ind til en eller anden Havn paa Jyllands eller Sverrigs Kyst, ladende Redskaber og Fangst i Stikken.

Imidlertid havde vi faaet Anholt Fyr i Sigte og søgte nu en Fiskeplads, hvor vi uden at komme i Kollision med vore Naboer, hvis Lanterners lysende Smaaprikker vi saa alle Vegne om os, kunde sætte Garnene. Og saa begyndte Arbejdet med, at Mærket, en Stang med en Lygte, baaren af Korkplader og afballanceret til opret Stilling ved Kontravægt, blev sat udenbords; til det var fastgjort den ene Ende af Garnene, som vi saa, arbejdende os med Baaden op mod Strømmen, efterhaanden lod glide fra Borde, stadig læggende en større og større Afstand mellem os og Mærket. Det varede en rum Tid, inden vi kom til Enden af Garnene, men der var da ogsaa en anselig Længde til den anden Ende, markeret ved Lygten paa vort Mærke. Nu skulde det Tidspunkt afventes, da Garnene atter kunde drages op, og da jeg naturligvis fremfor alt vilde være Vidne til dette, benyttede jeg Ventetiden til at søge den Hvile og lidt Ly, som jeg haardt trængte til. Inde i „Kahytten“ laa allerede en Mand og sov, og trods den alt andet end indbydende Luft kravlede jeg dog derind. Men jeg laa ikke som før magelig henstrakt og nød Turen. Gulvet var af Størrelse omtrent som et Spisebord og belagt med ikke ganske frisk Halm, $1^1/_2$ Alen over det stødte mit Hoved mod Dæksbrædderne, og til begge Sider frembragte Bølgernes Slag mod Plankerne en saadan Larm, at jeg i første Øjeblik ikke var fri for at være en Smule forskrækket. Op og ned, til højre og venstre gyngede Rummet, og jeg angrede bittert, at jeg ikke havde afslaaet at drikke et Par Slurke med af Arrakpunsen. Jeg faldt hen i en Døs, der dog bragte lidt Hvile, og ved de første Forberedelser til Optagningen af Garnene var jeg atter ude.

At Arbejdet vilde blive haardt, kunde jeg slutte af de

omhyggelige Forberedelser. Der blev sat en Rullebom ud forude, 2 Mand hev ind paa Garnene, medens den tredje passede Baaden. Jeg passede mig selv, søgte den mest afsides Plads i Baaden, svøbte mit Sejl om mig, saa kun et lille Kig- og Lufthul var aabent, og fulgte med oprigtig Beundring Arbejdet, saa hvor hurtige og adrætte mine ellers saa trevne Venner vare, nu da det gjaldt noget, saa dem paa Baadens Kant, der hoppede og nejede for Bølgerne og Blæsten, af alle Kræfter hale det tunge, brede Garn ind i Baaden, der næppe havde Plads for det altsammen, fyldigt som det nu var af Vandet, Tang og alskens Fisk. Jeg følte mig saa underlig lille, som jeg sad der, uvirksom, tilovers, ved de andres haarde Arbejde. Da de omtrent var færdige, listede jeg mig til at tage et Greb i den sidste Ende af Garnet og havde Fornøjelse af at se Sildene levende deri; en, der synes mig særlig livlig, tog jeg i min flade Haand; den gjorde ogsaa der en Bevægelse, men var saa død med det samme.

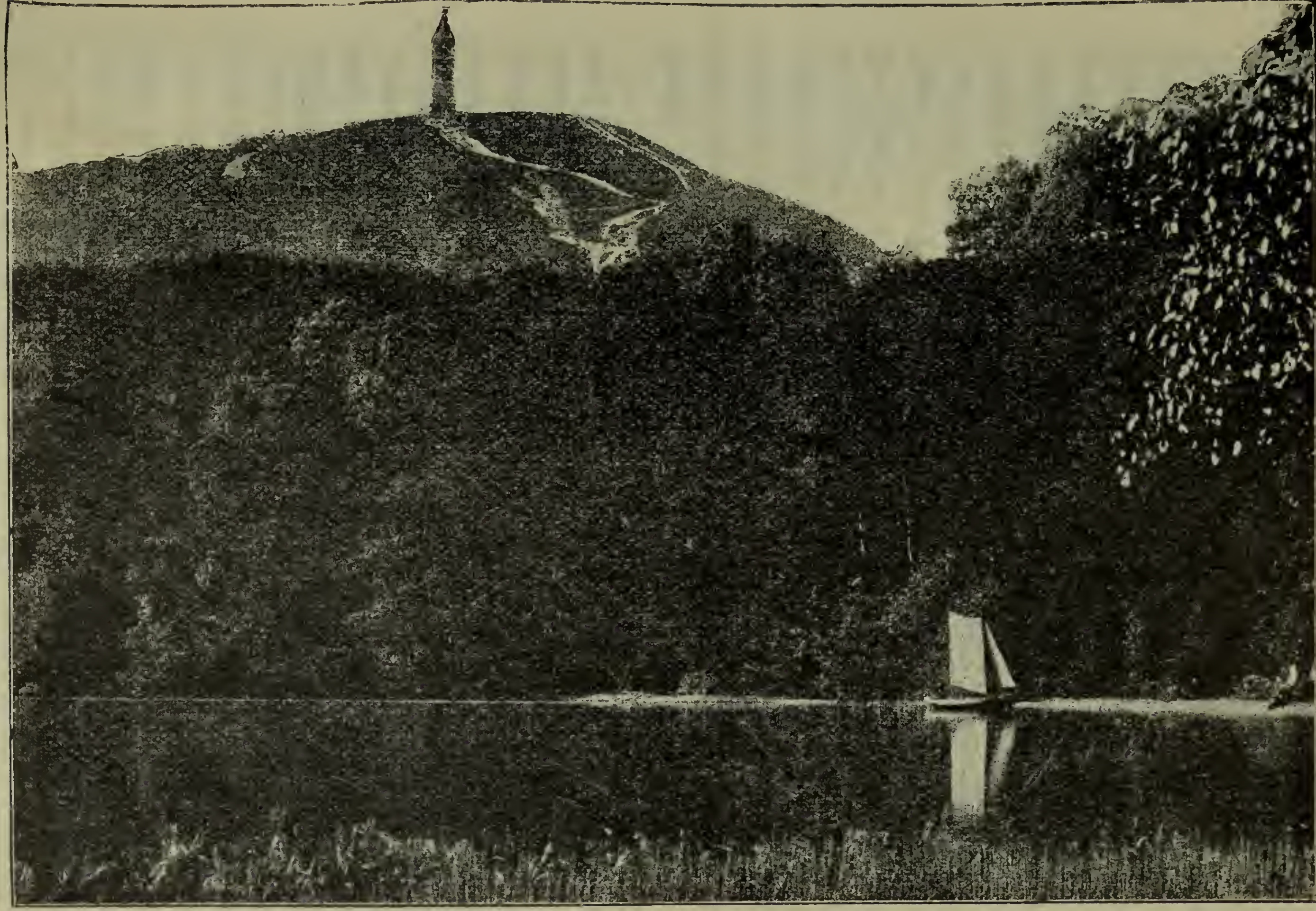
Da Sejlene vare bragte i Orden og Kursen sat hjemefter, blev der en lille Rast oven paa den Tørn, men snart begyndte Arbejdet med at faa Sildene af Garnene og disse ordnede lidt. Hvor mange Ol der var, husker jeg ikke, men jeg ved, at det forekom mig at være et tarveligt Udbytte af Arbejdet. Under alt dette naaede vi tilbage til Issefjorden, Solen var nu oppe og havde begyndt sin daglige Vidundergjerning at sprede Lys og skabe Liv overalt, hvor dens Straaler naaede hen. Atter smilede Landskabet venligt til os; der var Solblink hen over den smaatoppede Vandflade, og jeg følte den ubeskrivelige Stemning i Luften og alt omkring os, som kun den tidlige Sommermorgen ejer.

Befriet for Sejldugsdækket og Træskoene befandt jeg mig snart vel igjen i disse Forhold og foragtede ikke en Skive Rugbrød og en tørret mager Rødspættehale af Baadens Reserveproviant.

Lidt bleg, men velbeholden og glad over det udstaaede lille Eventyr skiltes jeg fra mine Fæller.

A.

5

Himmelbjærget.

Himmelbjærget.

Naar man tidligere besøgte dette Punkt, der den Gang ubetinget ansaas for Danmarks højeste, da drog man i Ro og Mag til Vogns eller til Fods derop den halve Mil fra Ry Kro, hvor man den Gang maatte tage Logis, thi Bjærget var ubeboet, og man mærkede næsten slet ikke, at det gik til Vejrs, før man pludselig til sin store Overraskelse stod paa Toppen med den vide Udsigt. Nu lander man sædvanlig ved Bjærgets Fod, hvor der er Pavillon og Beværtningssted, men har saa til Gjengjæld en besværlig og trættende Vandring op ad de stejle Lyngbanker med de sandige, bugtede Stier til Kollen, hvis stejle Top hviler paa en bredere Fod af smukke, bølgeformede Lyngbakker. Denne høje Dannelse af Rullestenssand har ved Foden og paa Siderne Bøgeskov, blandet med Enebærbuske; men mod Nord vender den en Side med smukt vexlende Lyngbakker ud mod Jul Sø og forraader her ved sine hvide Stier sin Sandgrund og Ufrugtbarhed. Ikke uden god Grund svarede derfor en Bondekone fra Egnen Dronning Karoline Amalie, der under et Besøg her gjorde en Bemærkning til hende om Stedets Skjønhed: „Ja, men hun ka misæl trov, den er baar!" Konen var ikke saa poetisk stemt som Nordmanden, der med dristig Fantasi svarede sin danske Ven, som haabede at imponere ham noget ved at vise ham Himmelbjærget: „Er det et Bjærg; det kalde vi en Dal!"

K o l l e n, det oldnordiske kollr, Høj, det svenske kulla og ganske det samme Ord som den bekjendte Bjærgryg

Kullen i Skaane, er det ægte oprindelige Navn; Himmelbjærget er et senere poetisk og minder om Himalaya Bjærgene. Ganske vist herskede der tidligere latterlig overdrevne Forestillinger om dets Højde. Endnu i Jonges Udgave af Holbergs Geografi 1777 angives Højden til over 3000 Favne, altsaa over 18000 Fod, omtrent Montblancs Højde!!!

For et Par Menneskealdre siden var Navnet Himmelbjærget ukjendt paa Stedet selv. Da afdøde Stiftamtmand, Kammerherre Dahl og Meulengracht fra Aarhus som Ynglinge i 1822 eller 1823 paa en Fodtur herude spurgte efter Himmelbjærget, fik de efter nogen Forhandling endelig det Svar: „Det maa være Kollen, de gode Folk mener!"

Ligesom Chimborazo i Amerika og Dhavalagiri i Asien for længst ere blevne afsatte fra deres Værdighed som de højeste Punkter, hver i sin Verdensdel, saaledes og Kollen eller Himmelbjærget i Danmark. Dens virkelige Højde er kun 469 Fod, og der er endog Punkter i dens umiddelbare Nærhed, der overgaa den i Højde. Saaledes er den næste Højde mod Sydvest paa den anden Side af en Dal 485 Fod, og et Punkt lige nord for Himmelbjærggaarden, der, hvor Vejen fra Himmelbjærget til Ry træder ud af Skoven, endog 501 Fod. Men Kollen bærer Fortrinet ved sin Beliggenhed som Udsigtspunkt og har endnu mere vundet som saadant ved det henved 80 Fod høje Taarn, der blev opført 1874 af Arkitekt Fenger for frivillige Bidrag til et Mindesmærke for Frederik VII, hvorom Indskriften minder.

Sten Blicher har Ret, naar han i sin Novelle „Himmelbjærget" udbryder: „Gunstige Læser, hav mig undskyldt, at jeg ikke fortæller dig alt, hvad jeg her saa. Hvad jeg saa, kunde jeg maaske sige dig, men hvorledes jeg saa det? Næppe! Rejs selv til Himmelbjærget og se!" Hvorledes skulde nogen kunne gjengive i Ord det hele, fulde, mægtige Indtryk af hin storartede Natur, der paa engang udfolder sig for hans Blik? Digterens Vers blive kun matte, Malerens Pensel kun svag lige over for Virkeligheden. Han kan give os et enkelt Parti, en enkelt karakteristisk Skizze — men det hele — det overmander ham, det flyder sammen

i et kaotisk Taagebillede, som han ikke kan udsondre, ikke magte.

Mod Syd er Udsigten spærret ved skovdækkede Højder. Desto rigere er den paa de andre Sider. Man ser milevidt ud over Søer, Skove og Bakkebølger i den Egn, vi nu have gjennemvandret, og som vi nu let kjende igjen, over det store Rundmaleri af Bakker, Søer og Skove, der kæmpe med Lyngen, over Dalen og Silkeborgs røde Tage ind til Balle Kirke og de høje Funder Bakker, der træde frem som en pludselig afbrudt, skarp Højderyg. Søerne ved Kollens Fod svinde næsten ind til Floder, Skovene til Krat, Bakkerne til Smaahøje; selv paa Jul Sø der nede i Dybet under de lavere Lyngbanker, denne dybe uregelmæssige Bjærgsø med sine Øer, Bugter og Odder, bliver en Baad, fuld af Mennesker, der stævner over fra den modsatte Bred, til en lille sort Prik, som man næppe kan se bevæge sig. Dynæs bliver saa lille med sin gamle Borgvold og en Krans Buske om Bredden, næsten som et levende Hegn; Alø flyder som en lille Stump Eng i Vandet, Møgelø med sine rødlige Lerskrænter løfter en Kornmark højt op af Søen, Lille Ø er en Stump svømmende Skov foran Laven større Skov. Gammel Kol bliver en lille Forhøjning; Møllebakkerne og Lyngbakkerne inden for Jul Søs østre Vig blive til Kratstykker.

De blaa Søer i Dybet med deres uregelmæssige Kyster, der snart byde frodige grønne Enge, snart mørke Lyngbakker eller grønne Skove, bringe en forunderlig Afvexling ind i Landskabet, hvortil de mange større og mindre Øer, som Naturen med gavmild Haand har strøet her ligesom i andre Bjærgsøer, end mere bidrage. Vi ville tage Jul Sø som den nærmeste til Udgangspunkt for at kaste et Blik ud over den storartede Vandforbindelse af de mange sammenhængende Søer, der danne ligesom en sammenhængende stor Flod, som snart udvider sig til Søer, snart igjen drager sig sammen til en Flod, hvilket det hele jo og i Grunden er, da Søerne dannes af Gudenaa. Det minder om lignende Vandforbindelser i Bjærgnaturen i Norge og Sverige. Der er ligesom noget fremmed i denne begyndende Bjærgnatur.

Og dog føle vi os saa vel i den, saa inderlig hjemme, thi i Grunden er det vor egen danske Natur, der træder os i Møde, om end i et fremmed Klædebon; det er vore Søer, vore Enge, vore Lyngbakker, vore Skove!

Til højre, ved den sydostlige Ende af Jul Sø, springer en dejlig skovdækket Odde frem, Ringholm Hoved, bag hvilken Søen atter trænger sig frem og sender en Vig Rosvig op mod Alling By. En storartet Vandforbindelse aabner sig her i en Række Søer, hvoraf de fleste dannes af Gudenaa. Under Navn af Alling Aa forbinder den Jul Sø med Birk Sø og den dermed forenede Knud Sø, der strækker sig mod Øst hen til Tulstrup og ved mindre Aaløb staar i Forbindelse med Il Sø, Ravn, Venge og Peters Sø. Birk Sø har sit Navn af en Birkeskov, der omkranser dens søndre Bred hen imod Glentholm, før Ry Mølle, hvis anselige Bygninger rage frem mellem Skovene og de to Vande, Birk Sø og Ry Mølle Sø. Den sidste staar atter ved en Bæk i Forbindelse med Ves Sø, medens den mod Syd blander sine Bølger med Guden Sø. Denne forener sig atter med den store Mos Sø, idet Aaen slynger sig omkring Emborg — det gamle Øm Kloster — og ved et Vandløb mod Vest staar i Forbindelse med den lange smalle Salten Lang Sø, der i den senere Tid er bleven meget besøgt paa Grund af sine skjønne Odder, Bugter og Omgivelser.

Vi have her en Sørække, hvortil der ikke findes Mage i vort Fædreland. En anden ikke mindre storartet Vandforbindelse frembyder sig, naar vi lade Blikket følge Retningen mod Nordvest hen ad Silkeborg og saaledes samle det hele Søparti under et.

Jul Sø støder ved Svejbæk Færge umiddelbart sammen med den dejlige Borres Sø, der igjen gjennem Indsnævringen Borres Aa forener sig med Bras Sø, hvorfra, ved Kongsdybet, Gudenaa, der danner alle disse Søer, pludselig ved Naaege drejer mod Nord, for at kaste sig ud i den meget lange og smalle Silkeborg Lang Sø. Af denne træder Danmarks betydeligste Vandløb atter ud for at følge

den Retning mod Nordost op forbi Randers, som det ikke mere forlader.

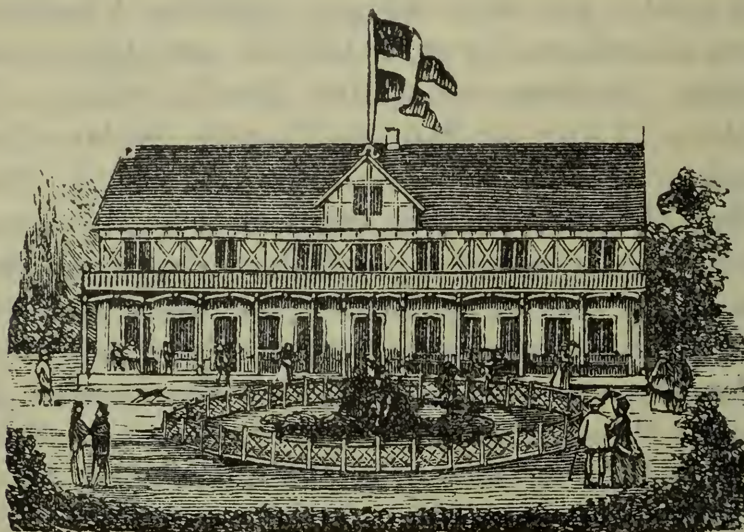
Til denne Mængde Søer kommer endnu en Del andre, der ligge uden for Gudenaa Forbindelsen, paa Sydsiden af Dalbækkenet, til Dels skjulte i Skovene; de lege ligesom Skjul med Vandreren, der først opdager dem, naar han pludselig støder paa dem, ligesom mystiske Væsener, hvis Tilværelse aabenbarer sig et Øjeblik for atter lige saa hurtigt at forsvinde. Saadanne ere til Dels Mørk, Slaaen, Elle, Ugle, Avn, Thor og Syd for Thor Sø Bakker Gjed og Hummel, end videre Almind, Ørn, Vejl, Pøt og Lyng Sø. Øst for Silkeborg omtrent 2000 Alen hen mod Chausséen til Aarhus findes tæt Syd for denne den ligeledes indelukte Lille Sø, og tæt norden for denne og Chausséen i Retning af Skovløberhuset Ivershave en gammel Eg, der bærer Fantasinavnet Svend Grathes Eg. Søerne ligge i Gjennemsnit 60 til 70 Fod over Havet; den laveste, Silkeborg Lang Sø, 59 Fod, de midterste, Bras, Borres og Jul Sø 66, den højeste, Slaaen Sø, 77.

Denne Mængde Søer med næsten uendelige Vandforbindelser drager Tanken hen til de „tusen sjöars land", som Digteren Topelius har kaldt sit Fædreland Finland.

Har man fra Taarnets Top ladet det store Rundmaleri passere forbi Øjet, søger dette den fjærnere Udsigt. Friest og videst er denne mod Nord og Øst, hvor hele Landet aabner sig lige ud til Kattegat. Man tæller en Mængde Kirker, hvor mange, derom er man ikke ganske enig; Antallet beror naturligvis paa det mere eller mindre skarpe Øje. Mod Nordvest rager Viborg Domkirke frem og i 5 Miles Afstand mod Øst Aarhus Domkirke. Man kan se Toget fra Viborg til Langaa, Skansemøllen ved Randers og Gammel Estrup og i rigtig klart Vejr to Vejrmøller og to Kirker paa Samsø.

Ved Foden af Kollens Top er rejst en Mindestøtte for Tscherning og længere frem, paa den Plads, hvor Himmelbjærgfesterne holdtes siden 1839, en for deres Ophavsmand, Steen Steensen Blicher. Hotellet, der er i Svejtserstil, rummer

45 Værelser med 80 Gæstesenge. Man er i Sommertiden bestandig sikker paa her at træffe Selskab baade ved Maaltiderne og til Udflugterne, og man bør ordne sit Besøg saaledes, at man baade om Aftenen og næste Morgen kan nyde Udsigten med de for os Danske saa uvante, fjærne Fremtoninger.

Hotellet paa Himmelbjærget.

Om Aftenen spreder den nedgaaende Sol et dejligt Skær over de bølgeformede Lyngbakker ved Bjærgets Fod, der netop fremtræde allerskjønnest i Aftenbelysningen; den begyndende Skumring lægger sit Dække over den hele Egn og indhyller de dunkle Skove i en endnu dybere Dunkelhed, som Røgen fra Kulmilerne undertiden forøger. De klare Søer, nylig forgyldte af Solens sidste Straaler, smile nede i Dybet saa venligt og fredeligt, som om de aldrig oprørtes af nogen Storm. Aftenens Stilhed, der sjælden afbrydes af nogen Lyd, hviler over den hele Natur, medens Solen stolt glider ned bag Skovene ved Silkeborg. Efter nogle Timer fremtræder den jo atter som Dagens Dronning. Vær da tilstede for at bringe den din Hyldest, og Du skal ikke angre dette Møde!

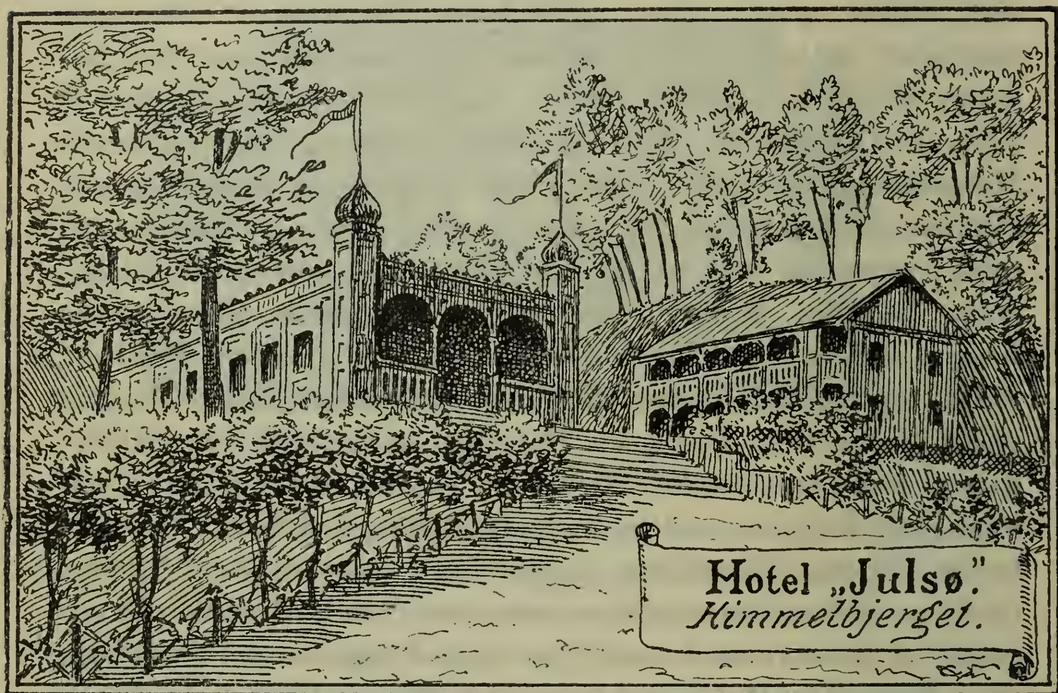
Om Morgenen før Solopgang vandrer man igjennem det duggede Græs og ad de dybe Spor gjennem Lyngen op paa

Kollen; rundt om ligger Taagen om Bjærget som Sne, indtil den ved Solens Opgang fordamper i Kløfterne efter at have antaget allehaande Skikkelser. Vi ville lade det skildre af en Mesterhaand. „Alt er skjult i Taagehavet; kun det allernærmeste Skovparti træder lidt frem af Taagegrunden. Det er blikstille; ingen Bevægelse spores i Taagesløret neden for; kun Løvet i Nærheden rasler ved en enkelt Fugls Flagren eller ved Dryppet fra Bladene, hvorpaa Taagen danner tunge Dugdraaber. Da suser det i Trætoppene tæt ved, Viftet gaar videre og dybere, Taagehavet neden for begynder at bølge. En Rødme i Horisonten mod Øst bebuder Solen og Dagen. Snart stiger der ligesom Ø efter Ø frem af Taagehavet, flere og flere, større og større, medens Morgenrøden strækker sine Vinger højere og højere op paa Himlen. Nu komme Højderne nord og øst for Søerne til Syne; snart ser man videre og dybere, hist kommer et Kirketaarn frem af Taagen, her en højt liggende Gaard i en Krans af Løv. Saa gaar der som et Suk gjennem Naturen, friskt og let, som dens, der vaagner til nyt Liv. Prægtig stiger Solen frem under en Baldakin af lette Skyer. Hurtig kysse dens Lysstraaler de hvide Taarne, de viftende Trætoppe og fare saa videre med dens Morgenhilsen. Friskere lufter det op, Taagesløret drager bort, Dale og Søer komme til Syne, Solstraalerne danse hen over den let krusede Vandflade. Vende vi os for at følge deres Flugt, smiler Silkeborg os i Møde fra Baggrunden af det dejlige Skov- og Land-Prospekt. Det er et prægtigt, et henrivende Syn!“

Solen kaster sine Straaler fra Øst hen over de mørke Lyngbanker og Skovmasser mod Vest og forgylder de spejlglatte Søer ved vor Fod, medens hele Naturen rundt om os vaagner til Liv. Dugdraaberne paa Græsset og Bladene glimre i Morgensolens Straaler, der forgylde Højderne og Trætoppene og ret bogstavelig lære os, at „Morgenstund har Guld i Mund“. Lærkerne stige i lodrette Linier mod Sky og hilse den nyfødte Sol, det nyfødte Liv med deres glade Sang. Alt aander nyt Liv, ny Friskhed, ny Glæde!

Mere begrænsede Udsigter frembyde sig til begge

Sider af Bjærget. Paa den østlige Side fører faa Skridt til højre fra Hotellet til H. C. Andersens Bænk, hvorfra man ser gjennem Træerne ad en Højderyg mellem to Kløfter over lavere Lyngstrækninger neden for til Knud Sø, Birk Sø og Ry Mølle. Lige neden for er Kamillas og Thoras Bænke med Udsigt til Alling Banker og i Baggrunden til Dover og Venge Kirker; længst nede Annas Bænk med Udsigt over Ringholm og Jul Sø med Baggrund.

Paa Vestsiden er der ligeledes kun faa Skridt til Klindts Bænk, sat af og opkaldt efter Proprietær Klindt, der ejer Skoven. Man ser over en malerisk skovgroet Kløft med Lyngbanke til højre og Trægrupper til venstre; foran ses Jul Søs venstre Del, Silkeborg i Baggrunden og Sejs Hede til højre. Stien fører lidt mod Syd ind i Krattet til Sofias Bænk, hvorfra man kun ser Kollen med sin Lyngbakke, og lidt højere til Elisas Bænk, hvorfra der er Udsigt over hele Dalen, omgiven af vexlende Højder med prægtige Skovtæpper, Jul Sø og de andre Søer op mod Silkeborg,

Nord-Skoven, Sindbjærg, Gjødvad Kirke i Baggrunden til højre, hvor Povlsens Villa ved Vestenden af Laven Skov slutter Prospektet, da Kollen med Taarnet trænger sig frem til højre; i Baggrunden til venstre ses Vester-Skoven og Tem Sogns Skove, med mange aabne Pletter mellem Skovene — en meget vid Udsigt. Der er en prægtig Modsætning mellem Skovgrupperne til venstre og Kollens brune Lyngbanke til højre.

Fra Hotellet kan man, dersom man gjør et længere Ophold, foretage flere Udflugter, t. Ex. til Søs over Jul Sø til Dynæs og Laven Stor-Skov, eller omkring Ringholm Hoved gjennem Rosvig, Alling Aa og Birk Sø til Glentholm, hvortil Dampskibet „Hjejlen“ gaar fra Himmelbjærget, og man kan vende tilbage dermed, dersom man ikke vil rejse videre fra Ry Station. Paa denne Tur træder hele Højderyggen mellem Ry og Jul Sø, hele Himmelbjærgknuden med Kollen imponerende frem. Til Lands kan man gjøre Fodture mod Vest gjennem Limbjærgene til Store og Lille Knøs, eller mod Syd gjennem Ry Nørre Skov til de høje Punkter paa Højderyggen sydost for Hotellet, Sandege Kol (430′), Hindbær Kol (427′) og især Alvildahøj (465′), der nærmer sig Kollen i Højde. Herfra ses til venstre mod Nordost Ringholm og mod Øst Søerne til Mos Sø med lavere Skovbakker, Alling By og Mølle, mod Syd Tinghus Gaard ved Sydenden af Skoven, Ves Sø og begge Ender af Mos Sø, især den vestlige, Yding Skov, bag hvilken det højeste Punkt i Danmark, Ejers Bavne Høj, findes, og længst mod Sydvest Ry Sønder Skov.

Heller ikke bør man undlade herfra at besøge den saa vel ved sine historiske Minder som ved sin ejendommelig maleriske Beliggenhed mærkelige Landsby Ry, der engang har været en Kjøbstad med eget Tingsted og endnu har Spor af brolagte Gader paa det meget ujævne Jordsmon med Bakker og Dale. De sandede Marker give kun ringe Afgrøde, hvorfor Beboerne mest ernære sig ved Handel og Haandværk. Her forfærdiges en Mængde Træsko, der forsendes rundt om i Landet. Dets ældste Navneformer Ruthe, Rythæ — af det

oldnordiske rydja, at rydde — vise tydelig, at man har ryddet Skoven for at bebygge Stedet Aarsagen til dens Opkomst var de nærliggende Klostre ved den nordvestlige Ende af Mos Sø, Vissing-, Vor og navnlig det anselige og rige Cistercienserkloster Øm, af Munkene kaldet Cara insula, hvis Grundlægger og særlige Velgjører Biskop Svend af Aarhus døde her 1191, da han havde i Sinde at indtræde i Klostret, og blev begraven i Klosterkirken. Men da denne blev nedbrudt efter Reformationen, blev Stenen flyttet til Ry Kirke, hvor den med sin latinske Indskrift nu ses paa den vestre Kirkemurs indvendige Side.

Ry Kirke er kun den vestlige Ende af den gamle anselige Korskirke med et højt Taarn og Spir, som tillige med den østre Del skal være nedblæst i en Storm. Man ser tydelig paa Kirkegaarden Grundstenene af den oprindelige Forlængelse. En ejendommelig Skik er Brugen af sorte halvrunde Træstammer, der dække Gravene i Stedet for Ligstene, og hvis Indskrifter ere ulæselige, da de ofte ere blevne oversmurte med Kultjære for at bevares. De skulle i 1864 have indjaget Preusserne Skræk, da de i Afstand troede, at Kirkegaarden var besat med Kanoner.

Den gamle Klosterkirke var indviet til Hellig Søren, der efter Legenden skal have været en Bonde fra Ry. Engang, da han gik bag sin Plov paa Marken, blev han greben af en himmelsk Indflydelse, lod sin Plov staa og vandrede syd paa, indtil han naaede Køln, hvor han blev Klerk og til sidst skal være død som Biskop. Den hellige Kilde, St. Sørens Kilde, der nu kun er et sumpet Vandhul paa en Skrænt vesten for Byen, blev et berømt Valfartssted, hvortil syge strømmede for at helbredes, og for deres Gaver opførtes den prægtige Korskirke, der knejsede stolt i det maleriske Landskab.

Dens største Minde er det mærkelige Kongevalg 4 Juli 1534, da den jydske Adel her kaarede Kristian III trods de katholske Bispers Modstand, der godt vidste, at det var Katholicismens Dødsdom, der her blev underskreven.

Fra den højt liggende Kirkegaard ligesom fra Galge-

bakken mod Sydost har man en vid Udsigt mod Syd over Mos Søs Omgivelser, hvor de stolte Klostre have ligget, der nu ere saa godt som sporløst forsvundne, medens Bøndergaarde indtage deres Plads. Smukke Udsigter haves ogsaa vest for Ry ved Sønder-Skoven fra Knasbjærg, Koppe Høj, Tangen ved Hjasbæk og fra Skovsbjærg over Salten Lang Sø, Mos Sø, Egnen ved Skanderborg og hen imod Horsens

Fra Ry fører en 1875 anlagt ypperlig Chaussée ned til Ry Station (1/2 Mil), hvorfra man kan forsætte sin Rejse til Skanderborg og videre.

(A. Fabricius: Silkeborg og Himmelbjærgegnen.)

En Dag i Horsens.

Den Fremmede, der gæster Horsens, vil uvilkaarligt imponeres ved det første Indtryk, naar han fra Banegaarden træder ud paa den store aabne Plads, hvor et Springvand pladsker, og Byens Hovedgade strax præsenterer sig paa den mest tiltalende Maade.

Søndergade er den bredeste Gade i Danmark og strækker sig snorlige op til Torvet. Det første Hôtel („Jørgensens Hôtel“), man støder til, er det tidligere „Lichtenbergske Palais“, en interessant og smuk Bygning, hvis Gæstestue pranger med hyggelige Karnapper, og hvor flere Værelser ere vel bevarede i gammel Stil. Længere op imod Torvet ligger Hôtel „Skandinavien“, ligeledes i ældre Stil.

Ved Torvet ligger en stor graa Bygning, „de russiske Prinsessers Palais“, som tidligere har været Bolig for Frederik den Syvendes Moder. I Stueetagen „Palais-Caféen“ med velbevarede Paneler i Vinduesnicherne. Vandringen fortsættes lige ud gennem Borgergade, ejendommelig ved flere gamle Huse; Sidegaden hedder Badstuegyde; den er saa smal som en Grøft og har kun Huse paa den ene Side, rigtige gamle Rønner med Træudskæringer over de rødmalede Døre og høje toppede Stene paa Fortovet. Tæt herved den gamle Klosterkirke (1260), der er rig paa Billedskærerarbejde og gammeldags Malerier, Epitaphier samt Munkestole, Skriftestole fra den katholske Tid, i det hele af stor Interesse. Hos Kirkekonen lige for Kirken faas Adgang, som betales efter Skøn.

Klokken er nu bleven 9 (det forudsættes, at Turen er begyndt fra Jernbanestationen Kl. 8), og man kan fortsætte Turen ad Havnealléen ned til Havnen, hvorfra man har en vid Udsigt over Horsens Fjord, der mod Syd begrænses af „Boller“, Lehnsgreve Frijs-Frijsenborgs Ejendom. Bagved dette Skovterræn hæver sig et Bakkedrag, Bjerrelide, 330 Fod højt. Turen gaar op ad Gasvejen til Caroline-Amalielund, et meget stort og smukt Anlæg, hvor man i den nyopførte Pavillon kan indtage Frokost og tillige fra den brede Altan have det herligste Skue over By og Fjord. I Telefonen kan man bestille Vogn til Udflugt, og mens man venter paa denne gaa en Tur op paa den nærliggende Høj, Blæsbjerg, det højeste Punkt ved Horsens (47 Meter), hvorfra man ser milevidt omkring, saaledes mod Nord Ejers Bavnehøj, Jyllands højeste Bakke. Blæsbjerg har tidligere været Rettersted; her maatte Kvistkammertyven Tofte bøde med Livet.

Med Vognen kører man fra „Lunden“ gennem Horsens anden Hovedgade, Smedegade, og lægger Turen om ad Tugthuset, der ligger som et Slot paa en høj Bakke, omgiven af stærke Mure, medens Glughuller og Vinduer højt oppe i Bygningen som hundrede Øjne stirre ud over By og Land. Indenfor Murene sidde henved fire Hundrede Fanger, der vogtes af martialske Fængselsbetjente, hvoraf et Par holder Vagt ved Indgangen væbnede med Sabler og Revolvere.

Ad Hovedlandevejen naar man Hansted med et stort Hospital og lave Bøndergaarde, hvorpaa ses et Utal af Storkefamilier; derfra til Egebjærg med Horsens Vandværk, der ligger i en Dal, omgivet af høje, stejle, lyngbevoxede Bakker, der spejle sig i en yndig Sø. Den bekendte Maler Hans Fischer har herfra hentet de skønneste Motiver. I en lille halv Time kan man naa at bestige Højderne ved hver Ende af Søen og har da det skønneste jyske Landskab for sig samlet i et lille Vue. Videre gaar Turen gennem den bakkede Egn, af og til med Udsigt over en Arm af Fjorden, der ligger som en stor, smilende Indsø.

Efter ca. $^3/_4$ Times Kørsel naar man Vær Kirke, hvor man bør gøre Holdt for at bese Griffenfeldts Grav, en stor

Egetræs Kiste med Inskriptioner. Gennem en Hulvej bag om Provstegaarden vil en lille Fodtur danne en behagelig Afveksling, og en mere idyllisk Dal kan man næppe tænke sig end det lille Landskab, man nu betræder. Rundtom Bakker og ved Foden en Sø med en frodig Eng, paa den anden Side den gule Provstegaard med sit tjærede Bindingsværk og en stor gammeldags Have, alt saa fredeligt og stille og af uforglemmelig Ynde.

Kun 15 Minutters Kørsel og man er ved Stensballe By, hvor Forfriskninger indtages, og man passerer derefter Slottet, en gammel Bygning, hvor Griffenfeldt tilbragte sine sidste Dage.

Bag Slottet er en Allé, der synes af uendelig Længde og i Virkeligheden er den længste, der findes i Danmark. Man maa til Fods passere denne. Ensformigheden afbrydes ved det bakkede Terræn og de forskellige Udsigter, der aabne sig mellem de tætte Nøddehække. Endepunktet er en smuk, skovklædt, 73 Meter høj Bakke, Kraghøj, med vid Udsigt over Landskabet og Fjorden med Horsens i Baggrunden. Skoven begynder her, og ad en anden, 62 Meter lang, skyggefuld Allé naar man i faa Minutter Sneglebakken med prægtige Lyngbakker og nye Udsigter over Fjorden til Øerne Alrø, Hjarnø, Endelave, Samsø med Vestborg Fyr.

En smal Fodsti i Kanten af Skoven fører forbi et gammelt Tingsted til Ulvebakkerne, der som i en Kedel omgives af mørke Fyrreskove. Man gaar herfra til Kilden med det stærkt jærnholdige Vand, hvortil Vognen imens er ankommen, og kører Turen gennem Skoven tilbage til Slottet, hvorefter man ad Sundvejen naar til Sølyst (12 Min.) Restauration, smukt beliggende ved en Arm af Horsens Fjord, og vil (efter 12 Minutters Forløb) være i Horsens omtrent Kl. 3. Da Toget nordpaa først passerer Kl. $4^1/_2$, vil der være god Tid til Middag.

Skulde man ønske at fortsætte Udflugten, vil en Tur til Bjerrelide være særlig lønnende.

Man kører fra Horsens ca. Kl. 5 med Vogn, og opad

Aaparti i Horsens. Emil Stæhrs Prospektkort.

Vær Præstegaard (ved Kirken med Griffenfeldts Grav). Emil Stæhrs Prospektkort.

Udsigt over Horsens By fra Borgmesterbakken. Emil Stæhrs Prospektkort.

Søndergade i Horsens. Emil Stæhrs Prospektkort.

Bakke gaar det, stedse med Fjorden og Byen for Øje, indtil man naar Bjergets Stolthed, „Purrehøj". Vognen holder i Skoven, og efter en lille Stigning er man paa Toppen, hvorfra man har det mest storartede Rundmaleri, større end fra selve Himmelbjærget, idet man ser langt ind i det bølgeformede Bjergeherred og ud over Kattegat til Fyn, der særlig i Aftenbelysning træder tydelig frem. Vognen kører derpaa til Uth Kirke, med Mindetavle over de Faldne i Ditmarskerkrigen; en Fodtur herfra gennem den bekendte „Klokkedal" er yderst let, da det stedse gaar ned ad Bakke, og vil kunne udføres paa en halv Time.

En Bæk udspringer ved Uth Kirke og snor sig ned ad Bjerget gennem Skoven. Man gaar ad slyngede Stier, krydser snart Bækkens Løb og kommer ind i Skoven, hvorefter man overraskes ved atter at møde Strømmen, der efterhaanden bliver anseligere, og ofte gennemskærer høje Bakker, lystigt skummende mod mosgroede Stene. Endelig naar man Vandmøllen, der ligger romantisk i den mørke Skov ved den samme lille Bæk, der her er bleven til en dyb og sort Skovsø, omgiven af ranke Bøge. Vognen vil møde her og køre til Boller Slot, en mørkerød Bygning (vistnok fra Grev Gerts Tid), omgiven af dybe Grave og med en prægtig Have, hvor en mægtig Eg breder sin favnelange Krone. Under dette Træ viedes Chr. d. IV. til Kirstine Munk ved venstre Haand, og dette smukke, levende, historiske Minde er vel værd at betragte. Gennem velholdte Alléer kommer man til Fjorden, hvis Bredder ere skovbevoksede og ejer mange smukke Hvilepunkter. Kørevejen hjem gaar atter langs Fjorden, og allerede Kl. 8 har man naaet Horsens, hvorfra man med Sydtoget kan naa Vejle, eller, hvis man foretrækker at overnatte i Byen, vil finde Adspredelse ved at besøge Sangforeningens Have, hvor der musiceres eller spilles Komedie, eller ved atter at besøge „Lunden", der om Aftenen straaler i fuld Belysning, og hvor der samler sig en stor Del af det glade Horsens.

H.

Sæby.

Men sige Eder hvad Stedet hedder,
det vil jeg ikke fordi,
derhen jeg frygter Alverden søgte,
og Freden var da forbi.

Disse Strofer kunde gerne være sungne om Sæby, ialfald før dets Guldgrube, Jernkilden, var funden, og før Jernbaneforventningernes Rastløshed havde kastet deres Uro ind i Sindene.

Kunde man da overraske Byen, uden at Vognens Hoppen paa den toppede Stenbro kaldte forbausede Ansigter frem bag de smaa hyggelige Ruder — fandt man den oftest i en mild, fredelig Tornerosesøvn, ligesom lullet til Ro af Sangen fra det brede, hvide Møllefald, som findes ved Frederikshavnsvejen, lige før Aaen glider ud i Havet. Alt var lige saa stille som paa selve den lune lille Kirkegaard, ligeoverfor Vandmøllen. Kun Kirken stod paa den yderste Pynt som en ensom tungsindig Munk og lod nu og da sin Malmrøst klinge ud over Byen.

Nedenfor laa Fiskerbyen stille og indestængt for sig. Familierne ere giftede saaledes ind i hinanden, at kun „Indfødte" kunne skælne mellem de mange, saa godt som enslydende Navne.

De tause Gader laa uforandrede fra det ene Besøg til det andet.

Naar den unge Gut fra Fiskerbyen havde sejlet hele den larmende Jord rundt, grebes han af en stille Højtidsfølelse, idet han efter Hjemfærden gik op mellem de lave

Huse, hvis nystrøgede Tag over de stedse blanke Ruder gav dem en vis Lighed med aldrende Madammer, hvis hvide Kappestrimler omrammede gamle, kendte Ansigter.

Og Ulken kunde smilende vende Skraaen i Munden, naar han i Bodens Vinduer endnu gjenfandt den samme Lakritsstang, der tidligere havde fristet hans barnlige Nydelsestrang. Der stod den — kun lidt mere graanet og bøjet af Alderdom, medens den tankefuldt støttede Panden mod Ruden, som om ogsaa den sov.

Nogle faa driftige Næringsdrivende og besøgende Landboere kunde ganske vist, et Par Gange om Ugen sætte større Liv og Fart i Byen; — men saa stille kunde der være.

Og bag den tause By, oppe mellem Højderne, laa et for Landet næsten ukjendt Skjønhedsrige — Danmarks smukkeste Skov — bevogtet af det alvorlige Gedebjerg, hvis lynggroede Top stak op af det dyrkede Lands Tæpper som et pjudsket Vildmandshoved. Roede man ved Vaartide fra den tæt uden for Skoven liggende Savmølle, ind under Bøgetræernes Buer, maatte man være en mer end almindelig forhærdet Sjæl, for ikke at føle sig greben af Stedets vidunderlige Skjønhed.

Der er Billedhuggere, som har forsøgt at fordoble den kvindelige Skjønhed, de har villet fremstille, ved at trykke den i Haanden et Spejl, der gjengiver Gudindens fine, smilende Ansigt eller hendes Nakke. Et saadant Spejl har Sæbygaard Skov i den brede Aa, der slynger sig mellem dens Brinker. Snart danner Spejlbilledet store, glasklare Kummer, over hvis himmeldybe Blaa Bøgekronernes sollyse Fletværk strækker sig, snart ligger Vandet som mørke, hemmelighedsfulde Vinduer bag Grenenes silkegrønne Gardiner, og snart minder en hængende Bøgekvists enkelte, nys udfoldede Blade om en Klynge Raketstjærner, der synke lysende i en mørk Høstnat.

Naa, saa smuk er Skoven kun i nogle Dage. Men den hører til de Skjønheder, der bevarer sine Venner. De faar den kjærere Aar for Aar. Den byder Noget for Alle. Der er hyggelige Kroge for rolig Alderdom, lønlige Stier for ung

Kjærlighed, vilde Partier for Efteraarets Jagt med hidsende Raab og dødsangst Flugt gjennem det raslende Løv, mægtige, højtidelige Tempelbuer med Søjler af ranke Stammer og Hvælvinger af lysegrønt Løv, i hvilket Øjet finder en vidunderlig velgjørende Hvile. Stundom træde Skovens Træer ærbødigt tilside og aabne Udsigten til Sæbygaard, der ligger mellem stive, tætklippede Lindemure, fornemt tilbagetrukket i Bevidstheden om at være en historisk Berømthed.

Men saa blev Sæby „opdaget“, som man siger.

Og de, der fandt den, vare naturligvis vore Malere. Repræsentanterne for Folkets højest udviklede Skjønhedssans. De rakte først Paris-Æblet til denne før upaaagtede Plet. Og naar Sæby nu stolt fremlægger Listen over alle de Kunstens Storheder, der have gæstet den, repræsenterer de hele Alfabetet ligefra Aagaard til Zacho, ligefra Russer- og Grækerhoffernes Yndling Mønsted til vor gode danske Groth. I stedse større Flokke vende de med Trækfuglene „tilbage hvert eneste Aar“. De ere alt paafærde, naar de første Morgen-Spadserende komme. Dér glider en Baad op under de endnu dunkle Løvporte. Den store hvide Flade, der rejser sig over dens Tofter er ikke et Sejl, men et vældigt Lærred. Dér i Lysningen sidder allerede en solbrændt Maler ved sit Staffeli og — sin Morgenpibe. Tobakkens blaa, duftende Ringe hvirvle legende op fra hans korte „Næsevarmer“. — Og dér ad Skovvejen kommer en glad Maler gyngende paa Cyklens Luftringe og med en vaad Skizze spændt paa Styrestangen. De blive ikke trætte af at gjengive Sæbygaard Skovs vexlende Skjønhed, lige fra den Tid, da Anemonerne staa om den unge Bøg som hvidt Kniplingsbrus om en Baldames Fod, indtil det faldende Løvs brogede Farver dukke op og forsvinde, komme igjen og males ned i Møllelusernes Fald.

Og saa kom Forfatterne. Selve Digterkongen, den store Ibsen, kunde knapt løsrive sig herfra. Her var det han drømte „Fruen fra Havet“. Som man forstaar af Indledningen kunde han vel her finde noget af dette indestængte og stillestaaende, der virkede som Lænker paa denne stolte

Frue. Men fra „Ibsens Bænk“ oppe paa Skrænten havde han — i en Ramme af mørkt Løv — Søen i dens Skønhed og i dens Vildhed, dette som „drager, frister og lokker — ind i det ukendte“! Hele „Havets Magt“, saaledes som den er personificeret i den gaadefulde, mægtige Sømandsskikkelse, der vilde hjem og hente sin Brud, om han saa skulde komme og „hente hende som druknet Mand fra svarte sjøen“.

Men imidlertid havde Arbejderne under Brøndgravning ved et Teglværk fundet en rig jernholdig Vandaare, der vil blive en Rigdomskilde for Sæby, samtidig med at den er bleven en Kilde til ny Sundhed og Velvære for mange Mennesker. Ganske vist var det fundne Vand aldeles uanvendeligt til det Øjemed, i hvilket man først søgte det. Men ved Analyse fandt Laboratorierne til Gjengæld, at det stod over de fleste, europæisk berømte Kurbrønde, og Lægerne saa med Glæde, hvordan det i Forbindelse med de friske Søbade og Skovluftens prægtige Ozon gjorde Underværker paa de Syge, der begyndte at indfinde sig i stedse større Tal, og hvis blege Ansigter kunde smile saa taknemligt i Sol- og Luftbadet, at man formelig kunde føle Livsglæden med dem.

Og med de Syge fulgte de Trætte. Der skal være Tvangsarbejdsanstalter, hvor de Modvillige som Straf blive stillede i en Brønd ved en Pumpe med Fødderne i Vandet. Saasnart de et Øjeblik lade Armene synke, stiger Vandet dem til Brystet, til Hagen, til Munden, saa at tilsidst Dødsangsten tvinger dem til at tage fat. Det turde være, at adskillige Forretninger — ogsaa af dem, der af Omverdenen følges med misundelige Blikke — har en vis uhyggelig Lighed med saadan et Pumpeværk, der drukner den, som ikke slider med feberagtig Hast. For dem, hvem Slæbets Forbandelse har ramt paa den Maade, er det en Velsignelse — selv om det skal ske ved forudgaaet forøget Stræb — at kunne slippe „Pumpestangen“ nogle Uger for at søge Fristed i et lille jordisk Paradis som dette, at lade de sladrende Vande synge Sindet til Ro, for bagefter at følge Folmer Spillemands Raad: ved Strejftog i Mark og Lunde at lade de svale Vinde vifte sig karske og sunde.

Paa den Maade blev det ene Stormands-Navn efter det andet nævnet i Sæbys Fremmedprotokoller. Og hvor Godtfolk er, kommer Godtfolk til . . . Men saa var Freden rigtignok ogsaa for Alvor forbi. Det før saa stille Sæby faar at vide, hvad det betyder at være berømt. Hver Søndag fra Vaar til Høst bringer en sand Folkevandring ad alle Land- og Vandveje Fra Aalborg, fra Hjørring, fra Frederikshavn og fra Landet kommer Cyklerne svirrende fra den tidlige Morgen, og Sportsmændenes veludviklede Bryst drikker den friske, svale Skovluft i lange, nydende Drag. De følges af kvikke Boldtspillere, hvis Idræt ingensinde er indrammet smukkere end her, mellem fløjelsgrønne Plæner, blinkende Aaglimt og kønne Trægrupper. Saa kommer Vogntogene med Gjæster fra Frederikshavn, og endelig lyder Damppiben, der bringer hele Skibsladninger af sommerlyse, syngende og jublende Mennesker. Musikkorps spille foran den smukke Skovpavillon, brogede Luftballoner i fantastiske Skikkelser stige fra Lysningerne op over Trækronerne, fulgt af Mængdens beundrende Blikke. Rundtom lejrer sig mer eller mindre sluttede Selskaber, der ikke skamme sig over at lade Verden vide, at de ere glade. De før enkeltvis glidende Baade blive til flydende Corsotog af unge Herrer og Damer, der ikke synes at have mindste Anelse om, at de tage sig særlig godt ud i de Omgivelser. — „Og saa gaar Dansen, den gaar ej træg, ud i den grønne Skov“, indtil Fyrværkeriets stigende og svindende Stjerner knalde deres „Sic transit gloria mundi“ ud i Natteskumringen over denne letsindige Menneskeslægts Hoveder . . . saa at man skynder sig hver til sit. Vognene nordpaa rulle ad den prægtige Strandvej, hvis sovende Fiskerlejer mellem tause Haver minde om Øresundskysten. Men ude paa Kattegattets „natdunkle Blaa“ sees Damperne snart belyste af kulørte Flammer, snart røbende, hvor de færdes i Natten, idet de opsende Raketbundter, der fylde Luften med Stjerner, Sværmere og Guldregn, saa at de alvorlige Fyrstationer rundt om blinke helt gemytligt ved at se de mange store Børns Lojer.

* * *

Det maa jo imidlertid indrømmes, at saadan en Søndag kan virke lidt generende for Syge og Trætte og Hvilesøgende, navnlig hvis de selv paa de „ensomme" Skovstier træffer en himmelglad Begravelseskasse paa et hundrede Medlemmer med Koner og Børn og fuld Musik i Spidsen.

Derfor er Søndag ogsaa Brønd- og Badegjæsters Udflugtsdag. — Man søger fra den rige Natur hen til Sandets Regioner i Nord og Vest; fra Sidskenpip og Drosselslag til Hjejlens triste Skrig om Vrag.

Andre besøge Læsø, den mærkelige Sømandsø med de tangklædte Huse, hvis Kvinder i mange Aar har dyrket Jorden, medens Mændene vare paa Langrejser.

Eller man søger sydpaa til det henrivende Voersaa for at læse Thomas Langes ejendommelige Roman „Aaen og Havet" paa den vidunderlige, stemningsfulde Scene, hvor de stilfærdigt gribende Optrin fandt Sted. Og ønsker man just Skovensomhed, da er denne ikke fjern. I Dronninglund Storskov, hvis vældige Ørnetræer øjnes milevidt til alle Sider, er der saa ensomt, at det er Mange for meget af det Gode. Dér hviler endnu saa megen mørk og taus Fortidsalvor mellem Stammerne, at det nok ikke er uhørt, at voxne Mennesker gribes af Skræk, hvis de tilfældigvis lades ene en Times Tid midt i den tungsindige Skovstilhed.

Eller Sportsmændene gjøre Fisketure. Ved at følge Aaen langs Skovstien bemærker en Ørredfisker hurtigt de lynsnare Skygger, der nu og da jage hen over Aabunden. Ingen Fisker taaler de elektriske Stød, som dette Syn hver Gang meddeler ham lige i Hjærtekulen, uden at det ender med, at han en Dag gjør Udvej for Fiskeredskaber og følger sin Oddernatur. Men ogsaa i det salte Vand er der et fængslende Fiskeri, der morer mange.

Og Jagten? Ja den falder jo først efter Høsten, naar de vilde Fugles Kiler kløve Luften, som Spydsod, der jager den flygtende Sommer mod Syd.

Hvorvidt der ellers er noget ved den, kan Udenforstaaende ikke komme til Klarhed over. Spørger man rent ud Egnens Jægere, om der er meget Vildt, svarer de Nej

med et mistænksomt Blik og en ivrig Hovedrysten. Men hører man om Aftenen, paa de toddyduftende Hoteller, denne og hin graahærdede Nimrod forklare, hvormange Dyr han har nedlagt paa en Dag, ja i et eneste Skud, saa skulde man tro, at der maatte være „trippende fuldt“ af Harer, Høns og andet Vildt, hvis d'Hrr. ikke have udryddet det aldeles af Jordens Overflade.

Men selv de, der blive hjemme, ville ved Bade- og Brøndhotellets heldige Beliggenhed kunne forblive uberørte af Søndagsstrømmen.

Medens selve Brønden ligger gjæstfrit med aabne Haller, nedenfor et lille, net arrangeret Klippeparti — træder Hotellet yderst ud paa Skrænten med Ryggen til Skoven og Façaden saaledes hævet op over Terrænet nedenfor, at den har Alt i passende Afstand, saaledes som hvilesøgende Mennesker med anstrengte Nerver har Ret til at fordre det. I det Hele er der taget de zarteste Hensyn, just overfor saadanne, der komme for at søge den Kur, som Lægernes Kunst i Forening med Stedets milde Natur vil kunne yde dem.

For dem byder Sæby Kuranstalt noget saa raffineret som varme Søbade, og for dem er Halvdelen af den brede Veranda glasdækket, saa at Gjæsterne, naar Vejrliget er vel „friskt“, kunne sidde i Læ, samtidig med at de have den frieste Udsigt til Havet derude og til de mange vexlende Skuespil, det byder, idet det snart staar som en mørk Mur mod Horizonten og snart ligger som en smilende Tumleplads for de gyngende Fiskerbaade. Saa kan Scenen forandres, idet lunefulde Byger drage deres guldfryndsede Draperier hen over Havfladen. Det er ogsaa stundom hændet, netop her paa Østkysten, at Skylagene antog en underlig gaadefuld Spejlglans, medens Fata morgana højt oppe viste de undrende Beskuere den svenske Kysts fremmedartede Klippeformationer med glidende, indenskærs Sejlere eller saluterende Fæstninger. Dette hører dog naturligvis til Sjældenhederne.

Men ét pragtfuldt Syn byder hver Dag, der oprinder, idet Solen dukker op af Søen og maler sine fantastiske Landskaber i Skyerne eller straks viser sit lysspredende Ansigt

Parti af Sæbygaards Aa.

over Havranden, idet den i Horizontens Dis antager de pudsigste Former og giver en mægtig Illustration til Sangen:

Nu danser Solen morgenrød
henover Østerhavets Skød
og kaster Sølv paa alle Sejl
og Guld paa Havets blanke Spejl.

Saa spiller og skinner og leger og flimrer Ruderne langt, langt borte, som Øjne, der le Dagen imøde. Gryets Purpur farver Husene i den lille By og de hundrede fine Røgsøjler, der stige tilvejrs.

Og samtidig med at Sollyset rører Kirkens Tag og Skovens Toppe, jubler Klokketoner og hver Fugletunge sin Morgensang og kalder alt levende ud i Guds vaagnende Natur for at lære, at Morgenstund har Guld i Mund — ogsaa Sundhedens Guld.

Vilhelm Carlsen.

De elektriske Baade paa Søerne i Kjøbenhavn.

Vi skulle til hosstaaende Billede knytte et Par Ord om Baadenes Indretning, Fartplan o. s. v.

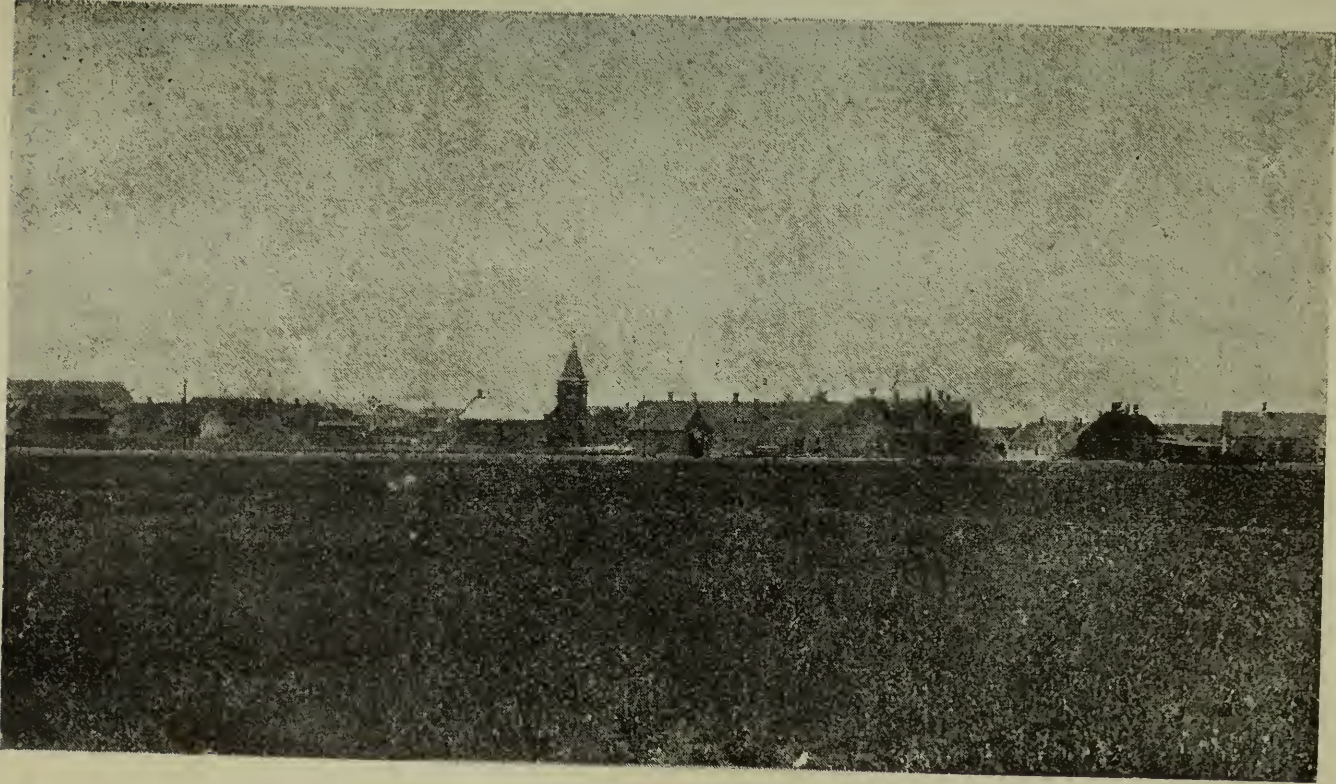
Saasnart Foraaret indtræder, ville de blive satte i regelmæssig Fart og foreløbig komme til at gaa ad Routen: Gyldenløvesgade—Nørrebro—Fredensbro—Sortedamslund—Østerbro; et senere Aar, naar mere Materiel haves, mulig tillige ad Routen: Ladegaardsboulevarden—Korsgade—Nørrebro—Gothersgade—Fredensbro—Østerbro.

Forfatteren af disse Linier foretog i December Maaned en Prøvetour med den første færdige Baad, der viste sig at tilfredsstille enhver berettiget Fordring. Agterenden er helt overdækket med Glaskahyt, der tillader en næsten lige saa fri Udsigt, som hvis den ikke var der; Kahytsdækket er imidlertid saaledes indrettet, at det kan tages af og sættes paa i et Øjeblik. Forenden er ogsaa overdækket, men er uden Dør. Om Aftenen oplyses Kahytterne elektrisk. Agterkahytten saa stærkt, at selv den mindste Skrift tydelig kan læses, Forkahytten noget svagere, for at den Styrende ikke skal blive blændet af Lyset. Baaden kan illumineres med kulørte elektriske Lamper, der faa Næring fra Akkumulatorerne. Den gaar aldeles lydløst, Maskineriet mærkes ikke og ses ikke, selvfølgelig er der absolut ingen Lugt ved det. Fodkulde vil være udelukket, da Baaden har Vandet til direkte Underlag og ligger dybt deri, kort sagt, gjennem de elektriske Baade har Kjøbenhavn faaet det behageligst mulige Befordringsmiddel samt Begyndelsen til „noget“, der, hvis „bon sens“'s i en anden her i Bogen værende Artikel fremsatte Ønsker gaa i Opfyldelse, vil kunne blive en Indtægtskilde, der nok er værd at tage i Betragtning.

C.

ELEKTRISK BAAD PAA SORTEDAMSSØ I KJØBENHAVN.

Løkken.

Løkken

skal nævnes blandt Vendsyssels Badesteder, ogsaa fordi Stedet i og for sig er interessant.

Der er ikke mange Egne, hvor Fortidens Begivenheder har efterladt sig saa dybe og ofte vemodige Spor som her. Øjet møder snart hist, snart her Noget, der fortæller Historier fra gamle, gamle Dage.

Højt oppe paa Bakkerne og synlig over Egnen i mange Miles Afstand knejser med Herskermine Børglumkloster, der hvor Svend Estridsen opførte sin Kongsgaard.

Fra dets aarvaagne Vinduer har Slægtled paa Slægtled set Vendsyssels Skæbne gjennem mange Aarhundreder.

Det saa Bønderne komme med vredesfortrukne Ansigter for at søge efter Helligknud, ham de først fandt foran St. Albani Alter.

Det saa dem komme med fromt bøjede Hoveder, da de hvide Præmonstratensermunke raadede paa Klostret, og senere, da Romerkirken forfaldt, saa at det hellige Sted blev en Oprørsrede, hvorfra den svovlblaa Banstraale lynede ud over Landet. Samtidig var Klostret for Resten af og til en Sørøverborg, fra hvilken man ved falske Fyr bragte Skibene til at strande. Borgens væbnede Bander lønnedes med de dræbte Strandingsmænds Gods og Guld. Det forslog nemlig ikke, hvad de forarmede Bønder kunde bringes til at offre foran Guds hellige Moder, skjøndt hendes Træhoved snildelig sad paa Vippepinde, saa at hun kunde nikke mildt og naadigt, naar Offeret var rigt.

Endelig saa Børglumkloster som Egnens mægtige Herre-

sæde, hvorledes de fjerdingvej lange Tog af hovpligtige Vogne sneglede sig langsomt op ad Bakkerne fra de Bøndergaarde, der nu i en vid Omkreds ligger rundtom — fri og franke, medens Solen ler i deres Ruder, der atter smile polisk op til Borgen, som om de hviskede et: Det var den Gang, Farlil!

Gaar man i den sønderrevne Klit en Mils Vej nord for Byen, hænder det, at man pludselig staar ved et Skred, hvor Tusinder Læs af Sand ere gledne ned ad Skraaningen. Og paa det saaledes blottede Sted breder der sig en gammel Pløjemark, i hvis Furer man finder Potteskaar fra en svunden Tid. Marken har aabenbart strakt sig længere ud. Engang steg Lærken til Vejrs, hvor Maagen nu vender sine hvide Vinger. Før Sandflugtens Tid gik Bøndernes Plove hen over disse Flader.

Sandet har taget dem.

Og der, hvor Søerne nu bryde, kan man af og til finde Stensætninger af en svunden Tids Brønde. Der laa for et Par Aarhundreder siden Landsbyen Kyndetorp med sine Hjem og lune Arnesteder.

Vandet har taget dem.

Løkken ligger net og stadselig i stille Vejr, naar Sandgaderne ikke ere „ude at flyve“. Husene ere tæt sammenbyggede og ligge regelmæssigt, og Byen har store Minder baade fra Krig og Fred.

„De Første har Fan'en taget, de Sidste har Banen taget.“

Om Krigsminderne saa meget: Der gaar det Sagn, at Englænderne i sin Tid gjorde Byen den Ære at bombardere den. Der blev ogsaa forsøgt Landgang, men da et jydsk Batteri skjød en af Landgangsbaadene i Sænk, opgav Engelskmanden Forsøget. Saaledes stod Løkken sig stolt men mindes nu næppe sin egen Stolthed. Grunden til Angrebene var nok den, at her fandtes Regjeringsdepoter, der, ligesom Byens Kjøbmænd, udskibede Produkter til Norge.

I Fredens Dage har Løkken ogsaa haft stolte Drømme. Der har været den Tid, da en ret betydelig Handelsflaade af

Smaaskibe gyngede ud for „Ladepladsen." Hertil stævnede sydfra driftige Kjøbmænd, der fristede Farten paa de urolige Vande for at komme til Norge paa fordelagtig Tømmerhandel. Herfra udførtes en Syvendedel af hele Landets Export af saltede Produkter, Kjød og Flæsk. Banen har som sagt taget det.

Den Gang stod vi i en saadan Handelsforbindelse med Norge, at Sømændene jevnlig førte en norsk Brud med hjem. Et Minde har vi tilbage i en norsk Folkeskik, der har vundet Borgerret i Løkken. Gadens Publikum anser det nemlig for sin umistelige Ret at have Næsen paa Ruden i hvilketsomhelst Hus, hvor der holdes Fest. Dækkes Vinduerne til, varer det ikke længe, inden Glasstumperne falde klirrende til Jorden. Almuen hævder sin Ret til at komme til „Vinduesbal". Men ogsaa paa senere Tidspunkter har Løkken haft sine lyse Haab. Stundom møde Flynderne i saa tætte Stimer, at man — for at bruge et drastisk Udtryk — kan gaa ude paa deres lækre graa Rygge og skovle dem op i Fiskerbaadene. Saa strømmer Fiskerne til saa tæt, at der er leveret hele Slag mellem Byens og de fremmede Fiskere. Opkjøbere, Fiskegrosserere, Konservesfabrikanter o. s. v. vender deres opmærksomme Blik dertil . . . Og saa forsvinder efter nogen Tids Forløb Stimen, den forventede Rigdom med den, og Lykkedrømmen forsvinder som Solskin farer over Havet i Bygevejr. Tilbage bliver den dygtige Fiskerbefolknings stedse dristigere og haardere Kamp for at bjærge Føden paa Havet.

Naa, Byen og Omegnen har endnu en lang Historie om Samlivet med Vestervovvov. Der er kække Fortællinger om heltemodige Kampe mod Sø og Storm, for at redde skibbrudne Fremmede eller Kammerater,*) der er underlige Historier om, hvordan ensomme Klitboere i Stormnætter har hørt stivfrosne

---

*) En gammel Helteskikkelse, Chr. Sten, Furreby, boer her paa Egnen. Staten skænker ham en lille aarlig Hæderspension. Han har nemlig reddet 14—15 Menneskeliv, idet han, der svømmer som en Sælhund, ofte har styrtet sig i den vinterkolde Brænding for at bringe druknende Mennesker Hjælp.

Fingres Banken paa Ruden og har lukket op for fremmede Strandingsfolk, der drev af Havvandet, fra hvilket de nys reddede Livet, og der er inderlig sørgmodige Fortællinger om kæntrede Fiskerbaade, der drev ude paa Søen, medens Folkene sank til Bunds, snart stille og forkomne, snart i fortvivlet Kamp for Livet. Snart endte det hele i Fryd og Gammen om de varme Drikke paa Gjæstgivergaarden, og snart endte det med forgrædte Øjne, som spejder langs Stranden efter dem, der „blev paa Havet". Og saa elske Kystboerne alligevel Havet over Alt. Aldrig blive de trætte af at stirre ud over den urolige Flade. Folk blive gamle her ude i den friske Luft. Men det sidste, Oldingen slipper, er den daglige Tur ud paa Klitbakken eller til Stranden. Tit kan et eller andet Fænomen ude paa Søen bringe den gamle til at rejse Hovedet og skjærpe Blikket, saa kan der komme noget af en spejdende Havørn over den før alderbøjede Skikkelse. Stundom har Havet malet Sandet bort fra et gammelt Vrag i Havstokken. Det dukker op for den gamle som et Minde, der var begravet under Tusinder af Hverdagens Smaabegivenheder, og saa bliver der fortalt gamle Strandingshistorier for de lyttende Unge, hvis Fantasi befolker de kjendte Steder, hvor Redningsbaaden svinger ned til Havet gjennem Klitvejen, eller hvor Søerne paa Stormdage trænge sig op ad Furreby Bæk og hamrer mod Kornmarker og Haver et godt Stykke oppe i Landet.

Men naar Heden i Juli og August ligger over Landet derinde som et varmt Laag, under hvilket man forgjæves gisper efter Vejret, virker det som en Befrielse at fylde Lungerne med den støvfri og friske Havluft.

Paa Sommerdage er der hyggeligt ved Løkkens brede, rene og hvide Strand. Brogede Skarer af Besøgende spadsere om for at beundre de kjønne Strandpartier. Trætte Mennesker fra Kontorer og sindsophidsende Forretninger lægge Nakken tilbage i Sandets hvide Pude og lade Skyerne vise sig Billeder paa Himlens blaa Baggrund, medens Havet brummer sin stærke Vuggesang for det mødige Menneskebarn.

Det er derfor ret naturligt, at Turiststrømmen har

fundet Løkken, der med Strandlivets Ro forener en Del Bybekvemmeligheder. I Sæsonen ankommer der hver Dag nye Ansigter, som lidt efter lidt bytter Byernes sygelige Bleghed med et sundt brunt Anstrøg à la røget Flæsk.

Tilstrømningen steg saa hurtigt, at stedlige Kræfter resolut har indrettet et af Byens velhavende Kjøbmandshuse til et helt hyggeligt lille Badehotel.

Dette er nu Midtpunktet for Badelivet.

Herfra udgaar Badegæsternes Expeditioner, og herfra plejes det mærkelige Samliv med Havet, hvis hemmelighedsfulde Magt kan bemægtige sig Sindet, saa at det gjør ondt den Dag, man ved Feriens Slutning skal tage Afsked med den store blaa Ven, der i lige høj Grad beskæftiger Legemets og Sjælens Evner.

Den stærke, saltmættede Luft beruser den Uvante, giver ham en dyb, hvilerig Søvn og en Appetit, der gjør Nydelsen af de daglige Maaltider til en Vellyst. De sunde, ramsalte Søer skyller Kontorstøv og Gammelmandsvigtighed selv af de stiveste Samfundsstøtter, saa at de, inden de vide et Ord af det, med Hatten i Nakken lege paa Stranden med de andre Unge og om Kap med dem gjøre deres dybeste og mest smægtende Kompliment for de unge Damer, hvis røde, blaa og brogede Hatte flagre over det hvide Sand, som Tropens Sommerfugle sværme over en skinnende Bomuldsager — eller de titte fra de fashionable Badekurve, der vende Kalescheryggen mod Havvinden, men Fronten ud mod Søen, hvor Bølgerne synge og danse i deres hvide Skumdragt, der bruser højt eller breder sig og fæster sine stadselige Festons langs Havkanten.

Og intet kan som Havet lokke Fantasien ud paa Rejser. Gaa en Tur langs Stranden, og De skal erfare, hvor den kan fortælle. Ikke blot den tunge Saga, som lyder fra Vragene, hvis Spanter stikke op som Skeletter af Ørkenens Sand, men Æventyr fra de undersøiske Skove, fra Langvejsfarerne derude og fra Fiskerflaaderne, der krydse over Havet som jagende Maageflokke. Søplanter, Ravstumper og Fiskekasser fortælle hver sin Historie, og jævnlig gynger en Flaske

i Land med Bud fra nogle glade Sjæle, der har nydt Livet og drukket af Dunken, eller med rystende Skrifttræk, der skal bringe den sidste Hilsen fra Mænd som nu ere døde.

Lidt efter lidt lever man sig ogsaa sammen med den jævne Befolkning, som „bruger Havet“ derude. Og den kommer man særlig til at tænke paa, naar Vestervovvov ikke længer er den stærke Ven, der leger med de Badende, hvis mangefarvede Dragter man ser forsvinde og dukke op af de rullende Søer.

Naar disse ikke længer omfavne og kærtegne de jublende og gysende Menneskebørn, men i skummende Vrede vende det Hvide ud af Øjnene, faar Scenen ny Interesse. Saa hænder det, at der bliver Angst for de Smaabaade, der ere ude, og det med Grund. Det hænder ogsaa, at en eller anden Fiskekutter afbryder Arbejdet for en Tid at ankre op paa Rheden. Det vil sige mellem Revlerne. De forbausede Badegæster styrte til, rædde ved at se Skuden hugge for Søerne, som var det en springende Hund i sin Lænke. Snart ser man hele Dækket med det omtumlede Mandskab, og snart øjner man kun Mastetoppene nede mellem Bølgerne.

Hjertemilde Smaafrøkener kunne da trippende nærme sig til en af de solide Fiskerskikkelser paa Stranden. Med Taarer i de smukke Øjne kunne de bedende spørge, om de stakkels Folk ikke skal „reddes“. Men Ulken svarer, rigtignok jævnlig med et lunt Smil: Jo nu gaar de strax til Køjs. For der er ingen Ting i Vejen. Om Somren er der nemlig sjældent noget i Vejen for saa store Fartøjer.

Men alene det at følge Naturens skiftende Stemninger er paa en Gang Hvile og vexlende Liv.

Tag f. Ex. — helst i Bygevejr — Plads paa Klittoppene, hvorfra man ser Havet brede sig milevidt. Det er et storartet Naturskuespil at se Himlens lunefulde Aasyn gjengivet i Vesterhavets Kæmpespejl. Snart sollyse fredelige Smil, snart mørk urolig Vrede, der sender knitrende Lyn ud mellem de uroligt tumlende Skyer og næsten kaster de Sejlere om, der før i Solskinnet dansede over Søen, hvide og ranke som Baldamer.

Men særlig den mægtigt virkende Solnedgang kalder hver Aften alle til andagtsfuld Beskuelse af Vidunderet i Vest. Snart bygger det svindende Sollys sine Portaler, Taarne og Tinder derude mellem Skyerne, snart danner „Dagens Stjerne“ selv de mærkeligste Figurer, idet den hurtigt synker, og dens sidste røde Rand staar paa den mørkblaa Grund derude som en vældig glødende Ildpæon. — Og efter at den er sunket, kan hele den vestlige Himmel staa i skære lyse Broncefarver, der danne en pragtfuld Baggrund for de forbidragende Skibes mørke duvende Silhuetter.

Efter en saadan Solnedgang sad jeg i Hotellets Have med det nære Havs dybe Aandedræt tæt bagved mig. Fra Klaveret, inde i Salen klang Tonerne til „Brylluppet paa Ulfsbjerg“. Jeg mindedes Historien om Jarlens Gave, den sækkelærreds bræmmede Brudekappe, der af en klog Kvindes Hænder blev baldyret med Guld og ædle Stene.

Jyllands Vestkyst har ogsaa Fattigdommens Bræmme om sin Kappe, men Naturen har samtidig smykket den med saa megen storslaaet Skjønhed, at den ikke savner sin Tillokkelse.

Vilh. Carlsen.

Munkebjærg.

Hvem der ikke har set Munkebjærg, har ikke set noget af det skønneste og ejendommeligste, dansk Natur har at opvise. Mens saa mange af vort Lands smukkeste Skovegne ere hinanden saa temmelig lig, er Munkebjærg noget for sig selv og ligner ikke noget som helst andet.

Gennem lange Tider har Egnen om Vejle været berømt for sin sjældne Naturskønhed. Byens gamle Vaaben, der viser en rindende Strøm med en Bro over, paa begge Sider flankeret af høje, skovgroede Banker, er Bevis for, at man. allerede for Aarhundreder siden, har havt Øje for denne Egns karakteristiske Præg. Senere har Digterne besunget den, og de rejsende har videre udbredt dens Lov og Pris. Og siden Munkebjærg „opdagedes“ for omtrent en Menneskealder tilbage, har Vejleegnens Førsterangs-Plads i Rækken af Danmarks naturskønneste Steder været ubetinget og ubestridt.

Det var først i Tredserne, da den østjyske Længdebane anlagdes, at Munkebjærg og dets Omgivelser begyndte at vække Opmærksomhed. Hidtil havde den noget afsides Skovegn, hvortil der snart sagt hverken førte Vej eller Sti, ligget hen i forborgen Ensomhed, kun bemærket paa Afstand af de faa søværts ankomne rejsende. Men nu blev Stedet hurtig kendt i vide Kredse; og samtidig med at der saaledes opdagedes et nyt Blad i Danmarks Skønhedsbog, rygtedes det, at man her havde fundet en Egn, der tillige havde overordentlig Interesse i botanisk Henseende. Det gamle

nordiske Skovtræ, Taksen, som man troede forlængst var uddødt her i Landet, fandtes voksende i betydelig Mængde paa Munkebjærg og i de nærmeste Dale; og ved nærmere Undersøgelse viste det sig, at Vegetationen her er ualmindelig rig, rigere maaske end noget andet Sted i Danmark. Botanikere skal paa Munkebjærg og i de nærmeste Omgivelser have fundet c. 1200 forskellige Plantearter, hvoraf flere meget sjældne. Især har Egnen en stor Mængde Bregner, der optræder i mange Arter. Ogsaa findes her Masser af Kristtorn, ofte i meget smukke Eksemplarer.

Munkebjærg ligger paa Sydsiden af Vejle Fjord, lige ned mod Kysten, omtrent $^3/_4$ Mil øst for Vejle. Om Sommeren er der nu 8 Gange daglig Tog og 16—18 Gange daglig Dampbaad til og fra Vejle. Skovens Ejer, Hr. O. Nielsen, har paa „Bjærget“s Top, 300 Fod over Havet, bygget et første-Klasses Badehotel, og samtidig ved Anlæg af Stier og desl. gjort Stedet let tilgængeligt, saa man kan stige op til den forholdsvis betydelige Højde bekvemt og uden at trættes. Desuden er der undervejs anbragt en stor Del Hvile- og Udsigtsbænke, og under Opstigningen aabner der sig næsten hvert Øjeblik Udsigt til ny, henrivende Skovpartier.

Udsigten fra Munkebjærg er storartet og gribende, videst fra den lille Schweizerpavillon, der er rejst paa en fremspringende Bakkepynt. Umiddelbart foran sig ser man ned i en herlig, skovbevokset Dal med slyngede Stier og dybe Kløfter og med frodig Skovvækst overalt. Omtrent midt i det brede og dybe Dalstrøg ses en mindre, trekantet Lyngbakke — Munkens Hjærte — og nedenfor denne en lille sivomkranset Fiskepark, der er frembragt ved Opdæmning. Længere ude, hinsides Dalens højeste Trækroner, ses den blinkende Fjord med det yndefulde og rigt afvekslende Landskab paa den modsatte Bred: Skove og Marker, Marker og Skove, helt ind til Vejle, der ligger gemt inderst ved Fjordens Bund, og bag Byen, brede, smilende Enge og mægtige Bakkepartier. Til venstre haves endvidere Udsigt over den prægtige Ibækdal og de smukt formede Skovbakker paa

dens anden Side, hvoraf særlig mærkes den høje Dronningebakke. Til højre følger Blikket Fjorden længere og længere ud, eftersom den udvider sig paa sin Vej mod Havet, indtil man standser ved det kraftige Bakkedrag, Bjærgelide. Fra Hotellets Altan ses i klart Vejr Landets højeste Punkt. Ejer Bavnehøj (Afstand 5 Mil i lige Linie) og fra en Højde et Stykke bag Hotellet, under gunstige Forhold, Skamlingsbanken syd for Kolding.

Sjælden smukt er der paa Munkebjærg, hvad enten man kommer dertil i det brydende Foraar, „naar Bøgen dækker op sin Disk med grønne Kræmmerhuse“, eller først naar den modnende Sommer har holdt sit Indtog. Men smukkest er der en tidlig Sommermorgen, naar Solen dukker op af Havet i Øst, og Fugleskarerne vaagne rundt om i Busk og Krat, eller en stille Aften, naar Solen blodrød gaar ned bag de fjærne Banker i Vest og forvandler Fjordens Vande til en glødende Guldstrøm.

Man bliver ikke let færdig med Munkebjærg. Der kan herfra gøres lange Spadsereture, bestandig i Skov, til de prægtigste og mest storslaaede Partier. Bag Hotellet findes en dejlig dyb Bøgeskov, hvor man kan vandre om i timevis. Der er den store og smukke Ankær Strandskov med dens ensomme Skovveje; der er den henrivende Ibækdal med dens frodige Vegetation, hvor Bækken skummer afsted under et Løvtag af Bøg og Kaprifolier; der er den ejendommelige Ravnekløft med dens sære Formationer; og der er fremfor alt den storslaaede Djævlekløft, som først for faa Aar siden er gjort tilgængelig, og hvis stejle Sider er skovbevoksede fra øverst til nederst. Flere Kunstnere har betegnet Djævlekløften som Danmarks prægtigste og mest maleriske Skovkløft.

Stierne, der fører til de seværdigste Steder, er betegnet ved Farver paa Træerne. En trykt Vejledning kan faas udleveret i Hotellet.

Luften paa Munkebjærg er sund og styrkende; og hvad angaar Badene i Fjorden har flere Læger, som har boet paa

SØEN VED MUNKEBJERG.

Munkebjærg, erklæret Vandet for udmærket godt og for mere saltholdigt end f. Eks. Vandet i Øresund eller ved Middelfart.

I Badehotellets Spiselokaler ere Væggene prydede med store og fortræffelige Malerier af flere af vore bedste Kunstnere — Gotfr. Christensen, Bredsdorff, O. A. Hermansen. Agersnap, Liebert. —

(—*H*—).

Faaborg.

Det var en Tilfældighed, der første Gang førte mig til Faaborg. Jeg var paa min Ferierejse kommen til Odense, havde overnattet der, benyttet en Formiddag til at se dens Mærkværdigheder og stod nu paa sydfynske Banegaard og forlangte Billet til Svendborg med det Tog, der just holdt ved Perronen. Mit Uhr viste sig imidlertid at gaa 10 Minutter for sagte; Svendborgtoget var lige gaaet, og det var Faaborgtoget, der holdt derude. Enfin, tænkte jeg, du har aldrig før været i Faaborg, og dermed gav jeg efter for Tilfældet, tog Billet til Faaborg, kjørte afsted og fortrød ikke min Resoluthed

Paa en Strækning af ikke 7 Mil findes her 15 Stationer og Holdepladser, Endestationerne iberegnede, en „embarras de richesse“, der tyder paa, at det er et fedt Land, Banen gjennemløber, og det er det jo som bekjendt ogsaa.

I det hele taget et ganske mærkeligt Land, dette Humlens og Boghvedegrødens Hjemland; vidt forskjelligt fra Jylland og Sjælland i næsten enhver Henseende. Fynboen er absolut Danmarks Sydlænding. Livlig og kvik i Bevægelserne, meget passiarende, gestikulerende, tilsyneladende altid i godt Humør, maaske noget overfladisk, behagelig at have at gjøre med, ihvertfald naar man kommer som Turist. Og hvilken Velstand er der ikke tilsyneladende udbredt overalt. Jeg mindedes de magre Hedeegne fra min Hjemstavn, Jylland; de fattige, faldefærdige Huse, der kun blive staa-

ende, fordi de ikke ved, til hvilken Side de skulle falde, og sammenlignede dem med de vel vedligeholdte Huse her; ganske vist snurrigt udseende paa Grund af deres mange, ikke altid med Smag sammensatte Farver, men alle røbende en vis Velstand, som maaske i Virkeligheden slet ikke findes: Fyen har sagtens sine Fattige saavel som de andre Landsdele, men maaske forstaa de fyenske Fattige bedre at skjule Fattigdommen, eller maaske er det den rige Natur, der lægger et mildnende Skær over den.

I en vældig Bue slynger Banen sig gjennem det frodige Landskab, op over de fyenske Alper, hvorfra det saa gaar uafbrudt ned ad Bakke, indtil Toget omsider standser ved Station Nr. 15, Faaborg.

Lunt og godt ligger Byen gjemt i en Lavning, skjærmet mod alle Vinde; stor er den ikke, og adskiller sig iøvrigt ikke i sit Udseende fra andre Provindsbyer; Seværdighederne ere snart opregnede, de bestaa af Kirken og Vesterport. Faaborg er en meget gammel By, idet den allerede omtales i 1231. Om Oprindelsen til Navnet, der tidligere skreves Foburg, siger Trap, at den første Stavelse muligvis svarer til det oldhøjtyske „fah", der betyder Mure, men ogsaa en i et Vandløb anlagt Fiskegaard; Byens Vaaben er en takket Mur paa en Høj og oven over Muren et Tag med et Kors paa.

Kirken i Faaborg er en af Danmarks interessanteste Provindskirker, nærmest paa Grund af sin store 3-fløjede gamle Altertavle, der nu har fundet en beskeden Plads bag Orgelet*) og som Altertavle er afløst af en ny, malet af Marstrand og forestillende Christus og de to Disciple i Emaus.

Den gamle Altertavle, et fortræffeligt Minde fra den katholske Tid, er indrettet saaledes, at den kan slaaes sammen og lukkes op. Naar den er helt lukket op, ser man i Midten en mægtig Gudfader-Figur med Christus paa Skødet og med

---

*) Jeg har nu bragt i Erfaring, at Altertavlen slet ikke længere er i Faaborg, men derimod annekteret af Nationalmuseet. Hermed har Faaborg Kirke tabt største Delen af sin Tiltrækning, der nu hovedsagelig bestaar i de gamle Munkestole.

en Due svævende over Hovedet; endvidere den hellige Augustinus samt dennes Moder Monica. Paa Sidefløiene er afbildet forskellige Helgene. Naar Tavlen er lukket sammen, ses bl. a. hele Lidelseshistorien. Kirken, der er grumme lidt indbydende at skue udvendig fra, staar ikke i Forbindelse med noget Taarn, dette kneiser i ensom Majestæt i Lille Taarngade, temmelig langt borte fra den for Enden af Kirkestræde beliggende Kirke. Denne Mærkelighed skal hidrøre fra, at Kirken oprindelig har tilhørt „Helligaandsklostret“ og saa, da Byens egen Kirke St. Nikolaj ikke kunde staa længere, af Christian III blev skænket til Byen. Imidlertid kunde Taarnet godt holde, og da Klosterkirken ingen Klokker havde, fremkom det Fænomen, der forbauser enhver med Forholdene Ukjendt, der kommer til Faaborg. Igjennem den gamle Vesterport, en Stadport, der har en vis Lighed med de i ganske enkelte Kjøbstæder endnu existerende Porte, kommer man ud i Sandegyde, Begyndelsen til Assens Landevej, en smuk, men som de andre sydfyenske Veje stærkt bakket Vej, fra hvis Højder haves en fortræffelig Udsigt, dels over det rige Land, dels over Hornebugt.

Vi følge imidlertid ikke Assens Landevej ret længe, men dreje af tilvenstre for at komme ud paa Horneland. Fra Vejen haves en ypperlig Udsigt over Vandet med de mange Øer, Lyø, Avernakø osv. osv., hvad de nu alle hedde, og ind imod Landet over de „fyenske Alper“. Snart passeres Hvedholm, Hovedgaarden i Grevskabet Brahesminde, oprettet 9de Maj 1798 og omfattende Godserne Hvedholm, Damsbo, Steensgaard, Østrupgaard samt Øerne Drejø og Avernakø. Hvedholmgaard er en smuk Gaard med et højt Taarn. Paa Halvøens højeste Punkt knejser den mærkelige Horne Kirke, en gammel Rundkirke, der i Tidernes Løb har faaet saa store Tilbygninger, at den er bleven den største Landsbykirke paa Fyen. Et stort, firkantet Taarn med rundtakkede Gavle samt Spir kneiser mod Vest, medens den østlige Tilbygning dannes af et med et lille Spir forsynet Kor; dens indre er interessant, særlig for hvem der ynder arkitektoniske Antikviteter. Ved Omtalen af Horneland maa ikke glemmes den smukke

Dyreborg Skov, der ligger i den sydøstlige Ende af „Landet“ lige overfor Bjørnø. Imellem Faaborg og Dyreborg—Lyø gaar der om Sommeren Dampbaad hver Søndag, flere Gange i Løbet af Dagen.

Mod hvilket Himmelhjørne man vender sig, er der smukt i Faaborgegnen, hvilket man iøvrigt kan slutte sig til ved at mindes de mange Herregaarde, der findes spredte her i denne Del af Fyen. Thi ligesaa vist som det er, at at der er smukt, hvor der har ligget et Kloster, lige saa vist er det, at de gamle Herregaarde ligge i de af Naturen bedst udstyrede Egne; de gamle Munke og de gamle Herremænd havde god Smag, det maa man lade dem.

Lad os begynde med Holstenshus, der ligger i en Afstand af godt $^{3}/_{4}$ Mil fra Faaborg, men kun en lille halv Mil fra Peirup Station.

Man befinder sig nu blandt de fyenske Alper, et noget pretentiøst Navn, naar man erindrer, at det højeste Punkt, Trebjerg, kun hæver sig 407 Fod over Havet; men ligemeget, Egnen er interessant og efter danske Forhold virkelig storslaaet.

Inde i den prægtige, tætte og kølige Skov hæver sig den saakaldte Kongehøj, fra hvis Top (355 Fod) man har den videste Udsigt over det ejendommelige Landskab. Den „allestedsnærværende“ Bregninge Kirke paa Taasinge sees ogsaa her: milevidt haves Overblik over Land og Vand, Als og Sønderjylland, store Dele af Fyen og endelig det fyenske Arkipelag; det er en ren praktisk Prøve i sine geografiske Kundskaber, man her faar Lejlighed til at anstille.

Men alene den for Beskuerens Fod liggende Velstand er nok til at gjøre Kongehøjen værd et Besøg. Det frugtbare Land bugner af Velvære; Skov, Sø, Vandløb, Mark — Mark, Vandløb, Sø og Skov afvexle i en Uendelighed, og som Staffage rage de store, hvide Landsbykirker op i Landskabet og tegne deres Silhuetter mod den himmelblaa Baggrund.

Til Holstenshus hører en smuk Dyrehave, hvortil Adgang kan faaes ved Henvendelse i Restaurationen i Findstrup.

Gaarden Holstenshus er Hovedsædet i Baroniet af samme

Navn, et Navn, der først er opstaaet i 1723, da den daværende Ejer af Findstrup, Oberst Godske Ditlef Holsten, oprettede denne Gaard og Langesø til Stamhuset Holstenshus, der i 1779 ophøjedes til Baroni. Det omfatter foruden nævnte Godser endvidere Nakkebølle samt Lyø og Bjørnø.

Fra Kongehøjen gaar Vejen gjennem Gjerup Skov, forbi Korinth Kro til Brahetrolleborg, Hovedsædet i Baroniet af samme Navn ($1^1/_4$ Mil fra Faaborg, $^1/_4$ Mil fra Korinth Station). Gaarden var oprindelig et Cistercienserkloster, anlagt 1172, afbrændt 1243, men faa Aar efter gjenopført, og endnu staar den gamle Klosterkirke i Gaardens vestre Fløj, medens den østre er opført 1620 af Kai Rantzau. Baroniet omfatter Godserne Brahetrolleborg, Sølyst, Egneborg, Høbbet og Brendegaard.

Ude ved Arreskov Sø (ogsaa kaldet Fleninge Sø) ligger ($1^1/_4$ Fjerdingvej fra Brahetrolleborg) Arreskov, Hovedgaard i det 1784 af Godserne Arreskov, Brobygaard, Gjelskov og Ølstedgaard oprettede Grevskab Muckadell. Tæt ved den nuværende Gaard sees Voldstedet af det gamle Arreskov, der stammer fra Begyndelsen af det 13de Aarhundrede.

Men dermed er Rækken af smukke Punkter ikke udtømt; der findes endnu mange flere hernede. Har man imidlertid gjort Udflugter til Horneland samt i Holstenshus, Brahetrolleborg og Arreskov Skovene, kan man nok være bekjendt at sige, at man har besøgt Faaborgegnen, selv om Tiden ikke har tilladt en Bestigning af det noget afsides liggende Trebjerg. Min Hensigt med disse Linier har været at fortælle dem, der aldrig have seet Faaborgegnen, og for hvem Indbegrebet af fyensk landskabelig Skjønhed er „Svendborg“, at dette Indbegreb lige saa godt kan være „Faaborg“; jeg takker det Tilfælde, der førte mig derhen, og haaber at mange, for deres egen Skyld, maa blive udsatte for lignende Tilfældigheder.

—*n.*

En ikke udnyttet Rigdomskilde i Kjøbenhavn.

Ifjor Sommer blev Amfibiebaaden „Svanen“ sat i Vandet, og Danmark kom herved i Besiddelse af noget i den øvrige Verden hidtil ukjendt; dens Ry for derfor vide om Land, og talrige fremmede Blade skænkede denne mærkværdige Befordring stor Opmærksomhed. I den nu snart forløbne Vinter er der imidlertid fuldført et Arbejde, der fortjener lige saa stor Opmærksomhed, nemlig de elektriske Baade paa Søerne i Kjøbenhavn. Saavidt jeg ved, ere saadanne Baade foruden her i Kjøbenhavn kun i Brug i Bergen, hvor der findes en enkelt, ved Elektricitet dreven Færge, og Danmark er saaledes ogsaa her et Hestehoved foran.

Længe laa vore kjøbenhavnske Søer hen kun befolkede af Kommunens Svaner; hist og her saaes en enlig Baad og langs med Bredderne stod Drengene og fiskede — Gud ved hvad —, jeg har aldrig bemærket, at nogen af dem har fanget noget, men det maa de dog vel have gjort, da deres Taalmodighed ellers maa kaldes overmenneskelig; noget virkeligt Liv saa man aldrig herude. Fremmede Turister, der kom hertil, undrede sig saare over, at Kjøbenhavn havde Raad til at lade et saadant Operationsfelt som Søerne ligge brak, og ofte har jeg hørt dem tale om, hvad der kunde og burde gjøres for disse Søer, der i sig har alle Betingelser for at kunne blive en great attraction.

Endelig viste det første Tegn paa Liv sig ved Startningen af Petroleumsbaadfarten, den, der dog af mange forskjellige Hensyn snart maatte opgives for at give Plads for

den alt besejrende Elektricitet. En Aktiekapital paa 330,000 Kroner stikker i denne „elektriske Sejlads“, i Virkeligheden en stor Kapital og en stor Risico; — vil det lykkes at drage Folkestrømmen til og over Søerne? vil det lykkes at fuldende, hvad her er begyndt? og vil det lykkes at faa Offentlighedens Stemning saaledes for sig, at Værket virkelig kan fuldendes?

Ordet „Folkefest“ er snart ukjendt i Danmark, lad os bringe det til Live igjen, og lad os udnytte de Pladser, der egne sig for Folkefester, først og fremmest Søerne i Kjøbenhavn. Men hvorledes? Ja herom er det, jeg vilde sige et Par Ord, haabende at de maa falde i god Jordbund og bære Frugt.

Naar de elektriske Baade til Foraaret gjennemkrydse Søerne, begynder Livligheden, og det er den, der skal søges forøget gjennem Fester, hvor Illuminationen spiller den største Rolle som Tiltrækningskraft. Lad os tænke os Sct. Hansaften. Talrige illuminerede elektriske Baade besørge Passagertrafiken, andre Baade, ligeledes elektrisk illuminerede, lægges rundt omkring paa Søerne, nogle med Musikkorps, andre med Sangerkor. Pavillonen paa Østerbro (om vi da faa den) rigt illumineret. Elektricitet er der jo nok af, og i et Nu kan Tusinder af elektriske Lamper tændes, blot at der trykkes paa en Knap. Naar saa de private Baade alle som en smykke sig med kulørte Balloner, naar Gondoler svæve hen ad Søerne, naar Luftfyrværkeriet knaldes af, og Tusinder af Blus kaste deres Skjær ned i det mørke Vand, har man tilvejebragt et Sceneri, der forgjæves søger sin Mage.

At det vil blive en stor Tiltrækningskraft for fremmede, behøver næppe at nævnes; vort Tivoli er kjendt langt ud over Landets Grænser, vore Søer bør være det i mindst lige saa høj Grad; som Touristland har Danmark sin største Tiltrækningskraft i det allestedsnærværende Vand, lad os derfor udnytte denne Rigdomskilde, der vil kunne flyde med Guldstykker, naar den blot udnyttes paa rette Maade.

Aktieselskabet „Sejladsen paa Søerne“ fortjener Kjøbenhavns Tak for, hvad det alt har gjort, men Kjøbenhavn venter

mere af det endnu; dog er jeg ikke blind for, at Aktieselskabet selv kun kan udrette lidt; Offentligheden maa være med, Offentligheden maa vise Foretagendet sin Interesse og først da vil der kunne naaes et Resultat. Jeg er ikke Aktionær i „Sejladsen paa Søerne“ og har derfor ingen direkte Interesse af at slaa paa Tromme for Selskabet; jeg er slet og ret en Mand, der ønsker at skaffe Kjøbenhavn og Landet enhversomhelst Indtægt.

Jeg tegner mig Hr. Redaktør som deres ærbødige

„bon sens“.

Hobro—Mariager.

Naar man med Banen Syd fra nærmer sig Hobro Station, fængsles man i høj Grad af det smukke Landskab, som udfolder sig for en. Der findes næppe et Punkt paa Banelinierne i hele Landet, hvorfra man har en saa glimrende og vid Udsigt og tillige en saa stor Afveksling i Landskabets Karakter. Ved Baneliniens Fod, halvfjerdsindstyve Fod nede, ligge Engdrag, som omslutte den inderste Del af Hobro—Mariager Fjord. Paa en Landtunge, som fra Syd til Nord skyder sig ud i Fjorden, ligger den venlige lille Hobro By, omgivet af Vand paa begge Sider, rigtig præsenterende sig i hele sin Længde, med Husene liggende op ad Skraaningen mod Syd og med den kjønne ejendommelige Kirke ragende højt i Vejret paa en Banke omtrent midt i Byen. Paa Bankerne Syd og Vest for Byen ligge Jordbrugernes smaa, pyntelige Huse, spredte op ad Skraaningerne, og tage sig tiltalende ud i den klare Sommerluft. Fra hvert eneste af dem er der en herlig Udsigt over Fjorden og Bankerne, som hist og her ere beplantede. Den, som til daglig lever i de større Byers Indeklemthed, med al deres Larm og tunge, ophedede Luft, misunder næsten Beboerne al den skønne Natur, som de her stadig have for Øje, og føler Lyst til, i hvert Fald for en Stund, at ombytte Bylivet med denne nervestyrkende Stilhed og friske, rene Luft. Hinsides Byen ses det lille idylliske Fiskerleje „Horsø“ med den lige over for liggende Havn, og Fjorden strækkende sig et Par Mil Øst paa, indtil den paa den anden Side

DEN NORDLIGE DEL AF HOBRO,

sét fra Bankerne vest for Banegaarden.

DEN SYDLIGE DEL AF HOBRO,
sét fra Fiskerleiet „Horsø“.

Mariager drejer i nordlig Retning, hvorved den tilsyneladende bliver helt omgivet af Land, saa man, naar man ikke vidste bedre, kunde tro, at det var en stor Indsø, man havde for sig. Paa begge Sider af Fjorden er der høje Banker, paa den søndre Side klædte med Skov, paa den nordre med Lyng, isprængt med enkelte opdyrkede Stykker, som tegne sig grønt eller gult mod den omgivende rødbrune Lyng. Særlig naar denne staar i Blomst, tage disse Banker med deres fløjelsbløde Tæpper og runde Former sig glimrende ud.

Da man jo imidlertid i den Fart, hvormed Toget bruser forbi, næppe faar Tid til at modtage alle disse skønne Indtryk, lønner det sig at gjøre et Ophold i Byen og se Egnen rigtig efter fra forskellige Kanter, thi overalt er der kjønt, og prægtigt vil det være at sejle fra Hobro til Søsterbyen, Mariager.

Fra Banegaarden, som i Parenthes bemærket har en fortrinlig Restauration, der er meget søgt af de Rejsende, kan man følge den for et Par Aar siden anlagte Spadserevej lige ind til Byen, som naaes paa 5—10 Minutter. For dem, som foretrække at køre, holder der ved Stationen Omnibusser fra „Iversens" og „Møllers" Hoteller, som begge ligge i den sydlige Del af Byen med smuk Udsigt over Fjorden. Hobro er en hyggelig lille By med c. 2,500 Indbyggere og en Forstad, Hostrup Huse kaldet, med c. 600.

Byens Navn skyldes efter Sagnet en Mand ved Navn „Ho", som boede i Hostrupgaarden Nord for Byen, og som der, hvor der tidligere var et Færgested, byggede Broen, hvorefter 12 Mænd toge Bolig her og grundlagde Byen. Den menes tidligere at have ligget i en Dal, som bærer Navnet „Kirkedal", en Fjerdingvej Øst for Byen. Skøndt Byen er gammel, findes ikke andre Levninger fra Fortiden end en Runesten paa Kirkebakken, hvilket vel nærmest skyldes flere store Ildebrande sidst i forrige og først i dette Aarhundrede, hvorved omtrent Halvdelen af Byen hver Gang er brændt. Et gammelt Sagn siger, at det er spaaet, at den sydlige Halvdel af Byen skal ødelægges 3 Gange af Ild, den nord-

lige 3 Gange af Vand. Det første er allerede sket, det sidste derimod ikke, skønt det flere Gange er hændet, at Vandet fra Fjorden er steget langt op i Gaden, saa Forbindelsen med Forstaden har maattet ske i Baade. Tæt Nord for det Sted, hvor Spadserevejen fra Banegaarden løber i Hovedgaden, ses en høj, smuk Bygning af røde Sten, det er Spritfabrikken „Fortuna“, som fabrikerer den bekendte „Hobro Aquavit“. Byen er i sin Helhed en ganske driftig og nærsom lille By. Der findes flere Fabrikker, saasom 2 Dampfarverier, et Jernstøberi, et Bajersk og Hvidtølsbryggeri (bekjendt for sit Hobro Hvidtøl), en Tobaksfabrik, et stort Teglværk, flere Garverier og en Gødningsfabrik, samt i Forstaden en Uldvarefabrik, et Hvidgarveri og 2 Teglværker.

Drejer man til højre opad Gaden, kommer man til Torvet, hvor Raadhuset og Sparekassen ligge vis-à-vis. Fra Torvet fører Vejen ned til Havnen og fortsættes som Byens egentlige Promenade forbi Blaakilde Mølle ad Bækstien ud under Skoven. Paa hele denne Tur har man en prægtig Udsigt ud over Fjorden, idet Spadserevejen snor sig i Kanten af Skoven, kun ved et smalt Engdrag skilt fra Fjorden, ligesom der paa Højderne i Skovens Udkant findes flere smukke Udsigtspunkter, af hvilke særlig skal fremhæves Udsigten fra „Vindø“ Banke ind over Byen og den indre Del af Fjorden, med de den omgivende Banker.

Ret morsomt er det ved Blaakilde Mølledam at se Ørrederne springe efter Fluerne og ofte i en stor Flok staa ved Broen og slaas om Franskbrød, som de spadserende fodre dem med.

Trænger man til en lille Forfriskning, kan denne faas i den oppe i Skoven bag Blaakilde Mølle liggende Sommerpavillon, „Skyttehuset“ kaldet. Her er flere Gange om Ugen Koncert om Aftenen, saavelsom hver Søndag, saa hertil valfarter Byens Befolkning, naar den skal ud at trække frisk Luft.

Følgende Spadserevejen under Skoven kommer man en halv Mils Vej ude til den smukke „Ørnedal“ og „Skovsgaard“ Banker, hvor der findes storslaaede og kønne Par-

HOBRO FJORD,
sét fra Skovsgaard Banker.

tier, som i Skønhed nok kunne stilles ved Siden af Munkebjerg og Himmelbjerget, men man maa for at færdes her indhente Ejerens Tilladelse. For gode Fodgængere er det en prægtig Tur at blive ved langs Fjorden, helt til Mariager, en Tur paa $2^1/_2$ Mil ($1^1/_2$ Mil i lige Linie). Her ere mange, overraskende smukke Punkter, men man maa have tykt, vandtæt Fodtøj paa for at gaa den Tur, og hist og her søge nogle hundrede Alen op i Landet for at komme forbi et fugtigt Engdrag. For dem, som holde af at gaa ud og opsøge det smukke i Naturen uden for det reglementerede, som kan naas fra Veje og Stier, er her en storartet frisk og dejlig Tur.

En smuk Spadseretur paa en halvanden Times Tid er det at gaa Nord ud af Byen om ad „Solbakken", Øls Banker, „Taastrup Hovgaard" og saa komme ind i Byens sydlige Del.

Fra „Solbakken" har man en vid Udsigt over Byen, Banegaarden, den ydre og indre Fjord, helt op ad Onsild Dalen, hvorigennem Aaen snor sig, til de c. $1^1/_2$ Mil bortliggende „Tjele Skove". Fra Øls Banker, der ligge Vest for Banelinien, har man en ganske storslaaet Udsigt over By og Fjord, omtrent det samme Vue, som man har fra Toget, før man kører ind til Stationen, kun har man en langt friere Udsigt, idet man er omtrent dobbelt saa højt til Vejrs. Særlig smuk er denne Udsigt i sen Eftermiddagsbelysning, naar Solen begynder at sænke sig i Vest, saa Bankerne kaste lange Skygger ud over Vandet, og Ruderne i Husene straale, som om der overalt var Ild. Ogsaa Bankerne Nord for Fjorden frembyde dejlige Ture. Man kan saaledes til Fods eller med Vogn naa til den $^1/_2$ Mil Øst for Byen liggende „Hjerritsdals" Vandmølle, hvorfra man har en smuk Spadseretur ned ad Dalen lige til Fjorden og de ved den liggende „Bramslev" Banker, hvorfra man har en aldeles enestaaende Udsigt, saa smuk og ejendommelig, som kun faa Steder her i Landet. Flere Steder gaa Bankerne meget stejlt ned mod Fjorden, saa man, naar man staar paa Toppen af dem, ikke kan se Fjordbredden, men kun det blaa

Vand under sig, hvori Maager og Terner styrte sig ned efter Bytte. Fra Hobro kan der foruden de alt nævnte Udflugter foretages længere smukke Køreture, som f. Eks. en Tur gennem „Tjele“ Skovene, ialt c. 3 Mil. Endvidere til den 2 Mil Nord for Byen liggende Rold Skov, hvor der blot skal nævnes Punkter som Madum Sø, Mosskov med Øx Sø, Grevindebænken, Rebbild Banker. Alle disse Punkter kan man naa paa en Dag med Vogn fra Hobro, eller man kan tage med Toget til Arden eller Skjørping Station og tage Vogn derfra. Men da det vilde blive for vidtløftigt her at give en Beskrivelse af denne Egn, henledes blot Opmærksomheden paa et Kort over Rold Skovene, ved Hjælp af hvilket man let kan finde de smukkeste Punkter, ligesom Vognmændene i Hobro jo ere godt kendte dermed.

Den smukkeste og bekvemmeste Udflugt er dog Sejlturen til Mariager, hvormed Hobro har Dampskibsforbindelse 2 Gange om Dagen.

Farten besørges af Dampbaaden „Merkur“, som er Postbaad og særlig indrettet til Passagerbefordring, idet den har 2 Kahytter, hvoraf den ene er for Damer, samt udmærkede Siddepladser paa Dækket under Solsejl. Sejlturen er overordentlig smuk, man har fra Skibet et udmærket Overblik over Kysten, som ikke er længere borte, end at man kan se alting tydeligt.

Naar Dampbaaden har begyndt sin Fart, passerer man inden ret længe „Blaakilde Mølle“ og „Vindø“ Teglværk for derefter kun at have Skov og Banker at se paa med enkelte Fiskerhuse og mindre Gaarde liggende i Nærheden af Stranden. Udfor Ørnedalen bliver Vandet en Del bredere, man har her en dejlig Udsigt op over „Skovsgaard“ Banker paa den ene Side og „Bramslev“ Banker og „Hjerritsdal“ paa den anden Side af Fjorden. Hvad der giver Fjorden stor Tiltrækning er den bugtede Bred, hvor snart en Landtunge skyder sig ud, snart en større Indskæring findes, alt bræmmet med et Skovbælte, hvori der hist og her er enkelte Slip, saa man har Udsigt op i Landet til bagved liggende skovklædte Højder. Flere Steder rage de lyngklædte Banker

BLAAKILDE MØLLEDAM VED HOBRO

med „Vindø Teglværk“ og Fjorden i Baggrunden.

stejlt og truende op, for andre Steder at danne fritstaaende kegledannede Toppe, som minde om udbrændte Vulkaner, eller gaa over i bløde med Siv og Rør omslyngede Engdrag. Højst karakteristiske ere ogsaa paa flere Steder nogle lige ude ved Fjordbredden liggende store firkantede Volde. De minde om smaa Fæstningsværker, men ere dog af langt fredeligere Art, idet de kun bestaa af Afrømning, som er fyldt ud i Fjorden for at give Plads for det nedenunder liggende fortrinlige Ler, som anvendes paa de ved Fjorden liggende store Cementfabrikker „Cimbria“ og „Dania“. Man passerer paa Turen til Mariager 5—6 saadanne Lergrave, hvor man ser Folk travlt beskæftigede med at trille Afrømningen bort eller Leret ud paa det uden for liggende Skib, som skal besørge det til Fabrikken.

Jeg er overbevist om, at de fleste ville føle sig saa tiltalte af Sejlturen, at de synes, den gaar alt for hurtig, thi allerede efter 3/4 Time svinger Damperen ind i en stor Bugt paa den sydlige Side af Fjorden, hvor man har Mariager udbredt for sig. Lunt og godt ligger den fredelige lille By, skærmet paa de tre Sider af høje, skovklædte Banker, og man forstaar straks, at Munkene netop valgte denne Plads til at bygge Kloster og Kirke paa, de forstod sig jo godt paa alt, hvad der gjorde Livet kønt og behageligt.

Det er ogsaa Klosteret, som Mariager skylder sin Tilbliven og Betydning i forrige Tider. Endnu staar baade Klosteret og Kirken, dog kun en Del af den gamle Klosterkirke, som var en meget stor Korskirke. Hvad der staar tilbage benyttes som Kirke for Mariager og giver et godt Begreb om Kirkens oprindelige Skønhed og Størrelse. I Kirken findes 2 ejendommelige Ligstene over Ridder Otto Krumpen til Trudsholm, Danmarks Riges Marsk, og hans Broder, Biskop Stygge Krumpen til Børglum, Danmarks sidste katholske Biskop. Hans Lig ligger balsameret i Kisten og kunde indtil for faa Aar siden tages i Øjesyn af de besøgende.

Klosteret blev paa Statens Bekostning restaureret for

nogle Aar siden og benyttes nu til Kontor og Bolig for Herredsfogden.

Vest for Mariager strække 4 smukke skovklædte Dalstrøg sig op i Landet. De kaldes Smededalen, Asadalen, Trolddalen og Lunddalen og besøges meget af Turister, særlig Smededalen, som er den mest kjendte, da den ligger Mariager nærmest. De ligge ikke længere fra Mariager, end at man til Fods kan gjennemstrejfe dem alle 4. Der gaar Vej ud til dem baade langs Fjorden og ude i Landet. Til Byen hører et smukt Anlæg, Munkholm kaldet. Øst for Mariager kan man ogsaa foretage smukke Spadsereture bl. a. op paa „Ho“ Høj, et Punkt som ligger 300 Fod over Havet, og hvorfra haves en meget vid Udsigt over hele Mariager Fjord og langt ind i Landet. Man skal i klart Vejr herfra kunne tælle 27 Kirker og ser Øst ude Kattegattet samt baade Indløbene til Randers og Mariager Fjord, hvilket jo er let forstaaeligt, naar man hører, at Synskredsen strækker sig over et Terrain af 10—12 Mil i Diameter.

Sagnet fortæller, at en Høvding af Navn Ho (mulig den samme som har bygget Broen ved Hobro) er begravet i Højen, siddende i gylden Rustning paa sin Hest. Fra Ho Høj kan man naa ned til Byen ved at følge den bagom Arbejdsanstalten løbende „Maren Finns“ Dal, som ogsaa er bekendt for sin Skønhed. Baade i Mariager og Hobro plejer der altid at bo en Del Sommergæster, idet Byernes Hoteller for en rimelig Pris tage Gæster i Pension.

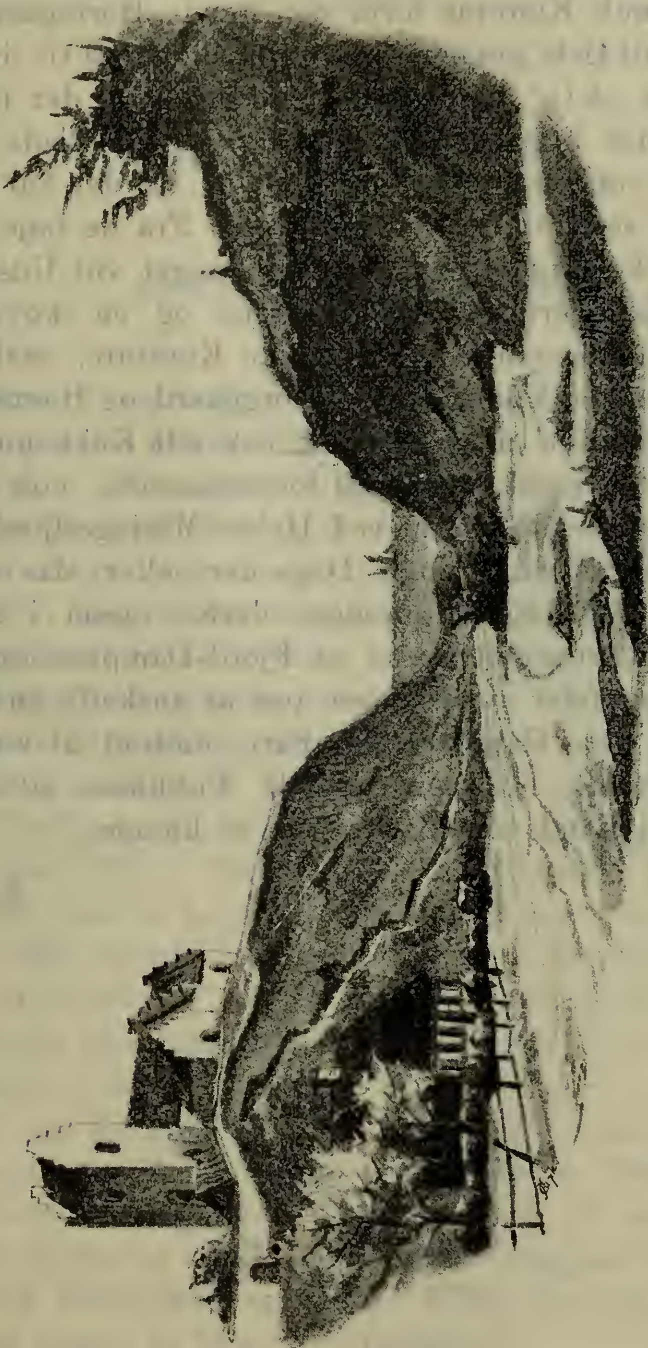
Fra Mariager er der en smuk Sejltur med Damperen videre ad Fjorden til Hadsund. Paa denne Tur anløbes Cementfabrikkerne, som ere imponerende med deres mange Ovne ragende højt i Vejret over de store Bygningskomplexer.

Overgangen fra det stille, fredelige Mariager til al den Travlhed og Virksomhed, her hersker, er meget iøjnefaldende, særlig naar der, som det ofte hænder, ligger en hel Flaade af Damp- og Sejlskibe ved Fabrikkernes Bolværker og indtage Last. Overalt paa Bygningerne og paa Jorden ser man Spor af Virksomheden, idet det graa Cementstøv lægger sig som et Tæppe over alt.

MARIAGER KIRKE OG KLOSTER.

Som en smuk Kontrast til alt det graat indhyllede rager de stejle, rene, hvide Kridtbanker, hvorfra det andet Raamateriale til Cementen tages, op bag Fabrikkerne. Paa en Pynt paa den modsatte Side af Fjorden ligger den smukke

Als Kirke og Hulvej ved Stranden.

Ejendom „Vivebrogaard", og, umiddelbart før man naar Hadsund, ses den hvide 2 Etages Hovedbygning til Ejendommen „Thygeslund", som ligger med Front mod Fjorden i Udkanten af Skoven.

Vil man længere om, kan man fra Hadsund foretage en meget smuk Kjøretur forbi den gamle Herregaard „Visborggaard" til Dels gennem prægtige Skove ud til det 2 Mil bortliggende „Als" ligeved Kattegattet, hvor der for nogle Aar siden blev bygget et Badehotel, som har Plads til c. 50 Gæster, og som har slaaet saa godt an, at det har haft alt optaget den største Del af Sommeren. Fra de høje Klitter, hvorpaa Kirken ligger, har man en meget vid Udsigt over Kattegat, Mariagerfjord, Muldbjærgene og en skovrig Egn, til hvilken der kan foretages smukke Køreture, saaledes til Tofte Skov inde i Vildmosen, Visborggaard og Havnø Skove, i hvilke findes en meget stor og bekendt Køkkenmødding. Der er, som man vil forstaa af foranstaaende, nok at se af køn og afvekslende Natur ved Hobro-Mariagerfjord, enten man kun vil tilbringe nogle Dage der, eller slaa sig ned for længere Tid. Egnen besøges derfor ogsaa i stigende Grad af Turiststrømmen, saa at Fjord-Dampbaadsselskabet saa smaat begynder at spekulere paa at anskaffe en Damper til, for, ved flere Gange daglig Fart, fuldtud at kunne tilfredsstille Lysten hos det rejsende Publikum til at lære denne, Nordjyllands smukkeste Egn at kjende.

B . .

Ulstrup.

Meddelt af Lærer Bagger, Vellev.

Ulstrup — en Station ved Viborg-Langaa Banen c. 4 Mil fra Viborg, c. 3 Mil fra Randers og c. 5 Mil fra Silkeborg og Aarhus — er smukt beliggende umiddelbart op til det gamle Herresæde Ulstrup og Gudenaa. Til Herresædet Ulstrup hører en smuk Have med sjældne gamle Alleer samt en smuk Skov, der terrasseformigt breder sig paa den mindre Skraaning mod Gudenaadalen. Gaarden ejes af Grev Ahlefeldt-Laurvig, der beboer den. Syd for Stationen har man et storartet vildt Bakkeparti, de saakaldte „Bosbjerge,“ med dets Fortsættelse mod Vest, det fra Blichers Noveller bekendte Blusbjerg, paa hvis Top man har en vidunderlig skøn Udsigt mod alle 4 Verdenshjørner. Foruden Stationsbyen Ulstrupbro med et komfortabelt Gæstgiveri, stor Købmandshandel, Badeanstalt og Læge, ligge i Nærheden Kirkebyerne Hvorslev og Vellev paa Frijsenborg Gods. Vellev er en meget stor Landsby, og dens Kirke er forsynet med 2 ualmindelig store og skønne Kirkeklokker — den ældste fra Dronning Margrethes Tid. — Tæt ved Hvorslev By ligger Hvorslevgaards Skov og dens Fortsættelse Danstrupbundgaards Skov, beliggende op til Gaarden af samme Navn. Af andre skønne og mærkelige Steder i Omegnen maa nævnes: Sofienlund, Skovgaard og „Boas“ Kilde, der indtil for kort Tid siden søgtes af Syge St. Hansaften.

En Turist vil i det hele i nogle Dage befinde sig godt ved at dvæle ved Ulstrup. Paa Gæstgivergaarden findes rummelige Værelser og god Betjening samt Fiskeredskaber til Fiskeri i Gudenaa, der løber forbi Gæstgiveriets hyggelige Have. En længere Fodtur fra Ulstrup ad V. Velling over Nørreaa til Aalum og Fussingø vil ikke fortrydes. (En Spadseretur paa $1^1/_2$ Mil).

Til Orienten.

Rejsebreve fra A. Ø.

Alexandria, 13de Februar 1895.

At se Orienten havde allerede længe været et af mine højeste Ønsker, da Dansk Turistforening i Begyndelsen af indeværende Aar planlagde en Selskabsrejse til Ægypten, Palæstina, Syrien og Tyrkiet, og jeg skyndte mig derfor, da Programmet forelaa, at benytte denne udmærkede Lejlighed til at faa mit Ønske opfyldt.

Den 3die Februar tiltraadte Selskabet, bestaaende af 5 Damer og 10 Herrer, Rejsen fra Kjøbenhavn via Gjedser og Berlin gjennem Tysklands snedækkede Landskaber, gjennem det romantiske sachsiske Schweiz, klædt i den smukkeste Vinterdragt, videre gjennem Bøhmen til Byen „An der schönen blauen Donau", hvor Vinteren ogsaa var ved Magten. Efter en Dags Ophold i Wien fortsattes Rejsen til Triest. Ved Gloggnitz begyndte Jernbanen at løbe tilvejrs i dristige Sving, og snart vare vi — ved Semmering — 3000 Fod over Havet. Her oppe saa vi et Bjerglandskab i vidunderlig Vinterpragt; det gav næppe noget efter for Sommerlandskabet, saaledes som jeg mindes det fra en Rejse, jeg her foretog en maaneklar Nat for 10 Aar siden. Men Toget iler videre; lidt efter lidt gaar det nedad, og snart mærkes friske Vindpust fra Adriaterhavet, langs hvis Kyst vi drage fremad mod Triest, hvor Lys paa Afstand vise sig for os.

Den følgende Dag anvendte vi til at bese Triest, Østrigs største Søstad, hvis Befolkning dog synes at være overvejende italiensk, overalt høres nemlig dette Sprog. — Et pulserende

Liv herskede ved Havnen, der synes at høre til Byens fornemste Seværdigheder. I Gyderne, som munde ud mod Havnen, saas smudsige Sælgere, falbydende Kastanier, Muslinger og Snegle, der ristedes paa Stedet og fortæredes med god Appetit af den fattige Befolkning. Ogsaa Kvinder saas bærende paa Hovedet store Kurve, medens de paa samme Tid drev foran sig et lille, stædigt Æsel, belæsset med Kurve, store Sække eller lignende. Om Eftermiddagen foretog nogle af Selskabet en Udflugt til det ved Adriaterhavet højt over Vandet romantisk liggende Slot Miramare, der engang har tilhørt den ulykkelige Kejser Maximilian af Mexico. Nu ligger Slottet øde og besøges kun af Fremmede. Efter en Runde gjennem de prægtige Værelser, besaa vi den herlige Park; — hvor der maa være smukt om Sommeren!

Thermometret viste, da vi kom, + 6 Grader, men kort før vi skulde derfra, udbrød en nordvestlig Storm, der tiltog i en foruroligende Grad. Blæsten trængte gjennem Marv og Ben, Luften blev fuld af stikkende Isnaale, saa Hjemfarten var alt andet end behagelig, da Hesten kun med Nød og næppe kunde arbejde sig frem i den orkanlignende Storm. Ved at betragte det urolige Hav, hvis grønblaa Bølger sloge mod Stranden, kunde vi ikke frigjøre os for en vis Ængstelse for Søsyge, naar vi tænkte paa den forestaaende 5 Døgns Rejse over Middelhavet. -- Den følgende Dag samledes hele Selskabet paa østrigsk Lloyds Damper „Euterpe", og vor lange Sørejse begyndte. Først gik vi over til Brindisi langt nede paa Italiens Sydøstkyst, maaske den største Poststation i Europa; herfra sendes nemlig Størstedelen af Posten til de fleste af Asiens og Afrikas Lande.

Af den foregaaende Dags Storm mærkedes intet Spor, Himlen var blaa og Solen skinnede; vi havde ikke mere end + 8 Grader i Skyggen, men Humøret steg, jo længere vi kom ud og mærkede, hvor let vor udmærkede Baad pløjede Havet, saa at ingen Tegn paa Søsyge viste sig hos nogen.

Tidligt om Morgenen den 9de Februar var jeg oppe paa Dækket, medens Dalmatiens Kyst og nogle af Montenegros Bjerge saas, efterat Istrien forlængst var forsvundet. Kl. 8½

om Aftenen lagde vi til ved Brindisis Kaj. — Dagen havde været straalende, 14 Grader i Skyggen og 30 Grader i Solen. — Det 3 Timers Ophold, som Damperen gjorde i Brindisi, benyttede vi til et Besøg i Land. Gaderne ere smalle, de smaa Huse med deres flade Tag have smaa Glughuller til Vinduer; Dørene staa i Almindelighed aabne, saa at man faar et Indblik i Livet indenfor.

Paa en Restauration drak vi „birra“ og hørte paa lidt Musik. — Da vi kom tilbage til „Euterpe“, var der kommen en Del Passagerer til, og omkring 200 Postsække bleve bragte ombord. Just som vi naaede Skibet, hørtes fra dets Dæk milde Toner; to Musik- og Sangselskaber vare komne ombord og foredrog i den lune Foraarsnat flere Sange, deriblandt „Santa Lucia“, til Akompagnement af Mandolin, Guitar og Luth.

Den næste Morgen kunde vi se Korfu med dens høje, snedækte Bjerge. I det klareste Solskin passerede vi dernæst de joniske Øer og dampede frem mellem Kefalonia og Itaka, Odysseus' Hjemstavn. Vi fulgte derpaa Grækenlands Fastland saa nær, at vi baade kunde se smaa Huse og Folk inde mellem de grønne Landtunger. Den fjerde Dag passeredes langs med Kretas Kyst, og vi saa snart det oftbesungne Bjerg Idas snedækkede Top dukke frem, belyst af en straalende Sol Paa Resten af Rejsen med „Euterpe“ saas nu kun Himmel og Hav, indtil vi naaede Alexandria. Varmen tiltog, Thermometret viste 20 Grader i Skyggen, og Havet laa spejlblankt om os.

Alle 1ste Kahyts Pladser vare optagne; der var altsaa Selskab nok, og Tiden gik derfor meget behageligt. Dagen begyndte med Kaffefrokost. Kl. 12 ringedes til 2den Frokost, 4 à 5 Retter Mad, ½ Flaske hvid Vin og Kaffe. Kl. 3½ bødes The med Rom samt Smaakager, og Kl. 7½ serveredes Middag bestaaende af en Uendelighed af Retter, Vin, alle mulige Slags Frugter samt Kaffe. Maden var udmærket, men for os Nordboere temmelig besynderlig. Mellem Maaltiderne promenerede man, læste eller skrev, om Aftenen blev der spillet, og omkring Kl. 10½ gik enhver til Sit. — Tors-

dag den 12te Februar fik vi den afrikanske Kyst i Sigte, og kort efter saa vi Lysene i Alexandria skinne. En Time senere laa „Euterpe“ ved Kajen.

Da vi først næste Morgen skulde fortsætte til Kairo, blev vort Selskab ombord, og vi slap derfor for den hede Dyst, de øvrige Passagerer maatte udfægte med omtrent et halvthundrede, underligt udseende Mennesker, som strax, da Landgangen blev lagt til Skibet, stormede ombord.

Der stod en forfærdelig Kamp om at bemægtige sig de forskjellige Rejseeffekter, og det var svært nok for Passagererne at forsvare sig selv og sine Sager mod alle disse skraalende Menneskers Angreb. Det var et ejendommeligt og fængslende Billede at se paa fra vort ophøjede Stade paa det øverste Dæk; — alle disse Negre, Nubiere, Ægyptere og andre mørke Folk, klædte i farverige Dragter.

Tidligt den næste Dag vare vi i Land for i største Hast at gjøre en Tur gjennem Alexandria, der byder den, der for første Gang er i Ægypten, adskilligt af stor Interesse. Da Tiden var knap, naaede vi kun at gjøre en Tur til Pompejus-Søjlen ad en Vej gjennem en „rigtig“ Palmeskov i Retning af Muhamedkanalen, — et lidet Kig ind i en tropisk Skov, — og saa afsted til Jernbanestationen for at naa Kairo-Toget.

Kairo, den 11te Februar 1895.

Med Iltoget tilbagelægger man Vejen mellem Alexandria og Kairo paa ca. 4 Timer. Turen gaar gjennem Nildeltaet, hvis Frugtbarhed trodser enhver Beskrivelse. Ved Afrejsen fra Alexandria ser man paa den ene Side af Vejen en Del Haver med Palmer, Sykomorer og andre tropiske Træarter, paa den anden Side ses ejendommelige Baade med hvide Sejl glide fremad paa Mahmudejikanalen. Langs Banen løber 2 Veje, paa hvilke lange Rækker af lastede Kameler drage afsted i Gaasegang, medens Fellaher (Landbefolkningen), sædvanlig klædte i en blaa Skjorte og en hvid Turban, komme ridende paa deres Æsler. Paa Marken

gaar Fellahen syslende med sit Arbejde. Hist og her ser man Byer, bestaaende af lave, firkantede, aflange eller runde Lerhytter, opførte i sammenhobede Grupper; her og der en Palme, som med sin over Hytterne faldende Skygge forlener det hele med en vis Poesi. I disse lave og mørke Hytter bo Mennesker og Dyr mellem hverandre; en Mængde halvnøgne Børn kravle udenfor. I Nærheden af Byerne findes Kirkegaarde eller Begravelsespladser.

Paa sumpede Steder laa Bøfler og kølede sig. Disse Bøfler benyttes meget til at trække de Løfteværker, der anvendes ved den kunstige Nilvanding. Regn falder sjældent. Banen gaar ad statelige Broer over 2 Nilarme. Ved de større Stationer herskede et muntert Folkeliv, som tiltog, jo nærmere man kom Kairo. Snart fik vi Byens spidse Minareter i Sigte og vare kort efter inde ved Perronen. Portieren fra „Hôtel du Nil“ havde givet Møde og lodsede os nu lykkelig og vel gjennem Trængselen til et Par Vogne fra Hotellet. Først kjørte vi igjennem en Del af det moderne Kairo, men snart vare vi inde paa „El-muski“, Hovedgaden i den orientalske Bydel.

Det Sceneri, som her oprullede sig for vore Øjne, var saa ejendommeligt, at vi øjeblikkelig følte, at vi befandt os i en af de mærkværdigste Byer i Verden. Ved Midten af „El-muski“ kjørte Vognen gjennem et Led ind i en vidunderlig Have med Masser af tropiske Træer og Blomster samt sprudlende Vandspring; vi vare paa Hotellets Grund.

Om Eftermiddagen foretog Selskabet i smaa Grupper en Tur paa El-muski-Gaden og standsede snart her, snart der for at betragte et Folkelivsbillede, der vanskeligt lader sig beskrive. For vore Øjne bredte sig et Hav af Mennesker af alle Farver; hist og her saas en høj Kamel og livlige Æsler med Ryttere, der bar hvide, røde eller grønne Turbaner, bane sig Vej gjennem Mængden. Mændene bar brogede Dragter, blaa, røde, brune, gule eller hvide, men de østerlandske Damer derimod optraadte i en Slags sorte Kutter, som skjulte hele Legemet og Ansigtet med Undtagelse af Øjnene. Imellem de sorte Dragter saas dog

enkelte elegante, lyse. Ogsaa saa vi Vogne, forspændte med prægtige, arabiske Heste, foran hvilke Løbere sprang, klædte i hvidt med røde, fjerprydede Huer, broderede Jakker og i Haanden forsynede med lange Kjæppe.

Efter i flere Timer at have promeneret paa El-muski med omliggende Gader kom vi til Ezbekîyeh-Haven, hvor en rig, tropisk Plantevæxt vederkvægede os efter den bedøvende Larm paa Gaderne. Her, under en stadig sollys Himmel, er denne Have den smukkeste Plads, nogen By kan opvise.

Den næste Morgen stod udenfor Hotellet 15 Æsler med ret bekvemme Sadler til Brug for os, og med en Dragoman i Spidsen gik det nu til Kairos Bazarer, i Galop gjennem El-muski. Flere Gange saa det ud, som om vore Æsler umuligt kunde komme frem, men Æselsdriverne, ja Dyrene selv, forstod den Kunst at skaffe sig Vej. Snart vare vi inde i smaa, krogede og mørke Gader, hvor Menneskestrømmen brusede frem fra Stræder af halvanden Alens Bredde. Ved disse Stræder ligge Bazarerne; de have ikke den fjerneste Lighed med det, vi kalde Bazarer.

I de gamle, mørke Husvægge er der lavet Nischer, hvor Ejerne, klædte i brogede Dragter, sidde paa smaa Diske, med korslagte Ben og rygende lange, sært udseende Piber. Her i disse Boder findes værdifulde Sager af Guld og Ædelstene, prægtige Maatter, Silketøjer, Vaaben, ciselerede Smykker af alle mulige Slags o. s. v.

Da vi havde tilbragt et Par Timer i disse Labyrinther, drog vi videre til „Kalifernes Grave", en ejendommelig Samling Bygninger i arabisk Arkitektur med Kupler og Minareter. Materialet, hvoraf Gravene ere byggede, er en graagul Stenart, der tages fra det nærliggende Mokattambjerg. Bygningerne begynde tildels at falde i Ruiner og virke derved noget nedslaaende. Vi vare inde i et Par af dem, de havde store Revner i Væggene. Endvidere kiggede vi indenfor i en Moské, men maatte, før vi betraadte det hellige Sted, trække i Tøfler, for at vi ikke med vore Sko skulde vanhellige Stedet.

Fra Gravene red vi halvvejs op imod Mokattam, den anden Halvdel af Vejen maatte tilbagelægges til Fods i det dybe Sand. Omsider naaede vi op til Toppen, hvorfra vi havde den herligste Udsigt over Byen med dens omkring 300 Moskeer, Minareter og Haver. Højt over dem alle ragede Sultan Hasans Moské, den arabiske Bygningskunsts mest storslaaede Værk. Dens Minaret skal være den højeste i Verden, 86 Meter. Dernæst fremtræder Muhamed Alis Alabast-Moské samt Citadellet. Kaste vi Øjet tilvenstre, ses Ørkensandet og i Baggrunden Pyramiderne, Verdens vældigste Gravmonumenter, og som et bredt Sølvbaand snor Nilen sig gjennem Landskabet. Alt dette, bestraalet af en blændende Sol, udgjorde et Billede af uforlignelig Skønhed.

Ved 2-Tiden om Eftermiddagen sad vi paa en „europæisk“ Café New-Bar, lige for Operaen, foran hvilken der staar en større Statue af Ibrahim Pascha. Vi ventede paa et fyrsteligt Bryllupstog. En Datter af nævnte Ibrahim Pascha skulde nemlig giftes med en Søn af Ex-Kediven. Favad Pascha. Vi ventede ikke længe. I Spidsen af Toget red Musiken, derefter 3 à 400 Mand fra forskjellige Regimenter; med dem fulgte 3 Kanonvogne, hver forspændt med 9 hvide arabiske Heste; derefter kom Forriderne i lyse Dragter og efter dem 3 Galavogne i rødt og Guld. Efter den ene Vogn red 2 sorte Eunuker, sørgelige at skue. Det var et storartet og farverigt Tog.

Idag have vi aflagt Besøg hos de hylende og dansende Dervisher. En halv Times Kjørsel førte os hen til en tarvelig Moské midt imellem en Del Ruiner. Vi fik Plads i en stor Sal, overdækket af en høj Kuppel. Salen var forøvrigt temmelig simpelt udstyret; en ydre Gang med en Skranke, bestemt for Tilskuerne; rundt om, indenfor Skranken laa Maatter, hvorpaa 20 Dervisher tog Plads. De vare iklædte lange, hvide Kapper og sukkertopformede Hatte af Filt. Midt imellem dem satte „Sjejch'en“ sig; han bar en statelig grøn og hvid Turban. Snart hørtes et usynligt Sangkor og en Slags Musik. Imidlertid marscherede Dervisherne tre Gange rundt i Moskeen to og to, bøjende sig

dybt for hverandre; derpaa satte de sig, og en monoton Prædiken læstes op. Nu kastede de deres Kapper, hvorunder de bare hvide Klæder, rigtige Kjoler, og Dansen begyndte. Alle som en snurrede de rundt paa Stedet, med udstrakte Arme, tillukkede Øjne og et saligt eller fanatisk Udtryk i Ansigtet. Dansen gik hurtigere og hurtigere, og de hvide Kjoler stod omkring dem som vide Krinoliner. Efter at have set noget paa dette Skuespil, skyndte vi os derfra; Dervisherne fortsatte deres Dans mindst $^1/_2$ Time endnu, inden de fik nok deraf. Vi vare tilfredsstillede!

I Galop gik Turen nu til en af Kairos Udkanter, hvor de hylende Dervisher „gav Forestilling“.

Disse optraadte paa en Slags stor Tribune i en med Spalier prydet Have, Stole stod rundt omkring til Afbenyttelse for Tilskuerne, hvoraf der var vel mindst nogle Hundreder. Da vi ankom, vare Dervisherne i fuld Gang. Paa en Maatte sidder „Sjejch'en“, rundt om ham ca. 30 Dervisher med Turbaner af forskjellige Farver. Flere af dem vare Oldinge. De sidde i en Halvkreds, kaste Hovederne til begge Sider og fremstøde besynderlige Lyde: ruh, ruh, haa, haa, der blive stærkere og stærkere, samtidig med at Hovedbøjningerne blive voldsommere. De bøje sig fremad, saa at Panden berører Jorden. Derpaa rejse de sig op, tage Kapperne af, mange af dem ogsaa Turbanerne, hvorved et langt Haar falder ned over Skuldrene paa de fleste. Efter nogle dybe Bøjninger begynde de at udstøde deres ruh, ruh, haa, haa; Bøjningerne blive dybere og hurtigere, og det mørke Haar farer frem og tilbage. Bevægelserne tage til i Voldsomhed, deres Stønnen bliver hæsere og hæsere. Saadan blive de ved, til de falde sammen, aldeles udmattede; jeg hørte sige, at nogle af dem endogsaa faa Stivkrampe.

Da vi imidlertid havde faaet nok, før dette indtraf, gik vi vor Vej. Udenfor Porten sad en overvældende Mængde Krøblinge og Blinde; ja, der fandtes saa at sige et Prøvekort paa alle de ulykkelige, som man træffer overalt ved Kairos Seværdigheder. De forfølge de Fremmede raabende paa „bakschisch“, og ere rigtige Plageaander; giver man en

af dem noget, har man hele Sværmen paa Halsen og maa saa gribe til sin Stok, der kun med Nød og Næppe frier en for Plageriet.

Herfra gik det nu videre gjennem de myldrende fulde Gader; de arabiske Kuske piskede paa Hestene, saa det næsten gik i Galop hele Vejen, og vi vare derfor snart ude i gamle Kairo. Der lever en Befolkning blandt Høns og andre Dyr i gamle, faldefærdige Rønner, der ere saa elendige, at næppe nogen Ejer gjør videre Krav gjældende der. Vi kjørte saa ned til Nilen, lod os færge over til Øen Roda, og efter et Par Minutters Gang vare vi ved den bekjendte Nilmaaler. Den blev allerede opstillet 716 efter Christus, men er vel sagtens flere Gange bleven istandsat. Den bestaar af en ottekantet Søjle forsynet med en Skala og staar i en Slags Vandreservoir, der har Forbindelse med Nilen. Et Stykke derfra vises det Sted, hvor Herodes (Ramses II.) Datter fandt Moses. Hun havde Øen i Forlening og ejede et Slot der. Omtrent paa samme Sted ligger en større Bygning, tilhørende en fornem Pascha. Et Par af Selskabet samt jeg toge os den Frihed at gaa ind gjennem en Dør, der stod aaben. Vi kom ind i en pragtfuld Sal og videre ind i et andet Rum, dekoreret i orientalsk Stil. Allerbedst som vi gik og saa os om, kom et Par sorte, arrige Kvinder og jog os paa Døren, ja de fulgte endog efter os helt ud paa Trappen. Af Dragomanen fik vi at vide, at vi havde forvildet os ind i Paschaens Harem.

Da Kvinderne vare faldne lidt til Ro, fik vore Damer Indbydelse til at bese Værelserne.

Derfra tog vi til et Par gamle, koptiske Kirker, hvor Dragomanen gav os forskjellige Oplysninger om Alder o. l. En Del af den nuværende koptiske Kirke skal være den ældste kristne Kirke, som findes, over 1600 Aar gammel. En Trappe førte ned til en underjordisk Hvælving, hvor, som Legenden beretter, Maria skal have tilbragt en Maaned med Barnet. Der vises ydermere deres Sovepladser, en Fordybning, hvori Maria vadskede Barnets Klæder o. a. l. Paa den ene Væg fandtes en Fremstilling i Træ af Christi Indtog

i Jerusalem; den skal efter Sigende være skaaren i Jerusalem paa Apostlenes Tid.

Kairo, den 17de Februar 1895.

Igaar foretog vi en Ridetur til Mamelukgravene. Disse Mausolæer, som ere opførte i arabisk Bygningsstil, ere nu ved at forfalde. De betydeligste af dem ere Barkuks og Kait-Bejs, den sidste af Mamelukerne.

Fra disse Grave besteg vi Mokattambjerget, hvor vi gik igjennem en lang Gang, udhugget i selve Bjerget. Man saa, hvilke Blokke der ere blevne udhuggede For over 6000 Aar siden slæbtes disse Blokke ud til Pyramidemarken, og Cheopspyramiden er hovedsagelig opført af saadanne Blokke. Nu boede der paa Bjerget en Slags Dervisher i de udhulede Grotter.

Herfra gik Turen til Alabastermoskeen og Citadellet. I Galop bar det frem gjennem det dybe Sand; vi var nemlig nu komne ud i Ørkenen. De 15 Æsler og Driverne satte Sandet op i saadanne Skyer, at vi imellemstunder ikke kunde holde Øjnene aabne. Vi passerede en af de muhamedanske Kirkegaarde. Der saa mørkt og øde ud. Saa red vi gjennem en af Byportene og opad Højden, hvor Castellet ligger.

Ved sin Beliggenhed behersker Citadellet hele Byen. Paa den høje Vold er der opstillet engelske Kanoner, hvis Mundinger ere rettede ud mod Byen, og overalt ser man de engelske, rødfrakkede Soldater. Indenfor Citadelmuren ligger den af Muhammed Ali opførte Alabastermoskee, et af Kairos fornemste Bygningsværker; overordentlig tiltalende saavel paa Grund af sin Storhed som sin Kostbarhed. Forat komme idet Indre maatte vi trække i de gule Tøfler. Det første, man ser, er en stor Gaard og i Midten af den en Brønd, ved hvilken de rettroende vaske sig og forrette deres Bøn. Vi vare meget betagne af Templets Indre, — Kuplerne, de pragtfulde Vægge og Lamperne, der fandtes i Hundredevis. Bløde, kostbare Maatter dækkede Gulvet, skænkede af Sultaninden i Konstantinopel. Herfra gik vi ud paa en høj Terrasse, hvor-

fra der haves en prægtig Udsigt over Byen og dens Omegn. Over de flade Tage hæver sig flere Hundrede spidse, høje, forzirede Minareter og Kupler; ude i Horizonten ses Ørkenen og Pyramidernes Toppe; et herligt Skue! Alt er saa tydeligt aftegnet i den klare Luft mod den blaa, skyfri Himmel.

Det var nu paa Tide at vende hjem, og efter en 5 Timers Ridetur vare vi atter i „Hôtel du Nil“, trætte og tilsmudsede af Støv, men veltilfredse med Dagens Udbytte.

Idag have vi gjort vor interessanteste Udflugt, og aldrig vil vel nogen af os kunne glemme den. Vi have nemlig besøgt Pyramiderne. Kl. 8 om Morgenen tog vi afsted, og først om Aftenen var vi atter hjemme. I rask Fart gik det ned til Floden og over den store Nilbro; derefter passeredes Bûlâk og saa igjen en Bro. Der var Liv og Bevægelse overalt; skjøndt Søndag gik Torvehandelen livligt, vi mødte Hundreder af belæssede Æsler og Kameler, der skred frem i lange Karavaner. Vi for forbi flere Ex-Khedivers kolossale Slotte, der laa langs med Nilstranden, og kom derefter ind i en lang, bred og skyggefuld Allé. Derinde var helt køligt, thi Solens Straaler magtede ikke at trænge igjennem det tætte Løvtag. Hist og her saas Højder, paa hvilke Fellahbyer saa at sige vare henkastede; i Oversvømmelsestiden ligne de smaa Øer. Til venstre se vi de vældige Pyramider træde frem, Cheops-Pyramiden, den største, først. Næppe vare vi komne op igjennem den dybe, sandede Vej, der fører til denne Pyramide, før vi blev omringede af en Skare brune Beduiner, klædte i hvide Dragter og med hvide Turbaner paa. Nogle af dem vare statelige og kraftige Mænd. Sjejchen bar et broget Kostume. Efter nogen Underhandling med ham, besluttede 6 af os, deriblandt en Dame, at bestige Pyramiden. Taxten for Bestigningen er 5 Piaster for hver Person samt „bakschisch“ til de tre Beduiner, der ledsage hver enkelt Bestiger.

Naar Cheops Pyramiden ses paa Afstand, tager den sig ikke saa kolossal ud, men staar man ved dens Fod, synes Toppen at rage op i Himlen. Ved de tre Beduiners Hjælp

besteg jeg Afsatserne eller Trappetrinene, som vexle fra 1 til 3, ja endog 4 Fods Bredde og 2—4 Fods Højde. Det er med lidt blandede Følelser, man giver sig disse Beduiner i Vold. De talte et engelsk-fransk-arabisk Kaudervælsk isprængt med tyske Ord. — Efter et Par Minutters nogenlunde bekvem Opstigning, kom en statelig Beduin springende henimod mig og sagde paa ret godt Tysk: „Baron tysk? jeg tale tyske, hjælpe for ingenting.“ „Jeg er ikke Baron, ikke tysk, men svensk.“ — „Svensk! jegført svensk Kronprins op paa Pyramiden og svensk Kronprinsesse ind i Pyramiden, jeg følge store Baron til Pyramidens Top.“ — „Naa følg saa med da, siden De kan tysk.“ De andre gjorde ingen Indvendinger, og saa bar det afsted, Trappetrin efter Trappetrin. To tog mig ved Hænderne, to skød bagpaa, og paa den Maade gik det i ujevn Zigzag. Enkelte af Trinene ere ganske smalle og ikke absolut ufarlige. Paa de større Afsatser hvilede vi nogle Øjeblikke for saa atter at tage fat, men jeg havde dog tænkt mig Opstigningen vanskeligere, end den viste sig at være. Da vi vare nær ved Toppen, begyndte mine fire Følgesvende at falbyde uægte Antikviteter, men jeg fremviste mine tomme Lommer, og der blev saaledes dengang ikke nogen Handel. Snart efter vare Beduinerne i fuldt Slagsmaal, og det begyndte at se lidt betænkelig ud for mig, der stod paa den smalle Afsats; — tilsidst lykkedes det mig dog at stifte Fred; jeg bød dem Cigaretter og lovede dem hver 2 Piaster, naar vi kom ned. — De fire tog sig et bredt Grin — Komedien var forbi! Vi slog os nu til Ro, røgende vore Cigaretter, og skuende over det vide Terræn; Menneskene nedenunder syntes smaa Fluer og Kamelerne af Størrelse som halvvoxne Kyllinger.

Efter en halv Snes Minutters Hvile begyndte vi paa Nedstigningen, der faldt mig betydelig lettere, end jeg havde tænkt; — ved mine Beduiners Hjælp hoppede jeg fra Afsats til Afsats, og 35 Minuter efter Opstigningens Begyndelse var jeg atter nede.

Og nu gik det pr. Kamel til de rundt omkring liggende mindre Pyramider samt til „Sfinxen“, dette store, i Ørkensandet halvt begravede Vidunder af menneskeligt Arbejde.

Baalen har aldrig været fuldstændig udhugget af Klippen, men det, man ser af Hovedet og Kroppen, har gigantiske Dimensioner. Udtrykket i dette Menneskeansigt er ikke saa afskrækkende, som Araberne synes at anse det for, idet de kalde Sfinxen for „Rædselens Fader“. Sfinxen menes at være lige saa gammel som Cheops-Pyramiden, altsaa c. 6000 Aar.

Efter at have indtaget vor Frokost af de medbragte Kurve, fortsatte vi Turen til det ægyptiske Museum, nu installeret i den forrige Ex-Khedivs Slot. De gamle Fund toge sig statelige ud, som de stod opstillede i de fyrstelige Sale, om hvis fordums Pragt de forgyldte Lofter og Vægge give en Anelse.

Her gik vi nu og besaa alle disse ejendommelige Sarkofager og Mumier efter hedengangne ægyptiske Herskere. Her se vi Selit I, Fader til Israels Undertrykker, Ramses II. Aartusinder have ej mægtet at ødelægge det graa Haar, som endnu ses ved Tindingerne, saalidt som Neglene, som findes baade paa Hænder og Fødder; — han var ved sin Død 80 Aar gammel. Der se vi to Billedstøtter af en ung Prins og hans Gemalinde, han brun, hun gulagtig i Huden. Disse Statuer skulle være de ældste plastiske Figurer i Verden. — Her ses den berømte Figur fra det IV. Dynasti, gemytlig udseende, skaaren i Træ, c. 6000 Aar gammel. Endvidere findes 3 Træplader med prægtigt udførte Relieffer, ligeligeledes fra II. Dynasti. De her nævnte Fund skulle være de fornemste i hele Samlingen. Det var en mærkværdig Samling, alle disse gamle Mumier og Mindesmærker, og man betoges af en Følelse af Ærbødighed ved at betragte det altsammen.

Opad Nilen, den 19de Februar 1895.

Paa tre Maader kan Turisten komme opad Nilen. For det første med „Dahabeah“, en stor Sejlbaad, indrettet med alle mulige Bekvemmeligheder for Øie. At reise med den fra Kairo til 1ste Katarakt og tilbage igjen er dyrt og varer c.

8 Uger. — For det andet med et af de ægyptiske Postdampskibe, hvilket er den hurtigste og forholdsvis billigste Maade at komme frem paa. Vor Rejse skulde efter Programmet have været foretaget med et af disse Skibe, men alle Pladserne vare forlængst optagne. Der var saaledes intet andet tilbage end at gaa med en af Cook & Søns Dampere. Disse ere udstyrede med al mulig Komfort, rummelige Sovekahytter, godt engelsk Bord. I Billetprisen er medregnet alle Udflugter, som foretages paa Rejsen, tre Dages Besøg i Luxor paa et af Cooks Hoteller, Udflugterne fra Luxor o. s. v. Vor Rejse skulde vare omkring 12 Dage. Kl. 9 om Formiddagen den 19 Februar, satte „Hatasoo", en fladbundet Hjuldamper, Maskinen igang. Vi fik her ligesom paa Lloyds store Damper „Euterpe" en trykt Passagerliste; denne indholdt 34 Navne, hvoraf de fleste vare engelske. Langsomt dampede vi op ad den mærkelige Nil, hvis Vand har en smudsig gulbrun Farve. Skibets Besætning udgjøres næsten udelukkende af Arabere og Nubiere. I Forstavnen staar en Nubier med en lang Stang, dels for at maale Dybden, dels for at paase, at Skibet holder sig i den rette Strøm. Flere Gange under vor Rejse stødte vi paa Grund men kom i Almindelighed strax los igjen.

Himlen hvælvede sig høj og klar over vore Hoveder, og Vinden syntes sval, uagtet Solen brændte stærkt. Nilens Bredder ere afvexlende, grønne Pletter, smaa Palmelunde og de elendige Lerbyer skifte ustandseligt. Længere borte ses nøgne Bjergaase eller Ørkenens Sandhav, paa den ene Side den arabiske, paa den anden den libyske Ørken. Vi se meget for os ejendommeligt, f. Eks. de Redskaber, hvormed Vandet tages til Vanding af Markerne, der ere omgivne af lave Volde. I passende Afstand fra hverandre ses et Slags klodsede Maskiner, der ligne vore Tærskeværker, og som trækkes af Oxer. Disse Vandværker ere saaledes indrettede, at store Krukker fyldes med Vand fra Nilen og udtømmes i Vandreservoirer. Hist og her agere Folkene selv Vandværk. De betjene sig da af en Indretning, som minder om de gamle Brøndvipper, der somme Steder endnu anvendes

herhjemme i Norden. En Stolpe er sat ned i Jorden, og paa Enden af den hviler en Stang med en tung Sten i den ene Ende og et Tov med en Spand i den anden. Spanden sænkes ned i Nilen, fyldes med Vand og tømmes ud i Reservoiret. Paa samme Maade befordres Vandet fra den ene Beholder til den anden, indtil det endelig havner i det højest beliggende Reservoir, hvorfra det saa ledes ud over Markerne ad smaa Kanaler. For en ussel Løn staa de stakkels Ægyptere Maaned efter Maaned ved dette svære Arbejde, dobbelt svært paa Grund af Heden, men dog se de i Almindelighed velfornøjede ud, og man hører dem ofte synge en monoton Sang, maaske Arbejdet derved gaar lettere fra Haanden; store Krav til Livet stille de ikke, et Stykke Sukkerrør at tygge paa, lidt Brød og en Skaal Vand af den grumsede Nil. Ogsaa Kvinderne ses at hente Vand fra Floden; de vandre i store Flokke ud i Vandet med højt opkiltrede Klæder, fylde de store, ejendommeligt formede Krukker og transportere dem derefter paa Hovedet. Det er malerisk at se, hvorledes de med statelig Holdning og langsom Gang skride frem i deres mørkeblaa, lasede og flagrende Klæder.

Langs med de sædvanligvis høje Nilbredder løbe smalle Veje, hvor man ser Mennesker og Dyr, ofte lange Rækker af Kameler, færdes. I den klare Luft er det et højst tiltalende Skue. Ofte møde vi større Nilbaade med underlige spidse Sejl; de krydse frem, roes, eller, naar Vinden er imod, slæbes af Folk, som gaa inde paa Vejen.

Vor Damper har to Dæk, et øvre, hvor 1ste Klasses Kahytter samt Spisesalonen er beliggende, samt et nedre Dæk. Paa øvre Dæk, paa en aaben Plads mellem Kahytterne og Spisesalonen, staar et større Bord, og magelige Stole indbyde til Hvile, under hvilken vi se Nilbreddernes stadig vexlende Panoramaer oprulles for os. — Ja, disse Dage ombord ere smukke, herlige Dage, en Hvile for Legeme og Sjæl.

En Gang imellem aflægger jeg ad en Sidetrappe, som fører ned til det nedre Dæk, et Besøg dernede. Der findes Grupper af Folk i alle Farver og i alle Slags Dragter, sid-

dende eller liggende paa Halmmaatter eller tykke, brogede Maatter; det hele frembyder et Billede i ægte orientalsk Stil. Hvem der kunde fæste dette Billede til Lærredet! Byder man en Cigaret, modtages den med et fornøjet Smil, der bringer de skinnende hvide Tænder til at lyse.

Med Mellemrum lægger Baaden til ved større Stationer, hvor store Pramme, forsynede med Navnet Cook & Son, gjøre Tjeneste som Broer. Her vrimler en broget Skare, en Del udbyde Brød, haardkogte Æg o. desl., andre store Bundter af Sukkerrør samt de saftige Appelsiner og Mandariner, alt til en billig Pris. Naar Baaden lægger til ved Prammen, er der en Skrigen og Gestikuleren. Kvinderne ere for det meste utilslørede og bære et sort Klæde over Hovedet; ofte ere de tatoverede paa Panden og Hagen, nogle endog paa Kinderne. Ansigtet er grovt og i Almindelighed ikke smukt; de gamle Kvinder ere rentud afskrækkende grimme. De bære en Mængde Halsbaand af farvet Glas og Snegle, flere Armbaand af gult og hvidt Metal. En Del af dem have store Ringe i Ørene, ja en og anden har endog en temmelig stor Ring i Næsen. Det er en bedøvende Larm, alle disse skrigende Mennesker frembringe; kaster man Smaamønt ind iblandt dem, vælte de øjeblikkelig over hinanden under de vildeste Brøl. Men ret som Larmen kulminerer, viser sig en Politibetjent eller en Pramvægter, som lader sin Pisk suse ind i Hoben, og snart er Prammen renset, men det varer kun nogle Øjeblikke, — saa ere de der igjen, og naar Baaden lægger fra, løftes alle Hænder, smaa og store, og fra alle Struber lyder: „Bakschisch! schisch! schisch!“ Længe høres deres Raaben og Skrigen. Der hviler en saadan almindelig uskrømtet Glæde og Livslyst over disse halvnøgne, lasede Mennesker, at man maa undres derover, og dog synes det næsten umuligt, om de aldrig skulde have en Tanke for deres i vore Øjne saa sørgelige Tilværelse.

Den 3die Dags Eftermiddag landede vi for at besøge Assiut, som ligger omkring 20 Minuters Vei fra Stranden. Byen ser ejendommelig ud med sine slanke Minareter, be-

skyggede af en Rigdom af høje Palmer, bredbladede Bananer og mange blomstrende tropiske Væxter. Assiut, en ret betydelig By med 35,000 Indbyggere, er Hovedstationen for Handelen med Nubien og Sudan. I et Par Timer red vi omkring gjennem smalle, smudsige Basargader, købte underlige Piber, smukke Vaser o. desl. af Ler, som tilvirkes her. Europæere synes at være temmelig ukjendte; vort talrige Selskab blev i hvert Fald begloet med stor Nysgjerrighed. Den 4de Dag dampe vi frem under den samme blaa Himmel; Solen brænder stærkere og stærkere, men Morgenerne og Aftenerne ere kølige. Station efter Station passeres, og stadig handles der mellem nedre Dæks Passagerer, der kjøbe deres tarvelige Fornødenheder. Morsomt er det at se og høre deres Gestikuleren og Snakken, men ogsaa sørgelige Billeder faar man at se; her sidder f. Ex. en stakkels blind Mand og synger en monoton Sang; tæt ved staar hans lille Broder og raaber sit: „Backschisch!“ begge ere klædte i Laser, som en Gang i fordums Tid have været hvide Skjorter.

Ved Aftenstid naaede vi Girgeh, hvor vi skulde blive næste Formiddag. I Nærheden ligger det berømte Abydos med sine Tempelruiner og Ruiner af Paladset Memnorium, byggt af Seti I, hvor den franske Forsker Mariette fandt den berømte „Kongetavle“ med 76 ægyptiske Kongenavne, lige fra Mena til Seti I. Endvidere findes her Ruiner af Osiristemplet, af Ramses II helliget Osiris, Isis og Horus.

Til Abydos skulle vi idag, paa den 5te Rejsedag, Kl. 6 Morgen have foretaget en 5 Timers Ridetur, medens Baaden laa stille, men baade Æsler og Sadler vare i en saa elendig Forfatning, at den sikkert interessante Udflugt desværre maatte opgives og ombyttes med en Promenade i Staden. Girgeh tager sig overordentlig malerisk ud som den ligger der paa en Højde ved en Bugt af Nilen. Otte slanke Minareter hæve sig over Byens flade Huse.

Da Girgeh er Endestation for Jernbanen, kom der her en Mængde nye Passagerer ombord; Rejsen fra Kairo tager pr. Jernbane kun 18 Timer mod 4 Dage pr. Baad. Imellem alle de brune og sorte Mennesker paa nedre Dæk saas nu

nogle ægyptiske Soldater med Gevær i Hænderne; de fulgte en Del Nubiere og Negre, som bare Lænker om den ene Haand og Fod, Forbrydere, som skulde hjemsendes til deres eget Land. Nedbøjede og stille sad de og saa hen for sig, men nogle Ansigter opklaredes dog af et Smil, da de mærkede, at jeg betragtede dem.

Naar Bønnens Time er inde, samle de rettroende sig i Forstavnen, og paa udbredte Maatter, med Ansigtet vendt mod Mekka, mumle de deres Bønner, under saa dybe Bøjninger, at Panden flere Gange berører Dækket. Nilen ligger nu spejlblank, Varmen og Fluerne begynde at genere, men vi opsøge skyggefulde Pladser, og liggende i vore Stole vifte vi os Kølighed til ved Hjælp af Flueviften, samtidig med at vi studere vore Rejsehaandbøger for at erfare lidt om alle de mærkelige Ruiner, vi skulle besøge i Luxor.

Den 24de Februar Kl. 11 Fm. landede vi ved Dendera. $^{3}/_{4}$ Times Vej derfra ligger oppe i Landet en velbevaret Ruin af et Tempel, helliget Gudinden Hathor. Æsler vare tilstede ved Landingspladsen for at føre os derhen, og i susende Galop gik det nu omkap med nogle Englændere, der gjerne vilde være de første. Mariette har bragt denne gamle ægyptiske Helligdom fremfor Dagens Lys. I høje, luftige Sale seer man paa Piller og Vægge Relieffer med Fremstillinger af de gamle Pharaoners Offre til Gudinden. 24 vældige Piller bære Hathors Hoved, der desværre af senere Tiders Vandalisme er bleven ødelagt. Efter at have gjennemgaaet en Del Kamre krøb vi ned i kælderlignende Gange, hvor der paa Væggene fandtes velbevarede Skulpturer, farvelagte Billeder i Relief o. s. v.

Tre Dage blandt Thebens Ruiner.

Luxor ligger paa den højre Nilbred, paa samme Plads, som det fordums pragtfulde Theben. Nu ligger blandt elendige Lerhytter de herligste Tempelruiner og Fortidslevninger. Vi bo i Luxor paa „Hotel Karnak“, tilhørende Cook & Son. Det er et meget godt afrikansk Hotel uden overdaadig Luxus

og bestaar af et stort Vaaningshus i Firkant, hvidpudset baade ind- og udvendigt. Store Halmmaatter dække de lange Korridorer, hvor de talrige, mørke Opvartere, stedse hvidklædte, staa til Gjæsternes Disposition. Alle Dørene føre ud til en Have, hvor høje Palmer og andre tropiske Træarter byde Kjølighed, medens blomstrende Roser udbrede en liflig Duft. Tidligt Dagen efter vor Ankomst vare vi inde for at bese Levningerne af Luxors Tempel fra det 18de Dynasti.

Der findes vældige Søjlesale og Værelser med interessante Vægornamenter, Billeder, Hieroglyfer, Obelisker og en Masse stumpede Statuer m. m. Om Eftermiddagen red vi ud til Karnaks verdensberømte Ruiner. Denne mærkværdige Samling af Templer og kostbare Oldtidslevninger ere de vigtigste Ruiner i Ægypten. Byen Karnak ligger nu rundt omkring disse Ruiner, der have tilhørt det ældgamle Theben. Paa Nilens venstre Bred fandtes Thebens Dødsstad „Nekropol“ med sine mange Templer og med sine i den længere bortliggende Bjergkæde udhuggede Kongegrave, og overalt disse tusinder af Grave for høje og lave. Vi kom til en aaben Gang af Sfinxer, alle meget ødelagte; der skal en Gang have været 500 Stykker paa hver Side. Netop som vi passerede to høje Taarne, hvor af det ene var godt bevaret, saa vi to 12 à 14 Aars Drenge klatre op ad dets høje, næsten lodrette Mur. Med ubegribelig Smidighed og Bøjelighed klatrede de op ad det, i det de greb fat i de smaa Kanter, der fandtes paa den store Stenblok. Det er deres Beskjæftigelse for de Rejsende at vise deres Kunst i at klatre opad Karnaks Tempelmure og Søjler. Naar de vare komne til den højeste Afsats, saa de ud som smaa Aber, der vinkede til os. Nedstigningen saa næsten skrækkelig ud, men lidt efter stod de raske Drenge igjen paa Jorden, og ilende hen til os bad de om „Bakschisch“. Efter at have passeret en „Propylé“, det vil sige en Portbygning, bestaaende af to taarnlignende Mure, der gjenfindes ved alle Tempelindgange, kom vi til en aaben, af Søjler og Statuer prydet Gaard og derefter ind i Tempelsalene, der, som før er omtalt, ere de pragtfuldeste af alle Ægyptens monumentale Oldtidslevninger. Til venstre ses den fra mange

Tegninger bekendte „heldende Søjle". Den er standset i sit Fald af en anden Søjle, der endnu staar oprejst, og som ikke synes at lade sig genere af den umaadelige Tyngde, hvormed den faldende Stenmasse trykker den. I en smal Gaard staar en Obelisk af Granit; der findes ogsaa to andre, der ere de største i Verden. Den ene af dem er falden om og ligger i Stykker; den lader til at være meget mærkværdig med sine mange indhuggede Hieroglyfer. Bagved disse ligge andre Søjlegange og Sale indeholdende uvurderlige Skatte af Skulptur og Indskrifter — et helt Digt om Ramses den anden og hans Bedrifter. — Paa de fleste Oldtidslevninger vi saa, fandtes forherligende Indskrifter om denne Ramses den anden, som han for det meste selv har ladet indriste. Det er ogsaa en Maade at skrive en Historie paa! Rundt om paa Jorden ligge en Mængde Stenblokke med Hieroglyfer, hele Templer ere fulde af nedstyrtede Søjler, Obelisker, stumpede Statuer, Dele af Sfinxer og lignende. Men vi maatte forlade disse vidunderlige Sale, thi Solen begyndte at gaa ned. Vi klattrede op ad en af Murene og havde derfra foran os en pragtfuld Udsigt over Thebens Ruiner og hele Karnaks Omgivelser, der belystes af en stor, glødende Sol, der hurtig sank bagved en Bjergkæde. Hvilke smukke Skygger og Farveomskiftelser kastede ikke Solens sidste Straaler paa dette vidunderlige Landskab! Derefter skyndte vi os tilbage til Luxor, men ad en anden Vej end den vi kom, gjennem smukke grønne Marker og Palmelunde. Her og der se vi Dele af Sfinxer ligge spredte imellem det grønne. —

Den næste Dag blev vi vækkede Kl. 6. Vi havde en lang anstrengende Rejse foran os. Turen gjaldt først Kongegravene og siden en Del Templer. Vore to prægtige Dragomaner medbragte fra Hotellet et Par store Kurve med Mad for hele Dagen. Nede ved Nilstranden gik vi ombord i en stor Sejlbaad, der laa parat til at sætte os over Floden. Ved den anden Strand var Vandet saa lavt, at Baaden ikke kunde lægge til. Mørke Dragere kom da ud til os, og paa deres Skuldre bleve vi baarne i Land. Der ventede Æseldrivere med deres Æsler, og saa gik det af Sted over en

Sandmark. Efter at have redet et Stykke kom vi til en Flod, der var en mindre Nilarm. Den maatte vi, siddende paa vore Æsler, vade over. Nu gik alt godt igjen og videre frem gjennem grønne Marker og usle Lerbyer, hvor nøgne Børn kom frem fra alle Kanter og raabte „Bakschisch". Kort efter mødte vi en Skare halvvoxne Pigebørn, der bar smaa Lerkrus paa Hovederne. De vare Vandbærersker, og under ivrige Tilraab bad de om at maatte følge os paa Turen. Vi forsøgte at afslaa deres Begjæring, men des ivrigere søgte de at overtale os. En lille smuk, brun Størrelse med mørke Øjne og en smuk Mund med to blændende hvide Tandrækker, fik Lov at følge mig. Det øvrige Selskab valgte nogle andre, og snart sprang en 6 à 7 Stykker ved Siden af os. Det var ikke let at blive af med de øvrige. Saa sprang disse smaa, smukke, barbenede Piger, klædte i flagrende blaa Dragter med et rødt og blaat Slør kastet over Hovedet, hele Dagen ved Siden af og omkring vore Æsler, hver med sin Vandkrukke af ubrændt Niller. Det er forbavsende, saa friskt Vandet holder sig i disse porøse Krukker, trods Solheden, dette grumsede Vand smagte til og med godt og friskt hele Tiden. Snart vare vi ude i Ørkensandet og nærmede os den libyske Bjergkjæde. Vejen gik nu gjennem en dyb Dal, der paa begge Sider var omgivet af vilde Klippeformationer af gulhvid Kalksten. Det var en øde Egn, og hvor Karavanen kom frem paa de smalle Stier, fandtes ikke et Græsstraa. Tavsheden blev kun afbrudt af vore Æseldriveres Opmuntringsord, og nu og da et Spørgsmaal fra de smaa Vandbærersker, om vi ønskede en Slurk Vand. Solen begyndte at brænde hedt. Det var en besværlig Vej, vi havde at tilbagelægge gjennem denne Ørken. For Aartusinder siden førtes en Gang Ligene af mægtige Konger ad denne Vej til de i Klippen udhuggede Grave, hvor de skulde sove den evige Søvn. De gamle Faraoner havde netop valgt disse øde Pladser, for at deres Mumier skulde hvile i Fred. Men allerede for mange Aar siden var der Gravrøvere. Efter et Par Timers Ridt naaede vi de høje Klipper. Vi saa her og der dybe Indgange i Bjergene, og mørke Beduiner, der med

dobbeltløbede Bøsser holdt Vagt udenfor. Kun de, der ere forsynede med Regjeringens Kort, faa Adgang. Gjennem lange, høje Korridorer, der skraanede nedad, kom vi ind i Kongegravene. I en hel Time vandrede vi nu fra Grav til Grav, lysende for os med medførte Lys. Nu og da tændte Dragomanerne Magnesiumslysene, der skarpt belyste Vægge og Tag; vi kunde da skelne hele Billedserier, der fortalte om de hedenfarnes Bedrifter. Vægge og Tag vare overalt prydede med malede eller udhuggede Billeder og Hieroglyfer. Efter at vi nu havde vandret gjennem de interessanteste af Kongegravene, skulde vor besværligste Vandring begynde. Vi skulde nemlig vandre over den libyske Bergkjæde for paa den anden Side at besøge „Dayr-el-Bahri" og Graven ved Assasif. Førend vor besværlige Tur begyndte, slog vi os ned i en halvt opfyldt Gravgang og lukkede op for Madkurvene. Efter at have faaet nok af deres rigelige Indhold, og medens vi nød vore Cigarer, fik Æseldriverne og Vandbærerskerne Levningerne. Hvilken Glæde blandt de sultne Væsner! De stakkels Æsler fik ingen Ting, hvor de stod i den brændende Sol. Vi begyndte med at gaa op ad en stejl Bjergskraaning, paa en Sti, hvor Æslerne meget forsigtigt maatte ledes, da den ofte gik langs med dybe Afgrunde. Mere og mere trættende blev Vandringen opad. Solens Straaler bleve mere brændende, og der var ikke mindste Skygge. Vore Læber tørredes, ak, hvor herligt smagte ikke en Slurk af det grumsede Nilvand i den lille „Zarinas" Vandkrukke. Jeg delte Drikken mellem hende og den lille Æseldreng „Hassai", der dog langt fra led saa meget af Heden som jeg. Det var rørende at se, hvorledes han paa alle Maader viste sig hjælpsom og taknemlig mod mig; alle Vegne, hvor jeg paa de farlige Steder maatte holde med den ene Haand i Æslets Seletøj, saa jeg Hassai række mig sin lille brune Haand til Hjælp. Tilsidst kom vi op paa Bjergets Top. Solen brændte hedt fra den skyfri Himmel, det var mindst + 45 Grader Celsius. Ved vor Hjemkomst om Eftermiddagen viste Thermometret + $42^1/_2$ Grad i Solen. Fra den Bjergkam, hvor vi nu hvilede os, havde vi en prægtig Udsigt, efter Rejse-

bogen skal den være det smukkeste, Ægypten har at fremvise. Jeg maa bekjende, at jeg var for træt til fuldtud at kunne nyde det herlige Billede, vi havde omkring os. Nildalen med Luxor og Karnaks Ruiner, Thebens Templer og Billedstøtter mellem de grønne Marker og Palmelunde og saa Nilens glidende Vande. Kastede jeg Blikket ned, kunde jeg følge den stejle Vej, og hvor brændte ikke Solen mod det gulhvide Kalkbjerg. Skridt for Skridt gik vi ned og med største Forsigtighed ad den stejle Bjergsti, hvor Vejen saa senere tillod det, besteg vi vore Æsler, og efter en drøj Time naaede vi Bjergets Fod. Der laa det mærkværdige, i Terrasser byggede Tempel, Endemaalet for vor Tur, og saa gik det i Galop hjem til Hotellet. — Den næste Dag Kl. 7 vare vi igjen færdige til at følge Programmet, dog havde nogle af Selskabet faaet nok af Gaarsdagen og blev hjemme i Hotellet. Den første Del af Turen var den samme som den foregaaende Dag, nemlig Sejlturen, Overfarten over Nilen, Børnenes Raab om bakschisch, og saa mødte vi vore Vandbærersker. Der kom „Zarina“ løbende henimod mig med lynende Øjne og leende Mund, hun huskede tydelig den store Sølvmønt, hun fik ved sin Handel med mig, da jeg kjøbte hendes Lerkrus og et af hendes Halsbaand. Hun fik ogsaa nu Lov til at løbe ved Siden af mig. Man kunde ikke spore nogen Træthed hos hende efter den anstrengende Tur fra Dagen forud. Vor Vej gik langs med en under Arbejde værende Kanal, hvor man saa flere hundrede næsten nøgne Mænd bære store Kurve paa Hovederne fyldte med Jord og Sand. Der gik de i den brændende Solhede over de høje Volde med deres tunge Byrde for en Løn af 4 Pjaster om Dagen, omtrent 70 Øre. Det første Besøg gjaldt en Del vel bevarede Ruiner, som Tempelruinen „Medinet-Habu“, „Ramescem“ m. fl., og derefter begav vi os til de mærkværdige Memnonstøtter. Disse 60 Fod høje Stenkolosser staa ved Siden af hinanden, alle vendte mod Øst. Tidligere skal man, naar Solens Straaler ved Dagens Frembrud faldt paa dem, have hørt klingende Toner lyde i deres Indre. De ere nu ilde medtagne, deres Ansigter ere stumpede; men de have

nu ogsaa staaet der i Aartusinder. Bagved dem skal der have ligget et Tempel, der nu er sporløst forsvundet.

Saa gik det af Sted over Thebens umaadelige Gravmark, hvor nu prægtige Agre bedække de gamle Grave. Indbyggerne i disse Byer ere bekendte for at udgrave og plyndre Oltidsgravene, og de gjøre ofte gode Forretninger ved at sælge Antikviteter til Turister.

Jeg besøgte nogle af Fellaherne i disse Lerbyer. For at kunne bese det Indre af Hytterne, foregav jeg at ville kjøbe Antikviteter. Hytterne have ingen Vinduer, kun en lav Døraabning. I Gaarden have Ejerens Æsler, Faar eller Geder, et Par Hunde, nogle Høns og en Mængde nøgne Børn Tilhold. Omkring Børnenes Øjne sidder en Krans af Fluer, endog omkring Munden og Næsen, overalt findes Fluer, og Børnene bliver trætte af at jage dem bort. Man ser ofte smaa Børn, der sidde paa Moderens Arm, med hele Ansigtet fuldt af Fluer, og hverken Barnet eller Moderen gjør noget for at faa dem bort. Det er rimeligvis af den Grund, man ser saa mange blinde og saa mange, der lide af svære Øjensygdomme.

Det Indre af det knapt mandshøje Værelse i Hytten savner i Reglen aldeles Møbler. I det ene Hjørne saas en Forhøjning, bedækket med en Halmmaatte, Familiens Soveplads. I den ene Væg en Aabning, der førte ud til Kjøkkenet, hvor der var et Ildsted, men ingen Skorsten, saa Røgen maatte gaa ud, hvor den kunde. Tagene ere daarligt bedækkede med Ler og Rør og forresten alt muligt Skrammel. Som Brændsel anvendes tørrede Kager af Kamel- og Æselgjødning. Dette Brændsel ser man ophængt udenfor paa Hytternes Vægge for at tørres i Solen. Af Husgeraad findes større eller mindre Krukker af Niller, hvori Vand og Madvarer opbevares, og hvori Føden koges. Stjaalent iagttog Hustruen mig, og en nysgjerrig Børneskare trængte sig ind paa mig, hvor jeg stod og betragtede de Skatte, Manden viste mig. I Reglen kjøbte jeg et eller andet, og gav Børnene bakschisch, førend jeg trak mig tilbage til den friske Luft, hvor jeg aandede betydelig lettere.

Kairo, den 7de Marts 1895.

Tilbagerejsen ad Nilen tager kun 3 Dage og er en behagelig Hvile efter Strabadserne ved Luxor.

Søndag Eftermiddag den 3die foretog vi en Kjøretur til Heliopolis. Den temmelig lange Vej gaar gjennem Kairos Forstæder, forbi Villaer og Haver, gjennem frugtbare Marker, og saa begynder Ørkenen. Paa en Slette her i Nærheden er der blevet udkæmpet to vigtige Slag. Efter en halv Times Kjøretur naaede vi Pladsen, hvor det gamle Heliopolis ligger. Af det en Gang pragtfulde Soltempel findes nu ikke mere end nogle Ruiner og en eneste Obelisk. Denne staar 18 Meter over og man siger lige saa dybt under Jorden. Hieroglyferne paa den øverste Del ere saa dybt og skarpt indhuggede, at man skulde tro, det ikke var længe siden, det var gjort, skøndt Obelisken menes at være 4000 Aar gammel. Rundt omkring ligge usle Byer, og lasede Børn sværmede omkring os. Her skal Israels Folk have boet under deres Ophold i Ægypten. Herfra gjorde vi en Afstikker for at besøge en af Franskmænd anlagt Strudsgaard. Den ligger midt i Ørkenen. Rundt omkring er der opslaaet en Del Telte. Det var en Beduinlejr. Efter at have erlagt 10 Piaster pro persona traadte vi ind i denne ejendommelige „Hønsegaard". Her fandtes over 1,000 Strudse. Den er bygget i 50 Afdelinger og anlagt i flere Cirkler med Mellemgange. I hver Afdeling gik 10 à 20 Strudse indenfor høje Mure. Naar Vogteren aabnede Laagerne til de forskjellige Afdelinger, kom de henimod os, nogle med onde Øjne, og smækkende med Næbbene, mens de gjorde ormagtige Bevægelser med deres lange Halse. Hannerne havde sorte og hvide Fjer, Hunnernes vare for det meste graa. En Del Hunner laa paa Æg. Sommetider hjælper Hannen hende, og de skiftes da. Hunnen lægger Æggene i et Hul i Sandet og 45 Døgn efter komme Ungerne ud som store Høns. 5 à 6 Dage senere ere de allerede som Kalkuner. Naar de ere fuldvoxne, ere de Jordens største Fugle. I Maj Maaned plukkes Fjerene af dem.

Efter endnu en halv Times Kjøretur standsede vi i Byen Matarijo, hvor vi saa en vældig Sykomor omgivet af et højt Træstakit. Træet antages at være ca. 250 Aar gammelt og er et Skud af sin uddøde Forgænger, under hvilken Marie og Josef med Jesusbarnet efter Legenden skulle have hvilet paa deres Flugt til Ægypten. I rask Fart gik det siden tilbage til Kairo.

Den næste Dags Udflugt gjaldt „den forstenede Skov". Kl. 2½ om Eftermiddagen tog vi af Sted og red gjennem en Del af Kairos krogede Gader ud til Kalifernes Grave, derefter gjennem en Dalgang, og efter 1½ Times Ridetur vare vi ude i den arabiske Ørken. Der maatte vi ride endnu et Par Timer, før vi kom til Maalet. Overalt saas det graagule, dybe Sand eller brunfarvede Sandstenshøje. Plantevæxten var her kun repræsenteret af nogle tornede Ørkenplanter, som Kamelen spiser. Da vi begyndte at nærme os „den forstenede Skov", saa vi her og der graabrune Stene, forstenede Træstykker, ligge i Sandet. Her fik Æslerne Lov at hvile en halv Time, mens vi udvalgte nogle af de forstenede Træstykker. Der findes ingen Skov med opretstaaende Træer, men paa en stor Mark ligger spredt en større Samling store og smaa Stene, der en Gang have været levende Træer. Dersom vi havde redet endnu to Timer længere ind i Ørkenen, vilde vi være komne til „den store forstenede Skov", hvor man træffer Stammer fra 15 - 20 Meter lange. Nogle mene, at de oprindelige Træer have voxet her, andre at de for Aartusinder siden ere blevne førte herhen som Drivtømmer, begravne i Sandet, og der undergaaet en Kiselforvandling og saaledes blevne forstenede.

Nu gik det hjemad, men en anden Vej, der førte os til Kairo langs med og over Mokattambjerget. Efter nogle Timers Ridt saa vi en Dalgang gjennem Bjergkæden. Solen var allerede gaaet ned, og hurtig brød Skumringen frem. Dunkelt og langt nede under vore Fødder skimtede vi Kairo med sine Paladser og Minareter. Saa red vi forbi Citadellet og Alabastermoskeen, længere borte kunne vi se Mamlukgravene med deres høje Kupler. Vor Mening havde været

fra Mokattams Bjergkam at se Solnedgangen, der skal være umaadelig pragtfuld; men vi kom for sent. I Tusmørke, trætte og sultne, naaede vi endelig Hotellet. Vi havde den Dag siddet 6 Timer i Sadlen. Det passer ikke for dovne Folk at ville rejse og se noget i Orienten.

Paa vore Vandringer i Kairos folkeopfyldte Gader saa vi mange interessante Ting, hvoraf jeg vil nævne et og andet.

Ofte mødte vi lange Bryllupstog. Først kom Musiken, saa arabisk som mulig, derefter sædvanligvis en sortklædt Størrelse, der bar en Stok med flagrende Baand, Blomster o. l., med hvilken han gjorde flere Kunster, naar han ikke dansede i Takt efter Musiken. Derefter kom en lang Skare Mennesker, der bar duftende Røgelsekar, brændende Lamper, Blomster, Kurve med Brudens Medgift o. l. Alle saa glade og fornøjede ud. Sommetider mødte vi fornemmere Bryllupstog, hvor Stadsen var stor; der kom elegante Vogne med prægtige arabiske Kuske; trukne af fuldblods Heste, med hvidklædte Forløbere med lange Spyd, hvorom jeg har talt i et foregaaende Brev. De løb barbenede med røde Huer og guldbroderede græske Jakker. Vi mødte ogsaa andre Tog. Først kom et buldrende Musikkor, derefter en Procession af festklædte Folk, saa et Par med Guldbrokade og andet Guldstads prydede Kameler med dito Førere, derefter i en Vogn et Par elegant udstyrede Børn, der blev bragt til Omskærelsen. Tilsidst en Flok Damer i Vogne og efter dem nogle meget tarvelige Vogne med 3 à 4 tilslørede Kvinder, der rimeligvis hørte til Betjeningen.

Man saa ofte tarvelige Kærrer, forspændte med et Æsel, hvori sad 2 à 4 Kvinder med deres Børn, mens Manden gik ved Siden af og styrede. Men vi mødte ogsaa elegante Haremsvogne med flotte Løbere foran. Damerne i disse Vogne bar ikke det triste sorte Slør, men et tyndt lyserødt eller hvidt.

Vi saa ofte Begravelsestog. Ligene blev baarne paa Skuldrene, i Reglen paa et Brædt, de fattige omvundne med et broget Klæde, de mere formuende prægtigt udstyrede.

Der fulgte altid en Skare grædende Kvinder og en Række Vogne med Damer. Mændene gaa i Procession foran Liget. Her gaa ogsaa en Del Præster, der med ensformig Tone synge en muhamedansk Sang.

Udenfor Hoteller og Kafeer indfandt sig Taskenspillere, der gjorde deres Kunster med forbavsende Færdighed. De havde ogsaa store Slanger med sig, som, naar de bleve drillede, oppustede deres Hoveder og saa meget komiske ud. Taskenspillerne tog flere saadanne Slanger og Skorpioner frem fra deres Bluser.

Vi have besøgt arabiske Kafeer, hørt paa Fortællere og set paa ægyptiske Dansere. Paa en Divan sidder da gjerne 4—5 Damer med korslagte Ben og ryger Cigaretter. Efter at Musikken, der bestaar af 4 eller 5 Mand, har mishandlet et ubegribeligt Instrument, træder en af Danserinderne frem og begynder med en Del Drejninger og Rystninger af Kroppen, saa følger hurtige Svingninger, stadig under Sang og Musik af de ikke optrædende.

Naar man senere om Aftenen gaar hjem fra en Kafé eller et Danselokale, maa man passe paa ikke at falde over de arabiske Dørvogtere, der ligge paa Træindretninger, indsvøbte i Lærred eller Tæpper. Der ligge de udenfor Butikker og Boliger og vogte deres Herres Hus og Ejendom. Den næstsidste Dag vi vare i Kairo, foretog vi vor sidste store Udflugt, nemlig til „Memfis“ og Sakkara. Vi vare kun 6 af Selskabet foruden vor Dragoman, Herman, der ledsagede os paa alle vore Udflugter. Det er en flink og interessant Dragoman, oprindelig Østerriger, men som har været bosat 30 Aar i Kairo og er bleven halv Araber.

Efter 40 Minutters Jernbanerejse steg vi af ved en større By. Der var Marked og stort Folkeliv. Rideæsler ventede paa os, og snart vare vi i Sadlerne. Vejen gik gjennem smukke Palmeskove og forbi rige Kornmarker. Luften var frisk og ren; Kl. var kun 8½. Rideturen var meget forfriskende, og det var yderst behageligt at forlade den kvalme By. Snart vare vi i Memfis, hvor nogle faa Ruiner endnu vidne om den for lang Tid siden store Bys

umaadelige Udstrækning. Memfis skal have været en af Jordens folkerigeste Byer. Hvor den mægtige By før har ligget, findes nu skyggefulde Palmetræer imellem Lerhytterne.

Vi stege nu af Æslerne for at betragte to vældige Billedstøtter af Ramses den anden. Den ene er af Granit, den anden og største af Kalksten. Den 13 Meter høje Statue tilhører Englands Museum, men den besværlige Transport er Skyld i, at den endnu ligger der. Et Skur er bygget omkring den. Derinde gaar man op ad en Trappe for at faa et Overblik over Kolossen. Derpaa fortsatte vi Rideturen til Kong Menas Grav i Sakkara, der nylig er bleven udgravet. Graven er et betydningsfuldt Findested for den gamle ægyptiske Kunst. Paa Væggene vare mejslede eller malede Figurer, der traadte meget tydelig frem, trods de ere over 6,000 Aar gamle. Kong Mena skal have været den første kjendte Konge i Ægypten. Sakkara gjemmer vist mange endnu uudgravede Grave. Midt paa Gravpladsen staar Trappe-Pyramiden, der efter de lærdes Mening skal være det ældste Bygningsværk i Ægypten, ja i hele Verden. Ligeledes staa de gamle ægyptiske Kongegrave og vidne om, at Oldtidens Faraoer byggede deres Grave saaledes, at de kunne trodse Aartusinder.

Vi besteg ikke Pyramiden, men gik hen til Apis-Gravene, Apis-Dyrenes Begravelsesplads. Efter ivrig Undersøgelse fandt endelig Franskmanden Mariette den Aar 1851. Saa snart vi fik vore Lys, gik vi ned i en omtrent 350 Meter lang Gang, udhugget i Kalkstensklippen. Ved Siderne ere særlig udhuggede Rum, hvor de vældige Sarkafoger staa, — de største jeg nogensinde har set. Da Mariette fandt Apis-Gravene, vare de alle plyndrede, undtagen et Par, hvis Indhold blev ført til Museet i Paris. Der var utrolig hedt i Gangene, og det var herligt igjen at komme ud i den friske Luft. Derefter besøgte vi en højtstaaende Embedsmands Gravkammer. Denne hed Tis. Det var interessant at se, hvorledes hele Billedserier fremstillede Scener fra Hverdagslivet, de vare næsten uforandrede, trods deres 4,500 Aar, og

gav en levende Forestilling om, hvorledes de gamle Ægyptere havde det indrettet.

Tilsidst kom vi til Mariettes Hus, der ligger alene i Sakkara Ørkenen, og som Mariette lod bygge til sig, da han var i Færd med sine Udgravninger. Nu blev der dækket et rigeligt Maaltid, og hvor godt smagte ikke her paa Terrassen i Ørkenens friske, rene Luft alle de Sager, vi havde medbragt. Æslerne og deres Førere laa lejrede i det gulhvide Sand, disse sidste følgende vore Bevægelser med stor Interesse og taalmodig ventende paa det Øjeblik, da de skulde faa Levningerne. Herlig smagte bagefter den arabiske Kaffe, som en gammel Araber, Husets Vogter, lavede til os. Vi syntes alle, da vi ved Mørkets Frembrud kom tilbage til Kairo, at det havde været en prægtig Dag.

Jerusalem, den 16de Marts 1895.

Den 7de forlod vi Kairo, og vort Maal var nu „det hellige Land". Man kommer fra Ægypten til Palæstina enten gennem Ørkenen eller med Jernbane til Port-Saïd og derfra med Dampskib til Jaffa. Vi valgte naturligvis det sidste, da det var den hurtigste Maade at komme frem paa.

Jernbanen gaar igennem Gosens frugtbare Land, hvor Isralitterne tidligere havde deres Boliger. Ved Ismaïla standsede vi en Time, Ismaïla ligger ved Kysten af Timsasøen og lod til at være en nydelig, halv europæisk By, omgivet af skyggefulde Træer. Derefter gaar Vejen igennem et fuldstændigt Ørkenland. Paa den ene Side ses Bittervandssøens blaa Flade. Derefter følger Jernbanen langs Suez-Kanalen. Vi saa der, eller mødte kan jeg snarere sige, store Dampskibe paa deres Vej til Indien og fjernere Lande. Her og der saas kolosale, store Muddermaskiner, der nok stadig maa være i Arbejde for at holde Kanalen fri for Ørkensand. I Port-Saïd stansede vi ikke længe, men gik snart om Bord paa Dampskibet Iris, der laa noget ude paa Rheden. Alle Pladserne vare optagne. Efter en sen Middag Kl. 9 om

Aftenen om Bord gik enhver til sit; men Tanken paa den næste Dags kritiske Timer, paa hvorvidt vi skulde kunne stige i Land i Jaffa eller ikke, holdt mer end en af Passagererne vaagen. Dersom Havet er oprørt af Storm, hænder det ofte, at Skibene ligge et Par Dage uden for Jaffa, uden at kunne lægge til, og saa gaa nord paa til Beirut, saa at Passagererne kun se det „hellige Land“ paa Afstand. I tre Dage efter vor Ankomst kunde ikke noget Dampskib lægge til, og saaledes hverken Rejsende eller Post ankomme. Vi, der kom i Land, vare saaledes meget heldige. Kl. 12 Dagen efter, at vi vare gaaede om Bord, laa vi udenfor Jaffa, efter en nogenlunde rolig Overfart. Brændingerne gik højt over de truende Klipper, der fra Oldtidens tidligste Tider have bevogtet Indsejlingen til Israels Land. En halv Time efter var Dampskibet oversvømmet af en talrig Mængde „Pak“ og Baadførere af alle Farver, men vi benyttede en af Cooks Baade, og Landstigningen løb heldig af, skøndt der gik høje Bølger, og Passagen mellem Brændingerne var smal. Vore Kufferter slap for Toldvisitation, og vi selv for Pasfremvisning, altsammen mod en extra „Bakschisch“ af 15 Francs.

Jaffa, Bibelens gamle Joppe, er en af Jordens ældste Stæder og har mange Gange i Tidens Løb spillet en fremtrædende Rolle. Jaffa byder fra Søsiden, hvor den ligger terrasseformigt, et smukt Syn, men dens Indre er trangt og viser et ægte Billede af orientalsk Snavs. Vi bleve her en Dag. Paa vore Spaseretture omkring Byen saa vi udstrakte Marker med Orangehaver, hvor Træerne bugnede under den modne Frugt, den bedste der findes. Disse Appelsiner ere tildels dobbelt saa store som dem, vi faa her hjemme, de ere endog sødere og have ingen Kærner.

Vejen herfra til Jerusalem tilbagelægges nu, paa den for et Par Aar siden færdige Jernbane, paa fire Timer. I Begyndelsen gaar Banen igennem en frugtbar Egn, gennem Ajalons Dal, saa igennem de jødiske Bjerge, forbi mange mærkelige og fra Biblen bekendte Steder. Kl. 6 om Eftermiddagen vare vi udenfor den „Hellige By“. Vi kom et

Par Dage tidligere end bestemt og fandt de tre Hoteller fulde af Rejsende. De bedste Hoteller ligge udenfor Jaffa-Porten. Paa et af disse fik nogle af Selskabet akkurat Tag over Hovedet, mens sex af os den første Nat fik Logi i det tyske „Katholisches Kloster und Hospiz". De flinke Klosterbrødre vare venlige og forekommende. Vi fik rene, gode Jernsenge, og om Morgenen, førend vi tog af Sted, bleve vi beværtede med Kaffe. I dette Kloster tage mange Rejsende og Pilgrimme ind og faa Mad og Husrum for en ringe Betaling. Den næste Dag fik vi gode Værelser i det store Hotel Howard, der ligger udenfor Jaffa-Porten i en lille Forstad. Her ligger de europæiske Konsulers Villaer, flere Pilegrimshjem, tyske og russiske Koloniers hyggelige Huse, samt en pragtfuld russisk Domkirke.

Det var Søndag Formiddag, at vor første Vandring gennem Jaffa-Porten førte os ind i Davids og Salomons By. Et sælsomt Indtryk af alle de vidunderlige Minder vakte en uvilkaarlig Rørelse hos mig. Men det Jerusalem, jeg nu saa, var ikke det, jeg i Barndommen drømte om, den uendelige smukke, hellige By med Salomons skinnende Tempel og de pragtfulde hvide Paladser. Nej, det Jerusalem har været, men findes ikke mere. Folkelivet i og omkring Porten kunde nok erindre en om de gamle Tiders Forhold. Endnu den Dag i Dag danner Jaffa-Porten et Midtpunkt for Forretningslivet. Der sidde de gamle jødiske Pengevexelerere og Kjøbmænd. For øvrigt er der rundt omkring lejret Tiggere og Krøblinge, der øjeblikkelig antaste de rejsende. Paa højre Haand ligger et gammelt forfaldent Taarn „Davids Borg", der nu gjør Tjeneste som Kaserne for en Del af Garnisonen. Vi gik igennem Byens Hovedgade, der er meget tarvelig og fuld af lasede, snavsede Folk og bepakkede Æsler og Kameler. Paa begge Sider af Gaden findes smaa mørke Butikker. Gaderne gaa ofte ind i Tunneller, der løbe lange Strækninger under Husene. De snevre, mørke, med al Slags Urenlighed bestrøede Gader have næsten overalt smaa Trappeafsatser, saa at man ikke kan køre med Vogne i Jerusalem. Overalt hersker stort Liv. Mængden

bølger frem og tilbage i store Skarer af alle mulige Farver, og fra de mest forskellige Lande. Her og der imellem Husene rejse sig store Klostre og Pilgrimshjem. Fra Hovedgaden bøjede vi af til Venstre og vare snart ved Verdens fornemste Helligdom „den hellige Gravs Kirke“. Indgangen er paa den sydlige Langside. Den store Dobbeltport er fra Korsfarernes Tid. Naar man er kommen ind, ser man til venstre en Platform, hvor Gravens Vogtere og nogle tyrkiske Soldater med deres Geværer sidde rygende og snakkende — et just ikke opbyggeligt Syn. Midt for Indgangen ligger en større Sten, over hvilken der hænger en Mængde Lamper, det er „Salvelsesstenen“. Paa denne skulde Nicodemus og Joseph af Arimathæa have indsvøbt Jesu døde Legeme førend det blev lagt i Graven. Her gaar en uafbrudt Strøm af troende, de kaste sig ned, kysse Stenen og gøre Korsets Tegn. Naar man kommer længere ind i den romersk-katolske Del af Kirken, ser man et smukt Gravkapel. Dette er „den hellige Grav“. Foran Indgangen til den hænger en Mængde Lamper af Guld og Sølv. Over denne Del af Kirken hæver sig en stor Kuppel. Den majestætiske Hvælving og Gallerierne, der løbe rundt omkring, gjøre et imponerende Indtryk. Over selve Graven er opført et lille Kapel. Dette er inddelt i to Rum. Et Par Trappetrin føre op til „Englekapellet“, hvor den Sten opbevares, der blev væltet bort fra Jesu Grav, og som Engelen skal have siddet paa. Denne Sten kysses af alle Pilgrimme. Indgangen til selve Gravkapellet er saa lav, at man maa bøje sig dybt for at komme ind, og højst 4—6 Personer kunne faa Plads derinde. Væggene ere beklædte med Marmor, overalt møder Øjet Guld, Ædelstene og alle Slags Kostbarheder, og overalt hænger kostbare Lamper. Under en Marmorskive, selve Gravstenen, er Kristi Grav. Mange Millioner Mennesker have kysset denne Sten. Den saa temmelig medtagen ud. En Munk stod der og solgte Voxlys. En Dag gik jeg alene hen til „den hellige Grav“ paa en Tid, da der ikke var saa mange. Inde i selve Gravkapellet saa jeg en gammel Pilgrim. Jeg standsede tavst og blev Vidne til den

gamles Bøn. Det var et gribende Syn at se den i Pjalter hyllede Skikkelse med det smukke Hovede omgivet af et langt hvidt Skæg, hvorledes han med brændende Iver og taarefyldt Blik bad sin Bøn, samt hvorledes han faldt ned og kyssede Stenen; jeg saa at hele hans Sjæl og Tanker vare hos „Ham". Ved vort første Besøg foretog vi, fulgt af vor tyske Dragoman, en grundig Tur gennem det vidtstrakte Tempel, der ligger over Graven og det forhenværende Golgata. Paa dette Sted byggedes en Kirke allerede Aar 336. Kejserinde Helena, Constantin den stores Moder, skal paa en Pilgrimstur have fundet tre Kors her i en Gravhule. Et af disse Kors skal have været Kristi Kors, og her blev til Erindring derom den første Kirke bygget. Under Byens forskellige Tilskikkelser er Kirken flere Gange bleven ødelagt og paany opbygget. Rundt omkring Kirken ligger flere Kapeller, og til hvert knytter sig en Legende. Opad en Trappe kommer man til selve Golgata; netop her byggedes det første Tempel; der vises et rundt Hul, hvor Korset stod, og paa begge Sider vises dybe Revner, der opstod i Dødsøjeblikket. Overalt hænge Lamper, og overalt møder Øjet alle Slags Kostbarheder. Man bliver snart træt og længes efter den fri Natur.

Derefter gik vi den Vej, Jesus bar sit Kors, „Via dolorosa." Denne gaar fra Gravkirken frem til Pilatus Hus. Denne Vej saavel som Golgata laa paa Kristi Tid udenfor Bymuren, men er senere bleven indlemmet i Byen. Mange Lærde betvivle og bekæmpe Golgatas og Gravens Ægthed. Senere Forskninger og Udgravninger have bevist, at en anden Mur er gaaet frem mod Øst, og en hel Masse Grave ere blevne opdagede. Imidlertid skal alt tyde paa, at Pladsen oprindelig har ligget udenfor den daværende Stadsport, og at den „Hellige Grav" er den rette.

Omtrent paa samme Sted, hvor Pilatus Hus skal have ligget, er der nu en Militærkaserne Paa den anden Side af Gaden ligger „Zionssøstrenes Kloster", som vi besøgte, og hvor vi dybt nede i Kjælderne saa murede Hvælvinger, Søjler og andre Murrester, der stamme fra Pilatus Hus, og

det Sted fremvises, hvor han raabte „Se hvilket Menneske", som ogsaa det, hvor han „vaskede sine Hænder".

Den næste Dag besøgte vi den gamle Tempelplads, hvor Salomons Tempel og Palads engang skulle have ligget. Nu ligger Omars Moske samt andre Tempelbygninger der. Hele Pladsen kaldes nu Harem-esh-Scherif. Denne Plads anse Muhamedanerne for saa hellig, at indtil for kort Tid siden blev der nægtet enhver „vantro" Adgang. Nu tillades det de rejsende med særlig Bistand og mod Afgift, eskorterede af Soldater, at besøge Stedet. Vi havde to tyrkiske Soldater med os. Omars Moske er overdaadig smuk i al sin Pragt og Farverigdom og med sin vidunderlige Mosaik. Det ophøjede Plateau, paa hvilken Moskeen ligger, svarer til selve Tempelpladsen fra Salomons Tid. Af det gamle Salomons Tempel er der nu ikke meget tilbage, man faar kun nogle faa Levninger af de gamle Mure at se i det sydøstlige Hjørne af „Haram-esh-Scherif". Vi steg ned (ad en Trappe af nyere Dato) ind i en Tunnel, som en Englænder har opdaget, og hvor der endnu findes Søjler og tilmurede Portaler. Dette er bevist at skulle have været Salomons Stald. Midt i selve Moskeen ligger en Klippe, omgiven af et Broncestakit. Det er Spidsen af „Moriabjerg". Den hæver sig et Par Meter over Gulvet, er 17,6 Meter lang og 12,8 Meter bred. Her var det, Abraham efter Guds Befaling havde i Sinde at ofre sin Søn; her opbevaredes Pagtens Ark, o. s. v. Ad en Trappe stiger man ned i en dyb Hule under Klippen, hvor man paa Bunden ser en Marmorplade. Da vor Dragoman stampede paa den, tilkendegav Lyden, at der var et Rum under den. Efter Arabernes Tro er dette „Sjælenes Brønd", den anses ogsaa for at være Porten til Helvede. Der fortælles mange vidunderlige Sagn om dette Sted, men hverken Tid eller Plads tillader mig at meddele dem. Det gamle Tempel med sin Ringmur lignede i sig selv en Fæstning. Indgangen til Forgaarden udgjordes af en stor Portaabning uden Døre. Der stod to meget ejendommelige Søjler. Disse Søjler vises som „Salomons Søjler".

En Dag gjorde Selskabet en Udflugt til Bethlehem. Vejen

derhen er smuk, man har en vidtstrakt Udsigt over Bjerg og Dal. Paa en Bakke kom vi forbi Klosteret „Mar-Eljas". Profeten Elias skal en Gang paa sin Flugt have hvilet der. Vi kom ogsaa forbi Rakels Grav, der holdes i stor Ære af saavel Jøder som Muhamedanere.

Efter 1¼ Times Forløb saa vi Bethlehem ligge foran os paa nogle Høje. Indbyggerne i Bethlehem drive stor Handel med Helgenbilleder, Rosenkranse, Krusifixer o. l., som de udskjære i Perlemor og Kalksten. Bjerget bestaar af en smuk, blød Kalksten, hvorfor Befolkningen let kan hugge i Klipperne. Vi saa flere af de Huler, der anvendes saavel til Beboelseshuse som Værksteder og Stalde. I en saadan Stald var det, at Kristus blev født. Ovenover den er St. Maria-Kirken bygget. Da vi kom, var der Messe, saa vi kunde bese Kirken, der tildels ejes af de græsk-katholske. De forskellige Kristne ligge stadig i Strid med hinanden; aldeles som ved den „Hellige Gravs Kirke" vare Soldater opstillede baade i Kirken og nede i Fødselsgrotten. Selve Grotten er overlæsset med Sølv og Guldskrammel, Lamper, daarligt malede Malerier o. l. Hele Indretningen er egnet til at drage Tanken bort fra, at det var her, at Jesus blev født, og at Marie lagde sin nyfødte Søn i Krybben. Baade Fødselsstedet og Krybben ere beklædte med Marmor, og en gylden Stjerne viser Stedet, hvor de vise Mænd nedlagde deres Gaver. Gennem en Gang blev vi førte dybt ned til „Hieronymus" Gravkapel, Hyrdernes Grotter og andre mærkværdige Grave. Herfra gik det hjemad. Det er ubehageligt at kjøre her; Folk piske paa deres magre Krikker, saa at det gaar i vild Galop op og ned ad de høje Bakker, der findes overalt. Jeg har aldrig set værre Dyrplageri end her.

Jerusalem, den 16de Marts 1895.

Tirsdag den 14de Marts foretog Selskabet en Udflugt til det døde Hav, Jordan og Jeriko. Vor tyske Dragoman, Williams, havde skaffet de nødvendige Vogne, Rideheste og

Æsler. Der findes en elendig Vej, der dog til dels kan befares med Vogn.

Kl. 7 om Morgenen gik det af Sted langs Bymuren forbi Damaskusporten. Herfra slynger Vejen sig op ad Oljebjerget. Et Par Dage i Forvejen havde vi besøgt Oljebjerget paa det Sted, hvor Kristus saa ofte talte til sine Disciple, og hvorfra han for til Himmels. Franciskanerordenen ejer denne Del af Oljebjerget og har der opført en Klosterkirke. Paa en af Bakkerne ligger „Pater-Noster-Kirken", paa det Sted, hvor Kristus lærte sine Disciple „Fader vor". I Søjlegangene hænge 32 store Marmortavler, hvorpaa „Fader vor" er skrevet paa 32 forskellige Sprog. Med Glæde læste jeg det paa Svensk, ogsaa paa Dansk og Norsk, skjøndt det ikke var korrekt stavet. Fra et større Udsigtstaarn har man den bedste Udsigt over Byen og dens Omgivelser, man ser ogsaa det døde Havs blaa Vand, skjøndt der er c. 7 Timers Tur derhen; men Luften er saa klar, at man synes, det ligger meget nærmere. Her ligger „Getsemane Have"; den er omgiven af en Mur, og smukke Blomster voxe imellem gamle, krogede Oliventræer. Der hørte vi flere Legender. Til venstre fremvises „Jesu Dødsangstgrotte". I Kedrondalen, hvor Vandet nu er fuldstændig udtørret, fremvises Maries og Josefs Gravkapel, udhugget i Klippen.

Men igjen til vor Tur, der fulgte Vejen til Bethania, hvor vi gjorde Holdt. Hvor det gamle Bethania laa, hvor Jesus saa ofte gik hen for at besøge de tre Søskende, Lazarus, Maria og Marta, ligger nu en elendig Araber-By. En Time efter at vi havde forladt Bethania, blev vi i Nærheden af Byen Abu-Dis omringet af en Del Beduiner til Hest, prægtige Mænd i farverige Dragter. De vare forsynede med Bøsser og lange, krogede Sabler og vilde exkortere os paa vor Tur gjennem Judaørkenen til Jeriko for at beskytte os mod Overfald af Røvere. Beduinerne drive endnu deres Levevej som Ørkenens Røvere, og uden Ledsagelse begive de rejsende sig ikke gjerne af Sted igjennem de berygtede Ørkenbjerge. Vor Dragoman havde imidlertid Bevis fra deres Scheik paa, at vi havde kjøbt os fri af ham. Denne Friseddel

er tilstrækkelig til at beskytte de rejsende, thi Scheiken nyder stor Anseelse blandt alle Beduinstammerne. Senere mødte vi flere engelske Selskaber, der blev fulgte af et Par af disse Ørkenens prægtige Sønner; nogle af dem havde Landser paa 2, endog 3 Meters Længde. Snart blev Vejen yderligere stejl, og Landskabet lignede en vild Ørken. Vi stansede noget ved „Apostelkilden", hvor efter Legenden Jesus med sine Disciple flere Gange skal have hvilet og forfrisket sig under Vandringerne til Jerusalem.

Her saa vi en vældig Kløft, hvor Profeten Elias en Gang holdt sig skjult for sine Forfølgere. Et andet Sted blev den Plads udpeget, hvor Jesus blev fristet af Djævelen. Ved en Bøjning af Vejen saa vi Jeriko, men vi drejede af til højre, og i rask Trav gik det nu af Sted til det døde Hav. Efter at vi havde redet 1½ Time over det flade Ørkenland, kom vi frem til den nordlige Strand. Her var Heden næsten trykkende, men oppe paa Jødebjerget havde det været temmelig kjøligt.

Det døde Hav er en af Jordens mærkværdigste Indsøer. Den ligger 390 Meter under Middelhavet og c. 1550 Meter under Jerusalem. Vandet skvulpede saa indbydende mod Stranden og indbød saa forførisk til et Bad. Snart var ogsaa flere af os i det herlige Vand, der er klart og gjennemsigtigt, men umaadelig salt og bittert. Hverken Fisk eller andre organiske Væsener kunne leve i dette Vand, men vi befandt os udmærket deri. Det var fortræffeligt for dem, der ikke kunne svømme, thi det var næsten umuligt at synke. Tyngdeloven lod til at være ophævet, thi man kunde staa halvt oprejst i Vandet, men det var tungt at svømme i.

Jordans Vandmasse falder ud i det døde Hav. Alligevel savner dette et synligt Udløb; Vandet fordamper ved den tropiske Hede.

Herfra gik Turen videre til Jordan, som vi fulgte i Afstand. Efter omtrent 1½ Times Ridetur naaede vi frem til Daabsstedet. Floden løber fra Genesaret Sø til det døde Hav i utallige Krumninger; Kysterne ere bevoxede med Slyngplanter og Cypresser. Vandet har en snavset, gulagtig

Farve, men det var dejligt ogsaa her at faa sig et Bad efter Rideturen.

Hvilke Minder omsvæve ikke den hellige Flod. Her var det, at Johannes den Døber prædikede, og her, at han døbte Jesus. Nu kommer her aarlig store Skarer af Pilgrimme. De vade ud i Vandet, dukke sig deri og drikke deraf under salig Henrykkelse. Efter at have opholdt os her nogen Tid, fortsatte vi vor Vej til Jericho, som vi naaede to Timer senere.

Af Jericho, den gamle betydningsfulde By, fandtes ikke det mindste; nu er den en elendig, lille By med nogle europæiske Huse, omgivne af smaa Haver med en og anden Dværgpalme. Paa Salomons Tid var Jericho berømt for sine Balsamhaver og Palmelunde. Nu besøges Byen hovedsagelig af Turister og Pilgrimme. Da vi ikke alle kunde faa Plads paa „Hotel Jordan", maatte en Del af Selskabet tilbringe Natten i nogle Telte, der var slaaede op udenfor Hotellet. Der blev ikke megen Søvn for os der, thi Ørkenens Hunde og Sjakaler holdt den største Del af Natten et forfærdeligt Spektakel.

Den følgende Dag Kl. 7 brød vi op og vendte tilbage til Jerusalem ad den vilde, stejle Vej, der var meget trættende baade for Mennesker og Dyr. Vi kom tilbage tidsnok til om Eftermiddagen at kunne bese den saakaldte „jødiske Klagemur".

Her kan man hver Fredag Eftermiddag mellem Kl. 4 og 6 blive Vidne til et ejendommeligt Skuespil. Jøderne, Mænd og Kvinder, komme her hen, medførende Jeremias Klagesange. De staa vendte mod en høj Mur, der skal være fra Salomons Tid, og klage højlydt over Jerusalems og Templets Ødelæggelse. De gamle Patriarkskikkelser syntes aldeles optagne af deres Klager, men de fleste andre vare mest optagne af Snak og med at tigge af de fremmede, der kom for at se, hvorledes de ved Templets Ruiner begræde deres forrige Storhed og nuværende dybe Fald. De følgende Dage vare bestemte til Hvile, men vi foretog dog en Del Besøg og Udflugter i og omkring Jerusalem. I en Rund-

gang omkring Bymuren besøgte vi Kedrondalen og Hinnomdalen, hvor den saakaldte Blodager ligger. Der saa vi en Del Grave, som Kongegravene, Absalons Grav, Josafats Grav, Jacobs Grav, Davids Grav samt flere interessante Klippegrave. En Dag besaa vi Bazaren, der var aldeles ubetydelig ved Siden af Kairos. Vi foretog ogsaa Spadsereture i Jødekvarteret, hvor der herskede den uhyggeligste Stank af det skrækkeligste Snavs.

En af de første Dage af vort Besøg i Jerusalem besøgte vi en Del Klostre. Et af de største og ejendommeligste er det armeniske. Der besaa vi ogsaa Patriarkens Modtagelsesværelse (der skal være det største i Jerusalem) samt den rigt smykkede Kirke, helliget Jacob den anden. Hans Grav blev fremvist.

Vor sidste større Udflugt gjaldt Klosteret „Mar-Saba". Kl. 8 næste Morgen sad 8 af Selskabets Medlemmer, deriblandt tre Damer, i Sadlerne for at foretage et Dagsridt. Paa den vanskelige, utilgængelige Vej, der fører til „Mar-Saba", lærte jeg at beundre vore Rideæslers Sikkerhed og Ro. Det var et trættende Klatrearbejde for de sejge og udholdende Dyr. Vejen gik først gjennem Hinnomdalen og videre opad de stejle, glatte Kalkstensklipper, hist og her langs med Kanten af dybe Afgrunde. Opad Højderne og i Dalene saa vi Beduinhyrder, klædte i Faareskindshuder og Kapper af bredsømmet Sækkevævning, og med de klædelige, for Palæstina ejendommelige, turbanlignende Hovedbedækninger. De havde alle en lang Bøsse hængende over Skulderen. Her gaa de mellem øde Bjerge, mens deres Faar og Kameler græsse. Ved Middagstid naaede vi „Mar-Saba".

Dette Kloster er sikkert et af de mærkeligste, man kan se. Paa Toppen af en stor Klippe ser man en Mængde underlige Bygninger. De synes ikke byggede efter nogen bestemt Plan. Saba, en Munk, begyndte at bygge her i det femte Aarhundrede, efter at han havde stiftet en Orden, der blev opkaldt efter ham. Det er en ejendommelig Blanding af Kloster og Fæstning med høje Mure og Taarne, hvorfra Klosterbrødrene holde Vagt.

Klosterets mulige Rigdomme have flere Gange lokket Røvere dertil, og allerede i det 8de Aarhundrede blev det anfaldet af persiske Skarer. Et større Maleri viser et uhyggeligt Blodbad paa Munkene, og i Hjerneskallegrotterne fremvises en Mængde Hjerneskaller, der skulle have tilhørt de i det omtalte Slag dræbte. Gjennem en Port med en mærkelig Laas kom vi ind i Klostergaarden. Damerne fik ikke Tilladelse til at komme ind, men maatte betragte Klosteret fra en nærliggende Bakke. Da vi kom inden for Murene, kunde vi se, at flere af Munkecellerne vare byggede saaledes, at de hang udover Klippevæggen, og man maatte benytte en Slags Trappestiger for at komme derhen. Klosteret er nu en Straffekoloni og beboet af Munke, der i de græske Klostre have gjort sig skyldige i en eller anden strafværdig Handling. Her findes flere, der have boet paa dette øde Sted i over 50 Aar. Mange af Munkenes Udseende vidnede om en meget lille Grad af Dannelse. I Midten af Gaarden i en Kuppelbygning fremvistes den hellige Sabas Grav. Der vistes ogsaa en Grotte i Klippevæggen, hvor han skal have boet, og hvor han en Dag fandt en Løve, der ærbødig fjernede sig, da Helgenen traadte ind. En romantisk Fortælling om „Munken fra Mar-Saba“ er nylig udkommen og giver et godt Billede af Livet i Klostret.

Den sidste Dag, jeg var i Jerusalem, besøgte jeg for sidste Gang den Hellige Gravs Kirke, hvor der nu vrimlede af russiske Pilgrimme.

Derefter foretog jeg endnu en Spadseretur til Oliebjerget for at tage Afsked med, hvad jeg vist aldrig mere faar at se. Naar man betragter det herlige Panorama, som Byen, set fra Oliebjerget, frembyder, hvor Solen kaster sine sidste Straaler paa det muromkransede Sion med dets Kupler og Minareter og dets Omgivelser af grønne Høje og Dale, da har man svært ved at forlige sig med den Tanke, at i denne By, der paa Afstand er saa bedaarende, hersker det snavsede orientalske Liv.

Herfra tager alt sig helt anderledes ud, og herfra vil jeg helst mindes Jerusalem med dens rige og hellige Minder.

Beirut, den 31te Marts.

Fra Jerusalem gik Vejen tilbage til Jaffa. Derfra tog vi med Dampskibet til Beirut, der ligger i det asiatiske Tyrki ved Middelhavet, er Syriens vigtigste Handelsby og har en udmærket god Havn. Vejret var ikke videre smukt, og der gik høj Sø. Saa længe som muligt sad vi paa Dækket og saa Palæstinas Kyst langsomt forsvinde. Kl. 7 den næste Dag kastede vi Anker udenfor det smukke Beirut.

Byen ligger paa en Bjergtunge og ser helt europæisk ud. Rundt omkring ligge høje Bjerge, det er Libanon, og langt borte i Skyerne ser man Sneen paa Libanons Isse.

En Time efter, at vi havde ankret, kom den dansk-svensk-norske Konsul Løytved i Robaad med det danske Flag samt en anden Baad med svensk og norsk Flag og to Kavasser ud til Dampskibet for at byde os velkommen til Syrien. Efter Landstigningen begav vi os til „Hotel Oriental“ og foretog senere en Orienteringstur igennem Byen. Beirut har c. 120,000 Indbyggere og anses for at være en af de sundeste Stæder i Verden.

Om Eftermiddagen vare vi inviterede til The hos Konsul L., og tilbragte et Par behagelige Timer i hans og hans Frues halvt orientalske nydelige Hjem. Vi beundrede blandt andet hans Oldsamling og hans Samling af syriske Mønter, der efter hans Mening skal være den fuldstændigste, der existerer. Konsul L. har i 37 Aar boet i Beirut.

Den næste Dag strejfede vi i mindre Afdelinger omkring i Beirut. Lige uden for Byen saa vi et Kloster med flere Terrasser ligge paa en Bakke. Da der tilsyneladende maatte være en smuk Udsigt derfra, besluttede vi at prøve paa at faa Adgang til Klosteret. Vi ringede paa, Klosterporten blev aabnet, og vi fremkom med vort Ærinde. Det var et fransk Nonnekloster, „Nasarets Søstres Kloster“. Efter længere Tids Venten kom Søster Portvogterske igjen med Priorinden, og efter et Par Minutters Samtale med hende fik vi Tilladelse til at se Udsigten fra Klostertaget. Hun tilføjede imidlertid, at Klosteret ellers ikke modtog Besøg uden særlig Tilladelse. Hun fulgte os helt op paa det flade

Tag, hvorfra vi havde den herligste Udsigt, dels over en Pinjepark, dels over de smukke hvide Byer og Libanons grønklædte Skraaninger, paa hvis Toppe man saa den evige Sne skinne. Nedenfor laa Beirut, omgivet paa de tre Sider af det blaa Hav. Efter at den venlige Nonne — hun havde et blidt Udseende, og der var noget saa godt og smukt i hele hendes Væsen, — efter at hun havde faaet at vide, at vi vare tre Nordmænd, en Dansk og en Svensk, langt borte fra det høje Norden, blev hun endnu mere imødekommende og viste os omkring her og der i Klosteret. Der opdroges en hel Del unge Piger til at blive Sygeplejersker.

Søndag den 24de Kl. 6 om Morgenen drog vi af Sted til Damaskus. Efter 1860 har et fransk Selskab anlagt en god Vej mellem Beirut og Damaskus og befordrer der Post og Passagerer med Deligencer. Man kan ogsaa hos samme Selskab faa bekvemme Vogne til en noget højere Betaling. Vi havde faaet saadanne Vogne, hver forspændt med tre gode Heste. Vejen gaar gennem Byens Gader, forbi en smuk Pinjeskov, flere smukke Villaer og store Plantager af Morbærtræer. — Saa begyndte Opstigningen ad Libanon; vi maatte 1515 Meter op for at naa den højeste Top. Vejen gik i bugtede Slyngninger opad og stadig opad, forbi smukke Byer. Blomster og mange Slags Træer voxede imellem de mærkelig formede Klipper, og mange rivende Bække banede sig Vej ned til Dalene. Eftersom vi kom højere op, blev den stadig vexlende Natur mere og mere vild og interessant, og efter endnu et Par Timers Kjørsel hørte Plantevæxten helt op, og saa begyndte de snebedækte Klipper. Vi vare en Time om at passere Snemasserne. En Del af Sneen smelter nok om Sommeren, men paa de højeste Toppe, c. 2,000 Meter, ligger den evig. Den smeltede Sne bruste ned gennem Kløfterne. Snart gik Vejen ned ad, Udsigten udvidedes, og vi saa ned i en dyb Dal, som vi naaede efter endnu et Par Timers Kørsel. Her blev holdt en Times Middagshvile i Hotellet i Schtora. Derefter kørte vi igennem Dalen, der i Begyndelsen var smuk og frugtbar, men som, jo nærmere vi kom Anti-Libanons Bjerge, blev koldere og

mere øde. Nu gik det igen omtrent 1,000 Meter opad mod Anti-Libanons Bjergryg, hvorfra Vejen gik i mange Bugtninger, og efter yderligere syv Timers Kørsel standsede Vognene udenfor „Hotel Victoria“ i Damaskus.

Byen ligger ved Foden af Anti-Libanon i en smuk og frugtbar Dal ved den vandrige Barada, der med flere Arme løber igennem den. Damaskus er en af Verdens ældste Byer og har omkring 150,000 Indbyggere. Rundt omkring ligger et Bælte af frugtbare Haver. Paa Grund af sin overordentlig smukke Beliggenhed har Byen af Østens Folk faaet mange poetiske Benævnelser, saasom: „Østens Øje“, „Skønhedens Halsbaand“ o. s. v. Damaskus omgives af urgamle Mure og har ni Porte. Gaderne ere for det meste trange, krogede og snavsede. Tusinder af Hunde ligge udenfor Husene, ja endog midt paa Gaderne, og de ere de eneste, der holde Gaderne rene. Igennem Byen løber en bred Hovedgade, der antages at være den fra Pauli Tid bekendte „den lige Gade“. Der ligge Byens største Basarer, et buet Tag bedækker Gaden, kun hist og her findes Aabninger for Lyset; dette giver et mystisk Halvmørke over det hele. Rundt omkring „den lige Gade“ ligge smalle Bazargader, hvor en uafbrudt Strøm af Mennesker bevæger sig. Man faar her et sandt Billede af orientalsk Folkeliv at se, og af en renere Type end i Kairo eller noget andet Sted, vi før havde besøgt. Her paa Gaderne og i Basarerne er alt mere ublandet østerlandsk, og man ser meget faa Europæere. Alt er her mere stille, og der hviler et melankolsk Præg over Menneskene. I Kairo derimod var alt meget livligere, og Folkene meget gladere, men Tilstrømningen af Fremmede var ogsaa meget større der. Damaskus ligger temmelig langt borte og er mere uberørt af den Mængde Turister, der oversvømmer de andre orientalske Byer; men naar Jernbanen fra Beïrut bliver færdig, vil ogsaa Damaskus blive rystet ud af sin Ensomhed. I de tre Dage, vi opholdt os der, gennemstreifede vi Byen og dens Basarer, hvor vi gjorde en Del Indkjøb. Nogen større Industri har Damaskus ikke mere. De før saa bekendte Arbejder af Silke, Guld- og

Sølvbrokader, Tæpper, Lædervarer og det berømte Vaabensmedearbejde ere nu næsten ophørte paa Grund af Europas billigere Maskinarbejde. En smuk Industri florerer dog endnu i Trævarer med Mosaikindlægning af Perlemor. Her som overalt i Orienten har hver Industri sit Omraade i Basarerne. Her forfærdige Skomagerne deres Artikler af de mest brogede Lædersorter, hist arbejde Blikkenslagere og Kobbersmede, hvis smukke Skaale, Bægre, Urner og Fade ere tilfals til ualmindelig billige Priser. Der sidde Drejere og udføre deres Arbejder; de benytte smaa primitive Drejestole og holde Jernet mellem Tæerne o. s. v. Hos Guldsmedene forarbejdes alle disse Armbaand, Fodringe og Halsbaand m. m., som Kvinderne i massevis pynte sig med.

I Ægypten gik Kvinderne indsvøbte i sorte Dominokapper, i Palæstina gaa de i store hvide Lagen, der skjule hele Skikkelsen, enten den er ung eller gammel; her ere de i Reglen klædte i en Slags gul- og blaastribede Silke- eller Halvsilkekapper, som naa fra Issen og til Taaspidserne. Ansigtet bedækkes i Reglen af et tyndt Slør. Mange gaa utilslørede, og de ere da Kristne. Vi saa flere virkelige Skønheder med indtagende Ansigter og smukke straalende Øjne, hvilke sidste de orientalske Kvinder jo alle udmærke sig ved. Det eneste, man i Reglen faar at se, er Øjnene, for øvrigt dækker Sløret ubarmhjærtigt de smukkeste Ansigter. De tage sig godt ud, disse syriske Kvinder, i deres brogede Dragter med Guldbroderier og med deres rige Prydelser. Øjensminke, et sort Kulpulver, anvendes af saavel store som smaa, unge og gamle Kvinder, for at give Øjnene Glans og et stærkere Udtryk og for at bevare dem mod det stærke Solskin. I Damaskus findes mange Varmbadehuse, der benyttes meget af saavel Mænd som Kvinder. Man ser lange Rækker af Kvinder komme derfra indsvøbte i deres lange Kapper; ofte have de et Slags høje Træsandaler, „kabkabs“, som ere smukt indlagte med Perlemor. Disse anvendes i Reglen, naar Gaderne ere snavsede efter Regnen.

I Damaskus saa vi ogsaa mange smukke arabiske Fuldblodsheste. Aah, hvilke Heste! Man stod aldeles betagen

og nød Synet af disse fyrige Dyr, naar de dansede frem under deres flotte Ryttere, og dertil saa man dem ofte med kostbare Sadler og Munderinger; men i de fleste Tilfælde laa blot et hvidt Faareskind paa Hesten. Ja, de saa stolte ud, disse sortbrune Arabere og hvide og lysebrune Heste. Med vor gamle humoristiske Dragoman, der var Ungarer af Fødsel, og som boede paa 35te Aar i Damaskus, gjorde vi lange Streiftog omkring i Byen og dens Omgivelser. Muren om Byen viste meget forskellig Alder, endog Stykker fra Abrahams Tid, paastod vor gamle Fører. Runde og firkantede Taarne ses her og der, men i faldefærdig Tilstand. Paa et af Taarnene bliver man vist et nu tilmuret Vindu, hvorfra Apostelen Paulus en Nat skal være bleven hejset ned i en Kurv, og ikke langt derfra findes en Kirkegaard med „den hellige Georgs“ Grav; han hjalp Paulus med at flygte. En anden Gang besøgte vi den muhamedanske Kirkegaard, hvor Muhamed, hans Datter Fatime og hans to Hustruer ligge begravede i en Kuppelgrav. For ti Aar siden maatte ingen Europæer betræde dette hellige Sted; nu fik vi imidlertid Lov at bese de smukke forsirede Gravsteder. Det var den sidste Dag i Fasten, vi besøgte Kirkegaarden, og Dagen efter begyndte en tre Dages Fastetid for Muhamedanerne. Da flytte de fleste ud til deres døde og bo i store brogede Telte. Hundreder af saadanne Telte vare ved at blive rejste over Familiegravene. I disse Telte bo i tre Dage hele Familier; her spise de, her more de sig og tro derved at glæde deres afdøde Slægtninge.

En Dag besøgte vi de store Forretningslokaler — Chanerne — hvor gerne ved Middagstid de store Forretninger afsluttes. En „Chan“ er en stor firkantet, brandfri Bygning med et Bassin i Midten; høje Kupler hvælve sig over Bygningen. Livet og Trafiken er størst der, naar Karavanerne fra Bagdad og Persien ankomme. Damaskus er fra ældgammel Tid Forbindelsespunktet mellem det østlige og vestlige Land; derfra gaa Karavanerne saa til Beirut og Europa. Vi besøgte ogsaa den store Moske; den blev for et Aars Tid siden beskadiget af en større Ildebrand. Oprindelig var den en

kristen Kirke, og den har i sit Indre en lille Kuppelbygning, der skal være opført over Johannes den Døbers Hoved. I Baalbek saa vi den Grav, hvori hans Krop hviler. Damaskus skal have 200 Moskeer; men den mest berømte og et Under af arabisk Bygningskunst skal den af Ilden hærgede store Moske have været. Damaskus har ingen større antike Bygninger. Vi fik beset nogle private Huse, hvor der herskede en orientalsk Luxus. Det Ydre var ubetydeligt, men kommen ind i Gaarden saa vi Søjlerækker af Marmor, Vandspring, dejlige Planter og Marmorbilleder; man fik der et tilforladeligt Billede paa, hvorledes det gamle, ægte Østerlands rige Folk havde deres Hjem indrettede. Fra en Bakke havde vi et Overblik over Byen, hvor efter Muhamedanernes Tro, Paradiset skal have ligget. Vor af Historier spækkede Dragoman viste os mange mærkelige Pladser, om hvilke der findes Legender, endog fra Skabelsens Tid. Fra denne Bakke tog vi Afsked med den gamle, interessante By.

Den næste Dag gik Rejsen til „Solbyen“ Baalbek. Vi tog samme Vej tilbage over Anti-Libanon til Schtora, hvor vi holdt Middagshvile, derfra gik Vejen mod Nordøst gjennem en rigt bebygget Dal. Naar vi holdt Hvil, var det ganske interessant at gøre smaa Besøg i Landboernes Hytter. Her bo Maroniter og en Del Druser, et højt og smukt Folk: Mænd og Kvinder tog sig godt ud i deres farverige Nationaldragter. Paa venstre Side havde vi Libanon med sine snebedækte Toppe, og bag ved os havde vi det ligeledes snebedækte Anti-Libanon. Efter nogle Timers Kjørsel og lige før Mørkets Frembrud fik vi Øje paa de storartede Ruiner fra den gamle Solby. Alle Rejsende tale med Begejstring om disse betydelige Tempelruiner. At bese dem, den Dag, vi kom, var for sent, men de tog sig prægtige ud ved Solnedgangen.

Paa „Hotel Palmyra“ viste Værten mig en gammel Fremmedbog, hvori jeg saa, at Prinserne Carl og Eugén for akkurat 10 Aar siden ved et Besøg i Baalbek havde boet der. De betydeligste af de derværende Ruiner ere Levningerne af det storartede „Soltempel“, der menes at være byg-

get, mens Salomon levede. Det har engang haft en Længde af 80 Meter og været 44 Meter bredt; Taget blev baaret af 54 korintiske Søjler, af hvilke sex endnu staa i oprejst Stilling. Imponerende rejse disse jættelignende Søjler sig, prydede med kolossale, fint formede Kapitæler. Søjlerne ere 22 Meter høje og c. to Meter i Gjennemsnit. Den egentlige Tempelgaard var forsynet med Siderum og fint smykkede Nischer, hvoraf en Del endnu findes. Ved Siden af ligger et Jupitertempel, der er bedre bevaret. Portalerne vise endnu trods Ødelæggelsen, et smukt Billede paa den rige Luxus, der anvendtes paa disse Bygninger. Ydermurene bære Vidne om den Kraft og det Arbejde, som er anvendt paa dem. I Muren paa den nordlige Side ligge 9 Stene af $9,_5$ Meters Længde og 4 Meters Højde og Bredde, og paa den vestre Side ligger i 6 Meters Højde fra Jorden tre vældige Stenblokke paa $19,_5$ Meters Længde og 4 Meters Højde. Hvorledes Mennesker have kunnet transportere disse Blokke og lægge dem i en Højde af 7 Meter, er mere end Nutidens Ingeniører kan udregne. Vi besaa ogsaa et mindre, forfaldet Venustempel samt en af Konstantin opført Kirke, der senere blev ombygget til Moske. Baalbek blev i Oldtiden anset for at være Hovedstedet for Baals Dyrkelsen, nu er den en lille ubetydelig By med c. 1000 Indbyggere. Om Eftermiddagen vendte vi tilbage til Schtora, hvor vi tilbragte Natten. I Hotellet boede en hyggelig, gammel Biskop, der hele Aftenen musicerede for os, det var dels Stykker af kirkelig Musik og dels fra moderne Operaer.

Den følgende Dag gik Turen tilbage over Libanons snebedækkede Bjerge til Beirut, og herfra fortsattes Rejsen — efter tre Dages Ventetid paa Damperen — til Konstantinopel.

Konstantinopel, den 11te April 1895.

De tre Dage, vi bleve i Beirut, anvendte vi dels til at hvile os i og dels til Udflugter i og omkring Byen. En Dag havde Konsul Løytved inviteret os paa en Udflugt til det

12 Kilometer fra Beirut liggende „Hundflusz“ eller Nahrel-Kelb. Det var en smuk og behagelig Tur, som ikke let glemmes. Fra Byen gaar Vejen langs med Stranden til Flodmundingen, hvor vi se de danske, svenske og norske Flag vaje fra det flade Tag af en lille Restauration. Der møder os ogsaa en anden Overraskelse. En Officer og nogle Soldater staa opstillede og skuldre Gevær for os. Generalguvernøren over Libanon havde været saa elskværdig at sende denne Æresvagt. Derefter klatrede vi op ad Bjerget til et smukt Udsigtspunkt. Konsulens Soldater og den tyrkiske Officer viste sig særlig venlige og hjælpsomme mod vore Damer ved Bjergbestigningen. I Bjerget saa vi flere interessante, gamle assyriske og ægyptiske Indskrifter paa tilhuggede Tavler, som Konsulen, der interesserede sig meget for dem, tildels oversatte og forklarede for os. Han har for ca. 10 Aar siden aldeles tilfældig gjort en meget interessant Opdagelse. Paa en stejl Bjergklippe nær ved Flodmundingen har han fundet en Del Indskrifter, som Kong Nebukadneser har ladet indriste om sig og sine Tog over Libanon.

En Time senere samledes vi paa den lille Restauration, der ligger aldeles henrivende nede ved Middelhavet; der indtog vi nogle Forfriskninger og tilbragte et Par behagelige Timer.

Den næste Dag stod hele Udflugten beskrevet i Beiruts Avis, hvor den optog mer end en Spalte.

Konsul L. har desuden i disse Dage ledsaget os til flere interessante Steder, og til sidst overførte han os i sine flagbesmykkede Robaade til det paa Rheden liggende Dampskib. Ved Afskeden istemte vi derfor et nidobbelt Hurra for ham og hans elskværdige, arabiske Sekretærer. I taknemlig Erindring ville vi altid bevare den Velvilje og Gjæstfrihed, som Konsul L. og Frue udviste mod os under vort Besøg i Beirut.

Dampskibet, med hvilket vi gjorde Turen omkring Lille Asiens Kyst til Konstantinopel, var et af Lloyds større Skibe, og det blev nu i en Uges Tid vort Opholdssted.

Rejsen fra Beirut til Konstantinopel var ikke den mindst interessante Del af Turen; vi fik her Lejlighed til at aflægge Besøg i Tripolis, paa Cypern, Rhodos, Smyrna o. s. v. o. s. v.; overalt omringede af de tusindaarige Minder fra Grækenlands Storhedstid gik vi Verdens skjønneste By imøde.

I „Det gyldne Horn", kastede Dampskibet Anker, og nu havde vi foran os Konstantinopel, hvis storartede og fantastiske Skjønhed aldeles fortryllede og begejstrede os.

Det var Aften og for sent til, at vi kunde komme i Land. Kl. 8 næste Morgen var Tolden med mere expederet, og nu gik det af Sted til Pera gennem en Mængde snavsede Gader. I de ti Minutter, vi brugte om at kjøre derop, talte vi over 200 Hunde, som laa omkring paa Gaderne. Der skal være over 500,000 herreløse Hunde i Konstantinopel, som fødes, leve og dø paa Gaderne. Renligholdelsen er næsten helt og holdent overladt til dem. De leve af alt det Affald og Fejeskarn, som fra hvert Hus bliver kastet ud paa Gaderne. Hver Gade eller visse Stykker af hver Gade tilhører forskellige Hundekolonier, og dersom en Hund vover sig ind paa et fremmed Omraade, bliver der Slagsmaal og med forrevet Skind jages den frække bort.

Paa Peras Højder ligge alle de bedste Hoteller, de fremmede Landes Ambassadører have deres Boliger der, og hele denne Del af Byen er europæisk. Vi fik denne Gang et meget godt Hotel, „Grand Hôtel de Londres", men der var daarlig Plads, saa at en Del af os blev indlogerede i tredje og fjerde Etage. Efter Frokosten foretog vi en sex Timer lang Kjøretur, ledsagede af vor Dragoman, og samtidig besøgte vi flere mærkelige Steder, deriblandt den berømte Sofiamoske med sine fire smukke Minareter. Aar 532 lagde Kejser Justinian Grundstenen til denne Kirke, og der blev intet sparet, for at denne skulde kunne overstraale alle andre Kirker. Mange Kostbarheder bleve tagne fra andre Templer for at smykke „Aja Sofia". Kupler er et Mesterværk. Ved sin Højde og sin Størrelse gjør den et overvældende Indtryk; Guldmosaik og en overdaadig Pragt ses overalt. Ild, Krig og Tyrkerne, da de i 1453 indtog Konstantinopel, have øde-

lagt Helligdommen. Tyrkerne forandrede den siden til en Moske, og nu bedække kostbare bløde Tæpper Gulvet, hvor Muhamedanerne forrette deres Bønner. En nykronet Sultan. som første Gang skal bede i Moskeen, maa aldrig gaa igjennem en Dør, hvor nogen anden før har gaaet, hvorfor der da maa laves en ny Dør, saa at Moskeen nu har mange Døre, den ene større og pragtfuldere end den anden. Endnu meget mere vilde der være at sige om denne Helligdom, men Pladsen tillader det ikke. Vi besøgte naturligvis flere andre Moskeer saasom Sulejmanijmoskeen, der næst efter „Aja Sofia“ er den smukkeste; Sultan Achmed II.s Moske med sine sex Minareter, den tredje i Størrelse og Pragtfuldhed, Duemoskeen, hvor Tusinder af Duer holde til, m. fl. Konstantinopel har de fleste Moskeer i Verden, den har omtrent 200 større og mere end dobbelt saa mange mindre Moskeer, foruden en uendelig Masse Kirker og Klostre. — Vi naaede endog et Besøg i Antikvitets-Musæet, hvor Konstantinopel ejer en storartet og interessant Samling. Blandt Ting af mere almindelig Interesse maa nævntes en pragtfuld Sarkofag, hvori Alexander den store har hvilet. Den er af hvidt Marmor med smukke Reliefer, forestillende nogle af hans Slag. Endvidere fandtes der en rig Samling Sager fra Troja m. m.

Derefter standsede vi ved den gamle Hippodromplads, hvor vi saa Theodosius I.s Obelisk samt Slangesøjlen, en Søjle bestaaende af tre om hinanden slyngede Kobberslanger, hvis Hoveder dog ere afhuggede. Den skal forestille et Mindesmærke over Sejren ved Plataiai Aar 479 f. Kr., og er en stor Mærkværdighed. Ligeledes besøgte vi den store Vandcisterne med de 1001 Søjler, som Konstantin lod bygge. Et ejendommeligt Træk i Konstantinopels Gadefysiognomi er den Mængde Sultangrave og andre Grave, som man ser overalt. Disse ere ofte storartede Monumenter, holdte i den smukke østerlandske Stil, dog ere mange temmelig forfaldne. De forekomme hyppigst i Nærheden af Moskeerne, endog paa de mange Begravelsessteder man hist og her ser imellem de høje Cypresser.

I de sidste Dage have vi foretaget en Del Udflugter for

at bese de vigtigste Seværdigheder. Til at se alt vilde vi behøve Maaneder, og vi have kun otte Dage. Tilnærmelsesvis at kunne beskrive alt, hvad vi have set, er umuligt at faa Tid til, da alt er saa stort, broget og forskelligt, at det ikke kan beskrives paa nogle faa Sider i et Brev. For hver Dag have vi et langt Program at følge. I Formiddags besøgte vi Konstantinopels bekendte Bazarer, som udgøre en hel Bydel for sig og bestaar af en Mængde krogede, til dels overbyggede Gader. Nu ere mange tomme, da forrige Aars Jordrystelse har anrettet stor Ødelæggelse, og af de store Masser af Rigdomme, som Orienten har at byde paa, og som vare samlede der, er der nu forholdsvis lidet tilbage at se.

Kl. 2 om Eftermiddagen vare vi ved Peras Højder, men da det vilde tage 20 Minutter at gaa ned ad de stejle Gader til Galata, hvor den store Bro fører over til Stambul, foretrak vi at benytte den lille underjordiske Jernbane, der paa et Par Minutter førte os i Nærheden af Broen. Eftermiddagen havde vi bestemt at benytte til et Besøg i Eyoub, en lille Forstad, der ligger for Enden af det Gyldne Horn. Ved Galatabroen gik vi om Bord paa en af de smaa Dampere, som sejle op igennem „Hornet". Baaden sejlede langs med Kysten for at hente og afsætte Passagerere. Langs Bugtens Sider opad Højderne rejser sig mange maleriske Huse, som dog paa nærmere Hold se grimme ud, men som paa Afstand, omgivne af de smukke Moskeer med deres slanke Minareter og hist og her de høje Cypresser, udgør et henrivende Landskab. Efter at være landsatte i den tyrkiske Bydel, gik vi igennem mange snævre Gader opad en Vej, der i stejle Slyngninger førte os op til et højt Bjerg. Vejen gik gennem en Skov af Gravmonumenter og høje Cedertræer. Efter som man stiger mod Højden, frembyder der sig en henrivende Udsigt over det Gyldne Horn lige ned til Bosporus; til højre ser man Stambuls Husmasser og Moskeer og til venstre Peras og Galatas Højder med Galatas Taarn paa det højeste Punkt; Taarnet havde vi besøgt tidligere, og derfra havde vi en henrivende Udsigt over Konstantinopel og dens Omgivelser og kunde endog se Skutari i Asien. Paa Tilbagevejen

til Dampskibet i Eyoub kom vi til en hellig Moske med en Grav over Profetens Fanebærere. Denne Moske er den eneste, til hvilken de kristne paa ingen Maade maa faa Adgang. Jeg vidste ikke dette og vilde til at gaa ind i den smukke Moskegaard, hvor hundredevis af Duer holdt til, men jeg blev meget bestemt vist tilbage af den tyrkiske Skildvagt. Dragomanen forklarede mig siden Grunden. En anden Dag foretog vi med Jernbanen en meget interessant Tur langs med Kysten af Marmara Havet, hvor der endnu fandtes gamle Mure fra Konstantins Tid og gamle ejendommelige Huse samt forladte Kirkegaarde, omgivne af høje Cypresser.

Konstantinopel, den 13de April.

Ved Middagstid Torsdag den 11te April gik vi om Bord paa et af de ved Galatabroen liggende Dampskibe, der gaa over til det paa asiatisk Side liggende Skutari. Vi havde straalende Solskin, og Turen, der kun varede en halv Time, var meget smuk. Skutari er mere tyrkisk end Konstantinopel, og man ser faa Europæere der. Gennem usle, hullede Gader kommer man til Byens Hovedgade, der er lige saa hullet som de andre. De sædvanlige graa Træhuse ere byggede i de mest æventyrlige Former. Her og der ser man en smuk Moske med slanke Minareter hæve sig over det brogede Landskab, og mellem de mærkelige Huse ser man nu og da Bosporus blaa Vand glimte. Tyrkerne se drabeligere ud, naar de, klædte i deres smaa Slobrokke, vide Benklæder og skinnende Turbaner, sidde udenfor Husene og ryge deres Vandpiber. Efter en tyve Minutters Vandring naaede vi et Dervischkloster, som tilhørte de hylende og sukkende Dervischer. Det var mærkelige Ceremonier, der foregik i den firkantede Sal, hvortil vi fik Adgang. Tildels lignede disse dem, jeg beskrev i mit Brev fra Kairo, men disse vare dog mere højtidelige og grundige. Da vi traadte ind, vare de i fuld Gang med at synge en Bøn. De sad paa Gulvet paa Faareskindshuder, og ved Alteret sad deres Scheik. Efter

en halv Times Sang i alle mulige Tonarter rejste de sig op og efter en Del Bøjninger, Promenader etc. satte de sex af dem sig igen paa Gulvet midt i Salen, medens de andre stillede sig i lange Rækker, kastede deres Kaftaner og Turbaner og tog en hvid Kalot paa, og saa begyndte Bøjningerne først langsomt og derefter stærkere og stærkere under konvulsiviske Rykninger og ledsagede af uartikulerede Lyde. Den hvidskæggede Scheik oplæste hele Tiden Bønner, medens de paa Gulvet siddende gamle Tyrker blev ved med deres Sange i de mest fortvivlede Næsetoner. Stadig kom flere Dervischer til, som bøjede sig, kyssede Scheikens Haand og derefter satte sig paa Gulvet eller stillede sig i Rækken, der blev længere og længere. Da de voldsomme Slyngninger vare naaede til hele Kroppen, kunde de ikke faa mere Lyd frem end: hu, hu. Da vi havde overværet dette Skuespil i en Time, og havde i Sinde at gaa, begyndte en ny Afdeling, nemlig at helbrede syge. En Del saadanne, mest Børn, lagde sig i Rækker paa Gulvet. Derefter spaserede den gamle Scheik paa dem og trampede paa de gamle, der laa paa Ryggen, medens Børnene vendte den anden Side op. En Del Børneklæder blev lagt paa Svøbelsebørn og dem blæste han paa. Da alle vare blevne tilstrækkelig trampede paa, rejste de sig op, kyssede Scheikens Haand og skyndte sig lykkelige og leende bort. Dervischerne vedblev hele Tiden at vugge sig og tude.

Derefter besøgte vi den store Kirkegaard, der er den største, der findes i tyrkiske Besiddelser. De fleste Muhamedanere, der have Raad til det, lade sig nemlig begrave her, da de anse Asiens Jord for at være helligere, fordi Mekka ligger der, end Europas. Denne Begravelsesplads er meget ejendommelig og ligner ikke meget vore Kirkegaarde. Her findes Millioner af Gravstene Side om Side under de ældgamle Cypresser, paa den 48 Kvadratkilometer store Kirkegaard. Mændenes ere prydede med Turbaner og Kvindernes med Blomsterornamenter; mange ere rigt forsirede, forgyldte eller malede med livlige Farver. Den næste Dag var Langfredag. Muhamedanerne fejre altid Fredagene som Hellig-

dage, og Sultanen besøger da en af Moskeerne for at bede. Det er et straalende og ejendommeligt Skuespil, naar Sultanen kører frem og tilbage; thi da udvikles en Pragt, som man kun faar at se i Orienten. For at faa dette at se, fordres Sultanens „firman" (Tilladelse). Derfor gjadt ogsaa et af vore første Besøg i Konstantinopel den svensk-norske Minister, der bor i Peragaden i et elegant og komfortabelt Ministerhotel, omgivet af store skyggefulde Træer, og hvorfra man har den smukkeste Udsigt over Bosporus. Af Ministeren, Grev Stenbock, blev vi meget venligt modtagne og blev budt Forfriskninger og Cigaretter, medens Ministeren fortalte os en Del om Konstantinopel samt nogle morsomme Historier om Osman Pascha. Det var ved Ministerens Hjælp, at vi fik set Sultanens Køretur fra Yildis-Kiosken til Hamidisch-Moskeen, hvor han skulde holde sin „Selamlik". Ministeren skaffede os ogsaa Tilladelse til at besøge det forrige kejserlige Slot, „Dolmabagtsché", og Skatkammeret.

Vi fik altsaa Indbydelseskort til om Fredagen, og fulgte af Konsulen med Ministerens Kavasser paa Kuskebukken, kjørte vi af Sted ved Ellevetiden. Vi kjørte stadig forbi Regimenter til Hest og til Fods, som med flyvende Faner og klingende Spil marcherede frem for at afspærre og bevogte den Vej, Sultanen skulde kjøre. Ved Hamidisch-Moskeen steg vi ud af Vognene og fik tillige med en Mængde højere tyrkiske og fremmede Officerer Plads paa en Altan, der hørte til en lille Pavillon, hvor ogsaa en Del fremmede havde Plads. Nu stod vi i Tryghed paa Altanen, hvorfra vi kunde overse hele Pladsen, der blev fuldkommen afspærret af Tropperne, og hvortil ingen fik Adgang uden ved Kort. Efter at vi havde ventet en Time, kom først nogle lukkede Vogne med sorte Eunucher paa Bukken, og indeni sad Sultanens Gemalinder og Haremsdamer samt nogle halvvoxne Børn. Damerne og Børnene maatte under hele Ceremonien blive i Vognene, kun Hestene bleve spændte fra. Efter endnu en Tids Venten blæstes en Fanfare, og Sultanen kom kjørende i en forgyldt Vogn med fire mørke Heste; bagefter førtes fem prægtige hvide Rideheste. Foran og omkring Vognen bevægede sig

guldsmykkede Embedsmænd, Ministre, højere Officerer og Paladsvagten. Sultan Abdul-Hamid var klædt i en tarvelig mørkeblaa Uniform og sad alene paa Forsædet i Vognen, mens Plevnas Helt, nu Paladsminister Osman Pascha sad lige foran ham. I det Vognen passerede blot nogle Alen fra os, saa vi tydelig Sultanens blege Ansigt og mørke Fuldskjæg. Han mønstrede os meget nøjagtigt og vidste rimeligvis godt, hvem vi vare, thi paa Grund af hans Mistænksomhed, vil han være nøjagtig underrettet om enhver Fremmed, som er til Stede. Hans Besøg i Moskeen varede en halv Time. og imens bød hans Tjenere The og Cigaretter omkring, thi vi vare nemlig Sultanens Gjæster. Da Bønnen var sluttet, kom han hurtigt gaaende, efterfulgt af sit straalende Følge, og steg nu op i en tarvelig Vogn, forspændt med to hvide Heste, som han selv kjørte. En Del unge Prinser samt Osman Pascha og en Mængde højere Militære steg imidlertid til Hest. Hvor Sultanen kjørte frem lød rungende Hurraraab, og venligt hilsende til alle Sider takkede han derfor. Imidlertid sluttede Prinserne og Officererne i deres fantastiske Uniformer, der straalede af Guld og brogede Farver, sig til Sultanens Vogn, og snart var dette storartede Syn forbi, vi vare glade over at have set et Billede fra „Tusind og en Nat". —

Om Eftermiddagen foretog vi en Udflugt til Kiathani, „det søde Vand". Om Fredagen, Muhamedanernes Helligdag, bliver man der Vidne til et andet mærkeligt Skuespil. Vi kjørte gjennem den lange, folkefyldte Peragade ud til Landet, hvor Konstantinopels fornemme Verden hver Fredag Eftermiddag begiver sig ud for at spasere langs den smukke Flod, der i Slyngninger og Bugter tilsidst falder ud i det Gyldne Horn. Man ser hundreder af „Kaiker", lette, smalle, lange Gondoler, der, fyldte med søndagsklædte Folk, fare frem og tilbage paa Floden. Efter en Times Kjørsel vare vi inde imellem den uendelige Mængde elegante Vogne af alle Slags, der i langsom „Korso" kjøre frem og tilbage i 3 à 4 Rækker. Der ser man dejlige Heste, men hvad mest fængsler Øjet ere de talrige smukke Damer, der, naar undtages Fredag Efter-

middagene, sjældent faar Lov at færdes ude. De glæde sig hele Ugen dertil. Man ser dem i de lukkede Vogne se nysgjerrigt ud og kokettere baade med Miner og de mørke Øjne. Et gjennemsigtigt, hvidt Slør bedækker den nederste Del af Ansigtet, og de ere klædte i brogede Silkedragter med mange Prydelser. De sidde 2, 3 eller 4 i hver Vogn, og hos Kusken sidder i Reglen en sort Eunuch. Herrerne kjøre i andre Vogne sammen med deres Venner eller ride paa deres smukke Heste. Langs med Kanten af Vejen staar Tusinder af Kvinder og Børn i brogede Dragter; den skarpe Foraarssol belyste et vidunderligt Billede. —

Buda-Pest, 19de April 1895.

Lørdag Eftermiddag den 13de kjørte vi gjennem Peras Gader over Galatabroen ned til Stambul, hvor Serailet ligger paa Spidsen af Landtungen ved det Gyldne Horn. Det gamle Serail, der før var Sultanens Bolig, omfatter en Del Bygninger, der nu blandt andet indeholde Skatkammer, flere Slotskiosker, Vaabenforraad, Bibliothek m. m. Inden for disse Mure have de gamle Sultaner boet, og her er blevet fejret de mest raffinerede Fester, ved Siden af at der her er begaaet de frygteligste Gjerninger. Her var det, at den forrige Sultan blev holdt fangen og hemmelig dræbt. Ministeren havde udvirket Sultanens Tilladelse for os til at bese Slottet, da ingen uden den maa komme inden for dets Mure, og Kl. 11 skulde en af Sultanens Adjutanter modtage os der for at føre os ind i Slottet. Vi maatte imidlertid vente omtrent to Timer paa ham, og imens blev vi førte hen til en af Kioskerne, hvor vi tog Værelserne med de halvt orientalske Møbler, Forhæng og Gardiner med de smukkeste Mønstre i Øjesyn. Til alle Sider havde man den mest henrivende Udsigt over Bosporus og Marmorhavet. I Kioskens Sal bleve vi budt Rosengélée og Mokkakaffe, der blev serveret i smaa, orientalske Kopper, som stod paa Underkopper af Guld. Der var tre Tjenere til at opvarte os, men flere stod bagved de forgyldte Stole, hvori vi sad. Derefter blev der

budt af Sultanens fine Cigaretter. Det er en gammel Skik at Europæere, der besøge Kiosken, blive trakterede dermed. Da Adjutanten kom, gik vi til Skatkammeret. Udenfor stod Soldater opstillede, og der inde stod to Rækker Betjente og Paladstjenere, som fulgte os overalt og bevogtede os. Hvilken umaadelig Samling Kostbarheder er ikke samlet her.

Først af alt bemærkede vi en persisk Throne, der blev taget i en Krig mod Shahen af Persien Aar 1514; den er helt indlagt med Guld, Smaragder, Rubiner og store Perler og skal være uhørt kostbar. Desuden saa vi store Fade topfulde af Diamanter, Rubiner, Turkiser og andre ædle Stene, desuden hele Opsatser af Guld, en Mængde kostbare Vaaben og Sadler, aldeles besatte med Juveler, Perler og ædle Stene. I store Glasskabe saa man alle Sultanens Galauniformer hænge. Det var en straalende Samling, der glitrede af Guld og Diamanter. Deres Hovedbedækninger vare høje Turbaner med hele Diamantagraffer. Inden for disse Mure findes Skatte til en Værdi af Milliarder af Kroner, og endog er Tyrkiet skyldbetynget og dets Finantser usle. Derefter besøgte vi Bibliotheket, Thronsalen og Bagdadkiosken, hvor Væggene ere af blaa Fajance, og Døre og Vinduesstolper indlagte med Perlemor og Elfenben.

Herfra kjørte vi til det store Slot Dolma Bagtsche, der er bygget af Sultan Abdul Hamid. Det ligger med sin 650 Meter lange skinnende Marmorfaçade ved Bosporus Kyst. Slottet er omgivet af en henrivende Park, med et smukt gyldent Rækværk med guldglinsende Porte. Slottes Indre overgaar al Beskrivelse. Jeg har set meget i den Retning og har besøgt mange Slotte; men her bliver man næsten stum af Forbauselse og aldeles blændet af al denne orientalske Pragt. Fest- og Thronstolen er den største, der existerer. Her vandrede vi gjennem Værelser og Sale bedækkede med Tæpper fra Persien, Bokhara og Smyrna, og saa tykke, at Fødderne sank ned i dem, med Gardiner af det sværeste Silke og Møbler af de kostbareste Træsorter med de fineste Indlægninger. Alt er Billedet paa den rigeste, orientalske Yppighed og Pragt, og desuden har man den herligste Ud-

sigt fra alle disse Pragtgemakker. I en hel Time førte Adjutanten os omkring i disse Pragtsale. Hele denne Herlighed var det Sultan Abdul Aziz maatte forlade, da han ved Paladsrevolutionen for 18 Aar siden blev sendt til det gamle Serail, hvor han siden blev hemmelig dræbt.

Paaskedag, den sidste Dag vi vare i Konstantinopel, gjorde vi en Udflugt langs med Bosporus til det sorte Hav. Det er en vidunderlig smuk Tur, de stadig skiftende Vuer ere uforglemmelige. Først kom vi forbi Dolma Bagtsches hvide Marmorpalads samt det straalende Slot Tschiragen, som intet Menneske vover at nærme sig. Der sidder den forrige Sultan Murad, Broder til den nuværende Sultan, der blev taget til Fange for 18 Aar siden. Murad var kun Sultan en ganske kort Tid, før han blev styrtet og Broderen besteg Thronen. Paa en Bakke saa vi Yildizkiosk, hvor den nuværende Sultan boer. Lige over for paa Asiens Kyst ligger Slottet Bejlerbej og spejler sin kridhvide Façade i Bosporus blaa Vand. Det var her, at Kejserinde Eugenie og senere Kejser Frederik boede under deres Ophold i Konstantinopel. Paa Højderne laa flere smaa Byer, og langs med Stranden rejste sig flere Paladser og Kiosker, hvor en Del Enkesultaninder med flere have deres henrivende Boliger. Længere borte ligger de europæiske Ambassadørers Sommerpaladser.

Om Aftenen Kl. $7_{,20}$ forlod vi Konstantinopel for at tiltræde Hjemrejsen over Wien.

Et Møde med Øhlenschlæger.

Af Wilhelm v. Brauns „Samlade Arbeten".

Det var i Dresden den 12te Juni 1844 Kl. 6 om Morgenen. Ledsaget af Hotel „Stadt Berlins" „Hausknecht", der bar min Vadsæk, skyndte jeg mig til det nærved Elbbroen og den Brühlske Terrasse liggende Dampskib „Bohemia", med hvilket jeg havde i Sinde at begive mig til Tetschen, hvor Skibene standse, og saa derfra ad Landevejen fortsætte min Rejse over Teplitz til Prag, det østerrigske Kejserdømmes Moskva.

Det var en smuk Sommermorgen. Der fandtes ikke den mindste Sky paa Himmelen og heller ikke i mit Sind. Jeg følte mig lykkelig og glad som en Fugl, der er sluppen ud af Buret, og det var heller ikke saa underligt, thi jeg havde nogle Dage forud gennemgaaet den ubarmhjertig svære Gräfenberg-Prietznicka-Legems-Examen, om jeg saa maa kalde den, og gjorde nu min første Udflugt i det tørre Element efter sex Ugers uhørt Plasken i Badestedet Kreischas kolde Bassiner. Med genvundet Helbred, med en velspækket Pengepung, med de behagelige Erindringer om alt det smukke i Kunsten og Naturen, som jeg allerede havde set paa min Rejse, — O! hvem kunde da vel være gladere end jeg! Og naar jeg desuden betænkte, hvor helt anderledes min Skæbne vilde have været, dersom jeg havde befundet mig hjemme i Fædrelandet, naar jeg mindedes den sumpede Nygaardseng og mine der kamperende stakkels Regimentskammerater, der netop i Sommervarmen havde

travlt med at indprente „Landets Haab“, de værnepligtige, Krigstugt og Holdning, havde jeg endnu mere Grund til at lykønske mig til den Frihed, som jeg nu nød ved at være min egen Mand i et Land, hvor jeg ingen Foresatte havde.

Paa Slaget sex sattes Maskinen i Gang, og Dampskibet „Bohemia“, fladt som et Dejgtrug paa Grund af Elbens lave Vand, fjernede sig langsomt fra den pragtfulde Terrasse, der forhen var en truende Fæstningsvold, men nu er en fredelig Spasereplads, fra hvis Højde jeg ofte har nydt den herligste Udsigt over Elben og dens tæt bebyggede, bjergrige Kyster, over dens altid folkefyldte, 1,400 Fod lange og med 17 Hvælvinger forsynede Bro, hvor de Spaserende ikke som paa Norrbro i Stockholm puffe og skubbe hinanden; men meget fornuftigt altid holde sig til Fortovet paa højre Haand, naar de ville passere Broen.

Men gik „Bohemia“ langsomt, saa havde man desto bedre Tid til at betragte de herlige Flodkyster med deres smukke Byer: Loschwitz, Wachwitz, og Gud ved hvilke andre Byer paa „witz“ og „itz“. Snart fik jeg for første Gang i mit Liv endelig Øje paa et Bjerg, hvis dejlige Frugt forvandlet til Saft jeg lige fra min Ungdom havde været en særdeles god Ven og stor Beundrer af, nemlig et Vinbjerg. Det var Kongens Vinbjerg, „Der Weinberg des Königs“. Dette „kongelige“ forbittrede ikke saa lidt min Glæde over dette mit første Bekendtskab. Jeg kan ikke med Tilfredsstillelse se paa noget kongeligt, undtagen kongelige Grave. Min Nabo, en snakkesalig Dresdener, der havde slaaet sig ned paa Bænken ved Siden af mig, beroligede dog snart mit demokratiske Hjærte ved den Meddelelse, at Vinen, der kom fra „des Königs Weinberg“, var sur som de tyske Regenters Miner, bitter som deres Tænkemaade og afskyelig som deres Politik. Et vittigt Hoved havde ogsaa inddelt den i tre Slags: „Schulknabenwein, Strümpfenwein og Dreimänner-wein“. Er en Skoledreng ulydig eller doven, behøver han blot af Læreren at blive truet med et Bæger af den første Vinsort for at blive særdeles lydig og flittig. I den anden Sort behøver man blot at dyppe sine hullede

Strømper, saa trækker den skarpe Syre strax Hullerne sammen. Den tredje og værste Sort har faaet sit Navn af den Grund, at intet menneskeligt Væsen kan formaas til at drikke af den, med mindre to Karle holde paa den ulykkelige Person, mens en tredje hælder Vinen i ham. Tænk om den katholske Konge vidste, at hans utro Undersaatter vovede at begaa et saadant Højforræderi mod hans kongelige Vin! Men egentlig lader Sachsens nuværende Konge, Frederik August tror jeg, han hedder, til at være en meget skikkelig Herre, der mest sysselsætter sig med sin Rosenkrans og Pasningen af sin Have. Naar hans kære Fættre i Berlin og Wien afhugge Menneskehoveder, nøjes han i Reglen med sine Kaalhoveder, og det kan jo ogsaa være godt nok.

Fra „Kongens Vinbjerg“ styrede Bohemia nu henimod Kongens Lystslot Pillnitz, bygget i japanesisk Stil og den kongelige Families sædvanlige Sommeropholdssted. Det er i dets vidtstrakte Have, at Frederik August, i behagelig Forglemmelse af Regeringspligterne, overlader sig til Eneherredømmet over Blomsternes fredelige Stat. Det er ogsaa en langt taknemligere og ædlere Fornøjelse, end som saa mange andre Fyrster gjøre, at bruge Tid og Penge til Lystlejre og til samtidig at udspekulere Tegninger til ny Uniformer.

At forsøge paa at male Landskaber med Pen og Blæk er et temmelig utaknemligt Arbejde, og jeg nøjes derfor med at nævne „die Bastei“, en over 400 Alen høj og 5 Alen bred, mod Elben fremskydende Klippe, fra hvis Top jeg paa Tilbagerejsen til Dresden nød den guddommeligste Udsigt. Man ser Elben bugte sig frem gennem frugtbare Marker og Enge, og i det fjerne en Mængde Bjerge og Højder, deriblandt Königstein og Lilienstein hæve sig over de andre.

Mens jeg, hensunken i Beskuelsen af alle de Herligheder, der viste sig for mit Blik, vendte mig snart til den ene, snart til den anden Side af Bohemias Agterdæk, havde jeg ikke mærket, at det var begyndt at blæse ganske friskt, før en af Passagererne gjorde mig opmærksom herpaa. Det var en ældre, lidt svær Herre med ædle, smukke An-

sigtstræk; særlig havde hans Mund et mageløs venligt og behageligt Udtryk; hans Kinder blomstrede som en tyve Aars Ynglings, og hans Haar var næsten skinnende sort. Kun paa de tætte Rynker omkring Øjnene kunde man se, at han havde passeret Middelalderen. Vi talte længe sammen, og han fortalte, at han var paa Rejse til Wien, men havde i Sinde først at opholde sig nogle Dage i Prag. Da det imidlertid begyndte at blæse stærkere, foretrak han at gaa ned i Salonen. „Jeg har mange Gange rejst igennem sachsisk Schweiz“, sagde han venligt, „og kan derfor uden Savn hvile mig en lille Tid; men De, som nu for første Gang ser denne herlige Egn, maa holde ud paa deres Post; thi tro mig, det er Ulejligheden værd“.

„Det er mærkeligt“, tænkte jeg, da han var gaaet, „jeg har bestemt set denne prægtige Mand før. Hans Ansigt forekommer mig saa bekendt; men det er umuligt; han er tysk, det hører man strax paa hans rene Udtale, og de Tyskere, jeg kender, ere snart talte. Maaske har jeg set ham i Sverige“. Jeg begyndte nu at tænke efter; men som det hændte mig og saa ofte hænder os alle, naar vi begynde at jage efter et Billede, et Navn eller en dunkel Erindring, saa, jo mere vi anstrænge os, des umuligere bliver det at finde, hvad vi søge.

Vi havde nu nærmet os Fæstningen Königstein og det skraat overfor liggende, høje Lilienstein. Elben bugter sig her i mere end en Halvcirkel, hvorfor Luftstrømningerne ligesom krydsede hverandre og blev stærkere her. Bedst som jeg stod med Kikkerten for Øjnene og betragtede den paa en 1,400 Fod høj, næsten lodret Klippe liggende uindtagelige Fæstning, kom et hvinende Vindpust og førte min Hat med sig langt ud i den skummende Flod. Der stod jeg nu net i det med Haaret flagrende for alle Vinde. For at slippe for at tage for meget „Tøj“ med mig paa denne korte Rejse, havde jeg ladet min Hue blive i Dresden (hvilken interessant Omstændighed jeg herved maa meddele den ærede Læser). Kaptajnen, Styrmanden og flere af Besætningen tilbød mig deres Hjælp i min Nød; men deres samt-

lige Hovedbedækninger vare uheldigvis altfor smaa til mit tykke Hovede. Jeg maatte derfor finde mig i min Skæbne at fortsætte min Rejse til Tetschen med bart Hoved. At forlade Dækket havde imidlertid været at tabe alt for meget. Jeg blev derfor paa min Post endnu en hel Time, efter hvis Forløb jeg saa den prægtige Herre, der forekom mig bekendt, igen komme op paa Dækket. Da han saa, at jeg ikke havde nogen „Hut“, kom han leende hen til mig, og jeg fortalte ham da om min dobbelte Ulykke, først at jeg havde tabt min ny Hat, og dernæst, at ingen af de gamle, der blev tilbudte mig, kunde passe.

„Jeg har ogsaa et temmelig stort Hovede“, sagde den Fremmede, „maaske kan en af mine Hatte passe Dem“. Jeg bukkede, og han kaldte nu paa en ung Mand (hans Søn), og bad ham finde sit Hattefoderal. Dette kom, blev aabnet, og jeg fik en Hat, der passede mig aldeles udmærket. Medens jeg paa bedste Maade søgte at udtrykke min Tak, kaldte en Klokke os til Middagsbordet.

Da den venlige Herre paa en uforklarlig Maade havde vakt min Deltagelse og Nysgerrighed, placerede jeg mig saaledes, at jeg kom til at sidde lige over for ham. Under Maaltidet gjorde han mig flere Spørgsmaal om min Rejse og om den Vandkur, jeg fortalte ham, jeg havde gennemgaaet.

Tilsidst sagde han: „Mein Herr! Sie sind gewiss ein Nordländer?“

„Ja, mein Herr! Ich bin ein Schwede“, svarede jeg. „Ah! saa kan vi tale Svensk og Dansk med hinanden“, sagde min Vis-à-vis livligt, hævede sit Vinglas og drak mig til. Hvor glad blev ikke jeg, der efter lange Maaneders Forløb, i hvilke jeg havde været nødt til at radbrække det tyske, endelig fik høre Toner saa nær beslægtede med det kære Modersmaal! I dette Øjeblik var jeg af Sjæl og Hjærte Skandinav og syntes, at jeg havde en virkelig Landsmand foran mig.

Der udspandt sig nu en livlig Samtale, hovedsagelig om Kong Oskars saa smukt begyndte Regering. Den danske

Herre syntes at nære de største Forhaabninger til ham, hvilke jeg, der i Halvdelen af denne Sommer for første og . . . sidste Gang i mit Liv var Royalist, i alle Maader istemte. Derefter spurgte han, om jeg vidste, hvorledes Tegnér nu befandt sig efter sin svære Sygdom.

Jeg svarede, at han, efter de Meddelelser, jeg havde faaet, sikkert var meget bedre, men at der desværre var lidet Haab om, at han nogensinde vilde blive, hvad han tidligere havde været.

„De kender maaske Tegnér personligt“? spurgte den danske Herre.

Jeg svarede, at jeg flere Gange havde haft den store Glæde at nyde hans kvikke og interessante Selskab.

„Ja, Tegnér er virkelig, naar han vil, det kvikkeste og morsomste Menneske jeg endnu har kendt,“ sagde den Danske, „jeg husker ham i Lund 1829, da han forfremmede mig til Magister“.

Ved disse Ord faldt der ligesom Skæl fra mine Øjne, jeg vidste nu, hvem jeg havde foran mig. Det var den herlige Mands Portrait, jeg saa ofte havde set.

Ude af mig selv af Glæde sprang jeg op fra Bordet, løftede mit Glas og raabte med høj Røst og til de tyske Bordgæsters store Forbavselse, denne for dem alle uforstaaelige Hexameter: „Skaldernas Adam är här, den nordiske sångare kungen.“

Venligt smilende og med et lille uskyldigt Velbehag drak den store Skjald med mig og spurgte mig siden, hvorledes jeg havde kunnet gætte, at han var Øehlenschlæger.

„Det var ikke svært Herr Etatsraad,“ svarede jeg, „jeg opdagede det strax, De nævnte Forfremmelsen i Lund 1829.

Desuden ejer jeg Deres Fotografi iblandt mine smaa Samlinger, . . . og nu genkender jeg Dem fuldkomment“.

„Maaske De selv er Digter“?

„Nej, bevares“! sukkede jeg, der var klog nok til ikke at omtale mine elendige Forsøg i en Digterkonges Nærværelse, nej, men jeg elsker Digterkunsten højt som de, der ere saa lykkelige at udøve den“.

Vi vare nu naaede ind i det bøhmiske Schweiz og lagde snart til ved den lille By Tetschen, hvor min første Gjerning var at købe mig en Hat i Stedet for den, der var blevet Elbens Rov. En Hat kunde jeg dog ikke faa her, dog lykkedes det mig endelig at faa fat paa en passende Hue. Det var ikke uden Savn, at jeg tilbageleverede den laante Hat til dens Ejer. Den havde i mine Øjne en mangedobbelt større Værdi end en kongelig Krone. Den havde bedækket et Hoved, der havde skabt saadanne herlige Mesterværker som Aladdin, Axel og Valborg, Palnatoke o. s. v. Hvilken rig Verden af guddommelige Digterdrømme, for hvilke Sproget er alt for fattigt, havde ikke denne Hat omsluttet! Ak, om blot et Par af disse kunde være blevne overførte paa mig! Men man bliver desværre lige saa lidt en Øhlenschlæger, fordi man har baaret hans Hat et Par Timer, som vore Gardeløjtnanter blive Helte, fordi de have gjort Felttog til . . . Järva eller Mariefred.

Fra Tetschen tog Øhlenschlæger, hans Søn og jeg Postvogn sammen og kørte langs med Stranden ved Bodenbach til næste Poststation, der hed Arbessau. Blæsten havde lagt sig, Sommeraftenen var duftende og smuk, og Naturen omkring storartet og herlig. Lige foran reiste sig Erzgebirge med sine snebedækkede Toppe, og til Siden i det fjærne blaa skimtedes Riesengebirge. „Skaldernas Adam“ var yderst venlig og meddelsom og jeg selv glad og livlig. Den prægtige Gubbe lo ofte ret hjærteligt af nogle af mine smaa Indfald, og vi kom snart paa en fortrolig Fod med hinanden. Da jeg udtrykte min Erkendtlighed for ham over, at en saa stor og berømt Mand viste sig saa venlig og uforbeholden overfor en saa ubetydelig Fremmed som mig, svarede han: „Det er hvert Menneskes første Pligt at være høflig, og hvad mig angaar, har jeg bestemt foresat mig aldrig at saare nogen med den Overlegenhed, som man tillægger mig. Det er længe siden, efter et Besøg hos den store Goethe, at jeg dybt saaret sluttede denne Overenskomst med mig selv. Fuld af den dybeste Beundring for denne umaadelig rigt begavede Mand rejste jeg til Weimar alene for at aflægge ham et Be-

søg. Han modtog mig paa den mest overmodige Maade, og sagde mig ikke et eneste opmuntrende Ord, skøndt mine Arbejder, som jeg selv havde oversat, have vundet Bifald over hele Tyskland. Dette var meget ærgerligt, og jeg forlod Digteren, ganske vist med uformindsket Beundring for hans Begavelse, men med grumme liden Agtelse for hans Person. Det kan tilgives en Digter, at han er forfængelig, men ikke, at han er hovmodig."

„Ingen Digter har dog skænket mig saa megen Nydelse som Goethe", skyndte han sig derpaa at tilføje. „Hans Romancer og Ballader ere uden Tvivl det mesterligste, som nogen Digter endnu har skabt." Og nu begyndte den prægtige Gubbe med skinnende, halvvaade Øjne at citere „Erlenkönig":

Wer reitet so spät in Nacht und Wind?
Es ist der Vater mit seinem Kind o. s. v.

Da han havde sluttet, spurgte jeg ham smilende, om han genkendte disse henrivende musikalske Vers af en vis Forfatter:

Skynder Eder, stille Vinde!
Skyder Skuden hurtig frem
Gennem Bølgen til mit Hjem.
At jeg ved mit Bryst maa finde
Snart min Ven og min Veninde!
Vind! hvi er du dog saa svag?
Ser du ej, hvor de med Glæde
Vinke med det hvide Klæde
I den varme Sommerdag?

Han nikkede vel fornøiet, og da jeg lod ham forstaa, at jeg var nogenlunde bevandret i den danske Literatur, begyndte ogsaa han at tale om svenske Digtere. Bellman var det bedste, han vidste, og Tegnérs Sprog ansaa han for uovertræffeligt. En halv Mil fra Arbessau, hvor vi havde skiftet Postvogn, kørte vi forbi Kulm og stod af for at bese de russiske, preussiske og østerrigske Sejersstøtter paa denne Slagmark, hvor den vilde Vandamme blev omsluttet og overvundet af Colloredo Mansfeld, og derved mistede Bøhmens

Krone, som han i Tilfælde af Sejr havde faaet Løfte paa af Napoleon. En gammel graahaaret Invalid viste os alle Herlighederne og holdt vældige Lovtaler over Østerrigernes Tapperhed. Han havde selv været med: „Wir standen wie Mauern,“ forsikrede han. Den russiske og den østerrigske Sejersstøtte vare meget høje og prydede med en Sejersgudinde paa Toppen. Det preussiske Monument bestod af en lille Pyramide af Støbejern. De væmmelige Ørne, saavel enkelte som dobbelte og kløvede, saa man i Overflødighed. Jeg syntes, at Øhlenschlæger ligesom sukkede ved Synet af dem, og fuld af Harme mod Rovfuglene knyttede jeg min Haand og citerede Heines Ord:

Du hässlicher Vogel, wirst du einst
Mir in die Hände fallen,
So rupfe ich dir die Federn aus
Und hacke dir ab die Krallen.

Ak, hvor Digterne dog ere store i Ord!

Solen begyndte nu at sænke sig bag ved Erzgebirges Toppe, og først mellem Kl. 8 og 9 om Aftenen ankom vi til Teplitz, hvor vi tog ind i den „gyldne Engel“. Vi spiste en god Souper, og „Digterkongen“ forlangte en Flaske Vin af den bedste Slags, som han overlod sin Søn og mig at tømme. Selv drak han kun et halvt Glas, ovenikøbet blandet med Vand Saaledes gjorde han stadig ved alle vore fælles Maaltider; han betalte, og jeg drak. I Reglen var Forholdet omvendt hos flere andre Digtere, som jeg havde kendt. Allerede Kl. 6 den næste Morgen sendte Øhlenschlæger Bud med en Opvarter, om jeg vilde ledsage ham paa en Spadseretur. Øjeblikkelig var jeg paaklædt og færdig, skøndt jeg ønskede, at Gubben havde været noget mindre morgenduelig.

Efter at have set os omkring i den lille By, der vrimlede af Badegæster fra alle Verdens Kanter, og gaaet et Par Gange frem og tilbage i den smukke Park, tog vi et Bad. Digteren, der følte sig styrket af Badet, besluttede nu at blive der et Par Dage, medens jeg, der længtes efter at

komme til Prag, tog af Sted med Postvognen ved Middagstid. I Forvejen aftalte vi dog at træffes i Hotel „Zum schwarzen Ross“, det bedste i Prag, og som vi begge havde faaet anbefalet.

Om Morgenen den 16de Juni gensaa jeg Øhlenschlæger. Han var ankommen den foregaaende Aften og havde faaet et Værelse ved Siden af mig. Han lejede nu en Vogn for hele Dagen, og vi kørte omkring for at bese Byens Mærkværdigheder, Wallensteinske Palads, den storartede Metropolitankirke med dens 180 Pund tunge Sølvmonument over den hellige Johan von Nepomuk, en from Munk, der blev kastet i Elben af en skinsyg Fyrste, hvis Gemalinde han altfor ofte havde skænket Forladelsens Trøst; Jødebyen. Jødekirkegaarden m. m. m. m. Denne sidste vilde Digteren dog trods mine Opfordringer ikke betræde. Hans Søn betroede mig senere, at den gamle altid meget omhyggeligt søgte at undgaa at se alt, hvad der mindede ham om Døden. En besynderlig Frygt hos en udødelig Digter. Da jeg endnu aldrig havde set et Kloster, en Munk eller en Nonne, foreslog jeg Øhlenschlæger at aflægge et Besøg hos de hellige Augustinere i St. Thomaskirken og derefter hos de endnu helligere Søstre i „Elisabetherinnen-Hospital“, hvortil han var meget villig.

En hvidklædt, tyk og dum Munk viste os St. Thomas's faa Mærkværdigheder, og da Øhlenschlæger ønskede at se Bibliotheket, bleve vi førte derhen, hvor Bibliothekaren, en endnu dummere og tykkere Munk, paa Digterens Spørgsmaal, om han kunde vise ham en dansk Bog, kun rystede paa sit store, tykke Hoved og sagde: „Dänisch? was ist das?“

Jeg fortalte ham, at dansk taltes og blev skrevet i et Land, der hed Danmark, som grænsede til et andet Land, der hed Sverige, hvor man talte og skrev svensk.

Sverige kendte han imidlertid noget til; der sad endnu for mange Königsmarkske Kugler fra 1648 i Prags Kirker, til at Sverige kunde være ubekendt. Han tog ogsaa straks en gammel svensk Lovbog ned fra Hylden og viste os den

med en dum, hovmodig Mine, der skulde sige: „Se bare, hvor lærd jeg er!"

Øhlenschlæger skrev sit Navn i Bogen og bad mig gøre det samme. Jeg gjorde det, men i tilbørlig Afstand, d. v. s. aller nederst paa Siden.

I „Elisabetherinnen-Hospital" er der hundrede Senge for syge Kvinder, som der paa det omhyggeligste passes og plejes af de barmhjertige Søstre. Disse fromme Søstre have en velsignelsesrig Virksomhed, idet de kun leve for at lindre deres lidende Medsøstres Kvaler. Den Nonne, hvis Arbejde det var at forevise Klostrets Mærkværdigheder, var den eneste, vi fik at se, thi til Sygesalene fik naturligvis ingen Mandsperson Adgang. Hun lod til at være mellem tredive og fyrretyve Aar, og hendes Træk bar endnu Mærker af en ualmindelig Skønhed. Jeg har aldrig set et mere fromt og englemildt Udtryk end i hendes Ansigt og store, klare, blaa Øjne. Man kunde tydelig se, at hos hende var enhver jordisk Strid udkæmpet, og at hun kun levede for Forsagelsen og Himlen. Hun talte sagte og med den inderligste Venlighed, og hendes Tale forraadte en fuldendt Dannelse. Øhlenschlæger, der ufravendt betragtede den milde Skikkelse i Stedet for de Malerier, Helgenbilleder og Monstranser, hun viste os, tiltalte hende baade paa fransk og italiensk, og hun svarede ham uden mindste Forlegenhed paa begge Sprog.

„I er formodentlig af god Familie?" spurgte Digteren.

„Her bortlægges Navn. Jeg er kun Søster Louise." svarede Nonnen med et roligt, klart Blik.

„Og af hvad Aarsag blev I Nonne?", spurgte Digteren rørt.

En dyb Rødme fløj over Nonnens blege Kinder. Hun vendte hurtigt Hovedet til den anden Side og sukkede.

Dette var hele hendes Svar.

Da rullede to store Taarer ned ad den følelsesfulde Skjalds smukke Kinder. Han havde forstaaet hendes tavse Svar. Graad smitter. Jeg kunde mærke, at ogsaa mine Øjne bleve fugtige.

Da jeg nogle Aar senere gensaa Digteren, erindrede

han mig om den fromme Nonne i Prag, som han aldrig glemte.

Den 19de Juni fortsatte Øhlenschlæger sin Rejse til Wien. I de uforglemmelige Dage, da jeg fra Morgen til Aften nød Æren af hans Selskab, havde han udvist saa megen Velvillie og Godhed mod mig, at Afskeden fra ham var meget vanskelig.

Den foregaaende Aften havde jeg flere Timer talt med ham paa hans Værelse og vovede da at bede ham om en lille Erindring. Han tog Pennen og skrev hurtig nogle Linier, som han med en varm Omfavnelse og med et faderligt Kys rakte mig.

Jeg nedskriver dem her, ikke for at prale, men kun som et Bevis paa den store „Digterkonges“ gode og venlige Hjærtelag:

„En Landsmand paa min udenlandske Vej
I Teplitz og i Prag jeg fandt;
Dansk var han ej:
Han var fra Sveas Kant,
En ædel Svensker traf jeg paa min Vej,
Som Hjertet glemmer ej!
Jeg haaber, vi vort Venskab snart forny
Ved Upsals Offersten — i Axelby.“

Prag, d. 18. Juni 1844

A. Øhlenschlæger.

Ved Hirtshals

krummer Jylland Nakken for den skjærende Havstrøm, der den Dag i Dag fører sin skarpe Eg ind mod Kysten og mange Steder blotter dens Ler og Sandlag, saa at man nøjagtig ser deres Form som Striberne i Kjød.

Udenfor gaar de mange Tusinde Skibes Vandvej. Her duver de mægtige Sejlskibe, og Damperne stikke Snuden lidt til Vejrs i jagende Hast, i det de efterlade Røgstriber, som danne underlige Tog i Luften. Stundom ser man over Vandet en Flok runde Rygge dukke op og forsvinde, komme og gaa med bestemte Mellemrum. Det er vandrende Hvaler. Fuglene sejle derover. Og det Hele danner et højst livligt Billede.

Her paa det skarpe Hjørne har man stillet Fyrtaarnets 100 Fod høje Lysestage. Det kan ikke gjøre saadanne Underværker som dets mere moderne Værkfælle, Hanstholm Fyr, hvis møllevinge-formede Lysstriber Vestjyderne jævnlig se paa Himlen. Man fortæller, at Hanstholmfyrets Lyskilde skal være en saa intensiv Kraft at man — naar man langsomt fører et Knivsblad gjennem den store elektriske Gnist i Taarnet — forbauses ved at se det smelte sporløst bort. Men gjennem de slebne Glas sender Hirtshals Fyr dog de vejledende Blink fra sine vældige Lamper 8 Mil ud over Havet. I Taage udstøder Sirenen sine velmente, men afskyelige Advarselshyl, der omtrent kan vælte en Mand, naar han staar foran Trompeten.

Og fra Signalstationen føres der jævnlig en kort, kjærne-

fuld Korrespondance med et af de forbifarende Skibe, ligesom man ved Vintertid fortæller f. Ex. Langvejsfarerne, der nylig gispede under tropisk Varme, at de ikke kunne komme hjem for Is.

Nattevagten heroppe skal just ikke altid være hyggelig, naar det tynde Taarn svajer som en Flagstang for Storm, naar Trækfuglene ved Efteraarstide farer skrigende mod Taarnets lyse Glasflader, eller naar den ensomme Vagt — hvad der skal kunne ske — faar Følelsen af at modtage Aandebesøg af Forulykkede, der stride den sidste Strid ude paa Havet.

* * *

Luften herude er som fyldt med gammel, alvorsfuld Historie, ligefra Kjøbsted, der er ældre som Thingsted end selve Hjørring, til Kjul, Skuepladsen for en af Forfatteren Pastor Friis' interessanteste lokalhistoriske Fortællinger, „Pengeskrinet“. Den melder om Vendsyssels største Kjøbmand, der i Aarhundredets Begyndelse sad inde med mægtige Rigdomme, som Almuen tilskrev en indstrandet Kvindes Pengeskrin. Paa den Tid, da Normanden Terje Vigen vovede sin fortvivlede Rotur over til Danmark for at hente Brødkorn, havde denne Kjøbmand opkjøbt Tienden i Vendsyssel for at tjene Penge ved at sende den gjennem Engelskmændenes Blokadelinie til det betrængte Norge, der opvejede Korn med Guld. Et eneste Skib, der naaede Norge, kunde gjøre ham til en hovedrig Mand; men Englænderne tog dem alle, og han døde i en ussel Faarehytte ude paa Heden.

Tag en Aften Plads ved Havet hos en af Hirtshals gamle Fiskere og lad ham spinde en Ende for Dem. Hele Egnen vil blive levende. De vil høre om Stridighederne mellem Herrerne til det nærliggende Asdal og Odden, om Karl Pølses Flæsk, der endnu paa Asdal vidner, at det omstridte Oldensvin var hans, saa at det er med god Grund, hans sorte og ildprustende Riddertog kommer farende, naar Nogen prøver at flytte Flæskestumpen. De vil særlig høre mangen trist Historie fra Stranden, f. Ex. om Rusbakken,

der gjemmer hele den Skare af russiske Matroser, der drev druknede i Land, da det store russiske Skib strandede. (Først for 100 Aar siden begyndte man nemlig at give de inddrevne Lig en Plads paa Kirkegaarden). De vil høre mangen uhyggelig Historie om drivvaade Strandvaskere, der har forfulgt Godtfolk i Klitten. Men De vil ogsaa faa mangen gemytlig Prat om tørstige Redningsmænd, der drak det strandede Skibs ..... Blanksværte uden at fortrække en Mine, indtil alle Mand i Flokke „gren“ ilde ad hinanden, idet de rakte Tungen ud af det sorte Gab. For ikke at tale om den Gang, da Redningsmandskabet tømte Langvejsfarerens 5 Dunke Spiritus saa tæt til Bunden, at man begyndte at kysse de Padder og Firben, Snoge og Slanger, der vare opbevarede i Vædsken.

Men atter og atter vil Talen vende tilbage til den lange Række af Strandinger, hvis Bundsted eller Stævn danner en mørk Erindringstavle, ogsaa for Kystboerne; atter og atter vil den Gamle i Samtalens Løb komme til at minde om de Mange, der have sat Livet til udfor Kysten her.

Og gjennem det altsammen vil De lidt efter lidt faa Kjærlighed til den raske Fiskerbefolkning, der lider og strider her. Selv paa de farligste Aarstider stikker Smaabaadene til Søs som en Flok Havfugle. Snart gjælder det Flynder og Torsk, snart farer Baaden hurtigt gjennem Søen for at lokke den brogede Makrel til at hugge paa Dørgen, snart bestaar man en Dyst med den store Hellefisk, der ser helt mægtig ud ved Siden af den lille Nøddeskal, der bærer Fiskerne. Saa kan Faresignalet pludselig lyde fra Land. Brændingen er begyndt at rejse sin hvide Manke. Bange Blikke begynder derinde fra at søge ud over de toppede Søer. Saa gjælder det Livet. Og saa lettes der en Byrde fra Kvinders og Børns Hjærte for hver Baad, der slipper ind over den hvide Vold og de hule Braadsøer, der blot paa den Plet i 19 Aar lukkede de mørkegrønne Bølgekamme over 20 Menneskeliv. Historien har her at melde om mangen kjæk Redningsfærd, for at hjælpe Landsmænd eller Fremmede: men først langt om længe lykkedes det, efter Kvindernes

Henvendelse til Dronningen, at opnaa Oprettelsen af en Redningsstation, der alt har gjort god Nytte med Skipper Jensen som Formand og med P. Rimmen som Fører for Baaden. Naar det kalder fra Vestkysten, bør man ellers ikke være tunghør saa længe. Ofte ligger Dødsskrigets Alvor bag de tarvelige Ord, hvormed Vestkystens Fisker beder om en lille Haandsrækning.

* * *

Som Egnen her er Mindernes Rige, saaledes er den ogsaa et Fremtidens Land. Særlig knytter der sig mange Haab til

Molearbejdet.

Den 385 Fod lange Mole er tilbygget en svagt buet Forlængelse af 200 Fods Længde.

Arbejdet skal nu fortsættes under Ledelse af den dygtige Statsingeniør Ollendorf med en yngre Ingeniør, Fibiger, som Assistent.

Det ser under Arbejdet helt livligt ud her nede. Hist laves hushøje Tømmerkister. Her støbes 10-12,000 pundige Betonblokke. Hist kjøres Sten, her andet Materiale.

Tømmerkisterne og Blokkene kjøres paa Skinner ud paa Molen og sænkes, idet et større Rum i Kistens Indre fyldes med Kampesten. I „Sidelommerne“ ud mod Havet lægges Betonblokke i Cement. Disse blive den egentlige Molemur i sin Tid, naar Pæleormene o. s. v. have gjort det af med Træværket. Pæleormen er som bekjendt et flittigt Bløddyr, der i Træet borer sig et Hul, som det udforer med et Kalkrør. Her sidder Ormen saa og pumper stadig Havvand ind til sig, for at leve af de Smaadyr, der følge med. At Træværket hurtigt udhules af Tusender saadanne Pumpeværker er en Selvfølge. Ved Hirtshals søger man at forsinke Ødelæggelsens Vederstyggelighed ved at beklæde den udvendige Side af Kisterne med en afrikansk Træsort, Jarrah, en Art Gummitræ, der koster 5 Kr. pr. Kubikfod. Den skal have en Egenskab, der gjør den uangribelig for Pæleorm. Af særlig Interesse for Fremmede vil det være at se Dykkerne

i Arbejde under Vandet med at gjøre Plads for Tømmerkisterne.

Den yderste Del af Molen er saa bred, at den er beregnet paa en Overbygning, naar Værkerne her skulle udvides. Thi endnu hoppe Bølgerne over dem, naar Vestervovvov er vred.

Bygningen, der staar op midt paa Molen, er en selvvirkende Vandstandsmaaler, der ved Hjælp af et Par blækfyldte Glaspenne nøjagtig angiver paa et Papir Vandets Bevægelse, Ebbe og Flod, ja hver rullende Dønning.

Af andre Foretagender, der rejser sig her ude, maa nævnes

Hirtshals Teglværk,

hvis 75 Fod høje Skorsten staar i Samlingspunktet for de store Ovne. Da Teglværket kan være i Virksomhed det meste af Aaret, vil det kunne lave 4–5 Millioner Sten. Leret her er saa fint, at det kan finde Anvendelse til Fajance, og Lederen af Foretagendet, Teglværksejer Henriksen, anser det for rimeligt, at det væsentlig vil beskjæftige sig med Forfærdigelsen af Figursten og de ny praktiske Tagsten, der udgaar herfra. Fra et Spor til Molen vil det udlosse sin Produktion, dels til Norge, dels til Kystbyerne.

Teglværkets Dampmaskine gjør det muligt, hvis det en Gang skulde paakræves, at pumpe det saltfriske Havvand op i et muret Bassin for at forlænge Badesæsonen. Denne kalder i øvrigt allerede nu adskillige Gjæster til Lilleheden, der ogsaa stadigt udvider sig og sikkert vil blive en venlig lille By. Naar man vil ligge i al utvungen Landlighed og lade sig grønsalte af Vand og Vind, er Hirtshals en god Plads.

Af voxende Liv ved Hirtshals maa ogsaa nævnes det

Klitplantningsforetagende,

som skal bøde lidt paa Fortidens Synder, der f. Ex. i Horne har ødelagt prægtige Egeskove. Rester af disse findes endnu mellem Bakkerne, og i den gamle Stubmølle i Horne fandt man i sin Tid et der i Sognet fældet Stykke Tømmer, med

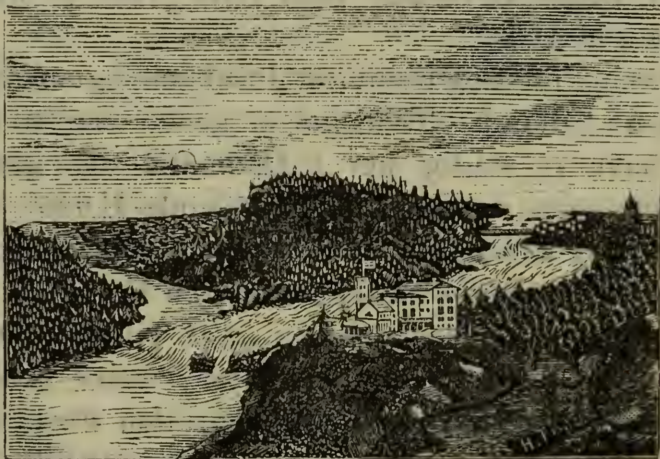
Aarstallet 1442. Ti Minutters Gang fra Hirtshals træffe vi nu 626 Tdr. Land exproprieret Jord, der tildels er tilplantet. At man ogsaa paa anden Maade søger at kultivere, fremgaar af, at der under Foretagendet findes 12 Tdr. Land overrislet Eng, 50 Tdr. Land til Faaregræsning, og 20 Tdr. udlagt til Græskultur.

Vilhelm Carlsen.

Ett besök i Trollhättan.

Trollhättan, som är en af Europas skönaste platser och under sommarmånaderna besökt af tusentals turister från alla jordens länder, förtjenar äfven att ses i sin vinterskrud. Till detta resultat har jag kommit, sedan jag där i vintertid på det aldra angenämaste tillbrakt några veckor. Vattenfallen störtar sig lika villt brusande och dånande utför klippa efter klippa i dén starkaste kyla som under sommarens värme; ty de frysa aldrig, endast vid stränderna uppstå isbildningar, som i hög grad förhöja det vackra sceneriet. Det är svårt att säga, hvilket som är vackrast att se, Trollhättan i solig sommarskrud eller en vinterdag, då snökristallerna insvept den gröna furuskogens och bergens toppar i sitt hvita täcke. Mången föredrar det sednare, isynnerhet om de som jag varit i tillfälle se denna sköna och förtjusande natur i rimfrost en månskensnatt. Jag stod på stora bron, som ledar öfver till andra sidan, och blickade ned i djupet, där de skummande och gnistrande vattenperlorna hvirflade om i yrande dans belysta af månans magiska sken; min själ fängslades till den grad vid denna sällsamma och underbara syn, att jag en lång stund glömde allt omkring mig. O! huru liten kände jag mig ej här i denna storslagna och häpnadsväckande natur, som så bemäktigat sig alla mina sinnen, att jag ej finner ord uttrycka min förtjusning och beundran, så som jag borde, utan önskar alla dem, som ha sinne för det sköna i naturen, att de må resa dit och njuta i fulla drag såsom jag. Här är förunderligt vackert, naturen

tycks ha slösat ovanligt med sina gåfvor; man behöfver ej gå hundra steg, förrän nya vyer fängslar ögat, och man kommer i valet och qvalet, hvar som är skönast. Ju mera och längre man betraktar denna förtrollande natur, ju mer fängslas man häraf, och hur skönt skulle det ej vara att här få lefva sina återstående dagar. Som jag vid flera olika tillfällen besökt Trollhättan och dervid bebott än det ena än det andra af de trenne hotellen på platsen, kan jag ej underläta att tala något om dessa. „Jernvägshotellet“, beläget alldeles bredvid jernvägsstationen, är för långt aflägset från sjelfva Trollhättan, för att turisten der skal finna den trefnad, han söker. Dernäst kommer „Grand hotell Trollhättan“, beläget vid torget i byn, och hvilket hufvudsakligast frequenteras af handelsresande, samt slutligen „Grand Hotell Utsigten, beläget alldeles invid sjelfva fallen, och

Trollhättan och Grand Hotell Utsigten.

hvarifrån man har den ypperligaste vue öfver de samma. Hotell „Utsigten“s vackra läge tillsammans med dess hemtrefnad och komfort i öfrigt utgöra de bästa faktorer för en angenäm vistelse vid Trollhättan.

Turist.

Vore Kommunikationsmidler.

Ønsker!

Trods den danske Jernbanebestyrelses ihærdige Arbejde paa at bringe Danmark paa Højde med Tidens Krav, er der dog endnu noget at ønske, men Rom blev jo heller ikke bygget paa een Dag.

Der er nu først og fremmest Jernbanevognspørgsmaalet. Medens man i Udlandet forlængst er gaaet over til Korridorvognene, have vi stadig her i Danmark det gammeldags Koupésystem, som særligt i vort blæsende Klima er absolut forkasteligt ved Vintertid. Man sidder lunt og godt i sin Koupé, saa bliver Døren smækket op, en Rejsende ser efter, om der er Plads og lader saa i ni af ti Tilfælde Døren staa aaben; snart skal Billetterne ses efter, snart skal en Rejsende ud og saaledes i det uendelige; den Forkølelse foraarsagende Smækken Døre op og i bør undgaas jo før jo hellere, og den undgaas kun ved, at de af Publikum saa stærkt eftertragtede Korridorvogne (med Korridor i den ene Side) indføres.

Disse ere maaske kostbarere end de nu brugelige, men de give til Gengæld Plads for 8 Rejsende i hver II. Kl. Koupé, medens vore nuværende Vogne kun give Plads for 7. At træde ind i en saadan Vogn i Nyborg og køre med den igennem Landet, vil gøre den Jernbanerejse, der nu er en Lidelse, til en Behagelighed, særlig hvis Sæderne i Koupéerne indrettes efter det i Dampskibene brugelige Køje-

system, hvor Sæderne altsaa ikke trækkes ud, men slaas op, saaledes at der fremkommer 2 og 2 Sovepladser over hinanden i Koupéens Længderetning. Skøndt de øvrige Fordele ved Korridorvognene ofte ere fremhævede, skulle vi dog gentage dem ganske kort:

1) Den altid, men ganske særlig ved Vintertid farlige Billettering ad glatte Gangbrædter undgaas ved Korridorvogne.
2) Korridorvogne give den Rejsende mere Plads at røre sig paa.
3) Korridorvogne udelukke den Strøm af iskold Luft, der trænger ind i de nu benyttede Koupéer, hver Gang Døren lukkes op.

Det vilde være heldigt, om der af gennemgaaende Vogne kunde komme:

1 Kjøbenhavn—Frederikshavn, 1 Kjøbenhavn—Esbjerg, de Dage, der er Forbindelse med Englandsdamperen, og 1 Kjøbenhavn—Hamburg via Vamdrup. For Benyttelse af disse 3 Vogne (Korridorvogne) burde der

erlægges et Extra-Gebyr.

Endvidere, naar Malmøfærgen tages i Brug til gennemgaaende Persontrafik: 1 Stockholm—Kjøbenhavn—Korsør (beregnet paa Kielerskibet). 1 Stockholm—Kjøbenhavn—Gjedser.

Endelig vilde det blive i høj Grad paaskønnet, om der ved Kystbanens Aabning kom gennemgaaende Vogne Christiania—Kjobenhavn—Gjedser igang.

Dernæst Dampskibsvæsenet.

Paa Gjedser—Warnemünde Routen kunde ønskes Dampfærger eller i hvert Fald mere komfortable Skibe end de tyske Postdampere.

Paa Korsør—Kiel Routen forbedrede danske Dampskibe og paa

Esbjerg—Parkeston Routen Skibe, der kunne gøre Rejsen i 24 Timer.

Vi ville nu ikke denne Gang fremsætte flere Ønsker, men haabe paa, at noget af det, vi have ønsket, maa gaa i

Opfyldelse; vore Befordringsautoriteters Interesse for Udvikling af Befordringsvæsenet herhjemme giver os Ret til et Haab, og vi ere forvissede om, at der fra de paagældende Autoriteters Side vil blive gjort alt, hvad der staar i deres Magt, for at udvikle de bestaaende Samfærdselsmidler.

Mindre Meddelelser.

Bækkelund (Hald)-Viborg. Atter iaar lader Dansk Touristforening i Tidsrummet fra 15de Maj til 31te August daglig afgaa Vogn fra Viborg Banegaard til Bækkelund Kl. 4 Efterm. præcis. Vognen returnerer fra Bækkelund Kl. 8 Aften, saaledes at Langaatoget Kl. 9^{01} kan naas.

Taxt: Enkelttur 50 Øre for en Voxen.
Tur og Retur 75 Øre for en Voxen.
Enkelttur 25 Øre for et Barn.
Tur og Retur 40 Øre for et Barn.

For Rejsegods og Madkurve:

	indtil 10 Pd... ..	10 Øre.
over 10 —	25 Pd.......	25 —
— 25 —	50 Pd.......	50 —

Billetterne faas hos Kusken eller kunne forudbestilles hos Vognmand A. Jensen, Lille Mikkelsgade 4, Viborg.

Kolding-Skamlingsbanken. Ved Kolding Filialforenings Foranstaltning bliver der til Sommer sat en Touristvogn i Gang mellem Kolding og Skamlingsbanken. Se herom Filialens Aarsberetning.

Liste over rabatgivende Hoteller. En saadan vil i Begyndelsen af April Maaned blive tilstillet Medlemmerne. Den vil komme til at foreligge i bekvemt Lommeformat.

Hvad opnaar man ved at være Medlem af Dansk Touristforening?

1. Man støtter et patriotisk Arbejde.
2. Bureauet giver Medlemmerne gratis enhversomhelst Oplysning vedrørende Rejser.
3. Medlemmerne have Rabat paa over 300 Hoteller i Ind- og Udland.
4. Talrige Rejsebøger staa til Medlemmernes Disposition til Benyttelse ved Planlæggelsen af Rejser
5. Medlemmerne have gratis Adgang til de i Aarets Løb afholdte Foredrag og mindre Sammenkomster.
6. Medlemmerne faa gratis Foreningens Aarsskrift.

Aarsskriftet 1897. Bidrag hertil modtages indtil 1ste December 1896.

Generalforsamlingen 1896.

I Berlingske Tidende for den 5te Marts vil Dagen for Generalforsamlingens Afholdelse blive annonceret.

Bestyrelsen fremsætter følgende Forslag til Ændringer i Lovene.

I.

§ 1. Første Punktum gives følgende Affattelse:

Foreningens Formaal er at fremme dansk Touristliv og samtidig at lette og befordre Fremmedbesøget i Danmark. — Endvidere understøtter den med Anbefaling og Vejledning unge Mennesker, der agte sig til Udlandet for at søge Uddannelse i deres Fag.

II.

Samme Paragraf fjerde Stykke samt de to første Linier af femte Stykke:

„Det aarlige Medlemsbidrag er 5 Kr. For hvert Medlem af samme Husstand udover det først indmeldte betales kun 3 Kr. Udmeldelse kan ske med 14 Dages Varsel til hvert Aars 1ste Januar.

Livsvarig Medlem bliver den, der en Gang for alle erlægger mindst 100 Kr. til Foreningens Kasse“, gives følgende Affattelse:

Det aarlige Medlemsbidrag er: I Kjøbenhavn (herunder regnes Postdistrikterne Frederiksberg, Valby, Lygtevejskvarteret

og Sundbyerne) 5 Kr. For hvert Medlem af samme Husstand udover det først indmeldte betales kun 3 Kr. I Provinserne samt i Udlandet 4 Kr. For hvert Medlem af samme Husstand udover det først indmeldte betales 2 Kr. 40 Øre.

Udmeldelse kan ske med 14 Dages Varsel til hvert Aars 1ste Januar.

Livsvarigt Medlem bliver den, der en Gang for alle erlægger mindst 100 Kr. til Foreningens Kasse eller som indenfor 10 Aar, fra Indmeldelsesaaret at regne, har erlagt 150 Kr. til Foreningens Kasse.

Medlemskontingentet til Filialforeningerne deles i to Halvdele, hvoraf den ene anvendes i rent lokale Øjemed, medens den anden afgives til Hovedforeningen. Filialforeningernes Medlemmer have iøvrigt ganske de samme Rettigheder som Hovedforeningens."

Medlemmernes Opmærksomhed henledes paa, at Forslag til Behandling paa Generalforsamlingen skulle indsendes inden Februar Maaneds Udgang.

Selskabsrejser og Søndagsudflugter i 1896. Søndagsudflugterne ville tage deres Begyndelse til Foraaret, saasnart Skoven grønnes. Af Selskabsrejser er der fastsat: En til Skotland, Færøerne og Island fra 18de Juni til 21de Juli. Touren gaar øst og nord om Island med Besøg i alle Fjorde. Pris alt i alt 580 Kr. En til Finland—Rusland med Besøg i Syd- og Øst-Finland, Valamo, St. Petersborg med Omegn, Moskwa og Ninij-Novgorod, hvor det store Marked begynder i Slutningen af Juni. Den detaillerede Plan er ikke lagt endnu, og Prisen kan heller ikke angives endnu. Touren vil vare ca. 4 Uger. Muligvis arrangeres i Slutningen af April en Selskabsrejse til den franske Riviera, via Paris.

Touristforeningen i Finland.

Touristforeningen i Finland, stiftet 1887, har til Opgave, saa vel hos Landets egne Indbyggere som hos Udlændinge, at vække Lyst til samt lette Rejser i Landet, med det Formaal at udvide Kjendskabet om dets Natur og Folk.

Enhver som helst kan blive Medlem af Foreningen imod at indsende til „Touristforeningen i Finland, Helsingfors" en Gang for alle 75 finske Mark (= 75 frcs. = 54 Kr. = 61 Rmk. = £ 3.), eller aarlig 3 Mark (= 3 frcs = 2,20 Kr. = 2,50 Rmk. = 2 sh. 6 d.) Hvert Medlem faar aarlig et Medlemskort og en „Aarsbok" (som udkommer i Marts), samt Ret til 25 pCt. Rabat ved Kjøb af Foreningens Bøger, naar de rekvireres fra Foreningen. Tillige have Foreningens Medlemmer Rabat paa et vist Antal Hoteller og Dampskibe.

Blandt Foreningens Skrifter maa først og fremmest bemærkes „**Finland**", Resehandbok (Pris 5 fmk.), „**Finland**, Kartbok". (Pris 5,25 fmk.), „Turisten" (der udkommer til hver Sæson og som indeholder Jernbane- og Dampskibsplaner; Pris 0,75 fmk.). „Helsingfors med omgifningar" (1,50 fmk), „**Åbo**", handbok for resande (1 fmk.), „**La Finlande**, manuel du voyageur de St. Petersbourg à Stockholm" (2 fmk.), „**Finland**" or „The Land of a thousand Lakes" (1,50 fmk.) m. fl. I Maj 1896 udkommer „**Finland**, Handbuch für Rejsende" (til ca. 4 fmk.).

For bedre at kunne vejlede de udenlandske Tourister, der begive sig til Finland, aabner Foreningen i Maj 1896 et Tourist-Bureau i Helsingfors, til hvilket alle, der ønske Oplysninger og Raad angaaende Rejser i Finland, bedes henvende sig. Skriftlige Forespørgsler adresseres til „Touristforeningen i Finland, Helsingfors", saa vel som Rekvisitioner af Foreningens Skrifter, helst med vedlagt Betaling.

I Foreningens Aarbøger og i „Turisten" optages Annoncer af turistlig Interesse imod en Afgift af 40 fmk. for en hel og 25 fmk. for en halv Side.

Aarsberetning for 1895.

Skal et Land og dets Naturskjønheder blive Maal for en Touriststrøm, kræves der Reklame og atter Reklame. Dette er for længe siden trængt ind i Bevidstheden i Udlandet, thi hvorsomhelst man kommer, seer man i Hotellernes Læsesale, paa Jernbanestationerne, paa Dampskibene, ja i selve Jernbanekupeerne, mere eller mindre kostbart udstyrede Skrifter af alle mulige Arter, men alle beregnede paa at lokke Touristen. I denne „Reklameconcert" savnes Danmark i en meget betænkelig Grad, og herpaa er det, Touristforeningen søger at raade Bod med de smaa Midler, der staa til dens Raadighed. Disse forslaa desværre ikke ret meget, men noget er der dog gjort, og man maa jo haabe, at Midler til mere Reklame maa komme, dels gjennem et forøget Medlemsantal, dels gjennem Bidrag saavel fra Institutioner, der ere direkte interesserede i Fremmedbesøget, som fra andre Sider, men først maa det gaa rigtig op for alle, hvor vigtig denne Sag er, og her ere vi som sagt langt tilbage. I afvigte Sommer sammenskød en Kreds af Mænd, der interessere sig for Touristsagen, nogle tusind Kroner, der skulde anvendes dels til Etablering og Drift af Foreningens Bureau i Ny Østergade 7 Kjøbenhavn, dels til Reklame for Danmark. Bureauet holdtes i Sommermaanederne aabent fra 9—2 og $5^1/_2$—7 hver Søgnedag; efter 15de Oktober indskrænkedes Aabningstiden for Vintersaisonen til 9—2. For Touristforeningens Medlemmer har Bureauet været og er fremdeles helt og holdent gratis tilgængeligt, og ligesaa for

Udlændinge, der ønske Oplysning om Danmark og danske Rejseforhold; danske Ikke-Medlemmer have for Udarbejdelse af egentlige Rejseplaner maattet erlægge et ubetydeligt Beløb. Svenske, Norske, Finlændere, Tyske, Østerrigere, Englændere og Franskmænd samt nogle Amerikanere have i den forløbne Tid søgt Bureauets Assistance, om hvilken de have faaet Kundskab hovedsagelig gjennem smaa af Bureauet udarbejdede 4-sidige Kort, der fordelte i 100 smukke røde Foderaler paatrykt i 4 Sprog: „Man bedes tage et Kort“ ere ophængte i de kjøbenhavnske Hoteller, ombord i de mellem Danmark og Udlandet farende Dampskibe samt i nogle tyske og engelske Hoteller. Af Kortene ere til Dato trykt 13,000 og udspredt 12,000, og disse ere alle komne i Hænderne paa Folk, der virkelig rejse. Man har endvidere sat sig i Forbindelse med talrige udenlandske Touristforeninger og forskjellige Institutioner for det rejsende Publikum samt med alle europæiske Jernbanebureauer og tilstillet disse en Skrivelse, indeholdende Meddelelser om Touristforeningens uegennyttige Virksomhed til Gunst for Touristpublikumet, en Virksomhed, der har aftvunget adskillige Udlændinge det Spørgsmaal, om Bureauet er et Statsbureau, da det ikke kjendes andetsteds, at Touristen uden Betaling bliver hjulpet tilrette efter den Maalestok som her.

Ogsaa gjennem de fremmede Rejsebøger samt ved Artikler i udenlandske Blade har man søgt at reklamere for Danmark; i sidstnævnte Henseende skylder man saaledes særlig Foreningens Repræsentant i Meran, Dr. Max Vogel, Tak.

Fremdeles har man søgt at faa afholdt Foredrag om Danmark rundt omkring i Udlandet, f. Ex. i Thüringen, Wien, Salzburg, Graz m. fl., hvor D'hrr. Louis Røll, Chef for Jernbanernes Rundrejsebureau i Erfurt, samt Medlemmer af den østerrigske Touristklub med Interesse virke for Danmark, Hr. Røll bl. a. af den Grund, at den danske Touristforening i sin Tid har foranstaltet en Selskabsrejse til Thüringen; dette viser, at Rejser til Udlandet, hvis Foretagelse saa ofte er bebrejdet Touristforeningen, ogsaa virker hen til en Forøgelse af Fremmedbesøget i Danmark. Paa Foreningens

Vegne berejste Fru Aagaard Gollitsch i Sommer Østerrig for at vække Interessen for Danmark, og denne Virksomhed har dels baaret og vil dels bære Frugter i de ovenomtalte Foredrag, der af Fru Aagaard ere udarbejdede i Manuskript til de mindste Detailler og tilstillede den østerrigske Touristklub. Endelig er man begyndt paa en kostbar, men til Gjengjæld meget virkningsfuld Reklame for de danske Provinser, idet man nemlig har ladet forfærdige en Del Portraitrammer, der hver indeholde 2 à 3 danske Billeder, nogle i meget stort Format, andre i Kabinetsformat. Hensigten med disse Billeder er at give Udlændingen, der nu ofte indskrænker sit Besøg i Danmark til nogle Dage i Kjøbenhavn og Omegn, Lyst til at se Landets andre Egne, og Portraitrammerne indeholde derfor Billeder fra de forskjelligst mulige Egne; f. Ex. i samme Ramme et Billede fra Bornholm og et eller to fra Ribe, Kolding o. s. fr.

Det fortjener her at bemærkes, at Redaktør Carlsen i Hjørring har søgt at virke for Vendsyssel ved at udsprede store Plakater med Billeder fra Landet nord for Fjorden.

I Foreningens store Vindue paa Ny Østergade er der fortiden udstillet en Del af de til Ophængning i Udlandet bestemte Rammer, indeholdende Billeder fra:

Ribe	(Gave fra Frøken Bodil Hauschildt).
Kolding	(— — Touristforeningens Filial).
Vejle	(— — Boghandler Neumann).
Sorø	(— — Fotograf Richard Hansen).
Bornholm	(— — — Th. Yhr, Rønne).
Nordsjælland	(— — — Collin, Lyngby).

For at gjøre Provinsbyerne direkte interesserede i Touristsagen har man søgt at faa oprettet Filialforeninger rundt om i Landet. Begyndelsen er gjort med Kolding, hvis Filialforening, trods den meget korte Levetid, allerede har præsteret et anerkjendelses- og efterfølgelsesværdigt Arbejde. (Se Aarsberetningen Side 222).

Efter Kolding kom Faaborg, og det lykkedes i denne

lille, driftige By at skaffe c. 50 Medlemmer til en ved et Møde i Rasmussens Hotel den 15de December oprettet Filial. Denne har foruden de almindelige touristlige Virkefelter at arbejde paa, en særlig vigtig Sag at kaste sig over, nemlig at faa Statsbanernes 14 Dages Kort udstedt saaledes, at de kunne gjælde for de sydfynske Baner. Et Andragende er allerede indsendt, men hvorledes det staar med Sagen, vides ikke endnu.

Ved et i Rønne den 19de December afholdt Møde dannedes for Bornholm en Filialforening med Sæde i Rønne. Denne Filial har dog endnu ikke konstitueret sig som saadan*), da den paa Mødet fik overordentlig ringe Tilslutning, saa meget mere mærkeligt som Bornholm er en af de vigtigste „Touristpletter" i Danmark.

Vi ville haabe, at de allerede existerende Filialforeninger snart maa blive efterfulgte af andre; der er nok at tage fat paa, først og fremmest Reklamen; og selv om Filialforeningerne ikke raade over store Midler, ville de altid kunne skaffe Billeder og Correspondancer, der igjennem Bureauet i Kjøbenhavn kunne spredes ud omkring i Ind- og Udland.

Medlemmernes direkte Fordele af Touristforeningen ere i det forløbne Aar blevne betydelig forstørrede, idet Bibliotheket er bleven righoldigere, Bureauet tilgængeligt længere Tid dagligt end tidligere og Hotelrabatten udvidet til nu at omfatte over 300 Hoteller i Ind- og Udland.

Ved Rejser i Udlandet kunne Medlemmerne henvende sig til de lokale Touristforeninger angaaende Vejledning; i Berlin kunne alle Rejsende med Fordel henvende sig til Censtralstelle für den Berliner Fremdenverkehr, Alexanderplatz 37 (dansk tales og skrives korrekt) og i Leipzig til Verein zur Förderung des Fremden- und Geschäftsverkehrs, Petersstrasse 17.

---

*) Er nu konstitueret (5/2 1896).

I Aarets Løb har der været afholdt 5 Foredrag, nemlig:

Den 25de Januar af Sekretær Carstensen. Emne „Færøerne“.

Den 9de Marts af Dr. med. E. Ehlers paa Dr. med. Cahnheims Vegne. Emne „Island“, med Forevisning af talrige Lysbilleder.

Den 11te Marts af Dr. med. E. Ehlers paa Dr. med. Grossmanns Vegne. Emne „Færøerne“, med Forevisning af talrige Lysbilleder.

Den 5te November af Landsthingsmand P. Bojsen. Emne „Middelhavet som Menneskeslægtens Vugge.“

Den 6te December af Dr. phil. Oscar Hansen. Emne „Fra en Rejse i Sydfrankrig“.

Af Selskabsrejser har der været foretaget 2; en til Orienten (Ægypten, Palæstina, Konstantinopel, fra 3die Februar—23de April [80 Dage]) og en til Italien, Adelsberg og Wien (fra 23de April—30te Maj [38 Dage]); af Smaaudflugter fra Kjøbenhavn er der foretaget 1, nemlig til Sorø (Søndagen den 29de September).

For at tilvejebringe et Udsigtstaarn paa Fruebjerg i Gribskov, hvor Udsigten kun er fri mod Vest, medens den er lukket af Træer til de andre Verdenshjørner, har man henvendt sig til den vedkommende Overførsteriinspektion om at søge Midler til et Taarns Rejsning. Forstvæsenet har herpaa svaret, at Finanstsministeriet næppe vilde bevilge det dertil fornødne Beløb, og man har derfor maattet stille Sagen i Bero indtil videre.

Møens Klint, der desværre ikke ligger ved alfar Vej, og derfor ikke kan haabe paa en større Touriststrøm, saalænge Forbindelsen dertil er saa kostbar og besværlig, har man søgt at skaffe en hurtigere og billigere Forbindelse med Omverdenen, og mange Forhandlinger ere i den Anledning indledede med forskjellige. Særlig fæstede man Opmærk-

somheden paa en Forlængelse af den nu existerende Masnedsund—Stubbekjøbing Dampskibsforbindelse ud til Klintholm Havn, men dette Projekt har stødt paa saa mange Vanskeligheder, særlig Naturvanskeligheder, at det har maattet opgives. Paa de svenske Lübeckerdampskibe, der løbe tæt forbi Klinten, har man ogsaa tænkt, men indhentede Oplysninger have vist, at en Forbindelse ad denne Vej ikke kan opnaaes, da Skibenes Sejletid i Forvejen er indskrænket til det mindst mulige og derfor ikke tillader nogen Afvigelse fra Routen. Møens-Jernbaneprojektet er skudt ud i en uvis Fremtid, og der er saaledes ingen anden Vej tilbage end Masnedsund—Kallehave Jernbanen: — hvormeget Møens-Klint-Touristen vil vinde ved den, maa Tiden jo vise.

Fra Udenrigsministeriet modtog Foreningen i Sommer Meddelelse om, at den danske Konsul i Chicago havde indberettet, at det var højst sandsynligt, at man kunde faa amerikanske Tourister til i stort Antal at besøge Island, naar der blev gjort passende Reklame i amerikansk Stil og arrangeret amerikanske Selskabsrejser under Touristforeningens Ledelse, udgaaende fra Kjøbenhavn. En passende Reklame mentes at være et lille Skrift om Island, rigt illustreret og forsynet med et iøjnefaldende Omslag. Da det forenede Dampskibsselskab maatte antages at have stor Interesse af et saadant Reklameskrift, henvendte man sig med Forespørgsel om, hvorvidt Selskabet vilde yde noget Bidrag til en saadan Pjeces Udspredning i 50,000 Exemplarer. Imidlertid modtog man fra Selskabet det — eftersom Forholdene udviklede sig — ganske nærliggende Svar, at da den islandske Regjering selv har lejet Skib til Fart paa Island, har Selskabet ikke længere udelt Interesse i Fremkomsten af Reklameskriftet og finder derfor ikke Anledning til at deltage i Bekostningen ved Udgivelsen heraf.

For den direkte Indførelse af fremmede Rejseselskaber er der i Vinter udarbejdet Programmer over Rejser i Danmark, der inden Rejsesæsonens Begyndelse ville blive udsendte til flere Hundrede udenlandske Foreninger og Korporationer af alle mulige Arter samt blive fremlagte i de store Hoteller og Cafeer. I disse Programmer har Touristforeningen tilbudt Foreninger saavelsom Enkeltrejsende al mulig Vejledning, for at de kunne opnaa det største Udbytte af deres Besøg her i Danmark.

Hvormange fremmede Foreningens forskjelligartede Reklamevirksomhed i det forløbne Aar vil kunne skaffe Danmark, er ikke godt at sige. Touristforeningens Virksomhed er indirekte; den maa derfor søge sin Tilfredshed i Bevidstheden om at have gjort, hvad den formaar, og saa iøvrigt vente paa, at det maa gaa op for det store Publikum, at det er en patriotisk Sag, Foreningen kjæmper for, og at den fortjener al den Støtte, der kan ydes den.

Et Faktum er det, at Kjøbenhavn Aar for Aar besøges af et større og større Antal fremmede, og en lille Del af Forøgelsen tør Touristforeningen vel nok uden Ubeskedenhed regne for sin.

Antallet af de af kjøbenhavnske Hoteller anmeldte Rejsende udgjorde i:

1885......	85,219	
1886......	83,082	
1887......	83,459	
1888......	120,226	(Udstillings- og Regjeringsjubilæumsaaret).
1889......	87,217	
1890......	92,617	
1891......	104,660	
1892......	103,375	
1893......	108,589	
1894......	107,873	
1895......	116,576	

I Tilslutning til foranstaaende Aarsberetning skulle vi fremkomme med følgende Bemærkninger:

Den første Betingelse for at vort Maal, at gjøre Danmark vel bekjendt i Udlandet, kan naaes, er at vi have Midler til Reklame (ɔ: forøget Medlemsantal). I vore Nabolande er Sansen for Touristsagens store Betydning ganske anderledes vakt end her; den svenske Touristforening tæller saaledes over 10,000 Medlemmer og har til „Beskyddare“ H. M. Kongen, Deres kgl. Højheder Kronprinsen, Prins Carl, Prins Eugen samt Prins Oscar Bernadotte. Den norske Touristforening har c. 3,000 Medlemmer, den finske c. 2,000 o. s. fr., og hvad gjøre disse Touristforeninger? Akkurat det samme som den danske, blot med den Forskjel, at de have større Midler at raade over.

Saasnart Touristforeningen kommer i Besiddelse af Midler dertil, ville vi:

1. forøge Antallet af vore i Udlandet ophængte Fotografirammer med danske Billeder,
2. udsende et lille Hefte danske Billeder med ganske kort fransk, tysk og engelsk Text,
3. udsende en rigt illustreret, kortfattet Rejsebeskrivelse over Danmark, affattet i amerikansk Stil og trykt paa engelsk.

Det er Englændere og Amerikanere, vi skulle have fat paa, da det er dem, der fortrinsvis bruge noget; Amerikanerne lægge efter statistiske Beregninger aarlig c. 400 Millioner Kroner i Europa under Touristsæsonerne; at faa en Del af denne Guldstrøm herop er vel nok værdt at arbejde for, men hertil kræves Penge.

Vi minde derfor om, at ethvert Medlem af dansk Touristforening gjennem sit Medlemskontingent yder Bidrag til Spredning af Kundskaben om Danmark; enhver, der interesserer sig for at skaffe sit Fædreland de Indtægter, der altid ere

forbundne med et Fremmedbesøg, bør derfor indmelde sig i Touristforeningen og derved „lægge Sten til det Hus, den bygger".

Kjøbenhavn. 1ste Januar 1896.

Uddrag af Foreningens Regnskab for 1895.

Indtægt:	Overført fra 1894	81. 64 Kr.
	Indtægt i Aarets Løb	8,678. 12 —
	Ialt . . .	8,759. 76 Kr.
Udgift	. . . .	5,477. 62 —
Beholdning, der overføres til næste Aar .		3,282. 14 Kr.

Aktiva:	4,678. 36 Kr.
Passiva:	236. 75 —
Formue:	4,441. 61 Kr.

Kolding Afdelings Aarsberetning for 1895.

Kolding Afdeling stiftedes paa et i „Hotel Kolding"s Sal den 12te Juli d. A. afholdt Møde.

Dens Virksomhed har i det forløbne Halvaar særlig været henvendt paa at gjøre Koldingegnen bekjendt for Fremmede. I dette Øjemed er der skrevet forskjellige Korrespondancer, der ere tilstillede Blade saavel i Ind- som Udland. Et ret betydeligt Antal Fotografier, fremstillende Kolding og Omegn, ere anskaffede og tilsendte Hovedforeningen, ved hvis Foranstaltning de ere indrammede og ophængte i udenlandske Hoteller og Dampskibssaloner.

Foreningen arbejder for Tiden paa en Rejsebog over Kolding, der vil udkomme til Foraaret.

Samtidig agtes udspredt over hele Landet en Mængde illustrerede Plakater for at gjøre Byens og Omegnens Seværdigheder bekjendte.

Og endelig er det efter talrige Forhandlinger lykkedes at faa etableret en Touristvognforbindelse mellem Kolding og Skamlingsbanken. En saadan har længe været ønsket, thi Udsigten fra Skamlingsbanken — dette historiske Punkt — er vidunderlig skøn og interessant; men tidligere har det været vanskeligt nok for de fleste at naa til dette minderige Sted, da det er en drøj Spadseretur fra Kolding og ret bekosteligt at tage Vogn (en Landauer 10 Kr.). Nu derimod vil man kunne kjøre frem og tilbage for ialt 1 Kr. 50 Ø., og det er ønskeligt, at mange ville benytte denne Vogn (en Char-à-banc til 12 Personer), saa at Kjørselen kan fortsættes i kommende Somre og mulig udvides.

For Sommeren 96 er Kjøre-Planen følgende: Der kjøres

hver Mandag, Onsdag og Fredag (første Gang Onsdag den 17de Juni) fra Kolding Torv Kl. $2^1/_2$ og man vil da være paa Skamling c. Kl. 4; herfra retourneres Kl. 9 Aften; der findes paa Skamlingsbanken en særdeles god Restauration. Kjørselen vedvarer til midt i August. Forudbestilling af Plads modtages af Vognmand Hans Iversen, Jernbanegade, Kolding.

Man havde oprindelig ønsket at lade Vognen kjøre over Christiansfeld, men denne Plan maatte opgives, væsentligst paa Grund af Hindring fra tysk Side, idet der stilledes Forlangende om en altfor stor Hjul-Bredde.

Kolding bliver mere og mere søgt af Tourister, og disse ville da ogsaa vanskeligt finde noget Sted, hvor de paa en behageligere og gavnligere Maade kunne tilbringe nogle Dage (mindst 2). Her er nok at se og nyde: den storslaaede Ruin, Sejladsen paa Fjorden, Skamlingsbanken m. m.

Ogsaa Badegjæsterne paa Fanø have faaet Smag paa at afbryde deres Otium med en Udflugt til Byen, og der vil blive gjort Forsøg paa yderligere at forøge de Besøgendes Antal derfra.

Musæet paa „Koldinghus“ tiltrækker sig i høj Grad Touristernes Opmærksomhed; det har iaar indtil 1ste November været besøgt af 8,574 Personer og vil til Foraaret undergaa en betydelig Udvidelse, idet yderligere 2 af det gamle Slots Rum ville blive istandsatte og inddragne til Musæum.

Til Slut undlader Bestyrelsen ikke at opfordre Byens Borgere til hver paa sit Omraade at virke til, at der ydes Tourister god og forsvarlig Behandling samt til at indmelde sig i Foreningen for derved at give Bestyrelsen Midler i Hænde til at virke til Gavn for Byen i touristlig Henseende. Kontingentet er 5 Kr. aarlig og dermed opnaaes alle de Fordele i Ind- og Udland, som „Dansk Touristforening“ yder sine Medlemmer.

Kolding Filial tæller f. T. 89 Medlemmer.

Kolding den 31te December 1895.

Bestyrelsen.

Foreningens Repræsentanter.

I Provinserne:

Aarhus: Sagfører N. C. M. Knudsen.
Esbjerg: Proprietair P. Breinholt.
Fredericia: Borgmester C. Scharling.
Frederikshavn: Kjøbmand Harald Christensen.
Frederikssund: Sagfører A. C. Hansen.
Helsingør: Overretssagfører P. C. J. Holsøe.
Hjørring: Konsul J. Nielsen.
Hobroe: Kaptajn L. Lohff.
Horsens: Fabrikant J. Stallknecht.
Kjøge: Borgmester A. Bræstrup.
Langeland: Dr. K. Nøkkentved, Tranekjær.
Lemvig: Kancelliraad Th. Edsberg.
Maribo: Sagfører E. Kjær.
Middelfart: Sagfører Ph. Hansen, Grosserer Hansen jun., Godsforvalter Madsen, Hindsgavl.
Næstved: Apotheker J. S. Baagøe.
Odense: Etatsraad, Borgmester Koch.
Randers: Justitsraad S. Hald.
Ringkjøbing: Prokurator Th. Frølund.
Ringsted: Pastor Th. Hansen.
Rønne: Konsul J. Hintze.
Saxkjøbing: Bankdir. F. Grundtvig.
Silkeborg: Branddir. W. H. Grabow.
Skanderborg: Borgmester F. Thiele og Prokurator E. Weng.
Stege: Distriktslæge J. Randbøll.
Struer: Grosserer C. Schou.
Svendborg: Borgmester T. B. Lund.
Vejle: Kæmner U. C. Boesen.
Viborg: Boghandler A. Jacobsen.

Fra nedennævnte Steder foreligger direkte Tilbud om at give Rejsende Oplysninger vedrørende Udflugter etc. i de paagældende Egne:

Faaborg: Touristforeningen (Branddirektør Cordes).
Horsens: Boghandler Chr. Henrichsen.
Kolding: Touristforeningen (Apotheker Müller).
Vejle: Boghandler Neumann.

I Udlandet:

Meran: Dr. Max Vogel (for Østerrig og Sydtyskland).
Filipstad, Sverige: J. A. Cederberg.

Dansk Touristforenings Bestyrelse 1896.

Formand: Kammerherre C. v. Krogh.
Viceformand og Kasserer: Højesteretsadvokat I. H. Bagger.

Øvrige Bestyrelsesmedlemmer:
Overretssagfører V. M. Amdrup.
Justitsraad I. S. Berthelsen.
Skrædermester Chr. C. Boyesen.
Kommandør O. Irminger.
Overretssagfører Ole Jensen.
Grosserer Em. Z. Svitzer Lyngbye.
Grosserer C. v. Mehren.
Professor N. V. Müller.
Grosserer Andr. Nielsen.
Kaptain F. W. Petersen.
Herredsfoged C. Rasmussen, Rønne.
Oberst E. I. Sommerfeldt.

Bestyrelsens Forretningsudvalg bestaar af: Formanden, Viceformanden, Skrædermester Chr. C. Boyesen og Kaptain F. W. Petersen.

Foreningens Sekretær og Bestyrer af Bureauet i Kjøbenhavn: fg. Assistent i Generaldirektoratet for Postvæsenet, F. C. Carstensen.
Assissent ved Bureauet: Frøken A. Borring.

Revisorer: Redaktør C. Carstensten og Overretssagfører F. Phister.

Decisor: Borgmester L. C. Borup.

Fortegnelse over Dansk Touristforenings Medlemmer 1896.

Aabybro.
Skeel, S., Kammerherre, Birkelse.

Aalborg.
Frederiksen, P., Lærer, Lundby.
Jensen, Harald, Sparekassedirektør, Haraldslund.
Karberg, J. Borgmester.
Schultz, M. A., Boghandler.
Strøyberg, J. Apotheker.
Vang, C. T., Fabrikant.

Aarhus.
Dyhr, J. C., Vognmand.
Funder, G. D., Brygmester.
Gottlieb, C., Amtsforvalter.
Knudsen, N. C. M., Sagfører.
Meulengracht, L. C., Bryggeriejer.

Børkop.
Nielsen, O., Hoteleier, Munkebjerg.

Charlottenlund.
Koefoed, H. H., Fuldm., »Det hvide Hus«.

15

Esbjerg.
Breinholt, P., Proprietair.
— , C. B., Fuldmægtig.

Eskildstrup.
Stampe, A., Godsejer, Skørringe.

Esrom.
Feilberg, P., Inspektør, Søborggd.

Faxe.
Fog, Forpagter, Vemmetofte.
— , Frue, —

Fredensborg.
Ahlefeldt-Laurvigen, Greve.
Hansen, Kroeier, Tikjøb.
Larsen, C., Slotsgartner.
— , E. V., Frøken.

Fredericia.
Bonnesen, N. C. J., Sagfører.
— , M., Frue.
Christensen, C. J., Kjøbmand.
Christmas-Dirckinck-Holmfeld, Kaptain, Snoghøj.
Scharling, C., Borgmester.
Søndergaard, N., Restauratør.

Frederiksborg.
Leidersdorf, W., Hoteleier.
Lentrup, L. V., Cand. pharm.

Frederikshavn.
Christensen, H., Kjøbmand.
Cloos, C. L., Konsul.
Petersen, F. M, Hoteleier (Hotel Dania).

Frederikssund.
Andresen, C. J. S., Hotelforpagter, »Isefjord«.
Flindt, A. Ritmester, Branddirektør.
Hansen, A. C., Sagfører.
Nøkkentved, O. N., Overretssagfører.

Gjentofte.
Andersen, N., Entreprenør, Folkethingsmand, Søholm.
Nyholm, Proprietair, Ørnegaard.
Schmidt, E. W., Kammerraad, Brogaard.

Grenaa.
Jacobi, C. H. E., Sognepræst.
Qvist, J. F.
Thykier, F., Kjøbmand.

Græsted.
Hansen, F. N., Kjøbmand, Gilleleie.

Helsingør.
Brammer, J., Kjøbmand
Holsøe, P. C. I., Overretssagfører.
Krüger, Chr., Professor.
Nickum, S., Kjøbmand.
Nyholm, H. C., Gross.
Rink, J. Apotheker.

Herning.
Andersen, Arn., Kjøbmand.
Jensen, Chr. Hotelejer.

Hjørring.
Budtz, Herredsfuldmægtig.
— , Frue.
Henriksen, L., Bundtmager.
Lauritzen, C., Kjøbmand.
Nielsen, Jørg., Konsul.
Olesen, N., Cand. pharm.
Rump, N., Amtmand.
Schibbye, I. C., Kjøbmand.
Thomsen, V. H., Borgmester.

Hobro.
Iversen, C. A., Hoteleier.
Lohff, L., Kaptain.
Schrøder, Hotelvært.

Holbæk.
Mortensen, J., Kjøbmand.
Olivarius, P. E. B., Læge.
— , Frue.

Holstebro.
Aggerholm, J. P., Sagfører.
Krenckel, Apotheker.
Schaumburg, L., Hoteleier.

Holte.
Nielsen, Frue, Havarthigaard.

Horsens.
Danjelsen, Marius, Kjøbmand.
— , Camilla, Frue.
Jensen, Mozart, Proprietair, Raadved Kjærsgaard.
— , Frue.
— , R., Guldsmed.
Lendorf, V. Borgmester.
Møller, Oscar, Brygmester.
Neergaard, Godseier, Aakjær.
— , Frue, Aakjær.
Stallknecht, J., Fabrikant.

Hørsholm.
Hansen, P., Postholder.

Kjellerup.
Krabbe, Herredsfoged.

Kjøbenhavn.

Aagaard, C. O., Papirhandler, Kongens Nytorv.
Aagaard-Gollitsch, Frue, Nikolaigade 7.
Abrahamsen, A. Gross., Gothersg. 160.
Alliance, Fabrik.
Amdrup, H. C., Bogholder, Vesterbrog. 40.
— , V. M., Overretssagf., Compagnistræde 2.
— , Frue.
Andersen, N. Snedkerm., Aabenraa 15.
Andersen, Hattefabrikant, Østerg. 31.
Andrew, P., Gross., Havneg. 41.
Arendrup, A., Overretssagf., Ny Vestergade 18.
— , E., stud. med., Bredg. 75.
Bagger, I. H., Højesteretssagf., Ved Stranden 18.
Bang, Aug., Boghandler, Vesterbrog. 57.
Bardenfleth, A. D., Kammerherreinde, Vesterbrogade 9 A.
Bauditz, C., Oberstinde, Nansensg. 33.
Beck, C. G. A., cand. polyt. N. Farimagsgade 11.
Beeken, A. H., Vinhdl., St. Kongensg. 79.
— , Poul, St. Kongensg. 79.
Behrens, Jul., Gross., Toldbodg. 19.
Benzon, Alfr., Apotheker, Svaneapoth.
Berendsen, A., Gross., Amalieg. 12.
Berg, Poul, Malermester, Linnésg. 16.
Berleme-Nix, A. E., Bankbest. Nygade 7.
— , C. H., Bankbest., Frederiksborggade 11.
Berthelsen, Jul., Urtekrm., Tornebuskeg. 9.
— , Erik Commis, —
— , I. S., Justitsraad, Strandg. 26.
Bing, H., Porcellainsfbk, Vesterbrog. 149.
— , L., Vexellerer, Amagertorv 4.
—, Frue, Gl. Kongevej 138.
Bjerrum, J., Dr. med., Havneg. 5.
Blanch, J. H., Hotelejer, Vimmelskaftet, Blanchs Hotel Allinge.
Blangstrup, Chr., Kaptain, Strandvej 83.
Block-Christensen, A., Frk., V. Boulevard 8.
— , B., Frk., —
Bojsen, F., cand. theol., Mdl. af Folketh. Kronprinsesseg. 40.
Bondesen, Ingvor, Skoleinsp., Forfatter, Raadmandsg. 22.
Bonnesen. J., stud. mag., Vendersg. 33.
Bonnichsen, C., Kjøbmand, Blaagaardsg. 49.
Borup, L., Borgmester, Bredg. 73.
— , Arkitekt, Østerbrog. 40.
Boyesen, Chr. C., Skrædermester, Gothersgade 3.
Bruhn, Th., Gross., Tordenskjoldsg. 3.
Buch, jun., H. C., Skrædermester, Østergade 29.
Bumbech-Wunsch, P. A., Bogholder, Fælledvej 7.
Burla, C., Tøjsmedem., Schønbergsg. 16. B.
Bønnelycke, C. H., Gross., Helgolandsg. 1
Cantor, L., Havneoppebørselskontrollør, Frederiksborgg. 29.
Carstensen, C., Redaktør, Frederiksberggade 4.
— , F. C., Foreningens Sekretær, Dr. Olgas Vei 29.
Christensen, J. Fuldm., Frederiksbergg. 1.
— , Frue. —
— , Restauratør, Esplanadepavill.
— , N. C., stud. med., Østerbrogade 28 C.
Christiansen, Fr., Gross., Brolæggerst. 11.
Clausen, R., Redaktør, St. Kongensg. 63.
Claussen, A., Fabrikant, Nørresøg. 37.
Cloetta, Chr., Konsul, N. Hemmingsensgade 32.
Cohen, F. W., Pianofortefabrikant, Kongens Nytorv 30.
Cour, la, E. O., Oberstlieut. Nikolaig. 5.
Crone, Hilmar, Kunsttrykker, Admiralg. 28.
Dahl, Laur., Gross., Vimmelskaftet 39.
Danielsen, V., Sadelm., Kongens Nytorv 21.
Dannin, H., Fabrikant, Linnésg. 26.
Davidsen, M., Frøken, Østerg. 49.
Dreyer, Harald, Snedkerm., Gothersg. 48.
— , J. C. S., Overretssagf., Brolæggerstræde 9.
Drost, C., Gross., Industriudstillingsbygningen 15.
Ehlers, E., Dr. med., Stormg. 35.
Elbo, Hans, Overretssagf., Vestervoldg. 1.
Engstrøm, O., Glarmester, Borgerg. 53.
Ewers, W., Fabrikant, Nybrogade 12.
Faith, A. Th., Gross., Nordre Frihavnsvej 13. A.
Feddersen, A., Adjunkt, Falkonergaardsvej 16.
— , V. Boghandler, —
Fischer, Harald, Fabrikant, Ny Adelg. 5.
Fisker, H. V., Gross., Frederiksborgg. 19.
Fleron, cand. jur., Frydendalsvej 26.
Foss, A., Frue, Slagelseg. 6.
Friis, C. F. L., Commerceraad, Hauchsvei 13.
Frijs-Frijsenborg, M. Krag-Juel-Vind, Greve, Ny Kongensg. 1.
Frølund, Frue, Havnegade 13.
Gad, G. E. C., Universitetsboghandler, Vimmelskaftet 32.
Gammeltoft, F., Propriet. Ladegaardsv. 1.
Gelardi, F., Skomagerm., Silkeg. 9.

Gertner, C., Bankassistent Bredg. 70.
Gjerulff, E., Frøken, Tagensvej 24.
— , G., — —
Glückstadt, I., Etatsraad, Bankdirektør, Holmens Kanal 12.
Goldschmidt, Sigf., Gross., Amagertorv 8.
Grøn, M. C., Gross. Frederiksg. 11.
Haar, P. M., Sagf., Raadhusstræde 7.
Haderup, V., Dr. med. Amagertorv 17.
Hage, C., Gross., Frederiksgade 8.
Hagerup, E., Boghandler, Gothersg. 30.
Hall, C., cand. polit., Falkonerallé 19.
Halvorsen, I F., cand. polit., Havneg. 49.
Hammerich. F., Ingeniør, Strandpromn. 15.
Hansen, H.N., Genremaler, Tordenskjoldsgade 15.
— , Frue, Tordenskjoldsgade 15.
— , J., Isenkrm., Vestergade 15.
— , Frue, —
— , Joh., Gross., Bredgade 77.
— , V., Malerm., Amliegade 3.
— , E. V., — , Havnegade 43.
Harhoff, Konferentsraadinde, St. Kongensgade 77.
Hartvigson, J., Overretssagf., Badstustr. 11.
Haunstrup, A. C., Gross., Holbergsg. 4.
Hedermann, M., Frøken, Silkegade 1.
Heegaard, H. C., Fabrikant, Kongens Nytorv 21.
Hegel, I., Forlagsboghdl., Klareboderne 3.
Henningsen, A., Gross., Ny Toldbodg. 5.
— , Frue, —
Henriques, J., Vexellerer, Amagertorv 24.
— , L., Vexelmægler, Kjøbmagergade 28.
Hellerie, V. E., Gross., Holbergsg. 14.
Hertz, A. Gross., Høibroplads 21.
— , Carl, Gross., Gothersg. 158.
— , Ellen, Frue, —
— , J., Sølvvarefabrikant, Nørrevold 82.
— , Sally, Sølvvarefabrikant, Kronprinsensgade 2.
Heymann, Alf., Gross., Peter Skramsg. 17.
Hildesheim, John, Gross., Sortedams Dossering 25.
Hindenburg, A. L., Kammeradvokat, Dr. juris, Dr. Tverg. 40.
Hirschsprung, A. M., Tobaksfabrikant, Tordenskjoldsgade 7.
Hjort, Emil, Gross., Amagertorv 11.
— , Therese, Frue, —
Hohlenberg, C. C., Lieutenant, Bogtrykker, N. Juelsgade 11.
— , I. S., Kaptain, Vendersg. 29.
Holbeck, E., Frøken, Tagensvei 26.
Holm, Skomagerm., St. Kongensg. 4.
Holm, Niels, Billedhugger, Bredg. 32.
Holmblad, Jul., Generalkonsul, Amaliegade 22.
Holmer, F., Fabrikant, Vimmelskaftet 45.
Holten, H., Kammerjk., Ny Toldbodg. 35.
Horn, A., Frøken, Viktoriagade 20.
— , V., Apotheker, Fr. Hosp. Apoth.
— , Frue, —
Hornbech, H. T., Assist. v. Statsbanerne, Toldbodvei 24.
Hvass, A., Overretssagf., Vestervoldg. 90.
Høling, T., Kammerjunker, Madvigs Alle 6.
Idel, H., Kbmd., Dosseringen 50.
Illum, A. C. Gross., Østergade 55.
— , Frue, —
Irminger, O., Kommandør, Herluf Trollesgade 2.
Jacobsen, C., Brygger, Ny Carlsberg.
— , S., cand. jur., Gl. Strand 52.
— , P. G., Gross., Lille Torveg. 4.
Jensen, Andreas, Møbelfabrikant, Kongens Nytorv 21.
— , Carl, Gross., Teglgaardsstr. 4.
— , F., Gross., Møllestensfabrikant, Ewaldsg. 3.
— , A., Frue, Ewaldsg. 3.
— , Møbelfabrikant, Kg. Nytorv 8.
— , Ole, Overretssagf. Tordenskjoldsgade 10.
— , Therese Frue, Tordenskjoldsg. 10.
— , Johannes, — —
— , H. P., Malerm., Nansensg. 8.
Jespersen, Th., Gross., Gl. Kongevei 19.
Josephsen, N., Justitsraad, Direktør, Mariendal, F.
— , Th., Frue, —
Jørgensen, N. C., Overretssagf. Nørrevold 13.
— , R., Kjøbmand, Vesterbrog. 61.
Kaaber, L., Fabrikant, Gasværksvej 16.
Kiellerup, A. R., kgl. Fuldm., Frederiksgade 6.
Kiær, A., Frue, Frederiksberg Allé 37.
Klein, E., Kontorchef, Holsteinsg. 5.
Kliim, R., Hotelejer, Hotel Kongen af Danmark.
Koch, P. F., Højesteretsass. Amalieg. 7.
Koefoed, O., Assissent i Generalpostdirektoratet, Collinsg. 8.
Kohn, T., Skræderm., Gothersg. 28.
Kristensen, L., Gross., Vesterg. 27.
Krogh, C. C. v., Kammerherre, St. Annæplads 32.
Krumbak, C., Gross., Amagertorv 10.
Kyster, Anker, Bogbinder, Særteg. 3.
Lage, L. C., Kontorchef, Gl. Kongevei 90.

Langhoff, Petrea, Frøken, Falkonerallé 26.
Larsen, H. N., cand. phil., Berl. Tid.
— , N. F., Handskem., Nørrevold 38.
Larssen, Fanny, Frue, Frederiksberg Allé 59.
— , Edel, Frøken, —
— , Otto, Premierlieut., —
Lauritzen, C. P., Gross., Vesterbrog. 30.
Lerche, F. F., Baron, Kronprinsesseg. 18.
— , O., — —
Levinsen, T. L. P., Provst, Valdemarsg. 27.
Lèvy, Bankassist., Hotel d'Angleterre.
Lillienskjold, J., Højesteretsassessorinde, Østerfarimags. 16 B.
— , Frøken, —
Lorange, G., Vinhdl., Bredgade 69.
Lorck, F., A., Vexelmægler, Kronprinsesssegade 30.
— , Frue, —
Lorenzen, C., Hotelforp., Jernbaneg. 9.
Lund, Carl, Direktør, Bernstofsvej 19.
— , N. J., fh. Malerm., Nørreg. 43.
— , P., Kbmd., Kronprinsesseg. 40.
— , C., Frue, —
Lydiche, P. G., Bogtrykker, Industribygningens Bagbygning 17.
Lyngbye, Em. Z. Svitzer, Grosserer, Heslegaard.
— , H., Frue, —
Lüttichau, C., Finansminister, Kmhr., Tjele pr. Onsild, Amalieg. 39.
Madsen, H. P., Apotheker, Vesterbrog. 72.
Malling, kgl. Fuldmægtig, Expeditionssekretær Slagelseg. 11.
Manicus, E., Redaktør, Dr. phil., Nørresøgade 49.
Mandal-Berthelsen, M. J., Sagførerfm., N. Voldg. 22.
— — , Signe, Frue, —
Mansfeld-Büllner, Generalkonsul, Nørregade 6.
Mehren, C. v., Gross., Citadelsvej 17.
Melchior, C., Gross., Højbroplads 21.
— , Frue, —
Menck, C. W., Gross., Graabrødretorv 8.
Metz, D., Gross., Nørrevold 9.
Meyer, E., Fabrikant, Sortedamsg. 3.
— , E., Voxdugsfabr., Kjøbmagerg. 26.
— , E., Varemægler, Tordenskjoldsg. 5.
— , S., Gross., Compagnistræde 14.
Michelsen, A., Hofjuveler, Kongens Nytorv 12.
Mollerup, Læge, Vestergade 5.
Moresco, J., Gross., Østergade 24.
Munch, A., Professorinde, Gl. Kongevei 136.
— , Anna, E., Frøken, —
— , H., Frøken, —

Müller, N. V., Prof., Undervisningsinspektør, Rosenv. Allé 6.
— , O. V., Gross., Vesterbrog. 123.
Møller, Axel, Arkitekt, Strandg. 14.
— , Rentier, Frederiksborgg. 21.
— , V. C., Gross., Grønneg. 2.
Mørch, I., Frue, Østerbrog. 20.
Neuhaus, Chr., Fotograf, Kjøbmagerg. 14.
Nielsen, Andreas, Gross., St. Kongensg. 40.
— , Chr., Snedkermester, Teglgaardsstræde 4.
— , F. C., Restauratør, Østerg. 1.
Nielsen, I., Hoteleier, Hotel Dagmar.
Nissen-Sommerstedt, J. F. C., Gross., Kronprinsesseg. 14.
Næser, C. A., Kaptain, St. Annæpl. 3.
Olesen, L., Arkitekt, Slagelseg. 24.
Olrik, P. C., Konsul, Niels Juelsg. 13.
Olsen, Emil, Galanterihandlr. Gothersg. 17.
— , S., Bager, St. Pederstræde 29.
— , Frue, —
Paulsen, A., Korpslæge, Kjøbmagerg. 55.
Pedersen, E. B., Frøken, Strandg., Wilderspl.
— , H., — , Strandg 6.
— , J., — , Strandg., Wilderspl.
— , P., Fabrikant, Nørrebrog. 46.
Permin, W., Vinhdl., Frederiksbergg. 13.
Petersen, Ax., Gross., Vimmelskaftet 30.
— , C. I., Antikvitetshandler, Kronprinsesseg. 4.
— , C. I., Antikvitetshandler, Frederiksbergg. 34.
— , O., Frue, Frederiksbergg. 34.
— , C., Frøken, Højensg. 36.
— , F. O., Vinhandler, Højbroplads 3.
— , A. V., Maskintegner, —
— , L. O., Gross., Vesterbrog. 11, A.
— , F. W., Kaptain, Dosseringen 18.
— , J., Frue, —
— , P. A., Overretsprokurator Frederiksbergg. 28.
Philipson, P. F., Gross., Bredg. 75.
— , E., Overretssagfører, Kjøbmagergade 38.
Phister, Fr., Overretssagfører, Vestervold 23.
Prior, Ax., Gross., Bredgade 33.
— , Frue, —
— , Maud, Frøken, —
Raben-Levetzau, F., Greve, Amalieg. 34.
Rambusch, E. J. C., Kapt., Dosseringen 44.
Rasmussen, Alex., Fabrikant, Frederiksberggade 38.
— , C., Bogholder, cand. phil., St. Kongensg. 16.
— , Fritz, Læge, Amagerbro 17.

Ree, M., Frue, Bredg. 4.
Reedtz-Thott, T., Baron, Konsejlspræsid., Udenrigsmin., Kong. Nytorv 4.
Rich, Ad., Gross., Vendersg. 33.
— , Johanne, Frue, —
Ritzau, E. N., Direktør, Kjøbmagerg. 26.
Rostrup, K., Overretssagf. Walkendorfsgade 36.
Rømer, Chr. F., Boghdlr., Skinderg. 31.
Salmonsen, J., Boghdlr., Holbergsg. 2.
Salomon, August M., Gross., Vimmelskaftet 34.
Salomonsen, Laur., Gross., Bredgade 31 (aarl. Bidrag 25 Kr.).
— , G. M., Rentier, Vesterg. 16.
Sander, J. C., stud., med,, Nøjsomhedsvej 8.
Scavenius, C. S., Godsejer, Klintholm pr. Borre, Nørrevold 48.
Scharling, V., Professor, Vodrofvej 10.
Schiellerup, C., Frue, Østerbrog. 20.
— , S., Frøken, —
Schmidt, A., Skibsmægler, Borgerg. 144.
— , Caroline, Frue, —
— , H., Forp. af Hotel Tre Hjorter.
— , Emma, Frøken, Ny Østerg. 5.
Schou, E., Kjøbm., Østerg. 54.
Schouboe, J. L., Gross., Tordenskjoldsg. 24.
Schrader, Ida, Frøken, Østervold 26.
— , R., Gross., Frederiksborgg. 11.
Schultz, M. Hostrup, Frue, N. Juelsg. 12.
— , B. Hostrup, Frøken, —
— , E. Hostrup, — , —
— , F. Hostrup, — , —
Seifert, C. R., Gross., Regnegade 12—16.
— , Edw., Gross., Gl. Kongevej 43.
— , Reinhold, Gross., Nørrebrog. 41.
Sivert, Bogholder, Østerg. 24.
Simonsen, H., Gross., P. Skramsg. 23.
Snorrason, A., Frue, Østerbrog. 18.
— , Egil, Student, —
Sommerfeldt, E. J., Oberst, Valdemarsg. 19.
— , Frue, —
Speerschneider, C. F., Gross., Nørreg. 17.
Speyer, C., Oberstlieut., Aag. 32.
Staal, E., Overretssgf., Frederiksbergg. 23.
Strande, C. W., Gross., Niels Juelsg. 12.
Strøm, R., Nationalbankdirektør, Nørrevold 3.
Strøyberg, V., stud. mag., Nørrevold 19.
— , cand. pharm., —
Svane, J. J., Marmorfabrikant, Gothersg 8.
Tang, L., Gross., Østerbrog. 36.
Therkelsen, Hofskræder, Østerg. 1.
Thomsen, N., Vexellerer, St. Kirkestræde 1.
Thorup, W., Tømmerm., Ørstedsvej 63.
— , Frue, —
Tjäder, Tom, Cigarh., Frederiksbergg. 34.
Trebbien, V., Slagterm., St. Kongensg. 53.
Trier, H., cand. phil., Rosenborgg. 5.
Tønder, N. I., Læge, Valdemarsg. 3.
Wandel, O., Gross., Niels Juelsg. 7.
Weitemeyer, H., cand. mag., Vodrofvej 11.
Wessel, Th., Gross., Bredg. 70.
Westrup, H. K. S., Enkefrue, Silkeg. 1.
Vett, E., Gross., Bredg. 51.
Wienberg, T., Murerm., Vestre Boulevard 7.
Winther, M. T. W., Kriminalretsassessor, Frberg Alle 54.
Zahle, Fr., Højesteretssagfører, Raadhusplads 14.
Zinn, Adolf, Gross., Blaagaardsg. 4.
Zuschlag, A., Spritfabr. Fælledvej 20.
Øder, Carl, Gross., Gothersg. 13.
Ørnberg, P. A., Fabrikant, Østerg. 38.

Kjøge.

Bræstrup, A., Byfoged.

Korsør.

Jørgensen, P., Konsul.

Lemvig.

Bechgaard, H., Kjøbmand.
— , Didi, Frue.
Christensen, N., Kjøbmand.
Detlefsen, W., Læge.
Edsberg, Th., Kancelliraad.
— , Ingeborg, Frøken.
Jespersen, Hotelejer.
Petersen, O., Driftsbestyrer.
— , P. H., Propr., Bøvling.

Lyngby.

Dawerkosen, Olga, Frue, Brede.
Maansen, A., Hotelejer.

Løgstør.

Ewald, C., Herredsfuldm.

Maribo.

Axelsen, Justitsraad, Godsinsp. Knuthenborg.
Kjær, E. I. A., Sagfører.
Møller, Chr., Realskolebestyrer.
— , Pentz, Kjøbmand.

Middelfart.

Hansen, jun., Grosserer.
— , Philip, Sagfører.
Madsen, Godsforvalter, Hindsgavl.

Nakskov.

Lindel, C. R., Vinhandler.

Nordby.

Jensen, F. H., Distriktslæge.

Nykjøbing Fl.
Fabritius-Tengnagel, Stiftamtmand.
— , Frue.
Wever, J. C., Apotheker.

Nykjøbing Jylland.
Hansen, C., Borgmester.
— , Frue.

Næstved.
Bågøe, J. S., Apotheker.
Ernst, N. P., Læge, Garnisonssygeh.
Hammershaimb, Adjunkt, Herlufsholm.

Nørre Alslev.
Hansen, V., Godsejer, Valdnæs.

N. Sundby.
Zangenberg, A., Frøken.

Odense.
Breinholt, B. V., Fabrikant.
Christensen, J. L., Cand, pharm., Gross.
Danjelsen, Carl, Sagfører.
— , Emma, Frue.
Dreyer, J. C., Etatsraad.
Esmann, E. F., Grosserer.
Faber, Chr., —
— , M. T. F., Kjøbmand.
Hansen, Lauritz, Kjøbmand.
Jensen, P., Grosserer.
Koch, G., Etatsraad, Borgmester.
Münter, F., Kammerjunker, Amtsforv.
Møller, Søren, Grosserer.
v. Scholten, J. P., Kaptain.
Trautner, T. M., Physicus.

Otterup.
Topp, Sten, Apotheker.

Randers.
Abildgaard, I., Grosserer.
Andersen, H., —
Ankerstjerne, J. —
Bayer, C., Direktør.
Billenstein, A. K., Toldinspektør.
Hald, S., Justitsraad.
Hansen, G., Falbe, Grosserer.
— , Falbe, Frue.
Heger, Handelsagent.
Hoppe, I., Kammerherre, Amtmand.
Jacobsen, Oluf, Sparekassedirektør.
Kipp, Eduard, Grosserer.
— , Charlotte, Frue.
Larsen, O. V., Sygehuslæge.
Michaelsen, M., Konsul.

Reykjavik.
Thomsen, D., Direktør.

Ribe.
Wille, E., Sognepræst, Hjortlund.

Ringkjøbing.
Clausen, M., Direktør.
Frølund, T. H., Prokurator.
Schiønning, H., Hotelejer.

Ringsted.
Clausen, N. I., Bryggeriejer, Glumsø.
Frandsen, I. C., Dampmøller.
Hansen, Th., Præst.
Schaldemose, Tømmermester.

Roskilde.
Hofmeyer-Hansen, Adjunkt.
Munk, Frøken.

Rudkjøbing.
Madsen, Hotelvært.

Saxkjøbing.
Grundtvig, F., Bankdirektør.

Silkeborg.
Arntzen, Frode, Kjøbmand.
Grabow, Fr., Hotelvært.
— , M. H., Sagfører, Branddirektør.
Hammer, C., Fabrikant.
Schou, Hotelejer.
Sørensen, H. S., Redaktør.

Skagen.
Brøndum, Chr. D., Kjøbmand.

Skanderborg.
Flach, I. H., Kjøbmand.
Nielsen, A. E., Læge.
— , P., Kjøbmand.
Poulsen, I., —
Sørensen, Th., Provst.
Thiele, F. A., Borgmester.
Weng, E. F., Prokurator.

Skodsborg.
Asmussen, Gustav, Partikul.
Bath, Pastorinde.
Johansen, Alfr., Fuldm., Expeditionssekret. i Overformynderiet.
— , Christine, Frue.
Struck, F. V., Hotelejer, Badehotellet.
— , J. A., — —

Sorø.
Ibsen, E., Overlærer.
— , Charlotte, Frue.
Zoffmann, O., Adjunkt.

Stege.
Christensen, G. P., Badens Hotel.
Randbøll, I. E., Distriktslæge.

Struer.
Schou, C., Grosserer.
— , P., Kjøbmand.

Stubbekjøbing.
Wulff, P. W., Kjøbmand.
— , W., Frue.

Svendborg.
Baagøe, Ghr., Kjøbmand.
— , J. P., —
Brockenhuus-Schack, L., Greve, Amtmand.
Friis, F., Amtsraadssekretair.
Lund, T. B., Borgmester.
Petersen, H., cand. pharm.
Prip, Pastor.
— , Astrid, Frøken.
Riber, L. M., Kjøbmand.
Weber, S., Gl. Hestehave.

Sæby.
Hellum, P., Herredsfuldmægtig.
Mørch, J., Sagfører.

Søllested.
Jensen, H. P. G., cand. polyt., Højskoleforst., Abed.

Taasinge.
Juel-Brockdorff, C. F. V., Lensbaron, Kammerherre, Hofjægermester.

Taastrup.
Lerche, C. C., Baron, Benzonsdal.

Thisted.
Helstrup, W., Konsul.
Larsen, Jørg., Hotelejer.

Thorshavn.
Buchwaldt, L. H., Amtmand.

Tranbjerg.
Baagøe, Chr., Cand. theol., Testrup.

Tranekjær.
Nøkkentved, K., Læge.

Tølløse.
Schulin-Zeuthen, C. I. V., Greve, Hofjægerm.
— , Grevinde.

Valby.
Kühle, v. d. Aa, Direktør, Carlsberg.

Vedbæk.
Larsen, Restauratør.

Vejle.
Boesen, U. C., Kæmner.
Bjerregaard, jun., J.
Daugaard, Apotheker.
Neumann, C., Boghandler.
Withusen, Bjørn, Herredsfuldm.

Viborg.
Jacobsen, A., Boghandler.
Jensen, A. P., Fabrikant, Dollerup Ml.
— , A., Vognmand.
Krabbe, A., Jægerm., Hald.
Wiinholdt, Aug., Arkitekt.
Wulff, Direktør.

Vordingborg.
Byraadet (Bidrag 20 Kr.).
Fugl, I., Kjøbmand.
Krebs, A. H., Distriktslæge.
Matthiesen, Hotelforp., Hotel Valdemar.

Udlandet.
Afzelius, E., Frøken, Brahegatan 27, Stockholm.
Auerbach, Rich., Kbmd., Oranienburgstr. 60/63, Berlin.
Becker, Karl G., Agronom, Hamngatan 7, Tammerfors.
— , Jenny, Frue, —
Blytt, Kasserer, Adr. Gross., P. W. W., Kildal, Christiania.
Carstens, Vilh., Fabrikejer, Ylst, Holland.
— , L. A., Frue, f. Oppedijk.
Christensen, C. T., General, 70. 8 Avenue, Brooklyn.
Grabbe, W., Hotelejer, Flensborg.
Holmberg, Axel, Dr. med., Helsingfors.
— , Frue, —
— , Kr., Student, —
v. Oppen-Schilden, A. V. R., Kammerherre, Hofjægermester, Ritmester, Hasseldorf, Uetersen, Holsten.
Philip, L., Generalkonsul, Göteborg.
Sommer, L., Hotelejer, Flensborg.
Øberg, A., Fabrikant, Eskilstuna.

Kolding Afdelings Bestyrelse 1896.

Formand: Apotheker N. C. Müller.

Kasserer: Bankdirektør Laursen.

Øvrige Bestyrelsesmedlemmer:
Tandlæge Friis.
Kjøbmand A. Jacobsen.
Branddirektør Jørgensen.

Revisor: Borgmester Schjørring.

Fortegnelse over Medlemmer i Kolding Afdeling 1896.

Andersen, Conrad, Agent.
— , Boghandler.
— , Læderhandler.
Bay, Vilh., Fabrikant.
Behrens, V., Direktør.
Bennetzen, H. C., Overretssagf., Redaktør.
Blicher, P., Boghandler.
Borch, C. S., Kjøbmand.
— , E. A., Grosserer.
Brandorff, J. O., Kjøbmand.
Bruun, S. W., Fabrikant.
Buhl, L. P., Konditor.
Bølling, Restauratør, Marielund.
Bønnelycke, Telegrafbestyrer.
Caprani, M. A., Fotograf.
Carstensen, A. C., Isenkræmmer.
Christgau, Aug., Kjøbmand.
Christensen, Restaurateur, »Fænø«.
Clausen, J. C. Slagtermester.
Conradsen, P., Kjøbmand.
Davidsen, Jørg., Hotelforpagter.
Fich, Hjalmar, Læge.
Friis, A. M. G., Tandlæge.
— , Chr., Vinhandler.
Grau, Gustav, Kjøbmand.
Haas, C. I., Kjøbmand.
Hansen, Chr., Boghandler.
— . I. L., Sagfører.
— , J. A., Teglværksejer.
— , P., Kaptain.
Harboe, H., Sparekassebogholder.
Heisel, L. C., Handelsrejsende.
Henrichsen, Chr., Grosserer.
Hoffgaard, Fotograf.
Hornstrup, J., Hotelejer.
Jacobsen, A., Kjøbmand.
Jensen, A., Th., Fabrikant.
— , A., Grosserer.
— , C., Grosserer.
Jensen, Fr., Restauratør.
— , M. T., Drejer.
Johansen, J. C., Fabrikant.
— , A. L., Fabrikant.
Jørgensen, Branddirektør.
— , Konrad, Redaktør.
Kaalund, Konsul.
Larsen, C., Isenkræmmer.
Lau, Edv., Sagfører.
Laursen, Bankdirektør.
Leneth, H. L., Fabrikant.
Lohmann, Chr. Lingerihandler.
Lunddahl, H., Præst.
Lønstrup, Forretningsfører.
Løssl, G., Fabrikant.
Marcus, Hannibal, Bundtmager.
Marcussen. P., Bestyrer af Kolding Højskolehjem.
Meyer, Toldkontrollør.
Mortensen, Jacob, Kjøbmand.
Müller, N. C., Apotheker.
Møller, A. L., Isenkræmmer.
— , B., Redaktør.
— , Georg, Smedemester.
Neckelmann, Fred., Kjøbmand.
Nielsen, C., Bankdirektør.
— , Carl, Skomagermester.
— , Restauratør, Petersminde.
— , Sæbefabrikent.
Nyholm, Cancelliraad.
Olesen, A., Elektriker.
Petersen, Chr., Læge.
— , Erasmus, Manufakturhandler.
— , E. V., Restauratør, »Løverodde«.
— , C. K., Skomagermester.
Ræder, J., Prokurist.
Schmidt, J., Dyrlæge.
Schørring, Borgmester.
Simonsen, Anthon, Kjøbmand.

Slange, M. J., Uhrmager.
Sprechler, G., Tandlæge.
Stenderup, C., Grosserer.
— , N. P., Grosserer.
Sørensen, Enevold, Redaktør.
Tillisch, Kammerjunker.
Thislund, J. H. Kjøbmand.
Thomsen, C. H., Hotelejer.
Traberg, Corn., Guldsmed.
Volkert, Joh., Fabrikant.
Winkel, S., Trikotagehandler.
Wissing, William, Sadelmager.

Faaborg Afdelings Bestyrelse 1896.

Formand: Baron Berner-Schilden-Holsten (Holstenshus).

Næstformand og Kasserer: Apotheker Gottschalch.

Sekretær: Branddirektør Cordes.

Øvrige Bestyrelsesmedlemmer:
Prokurist L. J. Larsen.
Direktør Mejlsø.

Revisor: Handelsfuldmægtig Vilh. Voss.

Fortegnelse over Medlemmer i Faaborg Afdeling 1896

Amtoft, Sagfører.
Andersen, Hotelforpagter.
Bager, D. J., Boghandler.
Berner-Schilden-Holsten, Baron.
Brandt, R. I., Redaktør.
Brorson, Th., Bankdirektør.
Bruun, H. P., Bager.
Brønner, P., Malermester.
Castonnier, v., Toldkontrollør.
Christiansen, Tømrermester.
— , A., Gjæstgiver, Falsled.
Cordes, Branddirektør.
Feyring, Toldforvalter.
Fjeldgaard, Postmester.
Gottschalch, Apotheker.
Guldager, H. C., Forretningsfører.
Hansen, C., Sagfører.
— , F. C., Hotelejer.
— , H., Kroejer, Falsled.
— , H. P., Savværksejer.
— , M. E., Kjøbmand.
— , P. Syrak, Malermester.
Hempel, S., Bager.
Holm, Axel, Kjøbmand.
Hundt, Brandinspektør.
Jacobsen, J. J., Kancelliraad.
— , M., Handelsfuldmægtig.
Jensen, Cigarfabrikant.
Johansen, Chr. E., Kjøbmand.
Jørgensen, H. P., Kjøbmand.
— , I. R., Arkitekt.
Jørgensen, M., Chr., Kateket.
— , L., Skomagermester.
Knippel, E., Malermester.
— , C., Maler.
Lang, A., Handelsfuldmægtig.
Lange, C. Chr., Hattemager.
Larsen, L. J., Prokurist.
Leth Rasmussen, Kantor.
Lindberg, Fr., Klasselotterikollektør.
Mejlsø, Direktør.
Melchior, Mægler.
Mikkelsen, Fotograf.
Mogensen, K. S., Kjøbmand.
Møller, R., Skibsbygmester.
— , Vejassistent, Svanninge.
Petersen, Fr. E., Tømrermester.
— , H., Sodavandsfabrikant.
— , I., Sagfører.
— , N. I., Redaktør.
Poulsen, R., Sadelmager.
Rasmussen, Chr., Snedker.
— , M., Konservesfabrikant.
— , Dyrlæge.
Rosenberg, Axel, Th., Læge.
Schavenius Nielsen, Læge, Tørring.
Schreiner, Axel, Kjøbmand.
Skalts, Sagfører.
Søndenbroe, Smedemester.
Voss, Vilh., Handelsfuldmægtig.
— , Reinhold, Kjøbmand.
Øxenhauge, Uhrmager.

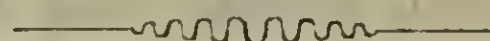
Fortegnelse over Medlemmer i Rønne Afdeling 1896.

Aagesen, Hoteleier, Nexø.
Bidstrup, M., Arkitekt.
Brønniche, P., Kjøbmand.
Colberg, H., Boghandler.
Fischer, U., Apotheker.
Groothoff, Amtmand.
Hintze, John, Konsul.*)
Holbeck, Adjunkt.
Holm, W., Kjøbmand.
Jensen, Restauratør, Jomfrubjerget.
Jespersen, Joh., Handelsagent.
Koch, M., Restauratør.
Koefoed, Plantør, Granely pr. Nexø.
Larsen, I., Restauratør.
Lauritzen, A., Toldkontrollør.
Lund, T. H., Sagfører.*)
— , H. C., —
Pepke, A., Kjøbmand.
Rasmussen, Carl, Herredsfoged.*)
Ravn, N. F., Bankdirektør.
Rønne, W., Kjøbmand.
Rübner-Wissing, Th., Konsul.
Spelling, Th., Fotograf.
Sørensen, Boghandler.
Østerby, J., Konditor.

*) Bestyrelsesmedlemmer.

Ialt 756.

Medlemslisten er ført à jour til 1ste Marts: ifjor ved samme Tid talte Foreningen 529 Medlemmer.

Reklamering i Danmark og Udlandet.

Dansk Touristforening, der paa alle Maader søger at udbrede Kundskab om vort Land, tilbyder sin Assistance ved Udspredning af Reklamer baade her i Landet og i Udlandet.

Alle, der ønske Reklamer vedrørende Touristvæsen udspredte, det være sig enten for enkelte Etablissementer eller hele Byer eller Egne, bør henvende sig til Foreningens Kontor, Ny Østergade 7. Kun Portoen betales af den reklamerende. Foreningen har vidtstrakte Forbindelser og kan derfor anbringe Reklamerne netop paa de Steder, hvor de kunne gjøre Gavn.

Vandalismen.

Den skændige Ødelæggelseslyst, der desværre ikke alene findes hos „Bøllerne“, men ofte ogsaa i en sørgelig høj Grad hos mange af dem, der ville henregnes til det bedre Publikum, (her skyldes Ødelæggelseslysten vel nærmest Tankeløshed, men det gjør ikke Sagen bedre) har Tid efter anden foranlediget flere af vore Eiendomsbesiddere til at afspærre deres Enemærker for Publikum. Touristforeningen er ofte draget til Felts mod disse Udskeielser overfor anden Mands Eiendom, og det glæder os at kunne sige, at man nu ikke hører slet saa meget om Vandalisme som tidligere, men der er desværre nok endnu.

Det er vist kun faa Lande, hvor der gives Publikum en saa udstrakt Adgang til privat Domæne som her i Danmark; vore Eiendomsbesiddere ere langmodige Folk, der længe finde sig i de Ødelæggelser, der paa forskjellig Maade foretages af ondskabsfulde eller tankeløse Personer, men tilsidst kan Bægeret flyde over, og saa møder man en Plakat med „Adgang forbydes“.

Foraaret nærmer sig nu, og snart vil Strømme af Folk færdes ude omkring ved Skov og Sø; vi anmode derfor alle dem, der have Respekt for fremmed Mands Eiendom, altsaa dem, der høre til det „gode“ Publikum, om, hvorsomhelst de se nogen Vandaliseren af hvad der tilhører Fremmede, f. Ex. Molestering af Planter og unge Træer, Udskæring i Bænke etc., ubarmhjertigt og i egen velforstaaede Interesse at gjøre Anmeldelse derom til rette Vedkommende, eller eventuelt indskrænke sig til at henstille til den vandaliserende at tænke sig i Eierens Sted, den, der ikke hører til „Bøllerne“, vil da sikkert tage imod Advarslen for sin Tankeløshed.

DANMARK.

Hoteller etc.

i Kjøbenhavn, Aarhus, Esbjerg, Frederiksborg, Frederikshavn, Himmelbjerget, Hjørring, Løkken, Lønstrup, Munkebjerget, Ribe, Silkeborg, Skagen, Stege og Svendborg.

FREDERIKSHAVN.

Hotel Dania.

Værelse pr. Dag 2 Kr. — Table d'hôte Kl. 1 à 2 Kr.

à la carte hele Dagen.

Hotellets Have til fri Afbenyttelse.

FREDERIKSHAVN.

HOTEL CIMBRIA.

S. Folden.

Værelse smukt monteret 1 Kr. 25 Øre pr. Dag.

à la carte hele Dagen.

Hotellet beliggende med smuk Udsigt over Havnen og Kattegat.

HJØRRING.

Hotel Skandinavien.

Værelse pr. Døgn 2 Kr. — Table d'hôte Kl. 12½ à 2 Kr.

à la carte hele Dagen.

Ekvipager til Udflugter.

J. A. Jensen,
forhen Overkellner i Martens Hotel.

LØKKEN.

Vesterhavsbadet

Badehotellet „Løkken"

Aktieselskab.

I. Klasses Pensionat.

Moderate Priser. Fortrinlige Værelser. Godt Kjøkken. Enestaaende smuk og bred Strand. Uovertræffelige, farefri Strandbade. To Timers Kjørsel fra Hjørring.

Post- og Telegramadresse: Badehotellet „Løkken".

Fotografisk

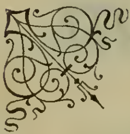

Atelier.

Tivolis Façadebygning.

Elegante holdbare Fotografier.

RØNNOV & HANSEN.

Skræder-
Etablissement.

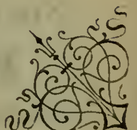
Vimmelskaftet Nr. 48

Kjøbenhavn.

SOPHUS PETERSEN & GJELSTRUP

Lager
af
Skotske, Engelske
og Tyske

Nouveautés.

UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 13 11 08 007 2